

Bruxelles, 26.2.2020
SWD(2020) 522 final

DOCUMENT DE LUCRU AL SERVICIILOR COMISIEI

Raportul de țară din 2020 privind România

care însoțește documentul

COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIUL EUROPEAN, CONSILIU, BANCA CENTRALĂ EUROPEANĂ ȘI EUROGRUP

Semestrul european 2020: evaluarea progreselor înregistrate în ceea ce privește reformele structurale, prevenirea și corectarea dezechilibrelor macroeconomice, precum și rezultatele bilanțurilor aprofundate efectuate în temeiul Regulamentului (UE) nr. 1176/2011

{COM(2020) 150 final}

CUPRINS

Rezumat	4
1. Situația economică și previziuni	9
2. Progresele înregistrate cu privire la aplicarea recomandărilor specifice adresate țării	17
3. Rezumatul principalelor constatări rezultate în urma bilanțului aprofundat din cadrul procedurii privind dezechilibrele macroeconomice (PDM)	23
4. Prioritățile în materie de reformă	28
4.1. Finanțele publice și fiscalitatea	28
4.2. Sectorul financiar	34
4.3. Piața forței de muncă, educație și politici sociale	38
4.4. Competitivitate, reforme și investiții	52
4.5. Durabilitatea mediului	73
Anexa A: Tabel sinoptic	77
Anexa B: Analiza sustenabilității datoriei efectuată de Comisie și riscurile bugetare	86
Anexa C: Tabele standard	87
Anexa D: Orientări în materie de investiții privind Fondul pentru o tranziție justă în perioada 2021-2027 pentru România	93
Anexa E: Progresele înregistrate în vederea îndeplinirii obiectivelor de dezvoltare durabilă	96
Referințe	101

LISTA TABELELOR

Tabelul 1.1:	Principalii indicatori economici și financiari	16
Tabelul 2.1:	Evaluarea punerii în aplicare a recomandărilor specifice adresate țării în 2019	20
Tabelul 3.1:	Matricea de evaluare a PDM (*) – România 2020	26
Tabelul C.1:	Indicatori ai pieței financiare	87
Tabelul C.2:	Tabloul de bord social – principalii indicatori	88
Tabelul C.3:	Indicatori privind piața forței de muncă și educația	89

Tabelul C.4:	Indicatori privind incluziunea socială și sănătatea	90
Tabelul C.5:	Indicatori de performanță și indicatori de politici ai pieței produselor	91
Tabelul C.6:	Creșterea verde	92

LISTA GRAFICELOR

Graficul 1.1:	Creșterea PIB-ului și componentele cererii	9
Graficul 1.2:	Producția industrială	9
Graficul 1.3:	Contribuția la creșterea potențială	10
Graficul 1.4:	Disparitățile dintre regiunile din România	10
Graficul 1.5:	Schimbările demografice în România	11
Graficul 1.6:	Imagine de ansamblu asupra pieței forței de muncă	11
Graficul 1.7:	Defalcarea contului curent și contul de capital	13
Graficul 1.8:	Indicele armonizat al prețurilor de consum (IAPC):	13
Graficul 1.9:	Soldul bugetului general și deviația PIB-ului	14
Graficul 1.10:	Randamentul obligațiunilor de stat la 10 ani: România și țările cu caracteristici similare	14
Graficul 1.11:	Credite acordate gospodăriilor și societăților nefinanciare	15
Graficul 2.1:	Privire de ansamblu asupra punerii în aplicare multianuale a recomandărilor specifice adresate țării în perioada 2011-2019	17
Graficul 4.1.1:	Factorii care determină variația soldului bugetului general	28
Graficul 4.1.2:	Cheltuielile brute cu pensiile publice în perioada 2018-2022	28
Graficul 4.1.3:	Capacitatea redistributivă a sistemelor fiscale și de securitate socială ale statelor membre ale UE, 2017	30
Graficul 4.3.1:	Creșterea demografică și populația în vârstă de muncă	38
Graficul 4.3.2:	Evoluții în materie de angajare	40
Graficul 4.3.3:	Utilizarea asistenței medicale ambulatorii vs utilizarea asistenței medicale spitalicești	45
Graficul 4.3.4:	Inegalitatea veniturilor în România - raportul dintre chintila superioară și cea inferioară	46
Graficul 4.3.5:	Rata deprinderii materiale severe în cazul copiilor, defalcată pe nivelul de instruire al părinților	47
Graficul 4.4.1:	Poziția investițională internațională netă	52
Graficul 4.4.2:	Defalcarea balanței comerciale	53
Graficul 4.4.3:	Cota de piață a exporturilor, pe sectoare industriale	53
Graficul 4.4.4:	Evoluția prețurilor de export exprimate în RON	54
Graficul 4.4.5:	Creșterea ratei reale efective de schimb	54
Graficul 4.4.6:	Costurile unitare nominale ale muncii	54
Graficul 4.4.7:	Valoarea adăugată și creșterea medie a productivității muncii în funcție de clasa de tehnologie a industriei prelucrătoare	57
Graficul 4.4.8:	Locul ocupat de infrastructura de transport a României în clasamentul mondial în funcție de 13 indicatori	60
Graficul 4.4.9:	Nevoile sociale – distribuția veniturilor pe regiuni	64
Graficul 4.4.10:	Facilitatea desfășurării unei afaceri (2019)	67

Graficul 4.5.1: Cele mai mari emisii de GES din UE pe PIB în 2017	73
Graficul 4.5.2: Emisiile de GES în România, pe sectoare	73

LISTA CASETELOR

Caseta 2.1: Fondurile și programele UE contribuie la rezolvarea problemelor structurale și la consolidarea creșterii și a competitivității în România	21
Caseta 4.1.1: Noua lege a pensiilor: adecvarea pensiilor și sustenabilitatea finanțelor publice	33
Caseta 4.3.1: Monitorizarea performanței din perspectiva Pilonului european al drepturilor sociale	50
Caseta 4.4.1: Provocări și reforme în materie de investiții în România	56

REZUMAT

Lipsa unor eforturi susținute de reformă, creșterea deficitului bugetar și a deficitului de cont curent pune în pericol sustenabilitatea creșterii economice a României. Cererea internă puternică, impulsionată de reducerile fiscale și de creșterile salariale mari, a fost motorul de creștere al economiei în ultimii ani. Acest model de creștere bazat pe consum a dus la adâncirea tot mai mare a deficitului de cont curent și a deficitului bugetar al țării. În plus, evoluțiile demografice nefavorabile au antrenat o penurie semnificativă de forță de muncă și de personal calificat, limitând astfel potențialul de creștere al țării. În pofida unei creșteri medii de aproximativ 5 % în ultimii trei ani, inegalitățile se adâncesc, iar nivelul sărăciei rămâne ridicat, în timp ce disparitățile regionale sunt tot mai accentuate. Dacă deficitul bugetar și cel extern nu vor fi corectate și dacă nu va exista un angajament ferm de a realiza reforme structurale, există riscul ca România să întâmpine obstacole importante în eforturile sale de a aduce standardele de viață din țară la același nivel cu cele din restul UE⁽¹⁾.

Economia continuă să crească, chiar dacă într-un ritm mai lent. PIB-ul real a continuat să crească puternic în 2019, ajungând la 4,1 %, pe fondul consumului privat și al acțiunii favorizante a investițiilor. Se preconizează o ușoară diminuare a creșterii, la 3,6 % în 2020 și, respectiv, la 3,3 % în 2021, ca urmare a scăderii producției industriale și a cererii externe.

Cererea internă continuă să se mențină la un nivel ridicat pe fondul măsurilor fiscale adoptate, ceea ce adâncește și mai mult deficitul de cont curent. În condițiile unei creșteri a volumului importurilor, pe fondul consumului privat ridicat, mult peste volumul exporturilor, se estimează că deficitul de cont curent se va deteriora, ajungând la 5,1 % în 2019, urmând apoi să crească la 5,4 % în 2021.

(1) În prezentul raport, economia României este evaluată prin prisma Strategiei anuale a Comisiei privind creșterea durabilă, care a fost publicată la data de 17 decembrie 2019. În acest document, Comisia prezintă o nouă strategie privind modalitățile de abordare nu numai a provocărilor economice pe termen scurt, ci și a celor pe termen mai lung. Această nouă agendă economică a durabilității competitive comportă patru dimensiuni: durabilitatea mediului, creșterea productivității, echitatea și stabilitatea macroeconomică.

Situația de pe piața forței de muncă a continuat să fie tensionată și persistă probleme semnificative la acest capitol. Rata foarte scăzută de participare la forța de muncă și scăderea populației active ca urmare a schimbărilor demografice, inclusiv a emigrării, au dus la o penurie de forță de muncă și de lucrători calificați și la neconcordanțe între cererea și oferta de locuri de muncă și de competențe. Politicile active pe piața forței de muncă și programele de învățare pentru adulți nu reușesc să răspundă efectiv acestor nevoi. În același timp, neconcordanța dintre cererea și oferta de competențe se accentuează, iar evoluțiile tehnologice antrenează schimbări în ceea ce privește cererea de competențe. Dialogul social rămâne limitat. Nivelul salariilor rămâne scăzut comparativ cu media UE, dar înregistrează o tendință de creștere rapidă, ceea ce susține puterea de cumpărare a lucrătorilor. Creșterea susținută a salariilor, care depășește cu mult creșterea productivității, riscă însă să pună în pericol competitivitatea în viitor.

Deficitul public a crescut considerabil, impulsionat de cheltuielile curente. Deficitul public a continuat să crească, impulsionat de cheltuielile curente, depășind în 2019 pragul de 3 % din PIB prevăzut în tratat. Se preconizează că va crește în continuare, în special din cauza unei indexări cu 40 % a pensiilor, prevăzută pentru septembrie 2020. La fel ca în anii precedenți, nu au fost respectate regulile cadrului fiscal-bugetar național. Deficitul public ridicat și costurile din ce în ce mai mari legate de îmbătrânirea populației alimentează riscurile la adresa sustenabilității finanțelor publice.

Sectorul bancar a rămas solid, dar activitatea de intermediere financiară are o pondere scăzută. O serie de dispoziții adoptate în decembrie 2018, prejudiciabile pentru sectorul financiar, au fost modificate în 2019 și 2020, favorizând reziliența băncilor și o capitalizare stabilă, peste media UE. Cu toate acestea, băncile joacă doar un rol limitat în acordarea de credite societăților, ceea ce poate ține pe loc economia.

Investițiile insuficiente afectează potențialul economiei de a se apropia de nivelurile din UE. Calitatea și fiabilitatea rețelelor rutiere și feroviare sunt slabe. Investițiile în infrastructuri durabile de transport, de energie și de mediu (pentru deșeuri, ape reziduale și poluarea aerului) sunt insuficiente.

Este nevoie în continuare de un efort investițional important în infrastructura energetică și în infrastructura de gestionare a deșeurilor și a apelor reziduale. Stabilirea priorităților, stabilizarea și sporirea investițiilor publice și private în cercetare, dezvoltare și inovare, precum și în infrastructura fizică și digitală ar contribui la reducerea disparităților regionale și la îmbunătățirea productivității și a creșterii pe termen lung.

România a realizat progrese limitate ⁽²⁾ în ceea ce privește punerea în aplicare a recomandărilor specifice țării care i-au fost adresate în 2019. S-au înregistrat progrese substanțiale în ceea ce privește:

- Protejarea stabilității financiare și a solidității sectorului bancar.

S-au înregistrat unele progrese în următoarele domenii:

- Asigurarea viabilității pe termen lung a fondurilor de pensii din cadrul celui de al doilea pilon;
- Punerea în aplicare a Strategiei naționale în domeniul achizițiilor publice.

S-au înregistrat progrese limitate în următoarele domenii:

- Eforturile de consolidare a respectării obligațiilor fiscale și a colectării impozitelor;
- Îmbunătățirea calității și a caracterului incluziv al educației;
- Sporirea gradului de acoperire și a calității serviciilor sociale;
- Îmbunătățirea dialogului social;
- Elaborarea unui mecanism de stabilire a salariului minim pe baza unor criterii obiective;

⁽²⁾ Informații cu privire la nivelul progreselor realizate și la acțiunile întreprinse pentru a da curs recomandărilor în materie de politici formulate în fiecare dintre subpărțile unei recomandări specifice țării sunt prezentate în anexa A.

- Îmbunătățirea accesului la asistență medicală și a eficienței sectorului sănătății din punctul de vedere al costurilor;
- Direcționarea investițiilor către domeniile-cheie de politică și consolidarea ierarhizării în funcție de priorități a proiectelor de investiții publice și a pregătirii acestora;

Nu s-a înregistrat niciun progres în următoarele domenii:

- Asigurarea implementării cadrului bugetar național;
- Asigurarea sustenabilității sistemului public de pensii;
- Îmbunătățirea competențelor prin sporirea relevanței pe piața forței de muncă a educației și formării profesionale și a învățământului superior;
- Finalizarea reformei venitului minim de incluziune;
- Îmbunătățirea previzibilității procesului decizional;
- Îmbunătățirea guvernanței corporative a întreprinderilor de stat.

În Tabloul de bord social, care sprijină Pilonul european al drepturilor sociale, sunt evidențiate o serie de provocări sociale și în materie de ocupare a forței de muncă care ar trebui abordate. Creșterea economică puternică a permis îmbunătățirea condițiilor sociale. Cu toate acestea, sărăcia și excluziunea socială, precum și sărăcia persoanelor încadrate în muncă rămân la cote foarte ridicate, iar inegalitățile în materie de venituri s-au adâncit. Transferurile sociale au un impact limitat asupra reducerii sărăciei. Inegalitățile persistă, în special în cazul persoanelor din zonele rurale și defavorizate. Rata de inactivitate a femeilor și rata de părăsire timpurie a școlii sunt, de asemenea, foarte ridicate. Descentralizarea serviciilor sociale nu a fost însoțită de acordarea de alocări financiare adecvate, ceea ce face ca viabilitatea furnizării acestor servicii să fie amenințată. Gradul de acoperire al serviciilor publice rămâne scăzut. Se

înregistrează în continuare progrese încurajatoare în ceea ce privește dezinstituționalizarea copiilor.

România a înregistrat rezultate pozitive în ceea ce privește majoritatea obiectivelor pe care și le-a asumat la nivel național în contextul Strategiei Europa 2020. România are rezultate bune în ceea ce privește ratele de ocupare a forței de muncă, emisiile naționale de gaze cu efect de seră, nivelurile de energie din surse regenerabile, eficiența energetică și învățământul terțiar. În privința țințelor stabilite în ceea ce privește investițiile în cercetare și dezvoltare și părăsirea timpurie a școlii, obiectivele nu sunt îndeplinite.

În ceea ce privește obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD) ale Organizației Națiunilor Unite, România continuă să se apropie de nivelul UE ⁽³⁾. În ceea ce privește obiectivul referitor la politicile climatice (ODD13), România este sub media UE în ceea ce privește emisiile de gaze cu efect de seră, consumul de energie și consumul de energie din surse regenerabile. În schimb, în ceea ce privește obiectivul referitor la educația de calitate (ODD4), România are rezultate deosebit de slabe în raport cu media UE, cu un număr mare de copii care părăsesc timpuriu școala și de tineri care nu sunt încadrați profesional și nici nu urmează niciun program educațional, de formare sau de calificare în muncă. Cu toate acestea, se poate observa o îmbunătățire ușoară a tendințelor în această privință.

Principalele constatări ale bilanțului aprofundat cuprins în prezentul raport și provocările aferente în materie de politici sunt următoarele:

- **Deficitul de cont curent al României a continuat să se adâncească și finanțarea acestuia ridică semne de întrebare.** Se preconizează că deficitul de cont curent va continua să crească, mai degrabă pe fondul

avântului puternic al importurilor decât al rezultatelor slabe la export. Structura importurilor, axată pe produsele de consum, nu este favorabilă creșterii economice pe termen lung. A scăzut capacitatea investițiilor străine directe de a acoperi deficitul tot mai mare de cont curent, iar poziția investițională internațională netă, care se îmbunătățise în trecut, a început recent să dea semne de înrăutățire.

- **Riscurile la adresa competitivității României țin atât de factorii legați de costuri, cât și de cei de altă natură.** Creșterea costurilor cu forța de muncă s-a mai atenuat, dar rămâne printre cele mai ridicate din UE. Creșterile salariale continuă să fie mai mari decât creșterile efective ale productivității, inclusiv în sectoarele integrate în lanțurile valorice globale și deschise schimburilor comerciale internaționale. Rata reală efectivă de schimb bazată pe costul forței de muncă s-a apreciat, chiar dacă într-un ritm mai lent. În plus, factori care nu sunt legați de costuri, cum ar fi calitatea slabă a infrastructurii, capacitatea redusă de inovare a economiei și calitatea slabă a instituțiilor împiedică România să fie competitivă la nivel internațional.
- **Unele dintre principalele riscuri la adresa sectorului financiar create de legislația din decembrie 2018 au fost evitate, însă persistă unele preocupări.** Taxa pe activele băncilor a fost eliminată. În ceea ce privește cel de al doilea pilon al sistemului de pensii, a fost eliminată posibilitatea de a înceta plata contribuțiilor și de a le transfera în sistemul public de pensii și au fost anulate cerințele minime de capital suplimentar impuse societăților de administrare a fondurilor. Cu toate acestea, persistă percepția generală de imprevizibilitate a procesului legislativ, care afectează sectorul financiar.
- **Lipsa de previzibilitate în materie de politici a continuat în 2019, însă s-au înregistrat unele progrese în ceea ce privește punerea în aplicare a Strategiei naționale în domeniul achizițiilor publice.** Incertitudinea constantă privind deciziile politice și legislative a contribuit la percepția generală conform căreia procesul de elaborare a politicilor publice este

⁽³⁾ Semestrul european poate contribui, în limitele impuse de temeiul său juridic, la impulsivitatea politicilor economice și de ocupare a forței de muncă de la nivel național în vederea realizării obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD) ale Organizației Națiunilor Unite prin monitorizarea progreselor și asigurarea unei coordonări mai strânse a eforturilor naționale. Prezentul raport conține o analiză și o monitorizare aprofundată cu privire la ODD. Anexa E prezintă o evaluare statistică a tendințelor observate în materie de îndeplinire a ODD în cursul ultimilor cinci ani, bazată pe setul de indicatori privind ODD stabilit la nivelul UE de Eurostat.

imprevizibil. Creșterea stabilității legislative și îmbunătățirea calității propunerilor legislative, alături de o comunicare mai bună cu privire la direcția în care se îndreaptă procesul de reformă a țării, ar ajuta întreprinderile să își întemeieze deciziile de investiții pe baze mai solide. În pofida unei mai bune puneri în aplicare, lipsa de eficiență a achizițiilor publice rămâne o problemă, iar anumite măsuri ar trebui monitorizate în continuare pentru a se asigura ireversibilitatea progreselor.

Printre alte aspecte structurale esențiale analizate în prezentul raport, care indică existența unor provocări deosebite pentru economia României, se numără următoarele:

- **Pentru a contracara declinul demografic și deficiențele structurale existente, trebuie luate atât măsuri de activare pe piața forței de muncă, cât și măsuri de consolidare a competențelor.** Persistența tendinței de creștere negativă a populației și emigrarea lucrătorilor calificați au generat un deficit semnificativ de forță de muncă. Rata de inactivitate a scăzut, dar rămâne una dintre cele mai ridicate din UE, în special în rândul femeilor. De asemenea, rata de inactivitate variază considerabil de la o regiune la alta și de la un grup social la altul, ceea ce indică un nivel scăzut de adecvare și eficacitate al măsurilor active/de activare. În lipsa unor măsuri dedicate de consolidare a competențelor și de recalificare, bazate pe un mecanism cuprinzător de previzionare a necesarului de competențe, este posibil ca disponibilitatea pe piață a anumitor competențe să devină insuficientă.
- **Sărăcia și inegalitatea rămân la cote ridicate, iar accesul la servicii este limitat.** Unul din trei români este expus riscului de sărăcie sau de excluziune socială, grupurile vulnerabile, inclusiv cetățenii de etnie romă, fiind cele mai expuse. Sărăcia în rândul copiilor și nivelul de educație al acestora sunt strâns corelate cu veniturile părinților. Sărăcia persoanelor încadrate în muncă este printre cele mai ridicate din UE, iar prestațiile sociale și venitul minim nu reușesc să reducă sărăcia. În ciuda îmbătrânirii rapide a populației, nu au fost adoptate măsuri în materie de îmbătrânire activă. Accesul la servicii de bază este în

continuare problematic, ceea ce adâncește decalajul dintre mediul rural și cel urban, disparitățile regionale și inegalitățile. Potențialul economiei sociale de a îmbunătăți condițiile sociale nu este valorificat suficient.

- **Echitatea, incluziunea și calitatea învățământului rămân provocări importante.** Cheltuielile pentru educație sunt printre cele mai scăzute din UE. Rata de părăsire timpurie a școlii este foarte ridicată, în special în rândul elevilor din zonele rurale, al copiilor romi și al copiilor cu dizabilități. Nu există încă la nivel național o strategie integrată care să abordeze problema părăsirii timpurii a școlii. Nu se constată o îmbunătățire a rezultatelor școlare, în special în rândul copiilor din zonele rurale și cele defavorizate din punct de vedere economic. Nivelul de dobândire a competențelor digitale este scăzut, ceea ce ridică semne de întrebare cu privire la integrarea viitoare a absolvenților pe piața forței de muncă. Relevanța pe piața forței de muncă a învățământului profesional și tehnic și a învățământului superior rămâne scăzută, ceea ce restrânge perspectivele absolvenților de a-și găsi un loc de muncă.
- **Reformele sistemului de sănătate nu reușesc să asigure nici o mai mare accesibilitate la serviciile de sănătate, nici o stare de sănătate mai bună a populației.** A crescut numărul nevoilor medicale care nu au putut fi acoperite de sistemul de sănătate, existând diferențe mari, din această perspectivă, între zonele urbane și cele rurale și o acoperire redusă în cazul grupurilor cu venituri mici și al persoanelor vârstnice. Formele de îngrijire preventivă, ambulatorie și în comunitate sunt în continuare subfinanțate și nu fac obiectul unor măsuri de politică publică care să fie adaptate într-o măsură suficientă nevoilor. Starea de sănătate a populației este în continuare sub media UE. Cheltuielile totale din domeniul sănătății sunt scăzute și acoperă în primul rând serviciile spitalicești. Îmbătrânirea populației și emigrarea pun o presiune tot mai mare asupra sistemului de sănătate.
- **Disparitățile regionale din România sunt printre cele mai mari din UE.** Există decalaje semnificative între regiuni în ceea ce privește

nivelul investițiilor, productivitatea, competitivitatea și ocuparea forței de muncă. Abordarea acestor probleme și realizarea de investiții în mod prioritar la nivel regional ar contribui la creșterea competitivității țării și ar sprijini creșterea, dezvoltarea și modernizarea pe termen lung a acesteia.

- **Rezultatele slabe ale României în materie de cercetare și inovare împiedică tranziția către o economie bazată pe cunoaștere.** România continuă să aibă unul dintre cele mai scăzute niveluri ale cheltuielilor publice și private pentru cercetare și dezvoltare din UE, ceea ce afectează calitatea științifică și difuzarea tehnologiei în rândul întreprinderilor. Majorarea investițiilor și creșterea calității în domeniul cercetării și dezvoltării, precum și sprijinirea întreprinderilor inovatoare rămân provocări importante.
- **Procesul de reformare a administrației publice stagnează, însă s-au înregistrat unele progrese în ceea ce privește punerea în aplicare a Strategiei naționale în domeniul achizițiilor publice.** S-au înregistrat puține progrese în procesul decizional, precum și în ceea ce privește calitatea și utilizarea eficace a evaluărilor privind impactul reglementărilor. Elaborarea unui cadru eficace pentru planificarea strategică și bugetară a stagnat. Birocrația și capacitatea insuficientă de a furniza servicii de calitate, inclusiv servicii digitale, au un impact negativ asupra cetățenilor și a întreprinderilor. Reorganizările frecvente și faptul că mult prea adesea la conducerea instituțiilor sunt numite persoane cu un mandat provizoriu afectează independența administrației. Fragmentarea accentuată a competențelor și a resurselor continuă să se reflecte negativ asupra furnizării serviciilor publice, în special la nivel local și în comunitățile sărace. Lipsa de eficiență a achizițiilor publice rămâne preocupantă, iar anumite măsuri ar trebui monitorizate în continuare pentru a se asigura ireversibilitatea progreselor.
- **Nu s-a înregistrat niciun progres semnificativ în ceea ce privește aplicarea guvernantei corporative în întreprinderile de stat.** Rezultatele operaționale și financiare

ale întreprinderilor de stat s-au înrăutățit în 2018 și în prima jumătate a anului 2019.

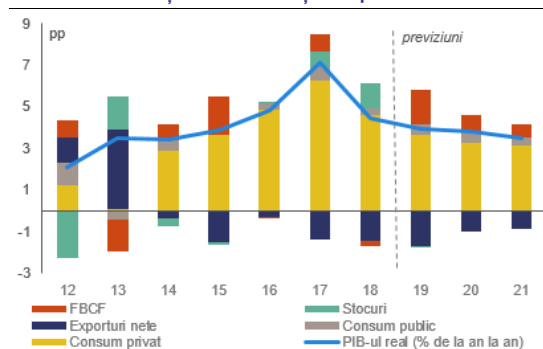
- **Corupția continuă să fie o problemă majoră pentru mediul de afaceri din România.** Deși guvernul sprijină în prezent acțiunile de prevenire și sancționare a corupției, România se confruntă cu provocări importante în ceea ce privește revenirea la rezultate reale în lupta împotriva corupției în urma regreselor înregistrate în ultimii ani prin modificările legislative aduse și prin exercitarea unei presiuni constante asupra instituțiilor judiciare.
- **Persistă provocări considerabile în ceea ce privește poluarea aerului, atenuarea schimbărilor climatice și adaptarea la acestea.** Se preconizează o creștere a emisiilor de gaze cu efect de seră care nu sunt acoperite de sistemul de comercializare a certificatelor de emisii al UE, ceea ce ar însemna nerespectarea obiectivului fixat pentru 2030. Reducerea emisiilor generate de sectorul transporturilor, al construcțiilor și cel agricol va fi esențială pentru atingerea acestui obiectiv. Investițiile în tehnologiile ecologice și în soluții durabile, precum și asigurarea unei finanțări adecvate vor fi esențiale pentru atingerea obiectivelor urmărite în materie de climă și energie și pentru conturarea unui nou model de creștere. În propunerea Comisiei privind instituirea Mecanismului pentru o tranziție justă în cadrul următorului cadru financiar multianual pentru perioada 2021-2027 se prevede și instituirea unui Fond pentru o tranziție justă, a unei scheme specifice pentru o tranziție justă în cadrul InvestEU și a unei noi facilități de împrumut pentru sectorul public, gestionată împreună cu BEI. Acest mecanism, menit să asigure o tranziție justă a UE către neutralitatea climatică, va ajuta regiunile cele mai afectate să abordeze consecințele sociale și economice ale acestei tranziții. Domeniile prioritare pentru acordarea de sprijin din Fondul pentru o tranziție justă instituit ca parte a Mecanismului pentru o tranziție justă sunt prevăzute în anexa D.

1. SITUAȚIA ECONOMICĂ ȘI PREVIZIUNI

PIB-ul și creșterea potențială

Creșterea a rămas puternică în 2019, aproape de nivelul din anul precedent. Se estimează că PIB-ul real a crescut cu 3,9 % în 2019, ca urmare a nivelului ridicat al cheltuielilor efectuate de consumatori și al revigorării investițiilor (graficul 1.1). După ce a scăzut în 2018, se estimează că formarea brută de capital fix a contribuit pozitiv la creșterea economică în 2019, fiind susținută în principal de sectorul construcțiilor, aflat în plină expansiune. Se estimează că exporturile nete au avut în continuare o contribuție negativă la creștere în condițiile în care cererea externă mai slabă a încetinit avântul exporturilor, iar importurile au fost în continuare susținute de o cerere internă puternică.

Graficul 1.1: Creșterea PIB-ului și componentele cererii

2019-2021: Previzuniile din iarna anului 2020 privind creșterea PIB-ului real sau previziunile din toamna anului 2019

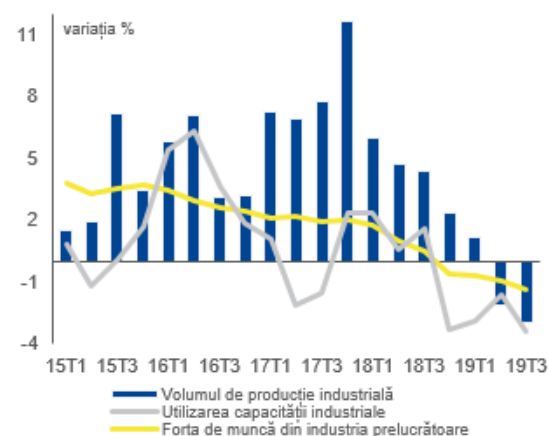
Sursa: Comisia Europeană

Se așteaptă o încetinire progresivă a creșterii pe termen mediu. Se preconizează o încetinire a creșterii PIB-ului real la 3,8 % în 2020 și la 3,5 % în 2021, cheltuielile de consum fiind principalul motor al creșterii. Se preconizează că exporturile nete vor continua să aibă un efect de frânare a creșterii economice, dar într-o mai mică măsură decât în 2019. Nu în ultimul rând, se preconizează că investițiile vor continua să aibă o contribuție pozitivă la creștere, deși nivelul acestora va fi mai scăzut în următorii ani, fiind susținute de sectorul construcțiilor și de absorbția accelerată a fondurilor UE.

Producția industrială a intrat într-o fază de contracție în 2019. Între sfârșitul anului 2017 și sfârșitul anului 2018, rata de creștere a producției industriale a scăzut cu aproape 10 puncte procentuale și a devenit negativă în trimestrul al

doilea (T2) al anului 2019. Productivitatea industriei prelucrătoare a scăzut cu 1,6 % în cursul primelor trei trimestre ale anului 2019. Producția de bunuri de consum a scăzut tot mai mult în fiecare lună începând din septembrie 2018, în timp ce producția de bunuri de capital a intrat într-o fază de contracție în aprilie 2019. La sfârșitul T3-2019, s-au pierdut peste 70 000 de locuri de muncă în industria prelucrătoare comparativ cu trimestrul corespunzător din 2018. Gradul de utilizare a capacității în industria prelucrătoare a început să scadă în T4-2018 (graficul 1.2).

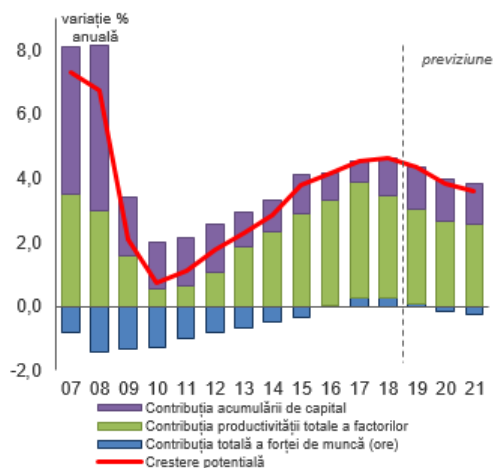
Graficul 1.2: Producția industrială

Sursa: Comisia Europeană

Creșterea potențială este determinată, în mare parte, de productivitatea totală a factorilor și riscă să fie afectată de tendințele demografice. Se estimează că creșterea potențială a PIB-ului a scăzut ușor în 2019 și va continua să scadă și ulterior. Se preconizează că productivitatea totală a factorilor va încetini, dar va rămâne principalul factor care contribuie la creșterea economică. Conform previziunilor, contribuția acumulării de capital la creștere va rămâne, în linii mari, stabilă. Pe de altă parte, se preconizează că forța de muncă, care are o contribuție deja modestă la creștere, va continua să scadă, în principal din cauza declinului constant al populației în vârstă de muncă (graficul 1.3).

Graficul 1.3: Contribuția la creșterea potențială

Sursa: Comisia Europeană

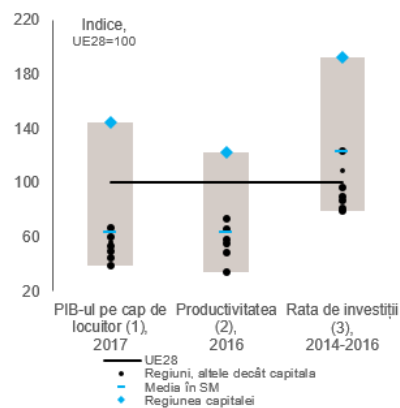
Disparitățile regionale

PIB-ul pe cap de locuitor continuă să se apropie de media UE, însă disparitățile regionale persistă. Disparitățile în materie de venituri sunt printre cele mai mari din UE, în principal din cauza diferențelor mari dintre regiunea București-Ilfov și restul țării. În cinci dintre cele opt regiuni de dezvoltare ale României (regiunile NUTS 2), PIB-ul pe cap de locuitor a crescut mai repede decât media UE, în timp ce în cele trei regiuni cu nivelul de sărăcie cel mai ridicat s-a înregistrat în perioada 2011-2017 o scădere a PIB-ului pe cap de locuitor. În regiunea capitalei, PIB-ul pe cap de locuitor reprezintă 144 % din media UE și a crescut cel mai rapid în ultimii șase ani. Cu un PIB egal cu 67 % din media UE, regiunea Vest este pe locul doi între regiunile din România ca nivel al PIB-ului pe cap de locuitor. În celelalte regiuni din România, PIB-ul pe cap de locuitor variază între 39 % și 60 % din media UE (graficul 1.4).

Diferențele de productivitate a muncii între regiuni rămân importante. Productivitatea muncii în regiunea capitalei este egală cu 122 % din media UE, comparativ cu doar 73 % în regiunea Vest, care este a doua regiune din punctul de vedere al productivității (graficul 1.4). Diferențele în ceea ce privește ratele de creștere a productivității sunt, de asemenea, considerabile. Între 2010 și 2016, productivitatea reală a crescut cel mai rapid în regiunea Vest (8,3 %) și Sud-Est (6,5 %), urmate de regiunea capitalei (6,4 %). Celelalte regiuni au înregistrat o creștere mai

scăzută a productivității, dar care este în continuare superioară mediei UE (0,8 %), cu excepția regiunii Nord-Est, unde productivitatea a scăzut cu 1,4 % pe an.

Graficul 1.4: Disparitățile dintre regiunile din România

Zonele gri reprezintă amplitudinea disparităților dintre regiuni.
 (1) PIB-ul pe cap de locuitor ca standard al puterii de cumpărare (SPC)
 (2) Valoarea adăugată brută per lucrător
 (3) Procentul din PIB
 Sursa: Comisia Europeană

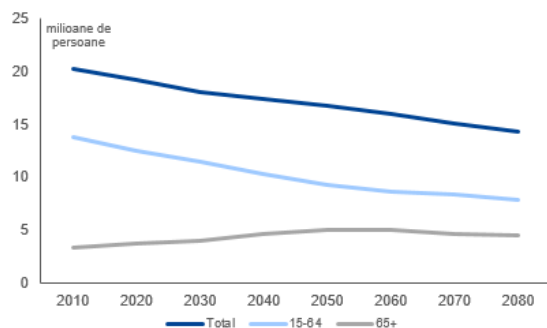
Nivelul investițiilor diferă foarte mult. Regiunile mai puțin dezvoltate au nevoie de un nivel ridicat de investiții publice și private pentru a recupera decalajul față de regiunile mai dezvoltate. În perioada 2014-2016, investițiile în regiunea București, măsurate ca formare brută de capital fix și procent din PIB, au fost aproape de două ori mai mari decât media UE, în timp ce în celelalte regiuni investițiile s-au situat în general în jurul mediei UE. În afară de regiunea capitalei, nivelul investițiilor a fost superior mediei UE în numai două alte regiuni, și anume regiunile Nord-Vest și Centru.

Disparitățile dintre mediul rural și cel urban rămân semnificative. De evoluțiile pozitive de pe piața forței de muncă nu beneficiază în egală măsură toate regiunile și toate categoriile de populație. Rata riscului de sărăcie în zonele rurale este de aproape cinci ori mai mare decât în orașe. Disparitățile regionale mari sunt defavorabile creșterii durabile pe termen lung. Regiunile în care o pondere semnificativă a forței de muncă este concentrată în sectoare cu productivitate scăzută sunt caracterizate de un nivel relativ mic al salariilor și rate ridicate ale sărăciei, ceea ce are un impact negativ asupra coeziunii sociale.

Demografia

Populația României a scăzut în ultimele decenii și se preconizează că va scădea în continuare. Populația a scăzut cu 3,8 milioane de locuitori față de 1990 și se preconizează că, pe fondul schimbărilor demografice, inclusiv al emigrării în număr mare a populației, va ajunge la 15 milioane până în 2070 (graficul 1.5) față de nivelul actual de 19,4 milioane. Prin urmare, se preconizează că raportul de dependență dintre populația vârstnică și cea activă, și anume raportul dintre persoanele cu vârste de peste 65 de ani și populația în vârstă de muncă (15–64 ani), se va dubla, ajungând de la 26,3 % în 2016 la 52,8 % în 2020. Aceasta înseamnă că, pentru fiecare persoană în vârstă de peste 65 de ani, numărul persoanelor în vârstă de muncă corespunzătoare ar urma să scadă de la aproape patru la doar două. Îmbătrânirea populației are un impact negativ asupra adecvării pensiilor și asupra cheltuielilor viitoare cu asistența medicală, precum și asupra viabilității pe termen lung a finanțelor publice.

Graficul 1.5: Schimbările demografice în România

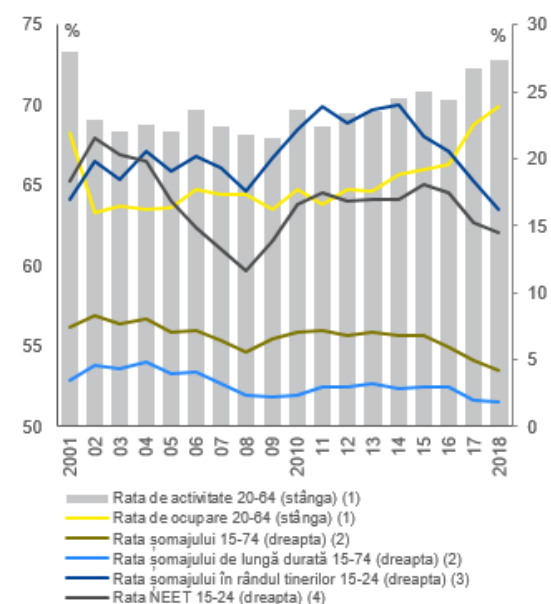
Sursa: Comisia Europeană

Piața forței de muncă, sărăcia și excluziunea socială

Pe fondul evoluțiilor economice pozitive, se înregistrează în continuare un deficit de lucrători pe piața forței de muncă. Rata de ocupare a forței de muncă a cunoscut o creștere generală din 2017 până în prezent, crescând cu 0,2 % în 2018 (graficul 1.6) și atingând un procent record de 70,8 % în T3-2019. Se preconizează că această tendință va continua, ocuparea forței de muncă urmând să crească și mai mult în 2019 și 2020. Rata șomajului a scăzut la 3,9 % în 2019, cel mai scăzut nivel din 1997 până în prezent.

În ciuda rezultatelor globale pozitive de pe piața forței de muncă, persistă o serie de probleme. România are una dintre cele mai scăzute rate de participare la forța de muncă din UE, iar populația sa în vârstă de muncă a scăzut constant din 2008, în timp ce deficitul de forță de muncă și de forță de muncă calificată a crescut. În același timp, procentul tinerilor care nu sunt încadrați profesional și nici nu urmează niciun program educațional sau de formare (NEET), care era de 14,5 % în 2018, este unul dintre cele mai ridicate din UE. Rata de activitate (în rândul persoanelor cu vârste între 15 și 64 de ani) este în continuare printre cele mai scăzute din UE, în special în rândul femeilor (58,7 % în T3-2019, comparativ cu 77,9 % în rândul bărbaților) și al persoanelor cu un nivel scăzut de instruire (43,8 % în T3-2019, față de 88,8 % în rândul celor cu un nivel ridicat de instruire). Măsurile active pe piața muncii nu sunt pe deplin eficace, în special în cazul grupurilor vulnerabile. Din cauza funcționării deficitare a dialogului social, partenerii sociali nu sunt implicați în mod adecvat în elaborarea și punerea în aplicare a reformelor.

Graficul 1.6: Imagine de ansamblu asupra pieței forței de muncă

(1) % din populația totală cu vârsta cuprinsă între 20 și 64 de ani
(2) % din forța de muncă totală cu vârsta cuprinsă între 15 și 74 de ani
(3) % din forța de muncă totală cu vârsta cuprinsă între 15 și 24 de ani
(4) % din populația totală cu vârsta cuprinsă între 15 și 24 de ani

Sursa: Comisia Europeană

Salariile au crescut semnificativ în România în ultimii ani. Salariile nominale au continuat să crească într-un ritm rapid. Întrucât salariile nominale au crescut într-un ritm mai accelerat decât inflația, această creștere s-a reflectat și la nivelul salariilor reale, mărinde puterea de cumpărare a lucrătorilor. Salariile rămân mici în comparație cu media UE și, fiind vorba de o economie aflată într-o fază de recuperare a decalajelor, se așteaptă o creștere relativ mare a salariilor în viitor. Salariile din sectorul public au crescut de peste două ori între T1-2015 și T2-2019 și au depășit în mod semnificativ ca rată de creștere salariile din sectorul privat, însă se preconizează că această creștere va încetini în 2020. Salariul minim a fost, de asemenea, majorat substanțial. Dacă salariile vor continua să crească mai mult decât productivitatea, este posibil ca ritmul susținut de creștere a salariilor să ridice unele probleme pentru competitivitate în viitor, chiar dacă acestea nu sunt încă direct perceptibile.

Sărăcia a continuat să scadă, însă inegalitățile s-au adâncit. În ciuda salariilor și a pensiilor mai mari, inegalitatea veniturilor a crescut în 2018, după o scădere de doi ani, în timp ce în aproape toate statele membre aceasta a scăzut ușor. Ponderea reprezentată de veniturile deținute de segmentul de populație cu cele mai mici venituri (40 % din populație) în totalul veniturilor, care era deja una dintre cele mai mici din UE, a scăzut și mai mult. Cu toate că a continuat să scadă în 2018, procentul persoanelor expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială era în continuare printre cele mai ridicate din UE, unul din trei români fiind expus riscului de sărăcie sau de excluziune socială. În 2018, rata sărăciei persoanelor încadrate în muncă a scăzut, dar este totuși de 15,3 %. Riscurile de sărăcie afectează mai ales zonele rurale și grupurile vulnerabile și tind să fie asociate cu un nivel scăzut de educație și cu un statut socioeconomic nefavorabil. Sărăcia în rândul copiilor rămâne printre cele mai ridicate din UE, afectând un procent de 38,1 % din copii comparativ cu media UE, de 24,3 %. Transferurile sociale au un impact foarte mic asupra reducerii sărăciei (Comisia Europeană, 2019d).

Investițiile

După rezultatele modeste înregistrate în 2018, volumul investițiilor totale și-a revenit în 2019, crescând cu peste 18 % în primele trei trimestre

ale anului. În 2018, investițiile totale au reprezentat 21,0 % din PIB, depășind media UE, de 20,3 %, și a țărilor învecinate, de 20,9 %. Investițiile private au scăzut la 18,3 % din PIB, dar au rămas peste media din restul țărilor din UE și din țările cu caracteristici similare. Între timp, investițiile publice s-au redresat ușor după nivelul cel mai scăzut pe care l-au înregistrat în 2017, după aderarea la UE, crescând până la 2,7 % din PIB (a se vedea secțiunea 4.4), dar rămânând totuși sub media UE și mult sub media țărilor învecinate. Investițiile totale au cunoscut un reviriment în 2019, crescând cu peste 17 % în primele trei trimestre ale anului. Se anticipează că volumul acestora va rămâne relativ important spre sfârșitul actualei perioade de programare datorită investițiilor în sectorul construcțiilor și accelerării cheltuielilor cu proiectele cofinanțate de UE.

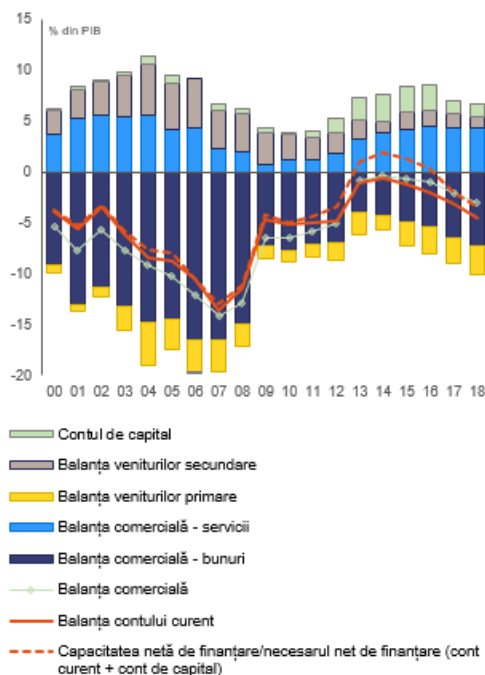
Investițiile ar putea fi afectate de gradul persistent de incertitudine. Imprevizibilitatea continuă a politicilor publice ar putea afecta încrederea întreprinderilor și deciziile de investiții (a se vedea secțiunea 4.4.5). Presiunile exercitate asupra bugetului ca urmare a adoptării noii legi a pensiilor (a se vedea caseta 4.1.1) riscă, de asemenea, să tragă în jos nivelul investițiilor publice.

Poziția externă

Deficitul de cont curent s-a deteriorat și mai mult în 2019, pe fondul cererii interne puternice care susține importurile. După o creștere puternică în 2018 la -4,4 % din PIB, se estimează că deficitul de cont curent a scăzut și mai mult, ajungând la -5,1 % din PIB în 2019 (graficul 1.7). Deteriorarea balanței comerciale a mărfurilor a fost principalul factor responsabil de această evoluție, deficitele comerciale în materie de bunuri intermediare și de bunuri de consum fiind cei doi factori principali. Deficitele s-au datorat creșterii importurilor, mai rapidă decât creșterea exporturilor. Încetinirea creșterii excedentului de servicii a contribuit, de asemenea, la această tendință. În ansamblu, s-au înregistrat rezultate bune la export, iar cotele de piață au crescut. La fel ca în 2018, balanța contului curent continuă să se

abată de la valorile de echilibru susținute de fundamentele economiei⁽⁴⁾.

Graficul 1.7: Defalcarea contului curent și contul de capital

Sursa: Comisia Europeană

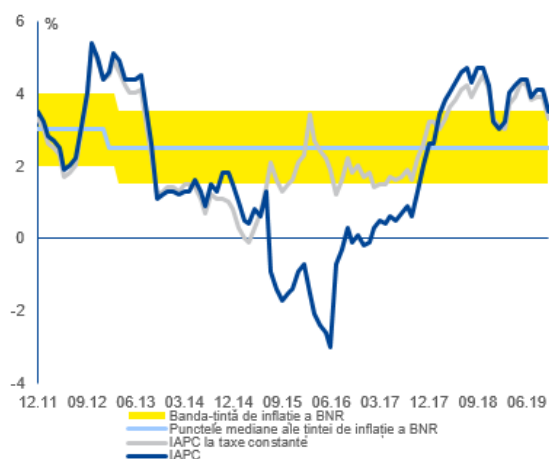
Poziția investițională internațională netă pare să intre pe o curbă descendentă după ce a cunoscut o îmbunătățire în ultimii ani. De la un minim de -68 % din PIB în 2012, poziția investițională internațională netă a ajuns la -43,7 % din PIB în 2018, scăzând apoi din nou ușor, până la -44,3 % în T3-2019, ca urmare a deteriorării balanței contului curent. Această evoluție ar putea continua în condițiile încetinirii creșterii PIB-ului și se preconizează că deficitul de cont curent va crește în continuare. O balanță pozitivă a contului de capital a atenuat parțial, dar nu a contrabalansat întru totul împrumuturile nete ale țării. Îmbunătățirea anterioară a fost determinată de o reducere semnificativă a altor investiții (împrumuturi, numerar și depozite, credite comerciale). În ultimul timp, investițiile de portofoliu au crescut, în timp ce activele de rezervă au scăzut ușor (a se vedea secțiunea 4.4.1).

(⁴) Pentru informații mai detaliate cu privire la estimarea fundamentelor conturilor curente, a se vedea Coutinho, Turrini și Zeugner (2018).

Inflația și politica monetară

Inflația este în scădere, dar rămâne printre cele mai ridicate din UE. După ce atins un vârf în septembrie 2018 (4,7 %), indicele armonizat al prețurilor de consum (IAPC) a început să scadă, coborând ușor sub 3,9 % în 2019, dar rămânând în continuare printre cele mai ridicate din UE (graficul 1.8). Diminuarea inflației IAPC s-a datorat în mare parte scăderii prețurilor la energie, cauzată de evoluția prețurilor la petrol la nivel internațional. În pofida scăderii moderate a inflației globale, inflația de bază (excluzând energia și produsele alimentare neprelucrate) a rămas ridicată în cursul anului 2019, cu o valoare medie de 3,8 %, susținută de creșterea puternică a salariilor. Pe termen mediu, se preconizează o scădere moderată a inflației globale la 3,4 % în 2020 și la 3,3 % în 2021, ceea ce ar permite reintrarea în valorile definite ca bandă-țintă de inflație de către Banca Națională a României (BNR) (2,5 % $\pm$ 1 punct procentual). BNR a menținut rata dobânzii de politică monetară la 2,5 % în cursul anului 2019 și la începutul anului 2020, aplicând totodată un control strict asupra lichidităților de pe piața monetară pentru a contracara presiunile inflaționiste.

Graficul 1.8: Indicele armonizat al prețurilor de consum (IAPC):

- (1) IAPC la impozite constante presupune reflectarea integrală a modificărilor TVA-ului în prețurile de consum.
(2) Țintele de inflație exprimate ca variație anuală a IPC și stabilite ca valori mediane într-o bandă-țintă de $\pm$ 1 punct procentual.

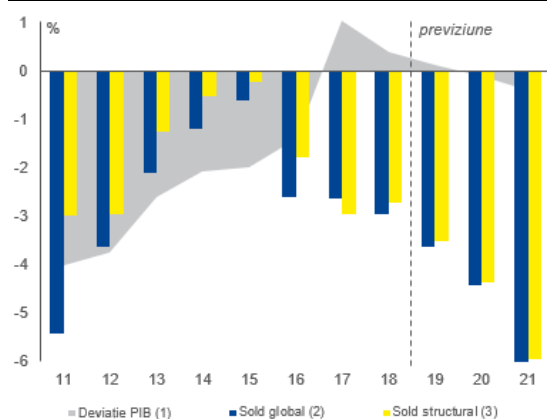
Sursa: Comisia Europeană, Banca Națională a României

Finanțele publice

Deficitul public a crescut considerabil, ca urmare a nivelului mai ridicat al cheltuielilor

curente. Se estimează că deficitul global a crescut de la 2,9 % în 2018 la 3,6 % din PIB în 2019, în principal din cauza cheltuielilor salariale din sectorul public. Se preconizează că deficitul global va continua să crească, ajungând la 4,4 % din PIB în 2020 și la 6,1 % din PIB în 2021, ca urmare a dispozițiilor adoptate în vara anului 2019 ce prevăd o majorare semnificativă a nivelului pensiilor pentru limită de vârstă (a se vedea caseta 4.1.1). Se estimează că deficitul structural⁵ va crește în 2021 până la aproape 6 % din PIB-ul potențial (graficul 1.9).

Graficul 1.9: Soldul bugetului general și deviația PIB-ului

(1) % din PIB-ul potențial

(2) % din PIB

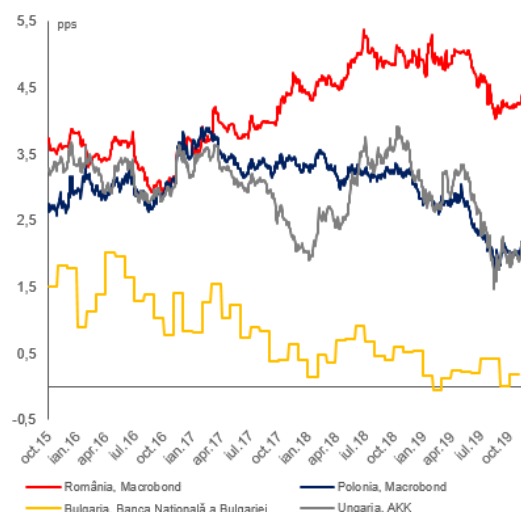
(3) % din PIB-ul potențial

Sursa: Eurostat, previziunile economice ale Comisiei Europene din toamna anului 2019

Se estimează că datoria publică va crește. Se preconizează că datoria publică va crește, pe fondul accentuării deficitului public, de la 35 % din PIB în 2018 la 40,6 % din PIB în 2021. În ipoteza menținerii politicilor actuale, se estimează că datoria publică va ajunge la peste 90 % din PIB până în 2030. Costul financiar al datoriei publice este cu mult peste cel al țărilor cu caracteristici similare (graficul 1.10). Piețele financiare percep riscul suveran ca situându-se la limita inferioară a categoriei „investment grade”, datoria suverană obținând ratingul „BBB-” sau un rating echivalent din partea principalelor trei agenții de rating. La 10 decembrie 2019, S&P Global Ratings și-a revizuit percepția asupra României, considerând că, dată fiind orientarea bugetară a țării,

perspectivele acesteia nu mai sunt stabile, ci negative (secțiunea 4.1.4).

Graficul 1.10: Randamentul obligațiunilor de stat la 10 ani: România și țările cu caracteristici similare

Sursa: Comisia Europeană

Sectorul financiar

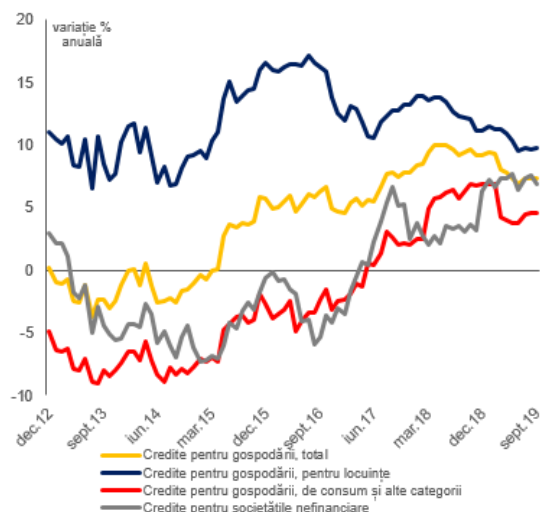
Capitalizarea sectorului bancar este superioară mediei UE, dar persistă unele vulnerabilități. Cu toate că nivelul de capitalizare și finanțare a sectorului bancar a rămas solid, odată cu creșterea creditelor neperformante noi (NPL) au reapărut unele semne de deteriorare a activelor, în ciuda faptului că ponderea brută a creditelor neperformante la nivel de sistem a scăzut și mai mult. Există în continuare o legătură puternică între bănci și entitățile suverane, în condițiile în care deținerile de obligațiuni de stat reprezintă aproape 18 % din totalul activelor din sectorul bancar, cu o preferință marcată către activele naționale, în comparație cu o medie de 3,2 % pentru băncile din zona euro. În 2018, nivelul de intermediere financiară a fost de 25,6 % din PIB, sub media UE, fiind limitat de modificările legislative și de deficiențele din sectorul corporativ.

Volumul total al creditelor a continuat să crească în 2019, chiar dacă într-un ritm mai lent. Activitatea de creditare a crescut mai puternic începând cu sfârșitul anului 2017, când creșterea economică a atins un vârf în România. Din punctul de vedere al structurii creditelor, în 2019

(⁵) Deficit corectat pentru a ține seama de ciclul economic și de operațiunile cu caracter excepțional.

aproximativ 75 % din credite au fost acordate sectorului privat național și aproximativ 20 % au fost împrumuturi acordate nerezidenților. Un procent în scădere din totalul creditelor, respectiv 2,8 %, a fost direcționat către sectorul public. În ceea ce privește structura creditelor private, cea mai mare parte a creditelor acordate de bănci au continuat să fie date gospodăriilor, în ciuda unei ușoare regresii a ponderii lor în 2019 (graficul 1.11). Creditele acordate societăților nefinanciare au rămas, în linii mari, stabile, după ce au cunoscut un ritm mai alert de creștere la sfârșitul anului 2018 și la începutul anului 2019.

Graficul 1.11: Credite acordate gospodăriilor și societăților nefinanciare

Sursa: Banca Națională a României

Volumul creditelor private a rămas relativ constant în 2019, cele mai bune rezultate în materie de creștere înregistrând însă creditele în valute străine. Ponderea în totalul creditelor a tuturor tipurilor de împrumuturi în valută a rămas, în linii mari, neschimbată în 2019 față de anii precedenți. Cu toate acestea, sectorul privat pare să ceară mai puține împrumuturi denumite în moneda națională, în schimb împrumuturile în monede străine, în principal în euro, au cunoscut un avânt puternic în 2019, în special în cazul societăților nefinanciare. Volumul împrumuturilor în monede străine acordate societăților a crescut la începutul anului 2019 pentru prima oară din 2016 (BNR, 2019).

În ultimii 10 ani, în ceea ce privește distribuția creditelor acordate gospodăriilor, raportul

dintre creditele pentru locuințe și creditele de consum s-a inversat. În 2009, doar 23 % din aceste credite erau pentru locuințe. Începând cu 2016, creditele acordate gospodăriilor pentru locuințe au depășit ca pondere creditele de consum. În 2019 această tendință a continuat, încurajată de creșterile venitului net și de măsurile de sprijin public pentru creditele ipotecare cum ar fi programul „Prima casă” (a se vedea secțiunea 4.2).

Piața locuințelor

Construcțiile de locuințe au cunoscut o creștere puternică, în timp ce prețurile la locuințe au rămas relativ stabile. În T3-2019, activitatea de construcție de locuințe a cunoscut o expansiune de 33,1 % ca valoare anuală, în contrast izbitor cu declinul cunoscut de sector în 2018. Dezvoltarea sectorului a fost favorizată de creșterea veniturilor gospodăriilor și de reducerea cotei de TVA la 5 % la cumpărarea unei a doua case. Se previzionează că această tendință de creștere a sectorului va continua și în 2020, așa cum o indică intențiile consumatorilor. După înregistrarea unor rate importante de creștere în prima jumătate a anului 2018, prețurile la case au stagnat în a doua jumătate a anului. Prețurile au început să crească din nou în prima jumătate a anului 2019.

Progrese în direcția îndeplinirii ODD ⁽⁶⁾

România face progrese în îndeplinirea obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD) ale Organizației Națiunilor Unite. Domeniile în care aceste progrese sunt mai evidente sunt legate de ODD 17, „Parteneriat pentru îndeplinirea obiectivelor”, cu toții indicatorii aferenți care arată că rezultatele s-au îmbunătățit în ultimii cinci ani. Rezultate relativ similare s-au înregistrat în cazul ODD 1, „Fără sărăcie”, și al ODD 13, „Politici climatice”. În pofida acestor rezultate mai bune, nivelurile actuale la unii dintre acești indicatori sunt considerabili mai mici decât media UE, în special pentru ODD 4, „Educație de calitate”, unde toți indicatorii se situează sub media UE, urmate de ODD 1, „Fără sărăcie”, și de ODD 3, „Sănătate și bunăstare”.

⁽⁶⁾ Anexa E oferă o imagine globală a rezultatelor României cu privire la ansamblul obiectivelor de dezvoltare durabilă ale Organizației Națiunilor Unite.

Tabelul 1.1: Principalii indicatori economici și financiari

	2004-2007	2008-2012	2013-2016	2017	2018	previziune		
						2019	2020	2021
PIB-ul real (variație anuală)	7,6	0,7	3,9	7,1	4,4	3,9	3,8	3,5
Creșterea potențială (variație anuală)	6,1	2,5	3,3	4,5	4,6	4,4	3,8	3,6
Consumul privat (variație anuală)	12,8	0,0	4,6	10,0	7,3	.	.	.
Consumul public (variație anuală)	1,9	1,2	0,6	4,2	2,1	.	.	.
Formarea brută de capital fix (variație anuală)	23,6	-3,7	1,1	3,6	-1,2	.	.	.
Exporturi de bunuri și servicii (variație anuală)	13,9	7,0	12,0	7,6	6,2	.	.	.
Importuri de bunuri și servicii (variație anuală)	27,9	1,4	10,5	10,8	9,1	.	.	.
Contribuția la creșterea PIB-ului:								
Cerere internă (variație anuală)	15,2	-1,1	3,2	7,7	4,7	.	.	.
Stocuri (variație anuală)	-1,4	0,0	0,3	0,8	1,2	.	.	.
Exporturi nete (variație anuală)	-6,4	1,3	0,4	-1,4	-1,4	.	.	.
Contribuția la creșterea potențială a PIB-ului:								
Forța de muncă totală (ore) (variație anuală)	-0,7	-1,2	-0,4	0,3	0,2	0,1	-0,1	-0,2
Acumularea de capital (variație anuală)	2,1	2,3	1,0	0,6	1,1	1,3	1,3	1,3
Productivitatea totală a factorilor (variație anuală)	4,7	1,4	2,6	3,6	3,2	2,9	2,7	2,6
Deviația PIB	4,6	-1,0	-2,0	1,0	0,4	0,1	-0,1	-0,4
Rata șomajului	7,2	6,6	6,7	4,9	4,2	3,9	4,2	4,3
Deflatorul PIB (variație anuală)	13,4	6,2	2,5	4,7	6,3	7,3	4,5	4,4
Indicele armonizat al prețurilor de consum (IAPC, variație anuală)	8,1	5,7	0,8	1,1	4,1	3,9	3,4	3,3
Remunerația nominală per salariat (variație anuală)	15,8	8,0	6,9	14,8	13,4	13,0	9,2	7,1
Productivitatea muncii (reală, per salariat, variație anuală)	7,8	2,5	4,5	4,6	4,2	.	.	.
Costul unitar al muncii (CUM, întreaga economie, variație anuală)	7,4	5,3	2,2	9,8	8,8	8,8	5,6	3,8
Costul unitar real al muncii (variație anuală)	-5,3	-0,9	-0,3	4,9	2,4	1,4	1,0	-0,5
Rata reală efectivă de schimb (CUM, variație anuală)	9,1	-3,0	1,2	7,9	5,9	3,5	2,4	1,8
Rata reală efectivă de schimb (IAPC, variație anuală)	8,5	-2,9	0,3	-1,7	2,3	-0,2	0,6	1,3
Rata netă de economisire a gospodăriilor (economii nete ca procent din venitul net disponibil)								
Fluxul de credite private, consolidat (% din PIB)	-23,2	-21,1	-19,4	-15,4	-8,9	.	.	.
Datoria sectorului privat, consolidată (% din PIB)	14,0	3,0	-0,8	1,7	1,9	.	.	.
din care datoria gospodăriilor, consolidată (% din PIB)	43,7	70,6	60,1	50,9	47,4	.	.	.
din care datoria societăților nefinanciare, consolidată (% din PIB)	12,0	21,4	17,8	16,1	15,8	.	.	.
Datoria neperformantă brută (% din instrumentele totale de datorie și totalul creditelor și creanțelor) (2)	31,8	49,3	42,3	34,8	31,6	.	.	.
Societăți, capacitatea netă de finanțare (+) sau necesarul net de	1,4	.	13,0	5,1	4,1	.	.	.
Societăți, excedentul de exploatare brut (% din PIB)	-2,4	8,7	12,1	12,2	6,7	6,7	6,9	7,6
Gospodării, capacitatea netă de finanțare (+) sau necesarul net de	26,6	31,7	31,6	30,5	28,0	28,1	27,8	28,1
Indicele corectat al prețului locuințelor (variație anuală)	-5,6	-7,9	-9,1	-11,3	-6,9	-6,8	-6,4	-5,4
Investiții privind construcția de locuințe (% din PIB)	.	.	0,7	3,3	1,3	.	.	.
Balanța contului curent (% din PIB), balanța de plăți	2,0	2,9	2,5	2,7	2,0	.	.	.
Balanța comercială (% din PIB), balanța de plăți	-10,3	-6,2	-0,7	-2,8	-4,4	-5,3	-5,5	-5,6
Raportul de schimb pentru bunuri și servicii (variație anuală)	-11,4	-7,4	-0,6	-2,1	-3,1	.	.	.
Balanța contului de capital (% din PIB)	7,5	1,0	1,3	0,1	0,8	0,9	0,4	0,4
Poziția investițională internațională netă (% din PIB)	0,5	0,6	2,4	1,2	1,2	.	.	.
NENDI – PIIN fără instrumentele care nu prezintă risc de neplată (%)	-37,4	-61,7	-56,0	-47,4	-43,7	.	.	.
Datoriile PII fără instrumentele care nu prezintă risc de neplată (%)	-5,0	-22,2	-13,6	-5,5	-3,9	.	.	.
Rezultatele la export vs. țările avansate (variație % în cursul a 5 ani)	36,1	57,7	47,7	37,4	34,1	.	.	.
Cota de piață a exporturilor, bunuri și servicii (variație anuală)	84,0	69,7	24,1	34,5	21,6	.	.	.
Fluxuri de ISD nete (% din PIB)	13,9	2,3	7,7	3,0	4,0	2,5	0,5	0,0
Soldul bugetului general (% din PIB)	.	-2,8	.	-2,6	-2,4	.	.	.
Soldul structural (% din PIB)	-1,7	-6,1	-1,6	-2,6	-3,0	-3,6	-4,4	-6,1
Datoria publică brută (% din PIB)	.	.	-1,0	-3,0	-2,7	-3,5	-4,4	-5,9
Ponderele impozitelor în PIB (%) (3)	14,8	26,9	38,0	35,1	35,0	35,5	37,2	40,6
Cota de impozitare pentru o persoană care câștigă salariul mediu	28,8	27,3	27,3	25,8	27,1	27,3	27,5	27,6
Cota de impozitare pentru o persoană care câștigă 50 % din salariul mediu (%) (4)	.	28,5	25,5	25,6	36,9	.	.	.
	.	25,4	22,7	22,5	34,6	.	.	.

(1) Poziția investițională internațională netă (PIIN), exceptând investițiile directe și acțiunile din portofoliu.

(2) Grupurile bancare naționale și băncile independente, filialele și sucursalele din UE și din afara UE aflate sub control străin.

(3) Indicatorul privind ponderea taxelor și a impozitelor în PIB include contribuțiile sociale imputate angajatorilor și, așadar, este diferit de indicatorul analog utilizat în secțiunea privind taxele și impozitele.

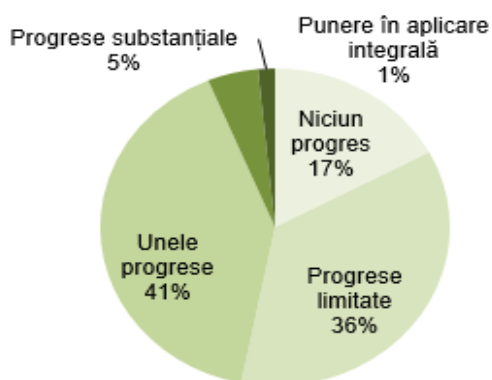
(4) Definit ca impozitul pe venit asupra veniturilor salariale brute, la care se adaugă contribuțiile la asigurările sociale ale angajatului, din care se scad beneficiile de asistență socială universale în numerar, exprimat ca procent din veniturile salariale brute

Sursa: Eurostat și BCE la 4.2.2020, cu condiția disponibilității datelor; Comisia Europeană pentru cifrele din previziuni (pentru PIB-ul real și IAPC – previziunile din iarna anului 2020, în rest – previziunile din toamna anului 2019)

2. PROGRESELE ÎNREGISTRATE CU PRIVIRE LA APLICAREA RECOMANDĂRILOR SPECIFICE ADRESATE ȚĂRII

Din 2011, când a fost lansat semestrul european, în cazul a 47 % dintre toate recomandările specifice adresate României s-au înregistrat cel puțin „unele progrese”. În cazul a 53 % dintre recomandările specifice adresate țării s-au înregistrat „progrese limitate” ori „niciun progres” (graficul 2.1). În ansamblu, România înregistrează din 2013 progrese în ceea ce privește punerea în aplicare a recomandărilor specifice care i-au fost adresate. În ciuda eforturilor depuse, în mai multe domenii de politică progresele sunt lente, iar România trebuie să se străduiască să obțină rezultate concrete în ceea ce privește aplicarea reformelor.

Graficul 2.1: Privire de ansamblu asupra punerii în aplicare multianuale a recomandărilor specifice adresate țării în perioada 2011-2019

(1) Evaluarea generală a recomandărilor specifice adresate țării referitoare la politica bugetară nu ia în considerare respectarea Pactului de stabilitate și de creștere.

(2) Evaluarea anuală din 2011: categorii diferite de evaluare a punerii în aplicare a recomandărilor specifice țării

(3) Evaluarea multianuală a recomandărilor specifice adresate țării analizează punerea în aplicare a acestora din primul an de adoptare până la raportul de țară din 2020.

Sursa: Comisia Europeană

Din 2016, România aplică o politică fiscal-bugetară expansionistă, care nu respectă cadrul fiscal-bugetar. Această politică a dus la creșterea semnificativă a deficitului public. Din 2016, autoritățile s-au abătut în mod sistematic și repetat de la normele fiscal-bugetare naționale, care au devenit astfel în mare măsură inoperabile. S-au înregistrat progrese limitate în ceea ce privește consolidarea respectării obligațiilor fiscale și a colectării taxelor și impozitelor. Deficitul de

încasare a TVA rămâne cel mai ridicat din UE, deși se estimează că a scăzut față de 2017.

Riscurile la adresa sustenabilității fiscal-bugetare sunt ridicate. Din cauza deficitului public ridicat și a creșterii costurilor legate de îmbătrânirea populației, în special a celor legate de pensii și de asistența medicală, riscurile la adresa sustenabilității fiscal-bugetare sunt ridicate. Aceste riscuri s-au agravat în 2019, ca urmare a adoptării noii legi privind pensiile. Pe de altă parte, la începutul anului 2020 mai multe dispoziții juridice care puneau sub semnul întrebării viabilitatea pe termen lung a celui de al doilea pilon al sistemului de pensii au fost abrogate sau modificate.

S-au înregistrat progrese substanțiale în ceea ce privește protejarea stabilității financiare și a sectorului bancar. Taxa bancară asupra activelor totale introdusă prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 114/2018 a fost eliminată complet la începutul anului 2020.

Accesul la o educație de calitate și favorabilă incluziunii rămâne insuficient și nu au fost luate măsuri de îmbunătățire a competențelor. În plus, rezultatele școlare au rămas constant la un nivel scăzut, în timp ce ratele de părăsire timpurie a școlii au rămas ridicate. Asigurarea egalității de șanse pentru elevii care provin din gospodării sărace, în special din zonele rurale, și din comunitatea romă rămâne o problemă. Relevanța pe piața forței de muncă a învățământului profesional și tehnic și a învățământului superior rămâne scăzută și afectează perspectivele absolvenților de a-și găsi un loc de muncă. Nu s-a înregistrat niciun progres în ceea ce privește dobândirea de competențe de bază și digitale, însă s-ar putea înregistra rezultate pozitive dacă s-ar folosi metode de previzionare și anticipare a nevoilor viitoare în materie de competențe.

Progresele înregistrate în ceea ce privește reformele de pe piața forței de muncă sunt limitate. Au fost luate puține măsuri pentru a spori acoperirea și calitatea serviciilor sociale și a educației, iar rezultatele acestora nu sunt încă vizibile. Indicatorul social de referință utilizat ca bază pentru calcularea majorității prestațiilor

sociale nu a fost actualizat de la introducerea sa în 2008. Dialogul social rămâne în mare măsură o simplă formalitate, iar încercările de modificare a cadrului legislativ au rămas în același punct de ani de zile. Chiar dacă nu există încă un mecanism obiectiv în acest sens, la majorarea salariului minim din ianuarie 2020 s-au folosit anumiți indicatori economici, cum ar fi inflația sau productivitatea muncii. Punerea în aplicare a legislației privind venitul minim de incluziune, adoptată în 2016, se tot amână, prin urmare nu s-a înregistrat niciun progres la acest capitol.

Sistemul de sănătate se confruntă cu numeroase probleme. S-au înregistrat progrese limitate în ceea ce privește îmbunătățirea accesului la asistență medicală. Se semnalează din nou un număr în creștere de persoane care nu au putut beneficia de un consult medical. O politică solidă a Casei Naționale de Asigurări care să încurajeze oferirea de îngrijiri medicale în afara spitalelor poate antrena o reorientare naturală a pacienților către îngrijirea medicală ambulatorie. Măsurile de politică generale luate în cadrul sistemului de sănătate pentru a facilita această tranziție nu s-au îmbunătățit.

S-au înregistrat progrese limitate în ceea ce privește direcționarea investițiilor către domeniile de politică esențiale. Ar trebui să se efectueze studii de fezabilitate pentru modernizarea infrastructurii feroviare, iar lucrările de îmbunătățire a acestora au rămas în urmă. În ceea ce privește transportul rutier, au fost alocate granturi europene pentru dezvoltarea, de-a lungul coridoarelor rețelei centrale de transport, a unei rețele de stații de încărcare rapidă multistandard și cu acces liber a mașinilor electrice. S-au înregistrat unele progrese spre sfârșitul anului 2019 în ceea ce privește accelerarea implementării proiectelor de infrastructură de mediu, în special în domeniul apelor uzate. În celelalte domenii, s-au înregistrat fie progrese limitate, de exemplu în cazul proiectelor de gestionare a deșeurilor, fie niciun progres, ca în cazul proiectelor privind aerul, biodiversitatea și cercetarea, inovarea și dezvoltarea. În cazul proiectelor privind inovarea și dezvoltarea, în absența unei creșteri semnificative a cheltuielilor publice pentru cercetare și dezvoltare și a unor măsuri legislative îmbunătățite care să le amelioreze calitatea, se preconizează că se vor înregistra puține progrese.

Nu s-a înregistrat niciun progres în ceea ce privește asigurarea unei mai mari previzibilități a procesului decizional. Lipsa previzibilității procesului decizional rămâne preocupantă și nu s-a înregistrat niciun progres vizibil în această privință. Se respectă mai puțin de 30 % din planul anual al guvernului, iar numărul de ordonanțe de urgență este încă foarte ridicat, unele având un impact socioeconomic major (de exemplu, OUG nr. 114/2018). Pentru acest tip de legislație nu se realizează nicio evaluare *ex ante* obligatorie a impactului și nu există nicio cerință privind efectuarea de consultări publice. În continuare nu se realizează evaluări *ex ante* ale impactului legislației și nu există niciun cadru instituțional legal pentru astfel de evaluări. În plus, deși există diferite structuri formale pentru efectuarea de consultări publice, calitatea acestor consultări este tot mai slabă.

Per ansamblu, România a realizat progrese limitate ⁽⁷⁾ în ceea ce privește punerea în aplicare a recomandărilor specifice care i-au fost adresate în 2019. S-au înregistrat progrese substanțiale cu privire la sectorul financiar și cel bancar și unele progrese în ceea ce privește viabilitatea fondului de pensii din cadrul celui de al doilea pilon al sistemului de pensii și în domeniul achizițiilor publice. S-au înregistrat progrese limitate în ceea ce privește respectarea obligațiilor fiscale și colectarea impozitelor, educația, serviciile sociale și dialogul social, asistența medicală, stabilirea salariului minim, investițiile și stabilirea priorităților în materie de investiții. Nu s-a înregistrat niciun progres în ceea ce privește cadrul fiscal-bugetar și sistemul public de pensii, competențele, venitul minim de incluziune, previzibilitatea procesului decizional și guvernanta corporativă a întreprinderilor publice.

La cererea unui stat membru, Comisia îi poate furniza acestuia, prin Programul de sprijin pentru reforme structurale, expertiză personalizată care să îl ajute să elaboreze și să pună în aplicare reforme în măsură să stimuleze creșterea. Din 2017, un astfel de sprijin a fost acordat pentru peste 46 de proiecte. În 2019, au fost implementate pe teren mai multe proiecte,

⁽⁷⁾ Informații cu privire la progresele realizate și la acțiunile întreprinse pentru a da curs recomandărilor în materie de politici formulate în fiecare dintre subpărțile unei recomandări specifice țării sunt prezentate în tabelul recapitulativ din anexa A.

inclusiv un proiect de sprijin pentru Agenția Națională de Administrare Fiscală cu privire la evaluarea riscurilor, selectarea și auditarea marilor contribuabili și la tranzacțiile de comerț electronic și pentru Autoritatea de Supraveghere Financiară cu privire la dezvoltarea de soluții pentru conturile inactive de pe piața de acțiuni și la consolidarea supravegherii bazate pe riscuri în toate sectoarele. De asemenea, s-a acordat sprijin Agenției Naționale pentru Romi pentru monitorizarea și evaluarea planurilor de acțiune județene, Ministerului Muncii pentru dezvoltarea unui mecanism de indexare a prestațiilor de asigurări

sociale și pentru testarea unei noi metode de plată a acestor prestații, precum și Ministerului Turismului pentru dezvoltarea organizațiilor de management al destinațiilor. La sfârșitul anului 2019 și începutul anului 2020 au fost inițiate noi proiecte pentru a sprijini elaborarea Strategiei de dezvoltare socioeconomică a Bazinului carbonifer al Văii Jiului, simplificarea regimului de autorizare și adoptarea unor standarde de management al calității pentru furnizorii de îngrijire medicală primară și de îngrijire medicală ambulatorie în afara mediului spitalicesc.

Tabelul 2.1: Evaluarea punerii în aplicare a recomandărilor specifice adresate țării în 2019

România	Evaluare generală a progreselor înregistrate cu privire la punerea în aplicare a RST din 2019 Progrese limitate
RST 1: Să asigure respectarea Recomandării Consiliului din 14 iunie 2019 în scopul corectării abaterii semnificative constatate de la traiectoria de ajustare în vederea atingerii obiectivului bugetar pe termen mediu. Să asigure aplicarea integrală a cadrului fiscal-bugetar. Să consolideze respectarea obligațiilor fiscale și colectarea impozitelor.	Progrese limitate - Nu s-a înregistrat niciun progres în ceea ce privește asigurarea implementării cadrului fiscal-bugetar național. - S-au înregistrat progrese limitate în ceea ce privește consolidarea respectării obligațiilor fiscale și a colectării impozitelor.
RST 2: Să protejeze stabilitatea financiară și soliditatea sectorului bancar. Să asigure sustenabilitatea sistemului public de pensii și viabilitatea pe termen lung a fondurilor de pensii din cadrul celui de al doilea pilon.	Unele progrese - S-au înregistrat progrese substanțiale în ceea ce privește protejarea stabilității financiare și a solidității sectorului bancar. - Nu s-a înregistrat niciun progres în ceea ce privește asigurarea sustenabilității sistemului public de pensii. - S-au înregistrat unele progrese în ceea ce privește asigurarea viabilității pe termen lung a celui de al doilea pilon al sistemului de pensii.
RST 3: Să amelioreze calitatea și caracterul incluziv al educației, în special pentru romi și alte grupuri defavorizate. Să asigure îmbunătățirea competențelor, inclusiv a competențelor digitale, în special prin sporirea relevanței pe piața forței de muncă a educației și formării profesionale și a învățământului superior. Să sporească acoperirea și calitatea serviciilor sociale și să finalizeze reforma venitului minim de incluziune. Să îmbunătățească funcționarea dialogului social. Să asigure stabilirea salariului minim pe baza unor criterii obiective, compatibile cu crearea de locuri de muncă și cu competitivitatea. Să îmbunătățească accesul la asistență medicală și eficiența sectorului sănătății din punctul de vedere al costurilor, inclusiv prin favorizarea tratamentului ambulatoriu.	Progrese limitate - S-au înregistrat progrese limitate în ceea ce privește îmbunătățirea calității și a caracterului incluziv al educației. - Nu s-a înregistrat niciun progres în ceea ce privește îmbunătățirea competențelor. - S-au înregistrat progrese limitate în ceea ce privește îmbunătățirea acoperirii și a calității serviciilor sociale. - Nu s-a înregistrat niciun progres în ceea ce privește finalizarea reformei venitului minim de incluziune. - S-au înregistrat progrese limitate în ceea ce privește îmbunătățirea dialogului social. - S-au înregistrat progrese limitate în ceea ce privește stabilirea salariului minim. - S-au înregistrat progrese limitate în ceea ce privește îmbunătățirea accesului la asistență medicală și a eficienței din punctul de vedere al costurilor a sectorului sănătății.
RST 4: Să axeze politica economică în materie de investiții pe sectorul transporturilor, vizând în special sustenabilitatea acestuia, pe sectorul energetic cu emisii scăzute de dioxid de carbon și pe eficiența energetică, pe infrastructura de mediu și pe inovare, ținând seama de disparitățile regionale. Să îmbunătățească procesul de pregătire și stabilire a priorităților în ceea ce privește proiectele mari și să accelereze punerea în aplicare a acestora. Să îmbunătățească eficiența achizițiilor publice și să asigure punerea în aplicare integrală și sustenabilă a strategiei naționale în domeniul achizițiilor publice.	Progrese limitate - S-au înregistrat progrese limitate în ceea ce privește direcționarea investițiilor către domeniile de politică esențiale. - S-au înregistrat progrese limitate în ceea ce privește consolidarea procesului de pregătire a proiectelor de investiții publice și de stabilire a priorităților în acest domeniu. - S-au înregistrat unele progrese în ceea ce privește punerea în aplicare a Strategiei naționale în domeniul achizițiilor publice.
RST 5: Să se asigure că inițiativele legislative nu subminează securitatea juridică, prin îmbunătățirea calității și a previzibilității procesului decizional, inclusiv prin consultări adecvate cu părțile interesate, prin evaluări efective ale impactului și prin simplificarea procedurilor administrative. Să consolideze guvernarea corporativă a întreprinderilor publice.	Niciun progres - Nu s-a înregistrat niciun progres în ceea ce privește îmbunătățirea previzibilității procesului decizional. - Nu s-a realizat niciun progres în ceea ce privește îmbunătățirea guvernancei corporative a întreprinderilor de stat.

(1) Acest tabel nu include o evaluare a respectării Pactului de stabilitate și de creștere.

Sursa: Comisia Europeană

Pentru RST 4: Colegiuitorii nu au adoptat încă cadrul de reglementare pe care se bazează programarea fondurilor politicii de coeziune a UE în perioada 2021-2027, în așteptarea, printre altele, a unui acord privind cadrul financiar multianual (CFM)

Caseta 2.1: Fondurile și programele UE contribuie la rezolvarea problemelor structurale și la consolidarea creșterii și a competitivității în România

România este una dintre țările care beneficiază cel mai mult de sprijinul UE. Alocarea financiară de care beneficiază România din fondurile politicii de coeziune a UE ⁽¹⁾ se ridică la 26,8 miliarde EUR în actualul cadru financiar multianual (2014-2020), ceea ce reprezintă aproximativ 2 % din PIB-ul anual. Până la sfârșitul anului 2019, s-au alocat aproximativ 28,5 miliarde EUR (mai mult decât suma totală planificată) pentru proiecte specifice și s-a raportat că s-au cheltuit 7,2 miliarde EUR de către proiectele selectate ⁽²⁾, ceea ce indică un nivel de implementare mult sub media UE.

Dat fiind că favorizează o dezvoltare mai armonioasă prin reducerea disparităților economice, sociale și teritoriale, fondurile politicii de coeziune a UE sprijină deja în mod semnificativ rezolvarea problemelor structurale cu care se confruntă România. Programele din cadrul politicii de coeziune destinate României au permis alocarea de fonduri UE în valoare de 2,7 miliarde EUR pentru creșterea inteligentă, 13 miliarde EUR pentru creșterea durabilă și transportul durabil și 6,2 miliarde EUR pentru creșterea favorabilă incluziunii. În 2019, în urma unei evaluări a performanței ⁽³⁾, au fost puse la dispoziția României 888 de milioane EUR pentru îndeplinirea obiectivelor prioritare.

Finanțarea acordată în temeiul politicii de coeziune a UE contribuie la transformări majore ale economiei românești prin promovarea creșterii economice și a ocupării forței de muncă prin investiții, printre altele, în cercetare, dezvoltare tehnologică și inovare, competitivitatea întreprinderilor, transport durabil, ocuparea forței de muncă și mobilitatea lucrătorilor. Până în 2019, investițiile realizate cu ajutorul fondurilor UE au dus la reconstrucția a 318 km de linii de cale ferată TEN-T, la demararea lucrărilor la 4 364 km de drumuri noi sau reconstruite, dintre care 692 km în rețeaua TEN-T, și la reconstrucția și modernizarea a patru aeroporturi. În plus, trebuie să se acorde sprijin pentru 2 708 microîntreprinderi și întreprinderi mici și mijlocii, precum și pentru 178 de întreprinderi sociale. Finanțarea acordată în temeiul politicii de coeziune va contribui la mărirea capacității suplimentare de reciclare a deșeurilor cu 1 308 262 tone/an și la asigurarea unei stări de conservare mai bune pentru 41 416 hectare de habitate. În plus, se preconizează că 4 207 040 de persoane vor beneficia de măsuri de protecție împotriva inundațiilor. Aproximativ 350 000 de persoane au beneficiat de măsuri active pe piața forței de muncă și au avut acces la servicii integrate educaționale. Aproximativ 6,34 milioane de persoane au primit sprijin alimentar și au fost distribuite aproximativ 15 milioane de pachete de alimente.

Fondurile pentru agricultură și pescuit și alte programe ale UE contribuie, de asemenea, la acoperirea nevoilor de investiții. Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală pune la dispoziție 9,6 miliarde EUR, iar Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime - 223 de milioane EUR (incluzând cofinanțarea națională pentru ambele fonduri). România beneficiază, de asemenea, de alte programe ale UE, cum ar fi Mecanismul pentru interconectarea Europei, prin care au fost alocate fonduri UE în valoare de 1,2 miliarde EUR pentru proiecte specifice privind rețelele strategice de transport, Orizont 2020, prin care au fost alocate fonduri UE în valoare de 196 de milioane EUR (inclusiv aproximativ 21,2 milioane EUR pentru 90 de IMM-uri) și Erasmus+, prin care au fost alocate 413 milioane EUR până în prezent.

Fondurile UE contribuie la mobilizarea unui volum important de investiții private. Dacă am considera numai programele susținute din fondurile structurale și de investiții europene ⁽⁴⁾, acestea au mobilizat capital suplimentar prin angajamente în valoare de aproximativ 457,8 milioane EUR efectuate prin instrumente financiare care au luat forma împrumuturilor, a garanțiilor și a capitalurilor proprii. Fondurile UE permit deja investirea unor sume substanțiale în acțiuni care

urmăresc îndeplinirea obiectivelor de dezvoltare durabilă (ODD). În România, fondurile structurale și de investiții europene contribuie la îndeplinirea a 13 din cele 17 ODD-uri, până la 95 % din totalul cheltuielilor fiind destinate realizării acestor obiective.

⁽¹⁾ Fondul european de dezvoltare regională, Fondul de coeziune, Fondul social european, Inițiativa privind ocuparea forței de muncă în rândul tinerilor.

⁽²⁾ <https://cohesiondata.ec.europa.eu/countries/RO>

⁽³⁾ Evaluarea performanței este reglementată de articolul 22 din Regulamentul (UE) nr. 1303/2013.

⁽⁴⁾ Fondul european de dezvoltare regională, Fondul de coeziune, Fondul social european, Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală și Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime.

3. REZUMATUL PRINCIPALELOR CONSTATĂRI REZULTATE ÎN URMA BILANȚULUI APROFUNDAT DIN CADRUL PROCEDURII PRIVIND DEZECHILIBRELE MACROECONOMICE (PDM)

Concluzia raportului din 2020 privind mecanismul de alertă a fost că ar trebui efectuat un nou bilanț aprofundat cu privire la România, pentru a vedea dacă persistă sau au fost reduse dezechilibrele (Comisia Europeană, 2019e). În februarie 2019, s-a constatat că România se confruntă cu dezechilibre macroeconomice (Comisia Europeană, 2019f). Dezechilibrele identificate sunt legate de riscurile de pierderi de competitivitate prin costuri și de adâncirea deficitului de cont curent în contextul unei politici bugetare expansioniste și al unui mediu de afaceri imprevizibil. În plus, au fost identificate, de asemenea, riscuri la adresa funcționării sectorului financiar. Capitolul de față rezumă analizele efectuate în contextul bilanțului aprofundat din cadrul procedurii privind dezechilibrele macroeconomice (PDM) care se regăsește în diferite secțiuni ale prezentului raport ⁽⁸⁾.

3.1. DEZECHILIBRELE ȘI GRAVITATEA ACESTORA

Deficitul de cont curent este mare și s-a adâncit tot mai mult din 2014 până în prezent. În 2018 deficitul de cont curent a ajuns la 4,4 % din PIB și se estimează că în 2019 s-a deteriorat și mai mult, ajungând la 5,1 % din PIB. Această evoluție implică o divergență din ce în ce mai mare față de fundamentele economiei, care susțin un cont curent aproape echilibrat. Această situație se datorează în primul rând unui deficit tot mai mare al balanței comerciale cu bunuri, stimulat de explozia cheltuielilor de consum, ce a fost încurajată la rândul ei de politica fiscal-bugetară expansionistă în condițiile creșterii semnificative a PIB-ului. Modificările intervenite în structura importurilor sunt, de asemenea, îngrijorătoare, întrucât volumul importurilor a crescut substanțial mai mult în cazul bunurilor de consum decât al bunurilor intermediare sau de capital, ceea ce

înseamnă că explozia consumului și a importurilor nu este de natură să sprijine potențialul de creștere al economiei sau să îmbunătățească pe termen lung nivelul de trai. Capacitatea investițiilor străine directe și a contului de capital de a acoperi deficitul de cont curent a scăzut; în schimb, investițiile de portofoliu au câștigat în relevanță. Poziția investițională internațională netă s-a îmbunătățit în continuare, ajungând la -43,7 % din PIB în 2018, dar a început să se deterioreze în 2019. Îmbunătățirile anterioare, de peste 20 de puncte procentuale față de nivelul din 2012, s-au datorat în principal creșterii nominale puternice a PIB-ului, care a compensat cu prisosință adâncirea deficitului de cont curent.

Creșterea costului unitar al muncii rămâne printre cele mai ridicate din UE, deși a început să se modereze. În pofida creșterii semnificative a productivității, care într-o anumită măsură este efectul faptului că nivelul inițial al acesteia a fost foarte mic, din 2016 majorările salariale au depășit cu mult creșterile productivității, ceea ce a condus la o creștere vizibil accelerată a costului unitar al muncii. La sfârșitul anului 2018, costul unitar al muncii a revenit la o rată de creștere cu o singură cifră, dar se preconizează că va rămâne, totuși, mai mare decât în majoritatea statelor membre. Rata de schimb reală, bazată pe costul unitar al muncii, care a început să crească în 2016, a continuat să se aprecieze, chiar dacă într-un ritm mai lent.

Salariile din sectorul public și salariile minime au crescut rapid, ceea ce riscă să afecteze competitivitatea. Salariile din sectorul public au continuat să înregistreze în 2018 și 2019 o rată de creștere de două cifre, deși se preconizează că ritmul acestor creșteri va scădea din 2020. Dovezile empirice (Biea et al, 2019) arată că sectorul public joacă un rol crucial în stabilirea salariilor în România, ceea ce poate antrena creșterea salariilor din sectorul privat și ar putea submina competitivitatea prin costuri. Majorările anuale efectuate de guvern ale salariului minim prevăzut de lege, care au început în 2015, au accentuat presiunile salariale și au accentuat efectul negativ potențial asupra competitivității. În plus, factori care nu sunt legați de costuri, cum ar

⁽⁸⁾ Analizele relevante pentru bilanțul aprofundat sunt prezentate în următoarele secțiuni: Finanțele publice și fiscalitatea (secțiunea 4.1); Sectorul financiar (secțiunea 4.2), Piața forței de muncă (secțiunea 4.3), Competitivitate, reforme și investiții (secțiunea 4.4).

fi calitatea infrastructurii sau caracterul imprevizibil al procesului de elaborare a politicilor, implică în continuare riscuri la adresa competitivității.

Imprevizibilitatea legislativă rămâne preocupantă. Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 114/2018, adoptată fără o evaluare a impactului sau o consultare a părților interesate, a introdus măsuri de amploare, cu un impact negativ asupra sectorului financiar și a investițiilor. Ordonanța a fost modificată prin alte trei ordonanțe de urgență în 2019 și 2020. Deși aceste modificări mai recente au abrogat aproape în totalitate dispozițiile cele mai problematice ale ordonanței inițiale din 2018, succesiunea rapidă a modificărilor legate de taxa impusă băncilor, societăților de energie și de telecomunicații și funcționarea celui de al doilea pilon al sistemului de pensii au întărit percepția conform căreia întregul proces legislativ este foarte imprevizibil.

3.2. EVOLUȚII, PERSPECTIVE ȘI RĂSPUNSURI ÎN MATERIE DE POLITICĂ

Se preconizează că, pe fondul politicii fiscal-bugetare expansioniste, deficitul de cont curent va continua să se deterioreze. Conform previziunilor Comisiei din toamna anului 2019, se preconizează că deficitul de cont curent se va accentua și mai mult, depășind în 2020 și în 2021 pragul de 5 % din PIB. Este, de asemenea, posibil ca deficitul bugetar să ajungă la aproximativ 6 % din PIB în 2021.

Este posibil ca poziția investițională internațională netă să se înrăutățească, după ce s-a îmbunătățit în ultimii ani. Deși încă solidă, creșterea PIB-ului a încetinit după ce a atins un vârf în 2017 și, potrivit estimărilor, această încetinire se va accentua și mai mult în 2020 și 2021, în timp ce contul curent va continua să se deterioreze. Acest lucru ar putea, la rândul său, să anuleze îmbunătățirile substanțiale ale poziției investiționale internaționale nete observate începând din 2012, însă ponderea mică a datoriei externe poate diminua acest risc. În general, evoluțiile recente și potențiale de pe plan extern implică riscuri tot mai mari pentru economie, în special în condițiile instabilității economiei mondiale sau ale unei aversiuni exacerbate la risc. Problema finanțării externe a economiei este, la

rândul său, preocupantă, având în vedere că randamentul obligațiunilor de stat este printre cele mai mari din regiune, iar ratingul suveran este clasificat doar în categoria „investment grade”.

Există o serie de factori legați de costuri și de altă natură care ar putea afecta competitivitatea. Cotele de piață ale exporturilor României au continuat să crească în 2018, pe fondul deprecierii treptate a monedei naționale. Cu toate acestea, salariile din sectorul privat continuă să crească puternic în condițiile situației extrem de tensionate de pe piața forței de muncă, a creșterilor repetate ale salariului minim și a posibilelor efecte de propagare cauzate de creșterea puternică a salariilor din sectorul public, care ar putea afecta competitivitatea prin costuri a țării. Factorii care nu sunt legați de costuri, cum ar fi infrastructura deficitară, capacitatea de inovare redusă a economiei și procedurile greoaie cu care se confruntă mediul de afaceri ar putea, de asemenea, afecta în viitor competitivitatea.

Procesul de elaborare a politicilor, în continuare imprevizibil, pune în pericol investițiile. Incertitudinea cu privire la deciziile politice și legislative a contribuit în ultimii ani la percepția generală conform căreia mediul de afaceri este unul imprevizibil. Modul de elaborare a politicilor publice a rămas greu de anticipat. La începutul anului 2020, au fost adoptate 25 de ordonanțe de urgență, majoritatea fără să se realizeze o consultare cu părțile interesate sau evaluări ale impactului. Incertitudinea persistentă cu privire la direcția viitoare a reformelor ar putea afecta negativ deciziile în materie de investiții și de producție ale societăților.

3.3. EVALUARE GENERALĂ

România continuă să se confrunte cu riscuri sub forma creșterii deficitului de cont curent și a unor pierderi considerabile la nivelul competitivității prin costuri. Deficitul de cont curent este în creștere din 2014, reflectând o politică bugetară expansionistă, care stimulează cererea internă și creșterea importurilor. Creșterea rapidă a salariilor a pus presiuni tot mai mari pe costul unitar al muncii în condițiile în care creșterile productivității, deși considerabile, nu au fost suficiente pentru a echilibra situația. Presiunea asupra salariilor a dus la pierderi considerabile în

materie de competitivitate prin costuri. În ciuda rezultatelor în continuare bune la export, în ipoteza încetirii creșterii economice a unora dintre principalii parteneri comerciali ai României, contul curent al țării ar putea să nu fie pregătit să facă față scăderii exporturilor.

Măsurile de politică au contribuit la creșterea deficitului de cont curent și a riscurilor la adresa competitivității prin costuri. Orientarea bugetară a rămas puternic expansionistă, continuând să stimuleze cheltuielile consumatorilor. Bugetul pe 2020 ar putea să nu asigure o consolidare bugetară suficientă. Deciziile luate în trecut de guvern de creștere a salariilor din sectorul public și a salariului minim au avut un rol esențial în accentuarea riscurilor la adresa competitivității prin costuri. Deși se preconizează că salariile din sectorul public nu vor crește semnificativ în 2020 și în 2021, o nouă majorare a salariului minim cu 7,2 % a fost adoptată și va fi aplicată în 2020. Persistența unei discrepante mari între cererea internă puternică, alimentată de o politică bugetară expansionistă, și scăderea cererii externe, care accentuează adâncirea deficitului de cont curent, sporește și mai mult nevoile de finanțare externă ale guvernului și ale economiei.

După 2018 au scăzut riscurile la adresa sectorului financiar, dar persistă incertitudini cu privire la procesul legislativ. În ianuarie 2020, guvernul a modificat dispozițiile cele mai prejudiciabile ale Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 114/2018. Cu toate acestea, problema incertitudinii legislative, care are un impact negativ asupra mediului de afaceri, în special asupra sectorului financiar, pare să persiste și trebuie monitorizată.

Tabelul 3.1: Matricea de evaluare a PDM (*) – România 2020

	Gravitatea provocării	Evoluție și perspective	Măsură de politică
	Dezechilibre (tendințe nerustenabile, vulnerabilități și riscuri asociate)		
Sectorul financiar (a se vedea secțiunea 4.2) și mediul de afaceri/investiții (a se vedea secțiunea 4.4)	Inițiativele legislative adoptate în decembrie 2018 de către parlament și guvern au pus în pericol stabilitatea financiară, fluxurile internaționale de capital și investițiile private și au limitat marja de manevră în conducerea politicii monetare. Frecvența și amplitudinea modificărilor legislative accentuează percepția generală de imprevizibilitate a mediului de afaceri și riscă să afecteze capacitatea societăților de a lua decizii de investiții. Sectorul bancar rămâne totuși bine capitalizat. Profitabilitatea sa a scăzut ușor, de la 16,3 % în luna septembrie 2018 la 13,2 % în luna septembrie 2019, însă a rămas cu mult peste media UE.	În 2019 și la începutul anului 2020, au fost atenuate riscurile la adresa stabilității financiare și a investițiilor prin adoptarea unor modificări legislative care mai întâi au modificat și, în cele din urmă, au anulat dispozițiile cele mai prejudiciabile ale Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 114/2018. La începutul anului 2020 au fost, de asemenea, revizuite dispozițiile Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 114/2018 care prevedeau impunerea unor taxe societăților din sectorul energetic. Astfel dispozițiile inițiale, cât și cele care le-au modificat au fost adoptate fără o evaluare a impactului și o consultare corespunzătoare a părților interesate, ceea ce reflectă caracterul imprevizibil al procesului legislativ.	Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 19/2019 a eliminat legătura dintre taxa pe activele băncilor și indicele de referință ROBOR și a înlocuit-o cu o taxă forfetară aplicabilă unei baze impozabile mai mici. Ordonanța a introdus, de asemenea, dispoziții care țin seama de dimensiunile și profitabilitatea băncilor. În ceea ce privește cel de al doilea pilon al sistemului de pensii, cerințele de capital, foarte ridicate la sfârșitul anului 2018, au fost reduse considerabil în luna mai a anului 2019, ceea ce a atenuat într-o măsură importantă riscul de ieșire de pe piață a societăților care administrează fonduri de pensii. Nu în ultimul rând, în ianuarie 2020, guvernul a abrogat taxa pe activele băncilor, a eliminat posibilitatea de a înceta plata contribuțiilor la cel de al doilea pilon al sistemului de pensii și de a le transfera în sistemul public de pensii și a revizuit cerințele ridicate de capital impuse societăților care administrează fonduri de pensii din al doilea pilon și dispozițiile referitoare la comisionare.
Balanța comercială (a se vedea secțiunea 4.4.1)	Deficitul de cont curent s-a deteriorat continuu, ajungând, conform estimărilor, la 5,1 % în 2019. Adâncirea deficitului s-a datorat în primul rând înrăutățirii deficitului comercial cu bunuri, care a crescut de la 4,3 % din PIB în 2014, când contul curent era aproape echilibrat, la un procent estimat la 8,2 % în 2019. Balanța comercială s-a înrăutățit pe fondul unei creșteri puternice a importurilor, cuplate cu o creștere continuă a cotei de piață a exporturilor. Balanța comercială cu bunuri de consum, care înregistra un ușor excedent în 2014, a ajuns la un deficit de 2,6 % din PIB în 2018. Sunt semne că tendința recentă de îmbunătățire a PIIN s-ar inversa și că situația PIIN s-ar putea deteriora și mai mult, sub nivelurile critice pe care par să le sugereze fundamentele economiei.	Deteriorarea balanței comerciale a avut loc în condițiile menținerii la cote ridicate a cererii externe și a creșterii puternice a cotelor de piață ale exporturilor. Se estimează că deficitul comercial se va accentua și mai mult, antrenând adâncirea deficitului de cont curent până la un procent estimat la 5,3 % din PIB în 2020 și la 5,4 % din PIB în 2021. Un context extern mai puțin favorabil ar putea duce la o deteriorare a deficitului de cont curent și mai puternică decât o indică previziunile. Adâncirea deficitului de cont curent, impulsionată de creșterea consumului, nu este de natură să sprijine o creștere potențială a PIB-ului. Cheltuielile de consum ale României au crescut cu 10 % în 2017 și cu 7,3 % în 2018. Modificările care au intervenit în structura importurilor sunt preocupante. Din 2016 până în prezent, importurile de bunuri de consum au crescut în general mai rapid decât importurile de alte bunuri, tendință	Adâncirea deficitului de cont curent este legată în mare parte de explozia consumului. Politica fiscal-bugetară, care a rămas expansionistă în condițiile creșterii puternice a PIB-ului, a impulsionat această explozie a consumului prin reduceri indirecte succesive ale impozitelor și creșteri substanțiale ale salariilor din sectorul public și ale salariului minim, care s-au tradus în creșteri ale salariilor și în sectorul privat. Deficitul public s-a deteriorat în ultimii ani. Se estimează că acesta a fost de 3,6 % din PIB în 2019 și că va ajunge la 4,4 % în 2020 și la 6,1 % în 2021, reflectând în mare măsură nou-adoptata lege a pensiilor. Costul de finanțare a datoriei publice a crescut într-un ritm susținut din a doua jumătate a anului 2017, ajungând la un nivel mult superior celui observat în țări cu caracteristici similare. Ratingul de risc suveran al României este la limita inferioară a categoriei „investment grade” și depinde puternic de viitoare direcție a

(se continuă pe pagina următoare)

Tabel (continuare)

	Gravitatea provocării	Evoluție și perspective	Măsuri de politică
		confirmată în primele 10 luni ale anului 2019. Capacitatea investițiilor străine directe și a contului de capital de a acoperi deficitul de cont curent a continuat să scadă și se bazează tot mai mult pe investițiile de portofoliu.	politicii fiscal-bugetare, Finanțarea economiei, în sens larg, poate avea de suferit în condițiile în care persistă o legătură semnificativă între bănci și entitățile suverane.
Competitivitatea (a se vedea secțiunea 4.4.1)	După ce a înregistrat o creștere moderată imediat după criză, costul unitar al muncii a crescut puternic în ultimii ani. În 2018, costul unitar al muncii la nivelul întregii economii a crescut cu aproximativ 9 %, una dintre creșterile cele mai puternice din UE. Se așteaptă ca începând din 2019 costul unitar al muncii să își încetinească creșterea, ajungând la un procent de o singură cifră, dar înregistrând în continuare creșterea cea mai rapidă din UE. Creșterea semnificativă a costului unitar al muncii s-a datorat integral creșterii salariilor, cuplată cu o creștere susținută a productivității. Remunerația nominală per salariat a crescut în medie cu 14,4 % în perioada 2016-2018. Prin urmare, rata reală efectivă de schimb bazată pe costul unitar al muncii s-a depreciat continuu din 2016. Impactul acestor pierderi ale competitivității prin costuri și prețuri este posibil să se resimtă cu o oarecare întârziere și să fie exacerbate pe fondul unor eventuale tensiuni comerciale și al descreșterii cererii externe.	Remunerația per salariat a crescut cu 8,9 % în primele trei trimestre ale anului 2019. Ritmul de creștere a salariilor a rămas mai ridicat în sectorul public (14 %), depășind ritmul din sectorul industrial (5 %) și al serviciilor (6,8 %). Impactul creșterii costului unitar al muncii asupra competitivității prin costuri a fost până acum limitat. În schimb, prețurile la export și-au reluat din nou creșterea în 2017 și au continuat pe o curbă ascendentă în 2018 și 2019, în timp ce rata reală efectivă de schimb corespunzătoare a început să se aprecieze în 2017. Aceasta a continuat să se aprecieze în 2018, existând riscul de a se pune în pericol competitivitatea prin prețuri, dar a încetinit în 2019. Se așteaptă ca în 2020 și în 2021 costul unitar al muncii să își încetinească vizibil creșterea, ajungând la un procent de o singură cifră, dar înregistrând în continuare creșterea cea mai rapidă din UE. Factorii care nu sunt legați de costuri, cum ar fi infrastructura deficitară, în special în regiunile mai sărace, și mediul de afaceri greoi, favorizati de incertitudinea și imprevizibilitatea politică și legislativă, nu permit decât o marjă de manevră limitată pentru contracararea evoluției negative a competitivității prin costuri.	Creșterile ad-hoc repetate ale salariilor din sectorul public și ale salariului minim pe economie au accelerat creșterile salariale de la nivelul întregii economii. În ianuarie 2020, nivelul salariului minim brut a fost mai mare decât dublul celui din iulie 2015. Aproximativ 20 % din persoanele angajate cu un contract cu normă întreagă câștigau în 2018 salariul minim pe economie. Salariile din sectorul public au crescut cu peste 75 % în perioada 2015-2018, depășind considerabil creșterile din sectorul privat. Se preconizează totuși că salariile din sectorul public vor crește mai moderat în următorii ani.

Concluzii în urma analizei din bilanț aprofundat

- Balanța contului curent continuă să se deterioreze pe fondul creșterii cererii interne, impulsionate de măsurile fiscale, care a dus la o explozie a importurilor de bunuri de consum. România a continuat să aibă o cotă de piață a exporturilor tot mai mare. Competitivitatea prin costuri se deteriorează însă tot mai mult în condițiile creșterii puternice a salariilor, care depășește cu mult creșterea productivității. Inițiativele legislative din trecut au pus în pericol stabilitatea financiară și investițiile, accentuând percepția generală de imprevizibilitate a procesului legislativ.
- Se preconizează că balanța contului curent va continua să se deterioreze pe termen mediu, reflectând explozia consumului privat, impulsionată de măsurile fiscale. Creșterea puternică a salariilor, cu toate că a încetinit, exercită o presiune suplimentară asupra competitivității prin costuri. O posibilă deteriorare a condițiilor externe pe fondul accentuării tensiunilor comerciale, a unei aversiuni exacerbate la risc sau a încetinerii creșterii economice a principalilor parteneri comerciali ai țării ar putea antrena o înrăutățire suplimentară a deficitului de cont curent al României. Acoperirea necesarului tot mai mare de finanțare externă al țării ar putea la rândul său să devină din ce în ce mai costisitoare, așa cum o sugerează traiectoria recentă a costurilor asociate îndatorării guvernamentale. În ciuda măsurilor recente de politică menite să atenueze efectele negative asupra sectorului financiar ale inițiativelor legislative adoptate în luna decembrie 2018, recurența modificărilor legislative a continuat să alimenteze percepția generală de imprevizibilitate, care afectează mediul de afaceri.
- Măsurile de politică au contribuit sub diferite aspecte la acumularea de vulnerabilități de către economia României. Politica fiscal-bugetară expansionistă, care a contribuit la adâncirea tot mai mare a deficitului public, a stimulat în mod repetat o economie care înregistra deja un ritm accelerat de creștere și a antrenat adâncirea deficitului de cont curent. Creșterile costului unitar al muncii, sub efectul creșterilor succesive ale salariilor din sectorul public și ale salariului minim pe economie, riscă să compromită competitivitatea prin costuri. Imprevizibilitatea legislativă continuă să aibă un impact nefavorabil asupra mediului de afaceri în sens larg.

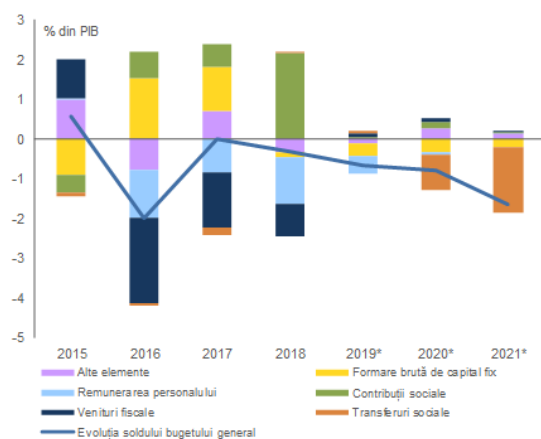
4. PRIORITĂȚILE ÎN MATERIE DE REFORMĂ

4.1. FINANȚELE PUBLICE ȘI FISCALITATEA

4.1.1. POLITICA FISCAL-BUGETARĂ (*) (%)

Deficitul public a sporit, din cauza reducerii impozitelor și a creșterii cheltuielilor cu salariile din sectorul public și cu pensiile pentru limită de vârstă (graficul 4.1.1). Veniturile fiscale au scăzut în urma reducerii ratelor de impozitare a consumului în perioada 2016-2017 și a diminuării, începând cu 2018, a ratei impozitului pe venitul persoanelor fizice. În ceea ce privește cheltuielile, începând cu 2016, salariile din sectorul public au fost majorate semnificativ. În același timp, investițiile publice au scăzut treptat, astfel încât în 2017 au înregistrat cel mai redus nivel din perioada ulterioară aderării la UE, în anii următori crescând doar ușor. Prin urmare, deficitul global a crescut de la 0,6 % din PIB în 2015 la 2,9 % din PIB în 2018 și se estimează că a crescut la 3,6 % din PIB în 2019. Aceste politici au impulsivat consumul privat, dar pot avea un efect negativ asupra creșterii pe termen lung.

Graficul 4.1.1: Factorii care determină variația soldului bugetului general

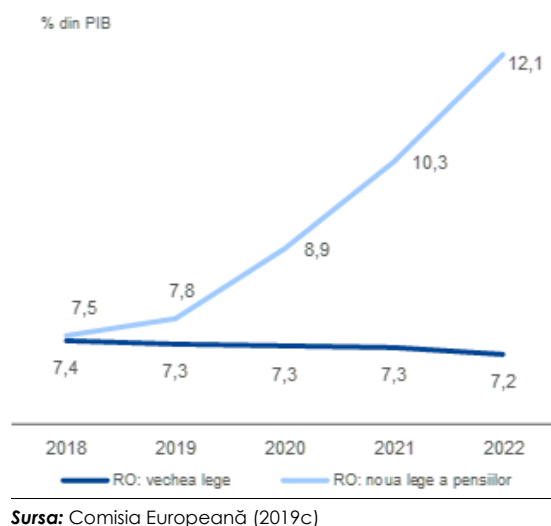

Sursa: Eurostat, previziunile Comisiei Europene din toamna anului 2019

Se preconizează că deficitul public se va accentua în continuare, ca urmare a creșterii semnificative a pensiilor pentru limită de vârstă. Pe viitor, cheltuielile sociale (pensiile pentru limită de vârstă) vor crește semnificativ, ca urmare a unei noi legi a pensiilor, adoptată în vara

anului 2019 (a se vedea graficul 4.1.3 și caseta 4.1.1). În special, legea prevede o indexare ad-hoc a pensiilor cu 40 % în septembrie 2020 și o recalculare suplimentară în sens crescător a pensiilor în 2021. Legea este principalul factor determinant al creșterii rapide preconizate a deficitului public, la 6,1 % din PIB în 2021, precum și a riscurilor ridicate în materie de sustenabilitate a finanțelor publice (secțiunea 4.1.2).

Graficul 4.1.2: Cheltuielile brute cu pensiile publice în perioada 2018-2022

Sursa: Comisia Europeană (2019c)

4.1.2. ANALIZA SUSTENABILITĂȚII DATORIEI ȘI RISCURILE FISCAL-BUGETARE ⁽¹⁰⁾

Ratingurile riscului suveran al României se situează la limita inferioară a categoriei „investment grade” și sunt sensibile la orientarea viitoare a politicii fiscal-bugetare. Valoarea indicatorului de depistare timpurie a presiunilor bugetare („S0”), care evaluează riscul în decursul unui an, se situează sub pragul critic. Percepțiile piețelor financiare cu privire la riscul suveran se situează la limita inferioară a categoriei „investment grade”, datoria suverană obținând ratingul „BBB-” sau echivalent din partea celor trei mari agenții de rating. Cu toate acestea,

⁽⁹⁾ Asteriscul indică faptul că analiza contribuie la bilanțul aprofundat din cadrul PDM (a se vedea secțiunea 3).

⁽¹⁰⁾ Pentru o prezentare generală a evaluării sustenabilității fiscal-bugetare, a se vedea Comisia Europeană (2020). A se vedea, de asemenea, anexa B la prezentul raport.

neînstituirea unor măsuri fiscal-bugetare corective, compensarea și/sau modificarea majorărilor semnificative programate ale pensiilor constituie un risc important de evoluție negativă pentru ratingurile României. La 10 decembrie 2019, S&P Global Ratings și-a revizuit perspectiva asupra României de la stabil la negativ, tocmai din aceste motive.

Datoria publică va crește semnificativ, iar decalajul în materie de sustenabilitate a finanțelor publice pe termen mediu se va adânci, conducând la riscuri ridicate în materie de sustenabilitate a datoriei pe termen mediu. Având în vedere deficitul primar structural ridicat (care este determinat de majorările semnificative adoptate ale pensiilor) și în ipoteza menținerii politicilor actuale, ponderea datoriei în PIB se înscrie pe o traiectorie ascendentă abruptă. Se preconizează că aceasta va depăși 90 % din PIB până în 2030 (sfârșitul perioadei care face obiectul previziunilor). Traectoria datoriei este sensibilă la șocurile legate de creștere, la șocurile fiscal-bugetare și la șocurile ratei dobânzii. Structura datoriei publice în ceea ce privește scadența mai mare de 1 an contribuie la atenuarea vulnerabilităților. Cu toate acestea, ponderea ridicată a datoriei publice în valută și numărul mare de titluri de datorie deținute de nerezidenți ar putea constitui factori agravanți, la fel ca și poziția investițională internațională netă negativă. În plus, indicatorul decalajului de sustenabilitate pe termen mediu („S1”) arată că România ar avea nevoie de o ajustare fiscal-bugetară semnificativă pentru a atinge obiectivul privind datoria de 60 % din PIB în 2034. Acest indicator a crescut de aproape patru ori față de anul trecut și, în prezent, are una dintre cele mai ridicate valori din UE.

Deficitul bugetar ridicat și costurile tot mai mari legate de îmbătrânirea populației determină riscuri ridicate în materie de sustenabilitate a finanțelor publice pe termen lung. Conform indicatorului relevant („S2”), trebuie să se efectueze o ajustare fiscal-bugetară de 8,8 puncte procentuale din PIB, pentru a se asigura faptul că rata datoriei publice se stabilizează pe termen lung. Această valoare, printre cele mai ridicate din UE, este determinată de poziția bugetară inițială (o contribuție de 5,1 puncte procentuale din PIB) și de costurile legate de îmbătrânirea populației, în special pensiile și asistența medicală (o contribuție de 3,7 puncte

procentuale din PIB). Ambele elemente sunt determinate de legea pensiilor, aprobată în vara anului 2019.

4.1.3. CADRUL FISCAL-BUGETAR

Legea responsabilității fiscal-bugetare stabilește reguli numerice ale politicii fiscal-bugetare la nivel național care ar trebui să ghideze procesul bugetar. Legea conține o regulă privind deficitul structural, care impune respectarea obiectivului bugetar pe termen mediu sau convergența către acest obiectiv, și anume un deficit structural care să nu depășească 1 % din PIB⁽¹¹⁾. Cadrul național conține, de asemenea, o serie de reguli auxiliare privind posturile de cheltuieli și de venituri. În plus, guvernul trebuie să pregătească o actualizare a strategiei fiscal-bugetare – în care sunt stabilite ipotezele macroeconomice, planificarea bugetară pe termen mediu și plafoanele de cheltuieli, care ar trebui să ghideze procesul bugetar anual – și să o transmită parlamentului până la data de 15 august a anului precedent.

Din nou, cadrul fiscal-bugetar național nu a fost respectat. Regulile politicii fiscal-bugetare prevăzute în Legea responsabilității fiscal-bugetare „au rămas nefuncționale” în ceea ce privește Legile bugetului de stat pe 2019 și 2020, întrucât autoritățile și-au continuat practica de a deroga de la acestea (Consiliul Fiscal 2019a și 2019d). În special, bugetul pe 2019 a vizat un deficit global de 2,76 % din PIB, ceea ce contravine regulii privind deficitul structural⁽¹²⁾. Rectificările bugetare adoptate în august și noiembrie 2019 au derogat, de asemenea, de la o serie de reguli, în special, în acest din urmă caz, prin majorarea țintei de deficit pentru 2019 la 4,4 % din PIB (Consiliul Fiscal, 2019c). În plus, la fel ca în anii precedenți, guvernul nu a trimis parlamentului actualizarea strategiei fiscal-bugetare în termenul prevăzut de lege, și anume luna august, ci a trimis-o în luna decembrie 2019. Acest lucru a subminat din nou rolul de orientare pe care ar trebui să îl aibă

⁽¹¹⁾ Traectoria convergenței este definită în acord cu instituțiile UE, pe baza regulilor Pactului de stabilitate și de creștere.

⁽¹²⁾ Ținta de deficit bugetar a fost majorată după depunerea la parlament a proiectului de buget pe 2019, în contradicție directă cu Legea finanțelor publice (Consiliul Fiscal 2019b). Ținta de deficit inițială propusă de guvern (2,55 % din PIB) nu a respectat nici regula privind deficitul structural.

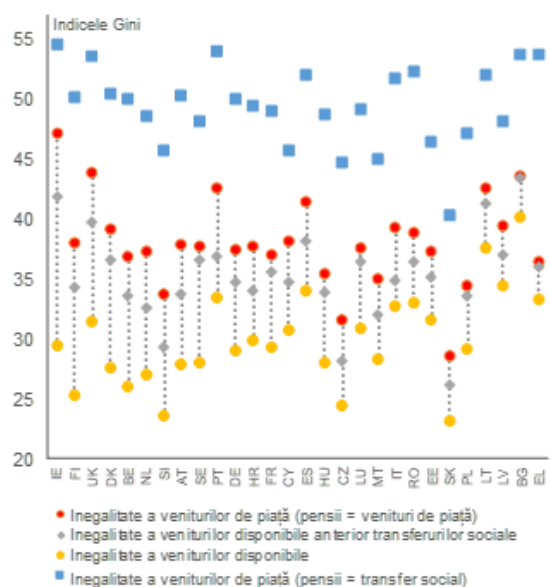
strategia fiscal-bugetară pentru întregul proces bugetar. Bugetul pe 2020 și strategia fiscal-bugetară au derogat, de asemenea, de la o serie de reguli ale politicii fiscal-bugetare, în special prin vizarea unui deficit global de 3,6 % din PIB în 2020 (Consiliul Fiscal, 2019d, 2019e și 2020).

4.1.4. FISCALITATEA

Structura fiscală este caracterizată de un nivel scăzut al veniturilor și se bazează în mare măsură pe impozitele pe consum. În 2018, ponderea taxelor și a impozitelor în PIB a fost de 26,3 %, cu mult sub media UE de 39,2 %. Structura fiscală este considerată ca afectând în mică măsură creșterea economică, deoarece se bazează în mare parte pe impozitele pe consum, în timp ce sarcina fiscală asupra forței de muncă (inclusiv contribuțiile sociale) este redusă (Comisia Europeană, 2019b). Utilizarea limitată a impozitelor recurente pe bunurile imobile și a taxelor de mediu permite generarea de venituri într-o manieră favorabilă creșterii.

Impactul sistemului fiscal asupra reducerii sărăciei și a inegalității veniturilor este limitat. Ratele inegalității veniturilor și ale sărăciei rămân printre cele mai ridicate din UE (a se vedea secțiunea 4.3.4). Nivelul relativ scăzut al veniturilor fiscale limitează capacitatea României de a soluționa aceste probleme, fie prin redistribuire, fie prin furnizarea de bunuri și servicii publice (a se vedea secțiunea 4.3). Configurația impozitării veniturilor salariale prezintă unul dintre cele mai scăzute grade de progresivitate din UE, acesta fiind măsurat ca diferența dintre sarcinile fiscale relative suportate de persoanele cu venituri mici și de cele cu venituri ridicate (Comisia Europeană, 2019b). Această configurație contribuie la impactul limitat al sistemului fiscal și de securitate socială în ceea ce privește reducerea inegalității veniturilor (graficul 4.1.3).

Graficul 4.1.3: Capacitatea redistributivă a sistemelor fiscale și de securitate socială ale statelor membre ale UE, 2017

(1) Datele privind veniturile sunt ajustate în funcție de mărimea gospodăriei (egalizare). (2) Inegalitatea veniturilor se măsoară prin coeficientul Gini. Valoarea 0 corespunde unei egalități perfecte (aceleași venituri pentru toți), iar 100 corespunde unei inegalități maxime (toate veniturile sunt distribuite unei singure persoane, în timp ce restul nu are nimic).

(3) Datele EU-SILC 2017 se bazează pe venitul generat în 2016.

Sursa: Calculele serviciilor Comisiei pe baza datelor Eurostat

Nivelul taxelor de mediu rămâne scăzut. În 2018, taxele de mediu⁽¹³⁾ s-au ridicat la 2,1 % din PIB, sub media UE de 2,4 %. Veniturile din taxele pe combustibili pentru transport, ca procent din PIB, sunt printre cele mai scăzute din UE (Comisia Europeană, 2019b). Autoritățile au redus, de la 1 ianuarie 2020, acciza la carburanți, ceea ce implică venituri bugetare mai mici și are un impact negativ în ceea ce privește obiectivele climatice. În plus, guvernul a renunțat la planurile sale de a introduce, în 2019, o taxă de înmatriculare a autovehiculelor în funcție de gradul de poluare.

Deficitul de încasare a taxei pe valoarea adăugată (TVA) a scăzut, dar rămâne printre cele mai ridicate din UE. Deficitul de încasare a TVA este diferența dintre obligația de plată a TVA datorată teoretic și TVA efectiv colectată. Prin

⁽¹³⁾ Taxele pe produsele energetice (inclusiv taxele pe CO₂), impozitele pe mijloacele de transport (excluzând combustibilii, care sunt acoperiți de impozitele pe energie), precum și taxele pe poluare și resurse. A se vedea Comisia Europeană, 2019.

urmare, acest deficit reprezintă o pierdere de venituri din cauza evaziunii, a fraudei, a insolvențelor, a falimentelor, a erorilor administrative sau a optimizării fiscale legale. Se estimează că deficitul de încasare a TVA s-a redus ușor, de la 35,9 % în 2016 la 35,5 % în 2017, și, conform estimărilor preliminare, a scăzut la 32 % în 2018. Cu toate acestea, deficitul de încasare a TVA este în continuare printre cele mai ridicate din UE (CASE et al., 2019).

După întârzieri repetate, s-au înregistrat în sfârșit progrese în ceea ce privește achiziționarea de către contribuabili a caselor de marcat electronice. Din necesarul total estimat de 750 000 de case de marcat în scopuri de TVA, aproximativ 580 000 de contribuabili le instalaseră în decembrie 2019. Aceste case de marcat încă nu sunt conectate la serverele Agenției Naționale de Administrare Fiscală (ANAF). ANAF intenționează să dezvolte elementul informatic al acestei inițiative, și anume colectarea, păstrarea și arhivarea datelor, urmând apoi să efectueze analiza riscurilor.

Începând cu 1 februarie 2020, nu se va mai aplica mecanismul de plată defalcată a TVA. Un mecanism de plată defalcată a TVA implică deținerea de către contribuabil a unui cont bancar special separat pentru încasarea și plata TVA. Contribuabilii care efectuează plăți către furnizorii care utilizează mecanismul sunt obligați să plătească TVA în contul special de TVA al furnizorului. Mecanismul de plată defalcată a TVA introdus de România în 2018 (obligatoriu pentru societățile insolubile sau cu datorii la plata TVA) a generat sarcini disproporționate asupra contribuabililor și nu s-a dovedit a fi eficient în combaterea fraudei. Începând cu 2020, s-au abrogat dispozițiile Ordonanței nr. 23/2017 a Guvernului privind mecanismul de plată defalcată a TVA, însă abrogarea trebuie aprobată de Parlament.

Nivelul muncii nedeclarate rămâne ridicat. Conform Consiliului Fiscal din România, valoarea economiei neobservate este de 21,5 % din PIB. Sectoarele cu risc ridicat sunt în principal construcțiile, serviciile și producția de textile. Potrivit ANAF, conformitatea pare să fi sporit în sectorul construcțiilor, în urma scutirilor fiscale (privind contribuțiile la asigurările sociale și impozitul pe venitul persoanelor fizice) acordate

recent celor care lucrează în acest sector, însă nu sunt disponibile date clare.

Coordonarea dintre inspectoratele de muncă și autoritățile fiscale înregistrează progrese. Cele două instituții efectuează uneori inspecții comune și și-au coordonat într-o anumită măsură analiza riscurilor. În 2019, cele două instituții au efectuat mai multe inspecții la diverse agenții private pentru plasarea forței de muncă/locuri de muncă în străinătate. ANAF încă lucrează la elaborarea unor indicatori specifici care să fie utilizați în analiza riscurilor, inclusiv în ceea ce privește veniturile declarate la o valoare mai mică decât cea reală. În plus, personalul Inspecției Muncii rămâne relativ insuficient, inspectorii de muncă fiind tot mai puțini.

Administrația fiscală își continuă procesul de reorganizare internă. ANAF intenționează să-și redistribuie resursele umane pentru a consolida Direcția Generală de Administrare a Marilor Contribuabili și administrația fiscală locală din București-Ilfov. De asemenea, ANAF a decis să centralizeze evaluarea riscurilor, prin crearea unei direcții unice, sub coordonarea directă a președintelui agenției. Centrul Național pentru Informații Financiare⁽¹⁴⁾ pregătește implementarea mai multor proiecte informatice și introducerea dosarelor SAFT-T (*Standard Audit File for Tax*, dosare de audit fiscal conforme standardelor OCDE).

În vara anului 2019, s-a acordat o amnistie fiscală. România nu are un mecanism voluntar de asigurare a conformității care să ofere stimulente pentru raportarea și plata obligațiilor fiscale restante. În schimb, autoritățile au tendința de a adopta amnistii fiscale ad-hoc. Amnistia fiscală adoptată în vara anului 2019⁽¹⁵⁾ a avut două componente: restructurarea fiscală și anularea sumelor accesorii (amenzi și dobânzi) datorate. Până la începutul lunii decembrie 2019, aproximativ 50 000 de contribuabili depuseseră o cerere de amnistie fiscală, majoritatea acestora având ca obiect anularea unor obligații accesorii. Consiliul Fiscal (2019c) a criticat măsura pentru

⁽¹⁴⁾ Centrul a fost înființat la sfârșitul anului 2017, având rolul de a coordona activitățile informatice din cadrul Ministerului Finanțelor Publice, Agenției Naționale de Administrare Fiscală, Agenției Naționale pentru Achiziții Publice și Comisiei Naționale de Prognoză.

⁽¹⁵⁾ Ordonanța nr. 6/2019.

hazardul moral generat, amplificat de faptul că erau eligibili doar contribuabilii care acumulaseră un volum considerabil de datorii restante. În plus, frecvența amnistiiilor fiscale ridică problema optimizării obligațiilor fiscale pe o perioadă mai lungă de timp.

Autoritățile intenționează să simplifice procedurile și obligațiile de raportare pentru a facilita respectarea obligațiilor fiscale. ANAF

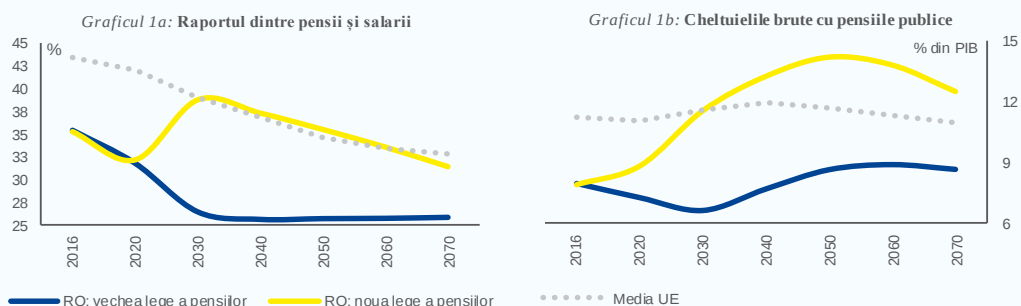
intenționează să introducă, începând din 2020, completarea prealabilă, în spațiul virtual privat, a anumitor date ale declarației anuale privind impozitul pe venitul persoanelor fizice. De asemenea, autoritățile lucrează la reducerea numărului de declarații de impunere pe care trebuie să le completeze persoanele juridice. În plus, autoritățile analizează posibilitatea extinderii opțiunii de a completa și de a depune în format electronic declarațiile de impunere.

Caseta 4.1.1: Noua lege a pensiilor: adecvarea pensiilor și sustenabilitatea finanțelor publice

Sistemul de pensii din România se confruntă cu provocări legate de durată medie scăzută a vieții profesionale și de îmbătrânirea populației. România are una dintre cele mai scurte durate medii a vieții profesionale din UE (33,5 ani în comparație cu media UE de 36,2 ani) și una dintre cele mai reduse rate ale ocupării forței de muncă în rândul lucrătorilor în vârstă. Acest lucru afectează perioada de cotizare și, prin urmare, nivelul pensiilor. În plus, previziunile privind îmbătrânirea populației (a se vedea secțiunea 1) reprezintă o provocare pentru adecvarea și durabilitatea pensiilor în viitor. Se estimează că raportul de dependență economică între populația vârstnică și cea activă, și anume ponderea populației inactive cu vârsta de peste 65 de ani în populația încadrată în muncă cu vârsta cuprinsă între 15 și 64 de ani, se va dubla, de la 39,1 % în 2016 la 81,5 % în 2070.

Noua lege a pensiilor, adoptată în vara anului 2019, a modificat în mod semnificativ o serie de parametri ai sistemului public de pensii. Sistemul de pensii din România este format din trei piloni. Primul pilon este un regim de pensii public obligatoriu de tip redistributiv. Al doilea pilon este un regim parțial obligatoriu de contribuții definite, cu un plan de garantare, bazat pe conturi individuale, în timp ce al treilea pilon este un regim voluntar de contribuții definite, bazat pe conturi individuale. Noua lege a pensiilor, adoptată în vara anului 2019, conține următoarele modificări principale aduse primului pilon al sistemului de pensii: (i) indexarea ad-hoc a pensiilor până în 2021: cu 15 % din septembrie 2019 (deja inclusă în Legea bugetului pe 2019), 40 % din septembrie 2020 și 6 % din septembrie 2021; (ii) începând din 2022, indexarea pensiilor va fi de 100 % din rata inflației plus 50 % din creșterea reală a salariului brut mediu; (iii) începând din 2021, se va elimina indicele de corecție care a fost folosit pentru a majora prima pensie în concordanță cu salariile; (iv) pensiile noi vor fi calculate utilizând la numitor o perioadă fixă de cotizare de 25 de ani, în loc de 35 de ani (bărbați) / 31,9 în 2022, mergând până la 35 de ani începând din 2030 (femei), așa cum prevedea legea anterioară; (v) pensiile existente vor fi recalculate în sens ascendent pentru a fi corelate cu această nouă formulă. Legea conține, de asemenea, unele modificări privind pensia minimă, prestațiile de invaliditate și pensiile de urmaș, deși pensiile, impozitarea, precum și unele dispoziții referitoare la pilonul II au fost modificate și în 2017 și 2018.

Noua lege a pensiilor îmbunătățește gradul de adecvare a pensiilor, însă are costuri bugetare semnificative într-o perioadă foarte scurtă de timp și generează riscuri ridicate în materie de sustenabilitate a finanțelor publice. În 2018, o treime dintre persoanele în vârstă din România erau expuse riscului de sărăcie și de excluziune socială, o rată similară cu cea a restului populației române, dar mult mai mare decât media UE (secțiunea 4.3.4). Pensiile pentru limită de vârstă au crescut, însă creșterea lor a fost sub nivelul majorării semnificative a salariilor din ultimii ani. Există diferențe mari în ceea ce privește adecvarea pensiilor între diferitele grupuri de pensionari. Raportul dintre pensii și salarii (pensia publică medie ca procent din salariul mediu) a fost de 35,5 % în 2016, cu mult sub media UE, de 43,5 %. Conform noii legi (Comisia Europeană, 2019c), se preconizează că acest raport va scădea la 31 % în 2070, în locul unei scăderi mult mai accentuate, la 26 % în 2070, așa cum prevedea legea anterioară. Se preconizează că raportul dintre pensii și salarii pentru UE în ansamblul său va scădea la 32,9 % în aceeași perioadă (Comisia Europeană, 2018b). Având în vedere calendarul de punere în aplicare a legii, aceasta va avea drept consecință majorarea semnificativă, într-o perioadă scurtă de timp, a cheltuielilor publice cu pensiile. Legea este principalul factor determinant al creșterii rapide preconizate a deficitului public și al riscurilor ridicate în materie de sustenabilitate a finanțelor publice (secțiunea 4.1.2). În plus, legea nu este însoțită de măsuri menite să sporească participarea pe piața forței de muncă și prelungirea vieții profesionale dincolo de limita minimă obligatorie, care sunt esențiale pentru a îmbunătăți atât adecvarea pensiilor, cât și sustenabilitatea sistemului de pensii.

Sursa: Comisia Europeană (2018b și 2019c).

4.2. SECTORUL FINANCIAR

4.2.1. EVOLUȚII ÎNREGISTRATE ÎN SECTORUL SERVICIILOR BANCARE ȘI DE ASIGURĂRI (*)

În pofida unei serii de dificultăți și a unor semne de deteriorare a calității activelor, sectorul bancar a rămas rezilient. S-a eliminat recent taxa bancară pe totalul activelor, extrem de criticată. Capitalizarea totală a sectorului bancar (19 % la sfârșitul lunii iunie 2019) a fost relativ stabilă timp de mai mulți ani și peste media UE. Rata fondurilor proprii de nivel 1 de bază (CET1) a crescut în prima jumătate a anului 2019 la 17,1 %, de la 16,4 % în aceeași perioadă a anului trecut. Creditele neperformante au scăzut, iar în cazul creditelor de consum negarantate în moneda locală, rata creditelor neperformante la nivelul întregului sistem a scăzut și mai mult, ajungând la 5 % la sfârșitul lunii iunie 2019. Stocul de active depreciate moștenite a scăzut, deși într-un ritm mai lent decât în anii precedenți, în principal ca urmare a diminuării vânzărilor de credite neperformante. În același timp, fluxul de noi credite neperformante a înregistrat o creștere ușoară.

Intermedierea financiară rămâne cu mult sub nivelurile înregistrate înainte de criză, fiind afectată de un sector corporativ slab și de diverse evoluții legislative. Intermedierea financiară (măsurată ca raportul dintre totalul creditelor din sectorul privat și PIB) a fost de 25,6 % din PIB în 2018, cu aproximativ 11 puncte procentuale sub nivelul din 2009 și de aproximativ trei ori sub media UE. Principalii factori care au contribuit la acest nivel scăzut sunt o serie de dificultăți legislative cu care instituțiile de credit se confruntă din 2016 și situația financiară a întreprinderilor (cu o capitalizare foarte scăzută sau chiar negativă) și disciplina financiară redusă, care au limitat accesul acestora la credite. În plus, faptul că în cadrul modelelor de afaceri ale băncilor se pune accentul pe creditele acordate persoanelor fizice, numărul limitat de angajați ai băncilor specializați în credite pentru întreprinderi și nivelul scăzut de alfabetizare financiară din România au contribuit, de asemenea, la nivelul redus al intermedierei financiare și la tendința de scădere pe care o înregistrează aceasta din 2011.

Expunerea sectorului bancar față de piața imobiliară și datoria publică este încă semnificativă. Susținut de creșterea venitului disponibil și de măsurile guvernamentale, creditul

ipotecar s-a extins semnificativ în perioada de după criză, în timp ce creditele de consum, ca procent din totalul creditelor acordate gospodăriilor, au înregistrat o scădere. La sfârșitul lunii martie 2019, aproape 70 % din totalul creditelor acordate gospodăriilor constituiau o expunere la proprietăți imobiliare locative. Creditele ipotecare acordate în cadrul programului „Prima casă”, finanțat de guvern, au continuat să fie semnificative, reprezentând o treime din noile credite imobiliare contractate în T1-2019. Cu toate acestea, se preconizează că reducerea treptată planificată a sumelor totale garantate, împreună cu scăderea nivelului maxim de îndatorare eligibil prevăzut în noul program vor genera o tendință descendentă a noilor credite ipotecare acordate în cadrul acestui program. În același timp, este probabil ca produsele ipotecare oferite de bănci în afara programului „Prima casă” să devină mai atractive. Având în vedere faptul că obligațiunile de stat au reprezentat, în prima jumătate a anului 2019, aproape 18 % din totalul activelor sectorului bancar și preferința națională pronunțată, legătura dintre guvern și bănci rămâne puternică. Dată fiind actuala situație a finanțelor publice (a se vedea secțiunea 4.1), sectorul bancar este expus unor posibile efecte de propagare negative, generate de creșterea spreadurilor randamentelor obligațiunilor suverane și de majorarea ratelor dobânzilor.

Unele dintre măsurile aplicabile creditelor acordate gospodăriilor, adoptate la începutul anului 2019, ar fi trebuit să facă obiectul unei evaluări a impactului. Ordonanța de urgență nr. 19/2019 a Guvernului a introdus indicele de referință pentru creditele consumatorilor (IRCC), o nouă rată a dobânzii de referință aplicabilă creditelor ipotecare noi și refinanțate (inclusiv creditele ipotecare din cadrul programului „Prima casă”) și creditelor de consum, cu rate ale dobânzii variabile. IRCC se calculează ca media aritmetică a ratelor zilnice ale dobânzii la tranzacțiile interbancare efective, este actualizat trimestrial și este aplicat de bănci pentru trimestrul următor. IRCC a fost introdus cu scopul de a reduce costul creditelor acordate gospodăriilor, însă nu s-a efectuat o evaluare corespunzătoare a impactului care să asigure faptul că aplicarea și calibrarea sa nu generează preocupări cu privire la un impact negativ nejustificat asupra mecanismului de

transmisie a politicii monetare și asupra punerii în aplicare a acestei politici ⁽¹⁶⁾.

Parlamentul a lansat o serie de inițiative legislative, care ar putea avea un impact negativ asupra sectorului bancar. În septembrie 2019, s-au depus la Senat patru proiecte de propuneri legislative, care se bazează pe legi declarate neconstituționale la începutul anului 2019. Primul proiect de propunere vizează protejarea consumatorilor împotriva unor niveluri excesive ale ratei dobânzii prin plafonarea ratelor dobânzilor la creditele acordate gospodăriilor (inclusiv la creditele ipotecare). Cea de a doua propunere urmărește să-i protejeze pe debitori împotriva cesiunilor speculative de creanțe (și anume, vânzările de credite bancare) prin declararea debitorului ca fiind eliberat de datorie, în cazul în care creditul în curs de derulare este transferat unui terț. Cea de a treia propunere se referă la protecția debitorilor împotriva executărilor silite abuzive sau intempestive. Cea de a patra propunere îi protejează pe consumatori împotriva riscului valutar în contractele de credit. Având în vedere că primele trei proiecte de lege s-ar aplica retroactiv și creditelor în curs de derulare, acestea ar putea să genereze un hazard moral și să slăbească disciplina plăților în sectorul bancar.

Propunerile de modificare a Statutului Autorității pentru Protecția Consumatorilor pot spori competențele acesteia în sectorul bancar.

Un proiect de propunere legislativă deja inițiat în 2016 a părut să primească un nou impuls în parlament la sfârșitul anului 2019. Acesta ar oferi Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor (ANPC) dreptul de a supraveghea sectorul financiar și bancar, aprobând și avizând produsele financiare, de a stabili taxe și tarife pentru noile produse financiare, propuse atât de instituțiile financiare, cât și de cele nefinanciare, și de a aplica amenzi cuprinse între 0,5 % și 10 % din venituri la nivel consolidat (Comisia Europeană, 2017b). Deși consolidarea protecției consumatorilor este importantă, unele modificări preconizate ale Statutului ANPC ar putea interfera

cu mandatul Băncii Centrale a României în domeniul supravegherii bancare, în special în ceea ce privește retragerea licențelor bancare.

După mai mulți ani de evoluții mai favorabile, reapare presiunea în sectorul asigurărilor. În România, activitatea de asigurare s-a extins și mai mult în 2018, când numărul primelor brute subscrise a crescut cu aproximativ 4,5 % în comparație cu 2017. Gradul de penetrare a asigurărilor (calculat ca ponderea primelor brute subscrise în PIB-ul unei țări) a rămas modest și mult sub nivelul altor state membre ale UE cu situații similare. Cu toate că asigurările de viață sunt subdezvoltate, chiar dacă în creștere, sectorul asigurărilor rămâne foarte dependent de asigurările generale (în special de asigurările auto obligatorii), care au generat 79 % din primele brute subscrise în 2018. A sporit concentrarea în cadrul activității de asigurare auto obligatorie, cea mai mare parte a primelor de asigurare fiind subscrise la doi actori. Sectorul asigurărilor are pentru toate liniile de activitate o rată combinată (calculată ca pierderi și cheltuieli pentru primele câștigate) care a crescut la 110 % la sfârșitul lunii iunie 2019, de la circa 103 % în 2018 și 98 % în 2017. La sfârșitul lunii iunie 2019, această rată combinată a fost chiar de 122 %, pentru asigurarea auto obligatorie, ca urmare a majorării costurilor de distribuție, a costurilor sporite percepute de service-urile auto și a numărului mai mare de accidente și de victime.

4.2.2. PENSII - AL DOILEA PILON AL SISTEMULUI DE PENSII

Fondurile de pensii din cadrul celui de al doilea pilon s-au confruntat în mai mică măsură cu dificultăți, dar există încă zone de vulnerabilitate. În ianuarie 2020, guvernul a abrogat o serie de dispoziții care vizau fondurile de pensii din cadrul celui de al doilea pilon, care fuseseră introduse de fostul guvern în decembrie 2018 și mai 2019. Cerințele minime de capital pentru societățile de administrare a fondurilor de pensii au fost restabilite la nivelul existent înaintea adoptării Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 114/2018. S-a eliminat și dispoziția conform căreia participanții la cel de al doilea pilon ar putea trece la pilonul redistributiv, după cinci ani de contribuție la cel de al doilea pilon. Comisioanele de administrare percepute din contribuțiile brute ale societăților de administrare a fondurilor de

⁽¹⁶⁾ Mai multe detalii privind IRCC sunt prevăzute în avizul BCE cu privire la taxa pe activele financiare ale băncilor și cu privire la indicele de referință al ratei dobânzii pentru contractele de credit pentru consumatori, https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/ro_con_2019_18_f_sign.pdf.

pensii, care au fost reduse semnificativ în decembrie 2018, au fost modificate din nou la începutul anului 2020, fără să se facă însă în prealabil o analiză aprofundată și fără să fie consultate toate părțile interesate relevante.

Reducerea comisioanelor de administrare a avut un impact negativ asupra rezultatelor societăților de administrare a fondurilor de pensii. Din cauza reducerii comisioanelor de administrare, veniturile societăților de administrare a fondurilor de pensii au scăzut semnificativ în primele zece luni ale anului 2019. Astfel, după șapte ani profitabili succesivi, sectorul înregistra un rezultat agregat negativ în luna octombrie 2019. Dat fiind faptul că acest sector se află în primii săi ani de activitate în România, detectarea oricărui efecte negative nejustificate asupra performanței și a situației prudențiale a acestor societăți de administrare a fondurilor de pensii cauzate de reducerea comisioanelor de administrare ar putea fi utilă pentru a permite posibile ajustări suplimentare și a asigura un al doilea pilon durabil al sistemului de pensii.

4.2.3. PIEȚELE DE CAPITAL ȘI ACCESUL LA FINANȚARE

Finanțarea nebancaară din România a continuat să rămână cu mult în urma creditelor bancare acordate întreprinderilor. Creditele bancare sunt cea mai importantă sursă de finanțare externă pentru întreprinderile din România, reprezentând aproximativ 11,7 % din PIB în 2018 (media UE fiind de aproximativ 34 % din PIB). În 2018, finanțarea bazată pe piață a fost de 6,2 % din PIB, tot mult sub media UE de 49,7 % din PIB⁽¹⁷⁾. Conform sondajelor efectuate de Banca Națională a României, întreprinderile recurg în principal la surse de finanțare internă pentru activitatea lor operațională și pentru proiectele de investiții. Întreprinderile recurg la credite bancare într-o măsură relativ mică, principalele surse de finanțare externă fiind descoperirile de cont și liniile de credit. Întreprinderile care utilizează finanțarea externă se confruntă cu costuri de finanțare mai mari și cu rate mai ridicate de respingere a cererilor de împrumut, în special din cauza

solidității financiare scăzute⁽¹⁸⁾ (BNR, 2019b). Sectorul microfinanțării se situează pe locul al cincilea în clasamentul celor mai active sectoare de microfinanțare din UE, având un bun potențial de creștere (OCDE, 2018a).

Accesul la capitalul de risc al întreprinderilor nou-înființate și al întreprinderilor în curs de extindere inovatoare este în continuare limitat. Întreprinderile românești care își desfășoară activitatea în sectorul serviciilor de înaltă tehnologie cu grad ridicat de cunoștințe și în sectorul producției tind să fie mai limitate din punct de vedere financiar decât întreprinderile care își desfășoară activitatea în sectoare cu grad mai redus de cunoștințe (BEI, 2019a). Acest lucru ar putea avea drept cauză lipsa unei oferte și a unor instrumente de finanțare adecvate, adaptate la nevoile întreprinderilor nou-înființate și ale întreprinderilor în curs de extindere. România s-a numărat printre cele mai atractive destinații din Europa Centrală și de Est pentru fondurile de investiții în societăți necotate și fondurile cu capital de risc (Invest Europe, 2018a), iar investițiile cu capital de risc au sporit în ultimii patru ani. Cu toate acestea, dimensiunea pieței și volumele sunt încă relativ scăzute și concentrate în câteva sectoare, în special în regiunea București și în regiunea Vest (Flachenecker et al., în curs de apariție). Autoritățile naționale fac eforturi menite să sprijine înființarea de întreprinderi prin diverse opțiuni de finanțare, dar aceste eforturi nu au o abordare clar direcționată și nu dispun de fonduri specifice (OCDE 2018b).

Diverse inițiative ar putea sprijini dezvoltarea pieței de capital. Cu sprijinul Autorității de Supraveghere Financiară (ASF), procesul de înființare în România a unei case de compensare contraparte centrală (CCP) a înregistrat noi progrese, care ar putea contribui la sporirea numărului de tranzacții cu instrumente financiare derivate, odată ce va deveni operațională în 2020. ASF intenționează, de asemenea, să elaboreze, cu ajutorul Programului de sprijin pentru reforme structurale al Comisiei, o strategie privind piața de capital și se bazează pe implicarea proactivă a guvernului pentru a asigura succesul acesteia. După ce România a fost promovată de agenția

⁽¹⁷⁾ În acest context, finanțarea bazată pe piață se calculează ca raportul dintre soldurile corespunzătoare acțiunilor cotate emise de societăți nefinanciare din România și PIB.

⁽¹⁸⁾ România ocupă locul al doilea în UE în ceea ce privește ponderea întreprinderilor cu capital propriu negativ (BEI 2019).

Financial Times Stock Exchange (FTSE) Russell la statutul de piață emergentă secundară și după ce a fost inclusă în indexul CEE-plus¹⁹, aceste inițiative ar putea contribui și mai mult la impulsivitatea pieței de capital din România și a accesului întreprinderilor la finanțarea nebancară. Această strategie ar trebui să fie completată de o serie de inițiative și de o strategie națională de alfabetizare financiară, în urma unui memorandum semnat în 2018.

⁽¹⁹⁾ Indicele CEE-plus, publicat începând cu 4 septembrie 2019, se calculează pe baza valorii portofoliului ce cuprinde societățile cele mai mari și cu lichidități cotate la bursele din regiunea Europei Centrale și de Est (Croatia, Republica Cehă, Polonia, România, Slovacia, Slovenia și Ungaria).

4.3. PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ, EDUCAȚIE ȘI POLITICI SOCIALE

4.3.1. PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ

Evoluțiile pozitive de pe piața forței de muncă din România continuă pe fondul unei creșteri economice susținute, dar persistă deficitul de forță de muncă. Dinamica pieței forței de muncă rămâne pozitivă, ocuparea forței de muncă ajungând la un nivel record de 70,8 % în T3-2019⁽²⁰⁾, iar rata șomajului scăzând la 3,9 %. Cu toate acestea, există în continuare diferențe între regiuni și grupuri de populație în ceea ce privește performanța pe piața forței de muncă. Pe fondul evoluțiilor economice pozitive, condițiile de pe piața forței de muncă rămân tensionate, cu deficite de forță de muncă și de personal calificat. Aceste condiții sunt accentuate de scăderea ratei populației active⁽²¹⁾.

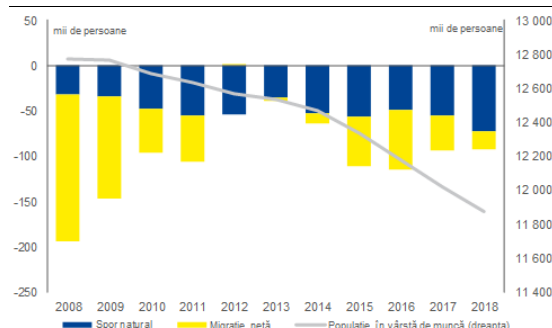
Schimbările demografice și migrația au un impact puternic asupra dinamicii pieței forței de muncă. Populația continuă să scadă din cauza unei rate naturale negative a creșterii populației și a emigrației. În 2018, românii reprezentau cel mai mare grup de cetățeni ai UE în vârstă de muncă (20-64 de ani) care locuiau în alt stat membru (2 524 000 de persoane)⁽²²⁾. Emigrația românilor în vârstă de muncă a crescut cu 7 % în comparație cu 2017, ceea ce face necesare eforturi continue de a perfecționa competențele populației active rămase în țară și de a asigura reconversia profesională a acesteia.

⁽²⁰⁾ Din 2017, s-a înregistrat o redresare generală a ocupării forței de muncă, care se preconizează că va continua în 2019 și 2020.

⁽²¹⁾ Din 2014, populația cu vârsta cuprinsă între 20 și 64 de ani a scăzut cu 5 %.

⁽²²⁾ Cetățeni ai UE care locuiesc în alt stat membru - sinteză statistică, Eurostat (2019).

Graficul 4.3.1: Creșterea demografică și populația în vârstă de muncă

Sursa: Comisia Europeană

În pofida unei ușoare îmbunătățiri, rata de inactivitate rămâne ridicată, existând diferențe semnificative între grupele de vârstă și între regiuni. Rata de inactivitate este de 31,6 % (T3-2019) din totalul populației. În T3-2019 se înregistrează niveluri persistente ridicate de inactivitate în rândul femeilor, al tinerilor cu vârsta cuprinsă între 15 și 24 de ani (71,17 %), al persoanelor vârstnice cu vârsta cuprinsă între 55 și 64 de ani (50,8 %) și al femeilor cu vârsta cuprinsă între 15 și 64 de ani (41,7 %). Rămâne ridicat decalajul de inactivitate dintre tinerii cu un nivel scăzut de calificare și cei cu înaltă calificare (43,3 puncte procentuale). În grupa de vârstă 20-64 de ani, responsabilitățile familiale și de îngrijire sunt adesea principalele motive pentru care nu se caută un loc de muncă (23,6 % din populația inactivă). De asemenea, există disparități regionale în ceea ce privește ratele de inactivitate (2018) între Centru (38,4 %), Sud-Est (36,9 %) și Vest (38 %), în comparație cu Nord-Est (26,3 %) și regiunea capitalei (26 %).

Politicile active în domeniul pieței forței de muncă, în principal subvențiile pentru ocuparea forței de muncă, au un impact scăzut asupra reducerii inactivității. În 2019, numărul contractelor de ucenicie încheiate a crescut la peste 6 150, de la aproximativ 430 în 2017, ca urmare a dublării, în 2018, a subvențiilor acordate angajatorilor (de la 1 125 RON la 2 250 RON). În plus, s-au majorat și subvențiile pentru încadrarea în muncă a persoanelor provenind din grupuri defavorizate. Cu toate acestea, ponderea persoanelor angajate în totalul participanților la măsurile active a fost de doar aproximativ 40 %, la 6 luni de la participarea la măsură. Există în

continuare o marjă semnificativă pentru a îmbunătăți eficacitatea măsurilor de activare, în special în ceea ce privește furnizarea de servicii personalizate grupurilor vulnerabile, cum ar fi persoanele cu un nivel scăzut de calificare, lucrătorii în vârstă și persoanele cu dizabilități. Cu toate că rata de ocupare a persoanelor cu dizabilități este sub media UE, și anume 43,7 % față de 50,6 %, cadrul juridic nu stimulează în mod eficace capacitatea acestora de inserție profesională, iar serviciile publice de sprijinire a ocupării forței de muncă sunt limitate. Reformele necesare în materie de abordare a gestionării cazurilor și relațiile cu angajatorii continuă să stagneze, în pofida faptului că Fondul social european (FSE) oferă finanțare.

Accesul la piața forței de muncă rămâne limitat pentru anumite grupuri. În 2018, ponderea șomajului de lungă durată în rata totală a șomajului a crescut la 44,1 %, după ce scăzuse de la 50 % în 2016 la 41,4 % în 2017. În prezent, aproximativ 100 000 de șomeri de lungă durată sunt înregistrați la serviciile publice de ocupare a forței de muncă. 88 % din aceștia provin din zone rurale, aproximativ 9 % sunt romi și peste 90 % sunt identificați ca având un nivel scăzut de ocupare a forței de muncă. Neconcordanța dintre cererea și oferta de competențe și deficitul de competențe de bază împiedică soluționarea acestor probleme. Serviciile publice de ocupare a forței de muncă nu sunt adaptate în mod eficace la nevoile individuale și nu sunt integrate cu serviciile sociale, în pofida faptului că sunt disponibile fonduri substanțiale.

Procentul tinerilor care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare este printre cele mai ridicate din UE. În 2018, 14,5 % din tineri (15-29 de ani) nu erau încadrați profesional și nu urmau niciun program educațional sau de formare (NEET), în comparație cu media UE de 14,5 %. Peste o treime dintre aceștia erau lucrători descurajați, șomeri de scurtă durată și de lungă durată ⁽²³⁾. În pofida rezultatelor pozitive ale unor măsuri de intervenție de proximitate, aproximativ 69 % din tinerii NEET rămân inactivi. În plus, un

procent foarte mare și în creștere de tineri părăsesc țara.

Rămâne ridicată disparitatea de gen în ceea ce privește activitatea și ocuparea forței de muncă.

Cu o valoare de 19 puncte procentuale în T3-2019, disparitatea de gen în ceea ce privește activitatea a crescut și mai mult, depășind media UE (10,7 puncte procentuale). În 2018, ponderea femeilor active (15-64 de ani) a fost de 58,7 % (media UE fiind de 68,7 %), în comparație cu 7,9 % în cazul bărbaților (media UE fiind de 79,4 %). Cele mai scăzute rate de activitate s-au înregistrat în rândul femeilor mai tinere (cu vârsta cuprinsă între 15 și 24 de ani) și al femeilor în vârstă (cu vârsta cuprinsă între 55 și 64 de ani). Aproximativ 12 % din femei erau inactive din cauza responsabilităților personale și familiale. În 2018, disparitatea de gen în ceea ce privește ocuparea forței de muncă în rândul persoanelor cu un copil cu vârsta sub șase ani a fost de 29 de puncte procentuale. Rata ridicată de părăsire timpurie a școlii și insuficiența structurilor și a serviciilor de îngrijire a copiilor afectează participarea femeilor pe piața forței de muncă, în special în zonele rurale (a se vedea secțiunea 4.3.2).

În contextul creșterii cererii de forță de muncă și al scăderii șomajului, deficitul de forță de muncă persistă în anumite sectoare.

În primele trei trimestre ale anului 2019, întreprinderile din sectorul serviciilor (9,8 %), al construcțiilor (25,1 %) și al industriei (13,7 %) au menționat că deficitul de forță de muncă este un factor care împiedică producția (Comisia Europeană, 2019f), ceea ce reprezintă o creștere în comparație cu 2018. Este de așteptat ca viitoarea cerere de forță de muncă să se reorienteze, în anumite sectoare și ocupații căutându-se competențe specifice (Cedefop, 2019). În 2018, cele mai multe locuri de muncă vacante s-au raportat în principal în industria prelucrătoare (27 %), urmată de activitățile legate de sănătate și asistență socială (11 %) și de administrația publică (13 %) ⁽²⁴⁾. Până în 2030, se preconizează o creștere a cererii de forță de muncă în ceea ce privește serviciile profesionale, lucrătorii și alți profesioniști din sectorul vânzărilor, în timp ce cererea de lucrători

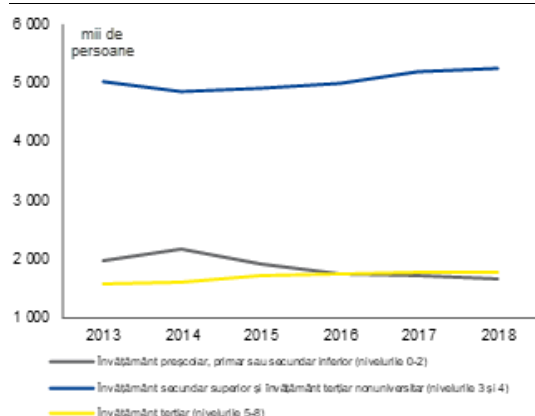
⁽²³⁾ Ponderea NEET care se încadrează în această categorie din cauza responsabilităților familiale, a unei boli sau a unei dizabilități era egală, restul NEET menționând alte motive nedeclarate.

⁽²⁴⁾ INSSE, Numărul mediu anual de locuri de muncă vacante 2017.

din sectoarele comerțului și agriculturii se preconizează că va scădea.

Neconcordanța dintre cererea și oferta de competențe a persistat în ultimii ani. Indicele european al competențelor, care măsoară performanța sistemelor de competențe din UE, arată că România se numără printre țările cu cele mai slabe rezultate, în special în ceea ce privește dezvoltarea și activarea competențelor (Cedefop, 2019). În plus, apariția neconcordanțelor verticale (rata supracalificării), deși încă sub media UE, aproape s-a dublat în ultimul deceniu. Astfel, în 2018, 18 % din lucrătorii cu calificări terțiare erau angajați pe posturi care nu necesitau acest nivel de calificare, în timp ce 28 % din salariații cu vârsta cuprinsă între 25 și 34 de ani cu studii terțiare ocupau un loc de muncă pentru care acest tip de studii erau necesare, însă educația sau competențele lor nu corespundeau cerințelor postului (Eurostat, indicatori ai neconcordanțelor). Acest fapt indică un decalaj din ce în ce mai mare între educație și muncă. Se preconizează că schimbările tehnologice vor genera o reorientare a cererii către competențe și calificări superioare, care ar putea să nu fie acoperită în totalitate de oferta actuală de forță de muncă, având în vedere timpul necesar pentru ajustarea sistemului de învățământ și formare.

Graficul 4.3.2: Evoluții în materie de angajare

Sursa: Comisia Europeană, Anchetă privind forța de muncă

Nevoia de perfecționare este ridicată. În 2018, aproape 2,3 milioane de persoane (21,5 % din adulți) aveau un nivel de instruire scăzut. În 2018, doar 0,9 % din adulții cu vârsta cuprinsă între 25 și 64 de ani aveau o experiență de învățare recentă

(media UE fiind de 11,1 %). Acest lucru este în mod special îngrijorător, dat fiind numărul redus de locuri de muncă disponibile care necesită doar un nivel de bază al educației. Recent, s-au făcut încercări menite să soluționeze problema perfecționării competențelor și a reconversiei profesionale. De asemenea, este în curs de elaborare un nou regulament privind asigurarea calității în domeniul învățării în rândul adulților.

Salariile din România au continuat să crească rapid. În 2018, remunerația nominală per salariat a sporit cu 16,3 %, și ca urmare a creșterilor rapide ale salariilor din sectorul public și a majorărilor salariului minim. În T1-2019, salariile au înregistrat în continuare o creștere de două cifre. Se estimează că remunerația per angajat va continua să crească, deși într-un ritm mai lent (13 % în 2019 și 9 % în 2020), în urma încetinerii preconizate a creșterii salariilor din sectorul public. Salariile reale au crescut mai repede decât productivitatea, ceea ce a dus la sporirea ponderii venitului național care a revenit forței de muncă, așa cum s-a întâmplat și în cazul mai multor alte state membre din Europa de Est care au avut ponderi comparativ scăzute ale forței de muncă⁽²⁵⁾, contribuind la o convergență sporită a salariilor în UE.

În România, nu există încă un mecanism obiectiv de stabilire a salariului minim. În perioada 2015-2019, salariul minim a crescut de la 975 RON (210 EUR) la 2 080 RON (442 EUR), în ianuarie 2020 fiind majorat din nou, la 2 230 RON (496 EUR). Potrivit autorităților, această ultimă majorare s-a bazat pe o formulă care ia în considerare o serie de indicatori economici, cum ar fi rata inflației și productivitatea muncii. Decizia a fost precedată de discuții cu sindicatele și cu organizațiile patronale. Cu toate acestea, nu există încă un mecanism obiectiv de stabilire a salariului minim. Deși se numără printre cele mai scăzute din UE, salariul minim brut din România se ridică în prezent la 43 % din salariul mediu și la 58 % din salariul median. Aproximativ 20 % din persoanele care au un contract cu normă întreagă primesc salariul minim, ceea ce conduce la o distribuție

⁽²⁵⁾ În comparație cu 2018, modificarea nominală a ratei lunare în Bulgaria (9,81 %) și Croația (9,48 %), de exemplu, este similară cu modificarea care a avut loc în România (9,36 %). România, împreună cu Bulgaria și Lituania, au înregistrat salarii minime de peste două ori mai mari în termeni reali față de 2010 (Eurofund, 2019).

foarte comprimată a salariilor. Acest lucru indică o incidență ridicată a salariilor în plic care vin în completarea remunerației (a se vedea secțiunea 4.1).

Partenerii sociali nu sunt suficient de implicați în reforme care să abordeze provocările de pe piața forței de muncă și alte aspecte de politică relevante. Cadrul instituțional înființat pentru consultarea partenerilor sociali nu este utilizat în mod corespunzător pentru a contribui la procesul decizional. Consolidarea limitată a capacităților partenerilor sociali și dialogul ineficace rămân un motiv de îngrijorare. Partenerii sociali continuă să nu participe la un dialog voluntar pentru a aborda provocările de pe piața forței de muncă, iar implicarea și contribuția acestora în elaborarea politicilor rămân limitate. Guvernul intenționează să revizuiască rolul comitetelor de dialog social pentru a îmbunătăți implicarea partenerilor sociali.

Discuțiile privind modificarea Legii dialogului social și revizuirea sectoarelor economice au stagnat. Proiectul de modificare a legii se află în procedură parlamentară din iunie 2018. În aprilie 2018, Organizația Internațională a Muncii a emis recomandări privind proiectul legislativ, însă nu este sigur că li se va da curs. În majoritatea sectoarelor, delimitarea acestora tot nu permite o reprezentare suficientă a lucrătorilor sau a angajatorilor și nu există planuri imediate de îmbunătățire ⁽²⁶⁾. Autoritățile raportează rate mai ridicate de acoperire a negocierii colective, și anume de 45 %, ceea ce poate fi legat de faptul că negocierea colectivă devine temporar obligatorie pentru toți angajatorii, ca urmare a faptului că, de la sfârșitul anului 2017, contribuțiile de asigurări sociale s-au transferat de la angajatori către angajați.

4.3.2. EDUCAȚIE ȘI COMPETENȚE

Subfinanțarea și întârzierea punerii în aplicare a reformelor continuă să afecteze echitatea, caracterul incluziv și calitatea educației. Cheltuielile cu educația rămân printre cele mai mici din UE (2,8 % din PIB față de media UE de

4,6 %), mai ales la nivel preșcolar și primar, care reprezintă doar 21,8 % din buget (media UE fiind de 32 %). Problemele persistente legate de dobândirea competențelor de bază la școală ⁽²⁷⁾ și nivelul scăzut de alfabetizare digitală a populației ⁽²⁸⁾ reprezintă o provocare pentru integrarea pe piața forței de muncă a viitorilor absolvenți. Ratele de înscriere la toate nivelurile de învățământ rămân semnificativ sub media UE. În pofida îmbunătățirilor recente, rata părăsirii timpurii a școlii este încă foarte ridicată, cu efecte negative asupra participării pe piața forței de muncă, a sărăciei și a incluziunii sociale. Atât Ministerul Educației, cât și Administrația Prezidențială au prezentat idei de reforme importante ale sistemului de învățământ, dar acestea nu au fost încă transpuse în practică.

Întârzierile în ceea ce privește raționalizarea și modernizarea infrastructurii școlare pot afecta calitatea educației. Se estimează că populația de vârstă școlară va scădea cu 10 % până în 2030. În perioada 2000-2016, România a închis 25 % din școli și 17 % din școlile-satelit (Banca Mondială, 2018). Cu toate acestea, 58 % din școli au în continuare un surplus de spațiu construit, în timp ce 22 % din elevi învață în școli supraaglomerate, în special în zonele urbane (MEN, 2018). În plus, provocările în materie de echitate nu sunt abordate în mod eficace, distanțele lungi de mers pe jos până la școli și grădinițe în zonele rurale și cheltuielile pentru navetă reprezentând bariere în calea accesului la educație. Ministerul Educației a elaborat o strategie de raționalizare a infrastructurii școlare, dar aceasta nu a fost încă adoptată.

Participarea redusă la educația și îngrijirea timpurie accentuează inegalitatea de șanse între elevi. Numai 15,7 % din copiii cu vârste sub trei ani sunt înscriși în servicii formale de îngrijire a copiilor. În cazul copiilor cu vârsta cuprinsă între patru ani și vârsta de școlarizare obligatorie, participarea a crescut la 89,6 % în 2017, dar rămâne sub media UE (95,4 %). Această rată este chiar mai mică în cazul copiilor din zonele

⁽²⁶⁾ Ambii parteneri sunt prezenți în numai 6 din 30 de sectoare. Potrivit guvernului, încă din 2018 s-a elaborat un proiect de revizuire a sectoarelor, în consultare cu partenerii sociali, însă aceștia din urmă au solicitat să se aștepte până la modificarea Legii dialogului social.

⁽²⁷⁾ România se numără printre ultimele țări din UE în sondajul PISA din 2018 în ceea ce privește rezultatele medii la matematică, știință și lectură (OCDE, 2019a).

⁽²⁸⁾ Numai 10,1 % din populația adultă deține competențe digitale peste nivelul de bază, cel mai mic procent din UE (Comisia Europeană, 2019g).

rurale⁽²⁹⁾ și al romilor⁽³⁰⁾. Acest lucru are un efect negativ asupra dobândirii competențelor de bază și asupra mobilității sociale a copiilor din medii defavorizate sau din comunități marginalizate. S-a îmbunătățit gradul de acoperire al rețelei de grădinițe, însă persistă disparitățile dintre mediul rural și cel urban. Se iau unele măsuri pentru a spori accesul la servicii și calitatea acestora, inclusiv cu sprijinul fondurilor structurale ale UE.

În pofida îmbunătățirilor recente, rata părăsirii timpurii a școlii rămâne foarte ridicată, adâncind disparitățile socioeconomice existente. Rata persoanelor care au părăsit timpuriu sistemul de învățământ și de formare profesională a fost de 16,4 % în 2018, cu aproape 6 puncte procentuale peste media UE. Această rată este deosebit de ridicată în zonele rurale (aproximativ 25 %)⁽³¹⁾, în cazul romilor⁽³²⁾ și al copiilor cu dizabilități⁽³³⁾. Persistă disparitățile regionale, cele mai mari rate ale persoanelor care au părăsit timpuriu școala fiind înregistrate în regiunile Sud-Est și Nord-Est, care se confruntă, de asemenea, cu cele mai ridicate niveluri ale sărăciei. Rata ridicată a persoanelor care au părăsit timpuriu sistemul de învățământ și de formare în unele regiuni se corelează cu nivelurile scăzute de urbanizare (de exemplu, regiunea Nord-Est). România ocupă, de asemenea, primul loc în UE în ceea ce privește rata de părăsire timpurie a școlii în rândul fetelor (16,1 % față de media UE de 8,9 %), ceea ce reprezintă o provocare din perspectiva persistenței viitoare probabile a disparității de gen deja ridicate în ceea ce privește ocuparea forței de muncă. Nu s-au instituit încă măsuri cuprinzătoare care să combată părăsirea timpurie a școlii prin acordarea unui sprijin adaptat elevilor vulnerabili. Aceste măsuri ar contribui la realizarea de progrese către îndeplinirea ODD 4, 5 și 10.

⁽²⁹⁾ Rata brută de înscriere la grădiniță (3-6 ani) a fost de 85 % în zonele rurale, în comparație cu 97,4 % în zonele urbane (Institutul Național de Statistică).

⁽³⁰⁾ Numai 37 % din copiii romi sunt înscriși în învățământul preșcolar (Comisia Europeană, 2019h).

⁽³¹⁾ Rata este de 15 % în orașe și de 4,2 % în municipii (Comisia Europeană, 2019i).

⁽³²⁾ Conform datelor din 2016, 53 % din romi au absolvit doar învățământul primar (FRA, 2016).

⁽³³⁾ Rata de părăsire timpurie a școlii în cazul persoanelor cu dizabilități este de 41,4 %, una dintre cele mai ridicate din UE și de două ori mai mare decât media UE (19,6 %), în timp ce rata de absolvire a învățământului terțiar (22,6 %) se situează cu mult sub media UE (32,4 %).

Sistemul de învățământ se confruntă în continuare cu provocări semnificative în ceea ce privește calitatea și caracterul incluziv. România este una dintre țările cu cea mai mare pondere a elevilor cu rezultate slabe în rândul tinerilor în vârstă de 15 ani în toate cele trei domenii testate în cadrul Programului privind evaluarea internațională a elevilor (PISA) al OCDE⁽³⁴⁾, iar rezultatele s-au înrăutățit din 2015. Scorul mediu al elevilor în toate cele trei domenii este cu peste 60 de puncte sub media UE, echivalentul unui an și jumătate de școlarizare. Nivelurile de instruire persistent mai scăzute sunt raportate în zonele rurale și în cele defavorizate din punct de vedere economic⁽³⁵⁾, inclusiv în cele cu o populație romă numeroasă. În general, este mai probabil ca educația de care beneficiază elevii mai săraci să aibă o calitate inferioară (Banca Mondială, 2018). În mod similar, numai 4 % din noii studenți au părinți cu un nivel de instruire scăzut (Comisia Europeană, 2018c). În 2016, Ministerul Educației a publicat un document care interzicea segregarea în școli, însă a adoptat metodologia abia în 2020, iar punerea în aplicare a acțiunilor planificate a fost amânată. Aceste măsuri, dacă ar fi puse în aplicare, ar contribui la realizarea de progrese către îndeplinirea ODD 10.

Relevanța redusă pentru piața forței de muncă a educației și formării profesionale afectează perspectivele de angajare ale absolvenților. În 2018, rata de ocupare a absolvenților de cursuri de educație și formare profesională (EFP) a crescut ușor, ajungând la 69 %, de la 67,2 % în 2017, dar rămâne cu mult sub media UE (79,5 %). Elevii înscriși în programe EFP au avut o expunere limitată la învățarea la locul de muncă, doar 10 % din aceștia participând la programe duale. Sistemul EFP este afectat și de un nivel scăzut de absolvire, 11 % din elevii înscriși în școli profesionale în perioada 2017-2018 nepromovând în următorul an școlar (INS, 2019). România nu are rezultate bune în ceea ce privește activarea competențelor (care măsoară tranziția de la educație la încadrarea în muncă) și dezvoltarea competențelor (care

⁽³⁴⁾ 46,6 % din persoanele cu vârsta de 15 ani au rezultate slabe la matematică (media UE: 22,4 %), 43,9 % în domeniul științei (media UE: 21,6 %) și 40,8 % la lectură (media UE: 21,7 %).

⁽³⁵⁾ Diferența dintre elevii din școlile din zona urbană și cei din școlile din zona rurală în ceea ce privește scorul mediu la lectură este de 110 puncte, echivalentul a aproape trei ani de școlarizare (OCDE, 2019a).

măsoară investițiile în educație și formare) (Cedefop, 2018). Se depun unele eforturi pentru a spori relevanța EFP, însă este necesară o reformă cuprinzătoare.

Participarea la învățământul superior este redusă și rămâne insuficient aliniată la nevoile pieței forței de muncă. A scăzut rata de înscriere la universitate⁽³⁶⁾, iar în 2018 rata de absolvire a învățământului terțiar pentru grupa de vârstă 30-34 de ani a scăzut în continuare, ajungând la 24,6 % (media UE: 40,7 %), femeile având cea mai scăzută rată de participare din UE (28,1 % față de 45,8 %). Și disparitățile regionale sunt ridicate, cu un nivel de absolvire a învățământului terțiar de 38 % în regiunea capitalei și între 13 % și 15 % în celelalte regiuni. Numărul de absolvenți în domeniile științei, tehnologiei, ingineriei și matematicii (STIM) este în continuare deosebit de scăzut, ceea ce duce la o lipsă de personal calificat pe piața forței de muncă. Cu toate că 89 % din absolvenții de învățământ terțiar își găsesc un loc de muncă, mulți sunt angajați în afara domeniului lor de specializare (UEEFCDI, 2015). Nu există încă un mecanism național cuprinzător de previziune în materie de competențe, pentru fiecare sector și pentru fiecare calificare.

Dobândirea de competențe digitale rămâne limitată. Procentul de tineri cu vârste cuprinse între 16 și 19 ani care își evaluează competențele digitale ca având un nivel redus este printre cele mai ridicate din UE (39 % în comparație cu media UE de 15 % în 2019). Programele de învățământ, programele și infrastructura existente nu reflectă într-o măsură suficientă necesitatea de a spori competențele digitale ale elevilor. Numărul de școli foarte bine echipate din punct de vedere digital și de școli conectate din România este semnificativ mai mic decât media UE. În cadrul Strategiei e-educație 2023, România a lansat două proiecte majore, „Sistemul informatic de management al școlarității” și „Platforma națională pentru educație”, care ar trebui să contribuie la digitalizarea educației în peste 4 500 de școli.

Deficitul de cadre didactice, în special în zonele rurale, precum și oportunitățile limitate de

dezvoltare profesională continuă (DPC) afectează calitatea și caracterul incluziv al educației. Deficitul de cadre didactice persistă, cu un impact vizibil asupra rezultatelor școlare. Este în continuare necesar să se reprojeteze formarea inițială a cadrelor didactice și să se consolideze oportunitățile de DPC. Formarea inițială a cadrelor didactice oferă o pregătire și formare practică foarte limitate, în special în ceea ce privește tehnicile moderne de predare sau pedagogia favorabilă incluziunii (OECD, 2017). Cadrele didactice au raportat nevoi ridicate în materie de competențe de predare în domeniile tehnologiei informației și comunicațiilor (TIC) (21,2 %), învățării individualizate (21,5 %) și predării adresate elevilor cu nevoi speciale (35,1 %). 70 % din cadrele didactice raportează că participarea la DPC este împiedicată de costurile ridicate (OCDE, 2019b).

4.3.3. SĂNĂTATEA ȘI ÎNGRIJIREA PE TERMEN LUNG

Starea de sănătate a populației României se îmbunătățește, dar rămâne sub media UE. În 2017, speranța de viață la naștere din România a fost printre cele mai scăzute din UE. Boala cardiacă ischemică rămâne principala cauză de deces, deși mortalitatea cauzată de cancer este în creștere. Rata mortalității evitabile⁽³⁷⁾ și rata mortalității din cauze tratabile⁽³⁸⁾ sunt printre cele mai ridicate din UE. În plus, se raportează în mod regulat deficite de anumite medicamente esențiale, în timp ce accesul la medicamente de ultimă generație este limitat.

În România, cheltuielile cu asistența medicală sunt în continuare foarte scăzute. În 2017, s-au cheltuit pentru asistența medicală aproximativ 5,2 % din PIB-ul României, în comparație cu 9,8 % în UE, și aceasta în pofida faptului că cheltuielile cu asistența medicală ca procent din totalul cheltuielilor publice au crescut în mod constant în anii precedenți. Dotarea cu

⁽³⁶⁾ În cazul persoanelor cu vârste cuprinse între 18 și 34 de ani, rata de înscriere în anul școlar 2014-2015 a fost de 11,6 %, în timp ce în anul școlar 2008-2009 a fost de 20,4 % (Comisia Europeană, 2018).

⁽³⁷⁾ Se consideră că mortalitatea este evitabilă dacă decesul unei persoane sub vârsta de 75 de ani ar fi putut fi prevenit prin intervenții în domeniul sănătății publice axate pe factori determinanți ai sănătății cu un caracter mai general, cum ar fi factorii care țin de comportament și de stilul de viață, situația socioeconomică și factorii de mediu.

⁽³⁸⁾ Se consideră că mortalitatea este din cauze tratabile dacă decesul unei persoane sub vârsta de 75 de ani ar fi putut fi evitat printr-o [asistență medicală](#) de calitate optimă.

echipamente terapeutice și de diagnosticare esențiale, cum ar fi scanerile medicale și instalațiile de radioterapie, este printre cele mai deficitare din UE. Acest fapt arată că se pot aduce îmbunătățiri concrete prin investiții direcționate, încurajând, de asemenea, eficientizarea cheltuielilor printr-o diagnosticare mai rapidă.

Asistența medicală preventivă este subfinanțată, iar disponibilitatea sa este limitată. Cheltuielile cu asistența medicală preventivă sunt cu mult sub media UE [1,8 % ⁽³⁹⁾ față de 3,1 %]. România se confruntă cu provocări în ceea ce privește prevenirea unor boli infecțioase, această țară având cea mai ridicată rată de cazuri de tuberculoză din UE (OCDE, 2019b). Ratele de vaccinare sunt în scădere, fiind afectați în special copiii. În plus, măsurile de promovare a sănătății pot juca un rol în reducerea ratei obezității observate, care a crescut în special în rândul copiilor în ultimii ani (OCDE, 2019b). Aceste măsuri ar contribui la realizarea de progrese către îndeplinirea ODD 2 și 3.

România se confruntă cu provocări considerabile în ceea ce privește asigurarea accesului la asistență medicală. În total, aproximativ 11 % din populație rămâne neasigurată și are acces doar la un pachet restrâns de servicii. Procentul de populație care beneficiază de o formă de asigurare de sănătate a scăzut ⁽⁴⁰⁾, cu un decalaj semnificativ între mediul urban și cel rural ⁽⁴¹⁾. O mare parte a lucrătorilor care desfășoară o activitate independentă în agricultură și a populației rome din mediul rural nu beneficiază de o asigurare de sănătate. Se lucrează la planuri de extindere, până în 2023, a serviciilor de asistență medicală primară în cadrul acestui pachet restrâns.

Nevoile medicale nesatisfăcute sunt ridicate și în creștere. În ceea ce privește nevoile medicale nesatisfăcute raportate, persistă diferențe semnificative între grupurile cu cele mai mici venituri (8 %) și grupurile cu cele mai mari venituri (2,3 %). În 2017, România a înregistrat unul dintre cele mai mari niveluri din UE în ceea

ce privește nevoile medicale nesatisfăcute ale copiilor. În cazul pensionarilor, nivelul nevoilor medicale nesatisfăcute este de două ori mai ridicat decât cel al populației generale. În 2018, România s-a numărat printre țările cu cele mai slabe rezultate din UE în ceea ce privește accesibilitatea financiară a asistenței medicale și timpul de așteptare. Cu toate că majoritatea cheltuielilor cu asistența medicală sunt finanțate din fonduri publice (79 %), ponderea cheltuielilor suportate de pacient reprezintă un cost substanțial pentru gospodăriile individuale. Majoritatea cheltuielilor suportate de pacient sunt cu produsele farmaceutice. În plus, plățile informale se adaugă la această sarcină financiară suportată.

Dezechilibrele teritoriale în furnizarea serviciilor de asistență medicală sunt mari și se amplifică. Nevoile nesatisfăcute din cauza distanței mari până la o unitate medicală care au fost raportate se numără printre cele mai ridicate din UE, ceea ce reflectă o distribuție inegală a unităților medicale și a medicilor. În 2018, unele municipalități au înregistrat de șase ori mai mulți medici pe cap de locuitor decât altele, o diferență care a crescut din 2012. Nivelul nevoilor medicale nesatisfăcute este cu aproximativ 28 % mai mare în zonele rurale decât în întreaga țară. Rețeaua de medici de familie este, în principal, o rețea de servicii private de asistență medicală, cu stimulente insuficiente pentru medicii din zonele rurale, care migrează către zonele urbane, mai dezvoltate, ceea ce face acoperirea să fie mai redusă în zonele sărace ⁽⁴²⁾.

Cheltuielile cu asistența medicală sunt în continuare orientate în mod disproporționat către serviciile medicale spitalicești, în pofida reducerii numărului de externări din spitale. Printre ineficiențele conexe se numără utilizarea ridicată a paturilor de spital, utilizarea scăzută a chirurgiei de zi și lipsa unei integrări eficiente a furnizării serviciilor de asistență medicală. Procentul de medici de familie (aproximativ 20 % din toți medicii) a scăzut în mod constant, ceea ce ridică semne de întrebare cu privire la capacitatea de a redirecționa furnizarea asistenței medicale, astfel încât aceasta să nu se mai asigure preponderent prin servicii medicale spitalicești (graficul 4.3.3). În plus, există un grad limitat de continuitate și

⁽³⁹⁾ Rata deprivării materiale severe în cazul copiilor, defalcată pe nivelul de instruire al părinților.

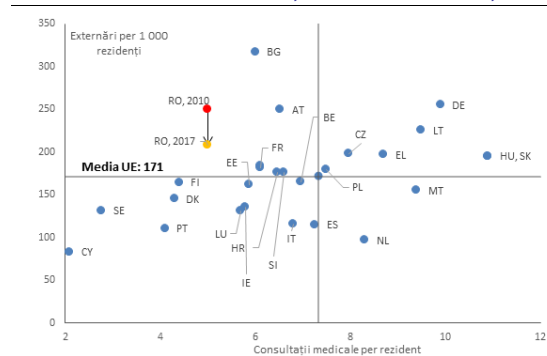
⁽⁴⁰⁾ 77,02 % în 2016, 86,1 % în 2014.

⁽⁴¹⁾ Procentajul populației rurale asigurate a scăzut la 65,6 % în 2016, în comparație cu 66,3 % în 2015 și cu 75,8 % în 2014.

⁽⁴²⁾ În 2017, 500 de sate nu aveau niciun furnizor (Societatea Națională de Medicină Familiei).

integrare între diferitele niveluri de îngrijire. Această situație arată lipsa capacității de a îngloba în sistemul de sănătate principiile unei gestionări cuprinzătoare bazate pe performanță (OCDE 2019b).

Graficul 4.3.3: Utilizarea asistenței medicale ambulatorii vs utilizarea asistenței medicale spitalicești

(1) Datele se referă la 2017 sau la cel mai apropiat an.

Sursa: Baza de date Eurostat, OCDE

Deficitul de personal medical rămâne considerabil. Numărul de medici și de asistenți medicali este unul dintre cele mai scăzute din Europa. În 2018, salariile plătite în spitalele publice au fost majorate considerabil. În plus, investițiile pe teren care să vizeze modernizarea unităților medicale ar putea contribui la rate sporite de păstrare a forței de muncă.

Schimbările demografice ridică semne de întrebare cu privire la durabilitatea sistemului de sănătate din România. Aceste semne de întrebare sunt legate de îmbătrânirea populației, precum și de rata ridicată a migrației. Conform previziunilor, acești factori vor implica o majorare cu o cincime a cheltuielilor publice cu asistența medicală ca procent din PIB (Comisia Europeană, 2018b). Acest lucru ar putea contribui la intensificarea presiunii asupra cheltuielilor cu asistența medicală în România.

România nu are un cadru de politică unitar pentru îngrijirea pe termen lung și servicii adaptate tendințelor demografice. Cu toate că se preconizează că ponderea populației cu vârstă de peste 80 de ani se va dubla până în 2050, serviciile pentru persoanele în vârstă sunt în continuare limitate. Îngrijirea pe termen lung se încadrează în sfera de aplicare mai amplă a serviciilor sociale și medicale. În plus, responsabilitățile sunt împărțite între diverși actori instituționali de la diferite

niveluri (Comisia Europeană, 2019j). Populația în vârstă are o pondere mult mai mare în zonele rurale sau îndepărtate și beneficiază în mai mică măsură de serviciile sociale. Cererea de servicii de îngrijire rezidențială pe termen lung este în mare măsură nesatisfăcută din cauza volumului nesemnificativ de servicii ambulatorii furnizate ⁽⁴³⁾ și a numărului insuficient de lucrători din domeniu (OCDE, 2019c).

4.3.4. POLITICI SOCIALE

Condițiile sociale continuă să se îmbunătățească, dar grupurile vulnerabile continuă să se confrunte cu provocări semnificative. Procentul de persoane expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială a scăzut și mai mult, ajungând în 2018 la cel mai scăzut nivel înregistrat vreodată ⁽⁴⁴⁾, și anume 32,5 %. Cu toate acestea, unul din trei români este în continuare expus riscului de sărăcie sau excluziune socială, printre categoriile cele mai expuse numărându-se familiile cu copii, șomerii, persoanele inactive, lucrătorii atipici, romii, femeile în vârstă și persoanele cu dizabilități. În zonele rurale, această rată este de peste două ori mai mare decât în orașe. Odată în sărăcie, ieșirea din aceasta este tot mai dificilă, din cauza nivelului său ridicat de transmitere de la o generație la alta și a măsurilor ineficiente de activare a forței de muncă. Disparitățile regionale rămân ridicate (a se vedea secțiunea 4.4.3). Rata deprivării materiale severe și ponderea persoanelor defavorizate din punct de vedere social sunt printre cele mai ridicate din UE. Aproape un român din doi nu poate face față cheltuielilor neașteptate. Accesul la servicii esențiale, cum ar fi energia, reprezintă, de asemenea, o provocare ⁽⁴⁵⁾.

Creșterea rapidă a veniturilor a fost însoțită de sporirea inegalităților în materie de venituri, în timp ce inegalitatea de șanse persistă. În pofida unor majorări importante ale salariilor și pensiilor, inegalitățile în materie de venituri rămân ridicate

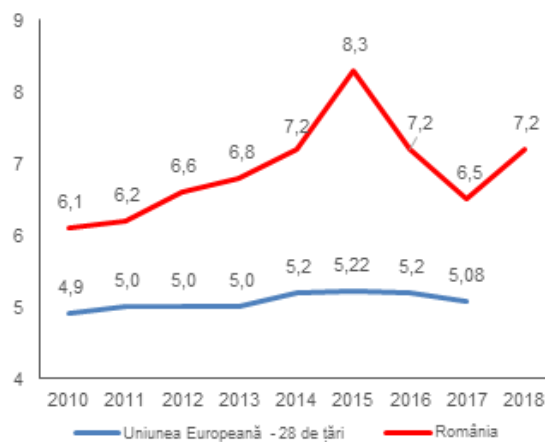
⁽⁴³⁾ Numai 0,3 % din persoanele cu dizabilități în vârstă care locuiesc cu familiile lor beneficiază de servicii ambulatorii.

⁽⁴⁴⁾ Acest indicator este disponibil pentru România din 2007, când se ridica la 47,0 %.

⁽⁴⁵⁾ În 2018, 9,6 % din populație nu a putut să își încălzească în mod adecvat locuința (media UE fiind de 7,3 %). Procentajul populației cu restante la facturile de utilități este, de asemenea, peste media UE (14,4 % față de 6,6 %).

și, în fapt, s-au adâncit în 2018 (graficul 4.3.4). Această modificare este determinată atât de creșterea veniturilor persoanelor din grupul cu cele mai mari venituri, cât și de scăderea veniturilor persoanelor din grupul cu cele mai mici venituri. Inegalitatea ridicată este cauzată atât de inegalitatea pregnantă a veniturilor de piață, cât și de efectul de redistribuire scăzut al sistemului fiscal și de securitate socială. În 2018, ponderea veniturilor celor mai sărace 40 de procente din populație a înregistrat una dintre cele mai mari scăderi din UE, rămânând cu mult sub nivelurile anterioare crizei, 17,6 % în comparație cu media UE de 21,5 %. Copiii ai căror părinți sunt slab calificați se confruntă în continuare cu un risc de sărăcie mult mai ridicat decât copiii ai căror părinți au o înaltă calificare; în 2018, diferența era de 70,7 puncte procentuale, cu mult peste media UE de 43,3 puncte procentuale.

Graficul 4.3.4: Inegalitatea veniturilor în România - raportul dintre chintila superioară și cea inferioară

Sursa: Comisia Europeană

Sărăcia persoanelor încadrate în muncă a scăzut, dar rămâne printre cele mai ridicate din UE. În 2018, sărăcia persoanelor încadrate în muncă a scăzut, însă a rămas la un nivel ridicat, de 15 %. Printre cauzele acestui fenomen se numără lipsa locurilor de muncă de calitate, în special în zonele rurale, și situația precară a persoanelor care nu sunt angajate. Rata activităților independente este ridicată în zonele rurale, iar în rândul persoanelor care nu sunt angajate există un procent însemnat de lucrători familiari neremunerați (în mici întreprinderi familiale). În 2017, deși în zonele rurale locuiau doar 45 % din totalul persoanelor angajate, 82 % din lucrătorii care

desfășurau o activitate independentă și 94 % din lucrătorii familiari locuiau în zone rurale. Majoritatea lucrătorilor care desfășoară o activitate independentă în România lucrează în agricultura de subsistență, unii dintre aceștia muncesc în sectorul construcțiilor și alții în mici întreprinderi familiale. Majorările salariului minim au avut ca rezultat diferențe mai mari între veniturile angajaților și cele ale persoanelor care desfășoară o activitate independentă, deoarece veniturile acestora din urmă cresc într-un ritm mai lent.

Accesul copiilor la servicii este inegal, cu costuri mai mari pentru grupurile vulnerabile.

Sărăcia monetară a copiilor a scăzut, dar nu s-au înregistrat progrese în ceea ce privește accesul la servicii al copiilor aflați în situații vulnerabile. Copiii din zonele rurale și grupurile vulnerabile au un acces limitat la învățământul preșcolar, educație școlară, alimentație adecvată, asistență medicală și locuințe. Punerea în aplicare a unor măsuri menite să răspundă provocărilor din acest sector ar contribui la realizarea de progrese către îndeplinirea ODD 1, 4, 5 și 10. Consumul de droguri cu risc scăzut și risc ridicat în rândul copiilor și tinerilor este în creștere, în timp ce serviciile de prevenire/sprijin sunt limitate, iar distribuția geografică a acestora este inegală⁽⁴⁶⁾. Una din opt femei care au născut pentru prima dată în 2017 era adolescentă. Procesul de dezinstituționalizare a copiilor a înregistrat progrese satisfăcătoare, fiind luate măsuri importante, inclusiv în ceea ce privește cadrul legislativ relevant. Sistemul de îngrijire rezidențială a copiilor nu asigură încă o tranziție reușită către o viață independentă.

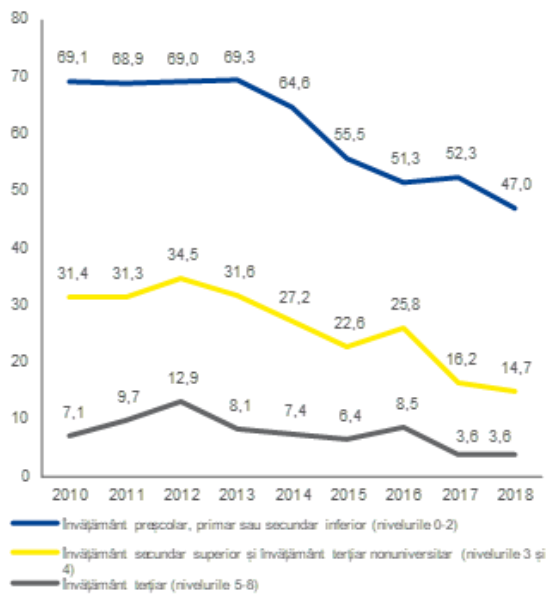
Ratele ridicate ale sărăciei în rândul copiilor semnalează viitoare inegalități de șanse.

Cei mai dezavantajați sunt copiii ai căror părinți au un nivel scăzut de educație și cei din gospodării cu o intensitate a muncii foarte scăzută (graficul 4.3.5). Sunt afectați în special copiii din comunitățile de romi, cei care locuiesc în zone rurale și în comunități urbane marginalizate, unde accesul la educație și servicii sociale este limitat. Scăderea ratei de școlarizare și creșterea ratei abandonului școlar pentru aceste grupuri indică o polarizare a educației (Ministerul Educației, 2019) care ar putea să contribuie la o rată mai ridicată a sărăciei

⁽⁴⁶⁾ Distribuția serviciilor sociale autorizate la nivel național, regional și județean, 2018.

în rândul viitorilor adulți (a se vedea secțiunea 4.3.2).

Graficul 4.3.5: Rata deprivării materiale severe în cazul copiilor, defalcată pe nivelul de instruire al părinților

Sursa: Comisia Europeană

Aproape un sfert din persoanele în vârstă se confruntă cu riscul de sărăcie, iar decalajul de pensii dintre femei și bărbați este ridicat. În 2018, 17,4 % din persoanele în vârstă din România erau expuse la deprivare materială severă, iar 22,8 % erau expuse riscului de sărăcie. Aceste cifre sunt similare celor privind restul populației din România și mai mari decât ratele privind persoanele în vârstă din UE în ansamblul său (4,7 % și 17,1 %). Cu toate că a scăzut ponderea persoanelor în vârstă expuse la deprivare materială severă (care măsoară sărăcia absolută), rata riscului lor de sărăcie a crescut, deoarece majorarea semnificativă a salariilor a depășit-o pe cea a pensiilor pentru limită de vârstă ⁽⁴⁷⁾. Noua lege a pensiilor adoptată în vara anului 2019 urmărește să îmbunătățească adecvarea viitoare a pensiilor, dar are costuri bugetare semnificative și nesustenabile și nu este însoțită de măsuri menite

⁽⁴⁷⁾ Rata riscului de sărăcie este procentul persoanelor cu un venit disponibil pe adult-echivalent (după transferurile sociale) aflate sub pragul de sărăcie, care este stabilit la 60 % din mediana națională a veniturilor disponibile pe adult echivalent după transferurile sociale. Prin urmare, aceasta este un indicator relativ, măsurând venitul scăzut în comparație cu alți rezidenți din țara respectivă.

să sporească durata vieții profesionale peste limita minimă prevăzute de lege (a se vedea caseta 4.1.1).

Există diferențe mari între pensii în funcție de gen, momentul pensionării, tipul de muncă prestată și eventuala încadrare în categoria pensiilor speciale. Vârstele legale de pensionare și perioadele complete de cotizare nu sunt aceleași pentru ambele sexe, ceea ce duce la o pensie medie semnificativ mai mică în cazul femeilor decât în cel al bărbaților (o diferență de 27,8 % în 2017). Noua lege a pensiilor va egaliza perioada completă de cotizare între genuri și va reduce, până în 2030, diferența în privința vârstei legale de pensionare. Convergența în acest domeniu ar contribui la realizarea de progrese către îndeplinirea ODD 5. Pentru persoanele cu caracteristici de altfel similare, prima pensie diferă în mare măsură și în funcție de momentul pensionării, problemă pe care noua lege a pensiilor urmărește să o soluționeze (a se vedea caseta 4.1.1). Există, de asemenea, diferențe mari între veniturile din pensii în funcție de tipul de muncă prestată, în special în cazul lucrătorilor din agricultură. România are unul dintre cele mai complexe sisteme de pensii speciale din UE, cu regimuri speciale în practic toate categoriile de pensii speciale, care nu sunt aproape deloc raționalizate (Comisia Europeană, 2018b). Alocația socială minimă primită de persoanele în vârstă cu drepturi la pensie limitate sau fără drepturi la pensie nu a fost majorată în 2020, acest fapt având un potențial impact negativ asupra inegalității veniturilor în rândul persoanelor în vârstă.

Persoanele cu dizabilități au un acces limitat la serviciile de sprijin. Rata persoanelor cu dizabilități expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială în România este printre cele mai ridicate din UE (37,6 % față de media UE de 28,7 %). Lipsa sinergiilor și a complementarității dintre serviciile educaționale, serviciile de ocupare a forței de muncă și serviciile sociale agravează și mai mult situația acestui grup. În plus, nu există servicii comunitare autorizate pentru adulții cu dizabilități ⁽⁴⁸⁾. Dezinstituționalizarea îngrijirii persoanelor adulte cu dizabilități este pusă în aplicare într-un ritm lent, cu toate că sunt disponibile fonduri considerabile ale UE.

⁽⁴⁸⁾ Distribuția serviciilor sociale autorizate la nivel național, regional și județean, 2018, p. 15.

Integrarea comunității rome rămâne o provocare. Romii sunt mult mai afectați de condițiile precare de locuit (Banca Mondială, 2014) ⁽⁴⁹⁾, în timp ce discriminarea în ceea ce privește accesul la locuințe sociale și evacuările forțate rămân o realitate. De asemenea, romii se confruntă în continuare cu obstacole în ceea ce privește accesul la serviciile de sănătate din cauza lipsei actelor de identitate, a gradului scăzut de acoperire a securității sociale, a stigmatizării și a discriminării. Rata de înscriere a copiilor rome în sistemul de învățământ este în continuare sub media țării. În pofida anumitor progrese, rata de părăsire timpurie a școlii este ridicată, iar segregarea educațională rămâne o provocare. Punerea în aplicare a Strategiei naționale de incluziune a romilor înregistrează întârzieri, printre altele și din cauza lipsei de coordonare între părțile interesate. O serie de proiecte de incluziune a romilor, cofinanțate de Fondul social european, sunt în curs de punere în aplicare, dar rezultatele nu sunt încă vizibile.

A sporit numărul de persoane fără adăpost și s-a accentuat excluziunea locativă. În România, factorii determinanți ai fenomenului lipsei de adăpost au suferit modificări, trecând de la anumite motive individuale la deficiențe structurale, cum ar fi evacuările în masă, lipsa unor politici de acordare de sprijin pentru locuințe și insuficiența fondului de locuințe sociale. Nouă din zece persoane afectate locuiesc în așezări urbane mari. Un sfert din numărul estimat de persoane fără adăpost sunt copii și tineri. Persoanele care trăiesc în comunități marginalizate, precum și în locuințe temporare informale sau în barăci reprezintă o nouă formă de excluziune locativă. Persoanele care trăiesc în aceste așezări sunt mai numeroase decât cele care trăiesc în stradă. Aproximativ 200 000 de persoane locuiesc în așezări informale. O nouă definiție a lipsei de adăpost și o abordare bazată pe intervenție ar facilita dezvoltarea serviciilor în beneficiul acestor comunități marginalizate.

Furnizarea de servicii sociale rămâne în mare măsură insuficientă, în special în zonele rurale (a se vedea secțiunea 4.4.3). Salariile mici, lipsa de atractivitate a zonelor rurale și condițiile stricte de acces la profesia de lucrător social împiedică furnizarea serviciilor sociale. Recent, guvernul a

extins la nivel comunitar accesul tehnicienilor din domeniul asistenței sociale în cadrul echipelor integrate pentru a acoperi penuria de profesioniști în domeniu. Cu toate acestea, tehnicienii din domeniul asistenței sociale nu își pot desfășura activitatea decât sub supravegherea unui lucrător social, ceea ce creează alte dificultăți în furnizarea serviciilor sociale la nivel comunitar. Coordonarea dintre nivelurile local, județean și național rămâne redusă și din cauza repartizării fragmentate a competențelor și a responsabilităților (Comisia Europeană, 2019a). Decalajul dintre descentralizarea serviciilor sociale și mijloacele financiare s-a adâncit și mai mult în 2019 și a avut un impact negativ asupra eficacității furnizării de servicii la nivel local (a se vedea secțiunea 4.4.5). Proiectul-pilot cofinanțat de UE pentru a introduce echipe integrate la nivel de comunitate este în curs de implementare, primele rezultate fiind așteptate să apară în curând.

Sistemul fiscal și de securitate socială are un impact limitat asupra reducerii sărăciei și a inegalității veniturilor. Veniturile fiscale sunt relativ scăzute, iar structura fiscală are o progresivitate limitată (a se vedea secțiunea 4.1.4). Cheltuielile publice cu protecția socială sunt mult mai mici decât media UE. Prestațiile sociale au un impact foarte limitat asupra reducerii sărăciei. În 2018, transferurile sociale au redus rata riscului de sărăcie cu 16 % și profunzimea sărăciei cu 33 % (în comparație cu media UE de 33 % și, respectiv, de 5 %). Cel mai puternic efect asupra ratei sărăciei îl au prestațiile familiale, urmate de prestațiile de boală și de cele de invaliditate. Prestațiile de șomaj au un efect foarte limitat asupra incidenței și a profunzimii sărăciei, posibil din cauza acoperirii reduse și a duratei scurte. În consecință, puterea sistemului fiscal și de securitate socială (excluzând pensiile) de a reduce inegalitatea veniturilor este, de asemenea, limitată (graficul 4.1.3).

Gradul de adecvare a prestațiilor sociale este puternic afectat de lipsa indexării. Indicatorul social de referință utilizat ca bază pentru calcularea majorității prestațiilor sociale nu a fost actualizat de la introducerea sa în 2008. Astfel, nivelul multor prestații sociale, deși rămâne neschimbat în termeni nominali, a scăzut în termeni reali. Indicele prețurilor de consum a crescut cu 33 % în perioada 2008-2019, în timp ce salariile nete medii au fost majorate (în termeni nominali) cu 139 %.

⁽⁴⁹⁾ Aproape o treime din populația romă trăiește în cartiere sărace și mai mult de jumătate în locuințe supraaglomerate.

Simulările arată că, dacă indicatorul social de referință ar fi fost actualizat periodic în funcție de inflație, în 2019 rata riscului de sărăcie ar fi putut fi redusă cu 12 % (sau 2,6 puncte procentuale). O indexare mai generoasă, în concordanță cu majorarea salariului net mediu, ar fi implicat o reducere de 44 % (sau 9,3 puncte procentuale).

România nu are un nivel minim de protecție socială pentru toți lucrătorii. Lucrătorii ocazionali și cei sezonieri nu beneficiază, în general, de asigurare în caz de șomaj, boală, maternitate, accidente și accidente de muncă. În plus, lucrătorii sezonieri nu au acces la pensii pentru limită de vârstă/de urmaș.

Reforma privind venitul minim de incluziune a fost amânată din nou. Cu toate că Legea privind venitul minim de incluziune a fost adoptată în 2016, intrarea sa în vigoare a fost amânată pentru 2021, din cauza lipsei de capacitate a administrației publice. Indicatorul social de referință utilizat ca bază pentru calcularea majorității prestațiilor sociale nu a fost actualizat de la introducerea sa în 2008 (Comisia Europeană, 2019a). Astfel, caracterul adecvat al sprijinului sub formă de venit minim rămâne unul dintre cele mai scăzute din UE (Comisia Europeană, 2019d). Cu

ajutorul UE, guvernul lucrează la operaționalizarea modelului de plată (card preplătit) și la revizuirea mecanismului de indexare a prestațiilor de asistență socială.

Economia socială se confruntă cu provocări semnificative. În România, impactul economic al întreprinderilor sociale rămâne marginal. Se estimează că pe piață sunt active 6 000 de întreprinderi sociale *de facto*, numărul de angajați plătiți pe care acestea îi sprijină ridicându-se la 19 065 (Comisia Europeană, 2019). Doar un număr foarte mic dintre acestea au eticheta oficială de „întreprindere socială”. Aproape nouă din zece întreprinderi sociale sunt asociații sau fundații, în timp ce numărul de cooperative, ateliere protejate și întreprinderi de inserție socială este foarte limitat (12,6 %). Cadrul se caracterizează printr-o concentrare restrânsă asupra întreprinderilor de inserție socială, prin stimulente fiscale limitate și prin dificultăți în accesarea resurselor financiare. Politicile din domeniul economiei sociale nu sunt integrate cu politicile active din domeniul pieței forței de muncă ce vizează grupurile vulnerabile. Actualele cadre juridice și de politică nu valorifică potențialul întreprinderilor sociale de a inova și de a contribui la obiectivele de mediu.

Caseta 4.3.1: Monitorizarea performanței din perspectiva Pilonului european al drepturilor sociale

Pilonul european al drepturilor sociale este un instrument de orientare în cadrul unui proces reînnoit de convergență în sens ascendent către condiții de muncă și de viață mai bune în Uniunea Europeană. Pilonul stabilește douăzeci de principii și drepturi esențiale în domeniile egalității de șanse și accesului la piața forței de muncă, condițiilor de lucru echitabile, precum și protecției și incluziunii sociale.

Tabloul de bord social pentru ROMÂNIA						
TABLOU DE BORD SOCIAL					ODD-uri	
Egalitate de șanse și de acces pe piața forței de muncă	Persoane care au părăsit timpuriu sistemul de învățământ și de formare (% din populația cu vârsta cuprinsă între 18 și 24 de ani)				4 EDUCAȚIE DE CALITATE	
	Tineri NEET (% din populația cu vârsta cuprinsă între 15 și 24 de ani)				5 EGALITATE DE GEN	
	Disparitatea de gen în ceea ce privește ocuparea forței de muncă					
	Raportul dintre chintila superioară și cea inferioară (S80/S20)				10 INEGALITĂȚI REDUSE	
	Persoane expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială (în %)					
Pietă dinamice ale forței de muncă și condiții de muncă echitabile	Rata de ocupare a forței de muncă (% din populația cu vârsta cuprinsă între 20 și 64 de ani)				8 MUNCĂ DE CALITATE ȘI CREȘTERE ECONOMICĂ	
	Rata șomajului (% din populația activă cu vârsta cuprinsă între 15 și 74 de ani)					
	Rata șomajului de lungă durată (% din populația activă cu vârsta cuprinsă între 15 și 74 de ani)					
	Creșterea GDHI pe cap de locuitor					
	Veniturile nete ale unui lucrător individual cu normă întreagă care câștigă un salariu mediu					
Protecție socială și incluziune socială	Impactul transferurilor sociale (altele decât pensiile) asupra reducerii sărăciei				1 FĂRĂ SĂRĂCIE	
	Copii sub 3 ani care beneficiază de îngrijire formală				3 SĂNĂTATE ȘI STARE DE BINE	
	Neele nesatisfăcute autoraportate în materie de asistență medicală					
	Nivelul competențelor digitale ale populației					
Situație critică	De supravegheat	Performanță slabă, dar în curs de îmbunătățire	Performanță bună, dar de monitorizat	Performanță medie	Performanță peste medie	Cele mai bune performanțe

Statele membre sunt clasificate în cadrul tabloului de bord social conform unei metodologii statistice stabilite de comun acord cu Comitetul pentru ocuparea forței de muncă (EMCO) și cu Comitetul pentru protecție socială (SPC). Metodologia analizează atât nivelurile, cât și variațiile indicatorilor în comparație cu mediile corespunzătoare ale UE și clasifică statele membre în șapte categorii. Pentru detalii metodologice, a se consulta Propunerea de raport comun privind ocuparea forței de muncă pe 2020, COM(2019) 653 final; NEET: (tânăr) care nu este înscris profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare; GDHI: venitul brut disponibil al gospodăriilor populației. Actualizare din ianuarie 2020.

Tabloul de bord social care sprijină Pilonul european al drepturilor sociale arată că în România există o serie de provocări sociale și în materie de ocupare a forței de muncă, deși unii indicatori s-au îmbunătățit. Nivelurile sărăciei, excluziunii sociale și părăsirii timpurii a școlii sunt în continuare printre cele mai ridicate din Europa. Inegalitățile în materie de venituri au sporit și persistă inegalitățile în ceea ce privește accesul la educație, asistență medicală și servicii sociale de calitate, cu disparități regionale și cu diferențe foarte mari între zonele urbane și cele rurale. Gradul de acoperire a serviciilor publice, inclusiv al celor de îngrijire a copiilor și de asistență medicală, rămâne scăzut, în special în zonele rurale și în rândul comunităților marginalizate. Există un decalaj între descentralizarea serviciilor sociale și alocarea mijloacelor financiare, care afectează eficacitatea furnizării de servicii la nivel local. Impactul transferurilor sociale asupra reducerii sărăciei este limitat.

În pofida creșterii economice ridicate și a ratei scăzute a șomajului, mai mulți indicatori ai pieței forței de muncă rămân un motiv de îngrijorare. Disparitatea de gen în ceea ce privește ocuparea forței de muncă și inactivitatea, în special în rândul femeilor, rămân ridicate, în timp ce măsurile de activare sunt ineficace. Insuficiența structurilor și a serviciilor de îngrijire a copiilor se numără printre factorii care afectează participarea femeilor pe piața forței de muncă, în special în zonele rurale. Competențele forței de muncă nu țin pasul cu evoluția pieței forței de muncă, în special în ceea ce privește competențele digitale și cele tehnologice de vârf. Securitatea socială de care beneficiază

lucrătorii atipici rămâne inadecvată. Cu toate că salariile cresc într-un ritm rapid, veniturile nete rămân comparativ foarte mici, iar riscul de sărăcie a persoanelor încadrate în muncă este printre cele mai ridicate din UE.

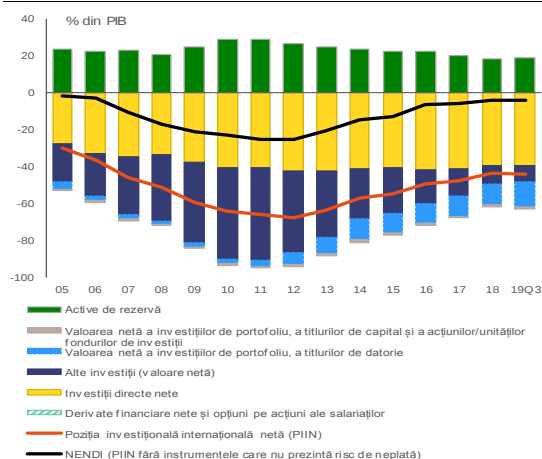
Dezinstituționalizarea serviciilor sociale și de asistență medicală destinate copiilor continuă să facă progrese încurajatoare. Esențial pentru succesul său a fost mixul adecvat de legislație, politici și mecanisme de punere în aplicare, susținut de un nivel corespunzător al capacității administrative a părților interesate. Se preconizează îmbunătățiri în domeniile serviciilor comunitare integrate și consolidării sistemului asistențelor sociale, în cadrul cărora autoritățile pun în aplicare două proiecte strategice finanțate de UE.

4.4. COMPETITIVITATE, REFORME ȘI INVESTIȚII

4.4.1. COMPETITIVITATEA ȘI POZIȚIA EXTERNĂ(*)

Poziția investițională internațională netă (PIIN) s-a îmbunătățit semnificativ, dar rămâne la un nivel negativ ridicat. Poziția investițională internațională netă a ajuns la -43,7 % din PIB în 2018, îmbunătățindu-se cu aproape 24 de puncte procentuale comparativ cu 2012 (graficul 4.4.1). Numai în 2018, PIIN s-a îmbunătățit cu 3,7 puncte procentuale datorită creșterii puternice a PIB-ului și în pofida adâncirii deficitului de cont curent. Totuși, această evoluție pozitivă pare să se inverseze, dat fiind că PIIN a scăzut la -44,3 % în T3-2019. Pe componente, investițiile directe nete au rămas în general stabile ca procent din PIB, cu o medie de -41 % în ultimii opt ani, dar ponderea lor în poziția investițională internațională netă a crescut în mod constant. Investițiile de portofoliu au dobândit o pondere mai mare în ultimii ani, în timp ce alte investiții au scăzut în mod mai vizibil. Rezervele au fost oarecum în descreștere în ceea ce privește PIB-ul.

Graficul 4.4.1: Poziția investițională internațională netă

(1) Date coroborate BPM5/BPM6-ESA 2010.

Sursa: Comisia Europeană

Progresele ulterioare în ceea ce privește îmbunătățirea PIIN ar putea stagna sau chiar regresa. Creșterea preconizată a deficitului de cont curent în următorii ani, corelată cu încetinirea estimată a creșterii PIB-ului ar putea deteriora și mai mult PIIN al României. De exemplu, o creștere mai mică cu un punct procentual decât estimarea a PIB real în 2021 și în perioada următoare ar putea avea ca rezultat scăderea PIIN sub -60 % din PIB până în 2027. În schimb, o

creștere a randamentului obligațiunilor statului în 2021 și în perioada următoare ar putea duce la o deteriorare și mai mare a PIIN.

Fluxurile de investiții străine directe (ISD) sunt în continuare volatile. În 2018, intrările de investiții străine directe au crescut cu aproximativ 18 % față de 2017. În primele 11 luni ale anului 2019, acestea au înregistrat doar o creștere ușoară comparativ cu aceeași perioadă a anului 2018. Această scădere a fost atribuită instrumentelor de datorie și profiturilor reinvestite, în timp ce ISD în titluri de capital au crescut semnificativ. Principalele țări de origine ale investițiilor străine directe din România sunt Țările de Jos, Germania, Austria, Italia și Cipru.

Deficitul de cont curent a continuat să se înrăutățească, reflectând cererea internă puternică și creșterea importurilor. De la o situație aproape echilibrată în 2014, contul curent a înregistrat un deficit de 4,4 % din PIB în 2018 și se estimează că în 2019 acesta a crescut și mai mult, ajungând la 5,1 % din PIB. Balanța comercială a bunurilor rămâne principalul factor al adâncirii deficitului de cont curent. Deficitul comerțului cu bunuri a crescut treptat de la 4,3 % din PIB în 2014 la 7,3 % în 2018 și se estimează că va depăși 8 % în 2019. În primele 11 luni ale anului 2019, balanța contului curent s-a deteriorat cu 21 % comparativ cu aceeași perioadă din 2018, în principal în contextul unei deteriorări cu 19 % a balanței comerciale a bunurilor. Excedentul balanței serviciilor, care a crescut cu 1,8 %, nu a fost suficient pentru a compensa deteriorarea rapidă a comerțului cu bunuri. Soldul primar a fost în continuare negativ, dar s-a îmbunătățit cu 13 %. Soldul veniturilor secundare, care constă în principal în remiteri de bani, a înregistrat o creștere a excedentului cu aproximativ 14 % comparativ cu perioada ianuarie-noiembrie 2018.

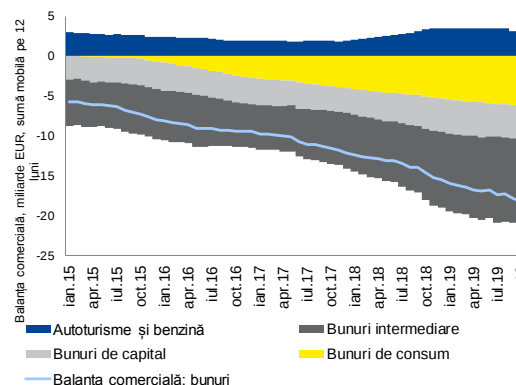
Deteriorarea continuă a contului curent, alimentată de o politică fiscală expansionistă, creează preocupări în materie de macrostabilitate. Creșterea deficitului de cont curent în ultimii ani a fost însoțită de reducerea acoperirii sale prin investiții străine directe și a contului de capital de la peste 130 % în 2017 la mai puțin de 75 % în primele 11 luni ale anului 2019. În eventualitatea unei încetiniri economice sau a unei aversiuni crescute față de risc pe piețe, ajustarea în sens descrescător a ratei de schimb ar

putea reduce deficitul de cont curent, dar, în același timp, ar putea avea alte repercusiuni, de exemplu asupra datoriilor externe. De exemplu, ajustarea în sens descrescător a ratei de schimb ar putea duce la creșterea semnificativă a costului datoriei publice, iar oportunitatea unei măsuri de acest fel ar depinde, în ultimă instanță, de nivelul și de structura datoriei publice ⁽⁵⁰⁾. Capacitatea netă de finanțare/necesarul net de finanțare al economiei au devenit negative încă din 2017, când deficitul de cont curent a început să se adâncească în mod semnificativ. Necesarul net de finanțare provine în principal de la gospodării și administrația publică, în timp ce corporațiile au capacitate netă de finanțare.

Creșterea importurilor de bunuri de consum a fost mult mai rapidă decât cea a altor importuri, însă înregistrează o încetinire. Deteriorarea balanței comerciale a fost însoțită de modificarea componenței importurilor, importurile de bunuri de consum crescând mult mai repede decât importurile de bunuri de capital și de bunuri intermediare (graficul 4.4.2). Această evoluție a fost favorizată de o politică fiscal-bugetară care a vizat sporirea venitului disponibil, ceea ce a stimulat cheltuielile de consum. În perioada 2015-2018, importurile de bunuri de consum au crescut cu o medie anuală de 11,9 %, în timp ce importurile de bunuri intermediare și de bunuri de capital au crescut cu 9,8 % și, respectiv, 8,6 %. Deși în 2018 importurile de bunuri de capital au crescut mult mai repede decât cele de bunuri intermediare și de bunuri de consum, în primele 10 luni ale anului 2019, importurile de bunuri de consum au depășit din nou, cu o marjă semnificativă, importurile de alte bunuri.

⁽⁵⁰⁾ Deși gradul de îndatorare a sectorului privat este redus (47,4 % din PIB în 2018), în eventualitatea devalorizării ar putea exista riscuri similare.

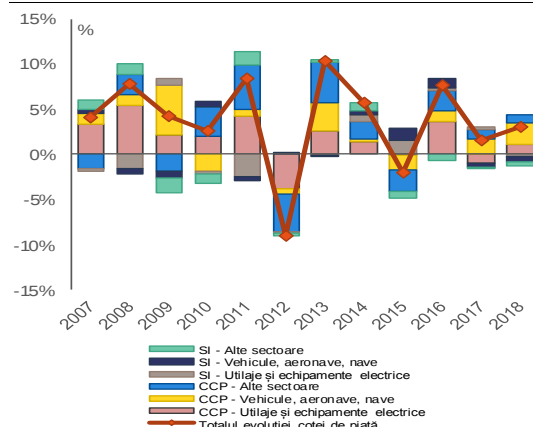
Graficul 4.4.2: Defalcarea balanței comerciale

Sursa: Comisia Europeană

Rezultatele la export s-au menținut destul de solide în ultimii ani. Cota de piață a exporturilor României de bunuri și servicii a crescut cu 8,9 % în 2016, cu 3 % în 2017 și cu încă 4 % în 2018. În perioada 2013-2018, cota de piață a crescut cu 25 %, fiind a patra din UE. În 2018, România a câștigat cele mai multe cote de piață în industria autovehiculelor și a pierdut cote de piață doar în industria lemnului (graficul 4.4.3). Exporturile de servicii s-au axat în principal pe transporturi și telecomunicații.

Graficul 4.4.3: Cota de piață a exporturilor, pe sectoare industriale

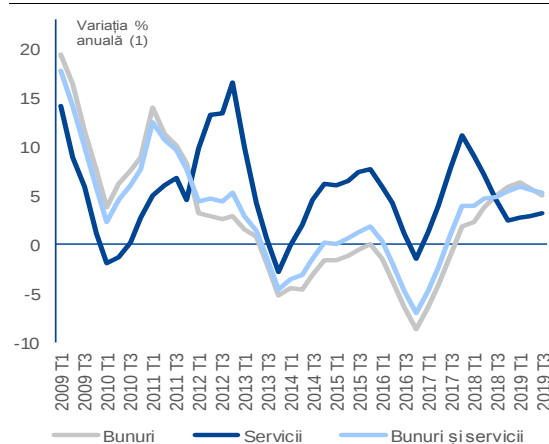
(1) SI reprezintă specializarea sectorială inițială a României, în timp ce CCP (creșterea cotei de piață) arată măsura în care România a reușit să câștige cote de piață, în medie, de la o categorie de produse de export la alta.

Sursa: Comisia Europeană

Competitivitatea României în materie de prețuri ar putea fi afectată de creșterea prețurilor de export. Prețul bunurilor exportate în moneda națională (astfel cum este măsurat prin

deflatorul exporturilor de bunuri) a scăzut în fiecare an în perioada 2013-2016 (graficul 4.4.4) și a reînceput să crească în 2017. În 2018, prețurile de export pentru bunuri au crescut în medie cu 6 %, în timp ce în primele trei trimestre ale anului 2019 creșterea a încetinit, atingând nivelul de aproape 4 % în medie, ceea ce creează preocupări privind competitivitatea țării în materie de prețuri. În schimb, și, de asemenea, ca urmare a unei ușoare depreciere nominale, ritmul aprecierii ratei reale efective de schimb, deflatată cu prețurile de export, a fost mai moderat în 2019, în urma unei aprecieri în cursul anului 2018.

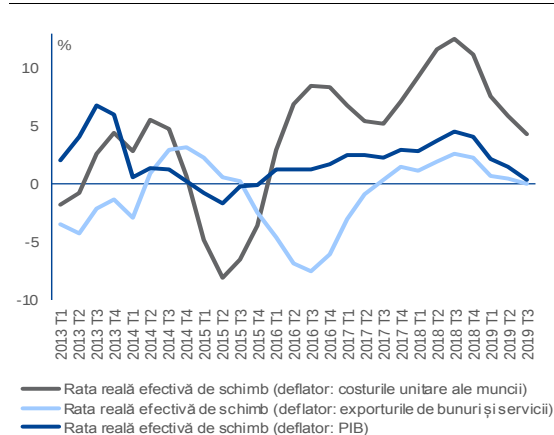
Graficul 4.4.4: Evoluția prețurilor de export exprimate în RON

Sursa: Comisia Europeană

Creșterea rapidă a costurilor unitare ale muncii reprezintă un risc pentru competitivitate. Accelerarea creșterii costurilor unitare ale muncii a pus presiune pe rata reală efectivă de schimb și pe competitivitatea României în materie de costuri. Drept urmare, evoluția ratei reale efective de schimb, deflatată în funcție de costurile unitare ale muncii, moderată până la începutul anului 2016, a devenit pozitivă, punând presiune asupra competitivității în materie de costuri (graficul 4.4.5).

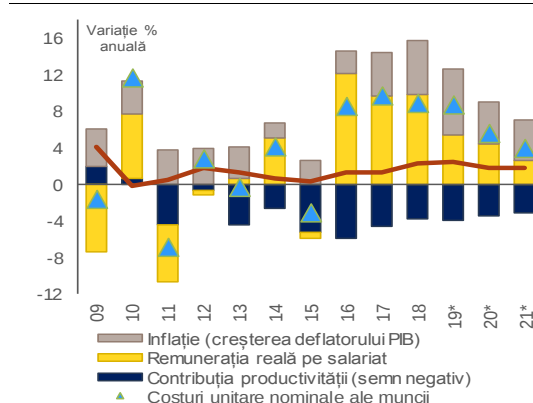
Graficul 4.4.5: Creșterea ratei reale efective de schimb

Sursa: Comisia Europeană

Dinamica costurilor muncii a depășit evoluția productivității, dar se preconizează că se va modera. Costurile unitare nominale ale muncii au început să crească puternic în 2016 (graficul 4.4.6), creșterea fiind de 8,5 % în 2016, 9,8 % în 2017 și 8,8 % în 2018. Această accelerare a fost determinată exclusiv de remunerația pe salariat, care, în termeni nominali, a crescut cu un procent de două cifre în perioada 2016-2018. Cu toate acestea, în 2019, ritmul de creștere a costurilor unitare ale muncii a scăzut, întrucât ritmul de creștere al remunerației pe salariat a încetinit. Productivitatea muncii pe persoană a crescut cu 6 % în 2016, cu 4,6 % în 2017, cu 4,2 % în 2018 și, conform estimărilor, cu 3,9 %, în 2019.

Graficul 4.4.6: Costurile unitare nominale ale muncii

Sursa: Comisia Europeană

Sectorul public a continuat să fie principalul motor al dinamicii costului unitar nominal al muncii. Costurile unitare ale muncii în sectorul public au crescut cu aproximativ 20 % în 2017 și

2018 și în medie cu 15 % în primele trei trimestre din 2019. În alte sectoare, costurile unitare ale muncii au înregistrat creșteri modice, cu excepția sectorului construcțiilor în care creșterea a fost semnificativă în 2017 și 2018. În industrie, principalul sector de export al României, costurile unitare ale muncii au crescut mai puțin, respectiv cu 6,8 % în 2017, cu 3,9 % în 2018 și cu aproximativ 4 % în primele trei trimestre din 2019.

Competitivitatea României este afectată și de o serie de factori care nu sunt legați de costuri. Starea precară a infrastructurii afectează

eficacitatea întreprinderilor în ceea ce privește transportul transfrontalier al bunurilor și serviciilor, limitează mobilitatea forței de muncă și agravează disparitățile regionale. Capacitatea de inovare scăzută a economiei este un alt factor important care limitează competitivitatea (a se vedea secțiunea 4.4.2). Mediul de afaceri greoi, marcat de schimbări legislative frecvente și imprevizibile, împreună cu birocrăția excesivă și ineficiențele persistente din administrația publică subminează deciziile de investiții și riscă să reducă atractivitatea țării pentru investitorii străini (a se vedea secțiunea 4.4.5).

Caseta 4.4.1: Provocări și reforme în materie de investiții în România

Perspectiva macroeconomică

Deși ponderea investițiilor în PIB se situează peste media UE, evoluția acesteia după criză a fost volatilă. După o performanță modestă în 2018, caracterizată prin scăderea ratei investițiilor private și redresarea ratei investițiilor publice, investițiile totale au crescut cu peste 18 % în primele trei trimestre ale anului 2019.

Evaluarea barierelor din calea investițiilor și a reformelor în curs

Administrația publică/ Mediul de afaceri	Sarcina de reglementare/administrativă	RST
	Administrația publică	RST
	Achiziții publice/PPP	RST
	Sistemul judiciar	
	Cadrul în materie de insolvență	
	Concurența și cadrul de reglementare	RST
Piața forței de muncă/ Educație	LPM și cadrul pentru contractele de muncă	
	Salariile și stabilirea salariilor	RST
	Educație	RST

Sectorul financiar / Fiscalitate	Fiscalitate	
	Accesul la finanțare	RST
C-D-I	Cooperarea între mediul academic, mediul de cercetare și mediul de afaceri	
	Finanțarea C-D-I	RST
Reglementarea sectorială	Serviciile pentru întreprinderi/Profesiile reglementate	
	Comerțul cu amănuntul	
	Construcții	
	Economia digitală/Telecomunicații	
	Energie	RST
	Transporturi	RST

	Nu s-a identificat nicio barieră în calea investițiilor
RST	Bariere în calea investițiilor care fac și obiectul unei RST
	Niciun progres
	Progrese limitate

	Unele progrese
	Progrese substanțiale
	S-a abordat integral

Investițiile ar putea fi afectate de o incertitudine persistentă, atât din cauza caracterului imprevizibil al procesului de elaborare a politicilor, cât și a presiunilor bugetare asupra investițiilor publice care decurg din noua lege a pensiilor.

Bariere specifice în calea investițiilor și acțiuni prioritare în curs de desfășurare

1. Lipsa posibilităților de îmbunătățire a competențelor pe piața forței de muncă afectează perspectivele de creștere economică și acționează ca o barieră în calea investițiilor, România având unul dintre cele mai proaste rezultate din UE conform indicelui european al competențelor. În general, în pofida progreselor înregistrate în ceea ce privește caracterul incluziv al educației, nu s-au înregistrat progrese în ceea ce privește promovarea alfabetizării digitale și creșterea relevanței educației și formării profesionale. În plus, rata supracalificării, deși sub media UE, aproape s-a dublat în ultimii zece ani. În contextul unei piețe deja tensionate a muncii și a tendințelor demografice actuale, astfel de probleme indică o acutizare a deficitului de forță de muncă calificată.
2. În ceea ce privește cercetarea și dezvoltarea, țara are printre cele mai slabe rezultate din UE, alocând doar 0,5 % din PIB pentru cheltuielile cu C-D în 2018, comparativ cu obiectivul de 2 % stabilit de România pentru 2020. Toate țările din regiune cu caracteristici similare investesc mult mai mult în C-D decât România. Acest nivel scăzut al investițiilor a dus la o performanță și o calitate științifică slabe. Cooperarea dintre mediul universitar și mediul de afaceri are loc în principal pe o bază ad-hoc, iar dezvoltarea acestei cooperări este afectată de obstacole normative. În lipsa unor modificări normative și bugetare semnificative, măsurile actuale nu sunt suficiente pentru a aborda subfinanțarea și problemele structurale care afectează sectorul cercetării și inovării.

UE sprijină investițiile prin intermediul Fondului european pentru investiții strategice (FEIS). Până în noiembrie 2019, finanțarea totală în cadrul FEIS era de 722 de milioane EUR, având scopul să atragă investiții suplimentare în valoare de 3 miliarde EUR. Sprijinul FEIS a fost de aproximativ 519 milioane EUR pentru proiectele de infrastructură și inovare aprobate și finanțate de Banca Europeană de Investiții și de 203 milioane EUR pentru acordurile cu întreprinderile mici și mijlocii finanțate de Fondul European de Investiții. Până la sfârșitul anului 2020, FEIS și alte instrumente financiare ale UE vor intra sub incidența noului program InvestEU, bazat pe politici, garantând o abordare mai coerentă și o gamă mai largă de opțiuni pentru punerea în aplicare a politicilor.

4.4.2. PRODUCTIVITATE ȘI INVESTIȚII

Evoluția productivității

Productivitatea României a crescut de la începutul anilor 2000, însă este loc de mai bine.

În medie, productivitatea reală a muncii pe persoană a crescut cu 4,8 % pe an în perioada 2000-2019. Din 2012, această performanță a fost determinată în principal de creșterea productivității totale a factorilor de producție, însă atât structura forței de muncă, cât și consolidarea intensității capitalului au avut un puternic impact pozitiv asupra acestei tendințe. În pofida îmbunătățirilor, productivitatea României este în continuare una dintre cele mai scăzute din UE, iar în 2019 a reprezentat aproape 68 % din productivitatea muncii nominale medii a UE.

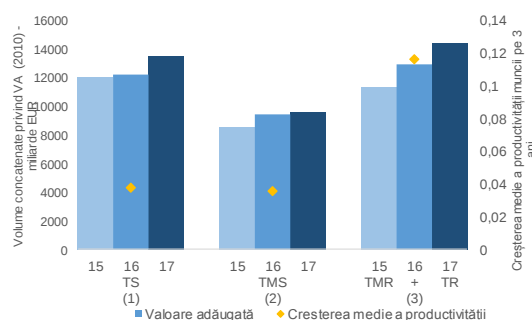
Dinamica productivității muncii diferă semnificativ de la o firmă la alta. Firmele naționale sunt, în medie, mai mici, mai puțin productive și mai puțin inovatoare decât firmele mai mari și, în principal, străine (BNR, 2018). În pofida unei reorientări recente a locurilor de muncă din industria prelucrătoare către firme mai productive și a creșterii eficienței alocative, se pot aduce îmbunătățiri. Chiar dacă au reprezentat mai puțin de 10 % din numărul total de firme, societățile străine au generat aproape jumătate din valoarea adăugată brută și peste două treimi din exporturile țării în 2016 (BNR, 2018).

Dimensiunea și caracteristicile firmelor explică în mare măsură nivelul scăzut de preluare a tehnologiei. În medie, firmele mici tind să investească mai puțin în noile tehnologii și în inovare (BEI, 2019). Chiar și în sectoarele cu grad ridicat de cunoștințe, cum ar fi sectoarele prelucrătoare de medie și înaltă tehnologie, firmele investesc mai puțin în C-D decât firmele cu caracteristici similare din regiune. De asemenea, România are una dintre cele mai scăzute densități ale roboților din regiune (IFR, 2017) și este de cinci ori mai puțin probabil ca IMM-urile să utilizeze roboți decât firmele mari (Comisia Europeană, 2019a).

Performanța în industria prelucrătoare a variat la nivelul claselor de tehnologie. În timp ce sectoarele cu nivel tehnologic scăzut și mediu spre scăzut au înregistrat o creștere moderată în ceea ce

privește valoarea adăugată și productivitatea muncii, producția sectoarelor cu tehnologie medie spre ridicată a reprezentat factorul cel mai important care a contribuit la creștere (graficul 4.4.7). Industria autovehiculelor și sectoarele conexe, cum ar fi cauciucul și materialele plastice, dominate de firmele străine, sunt principalii factori ai acestei evoluții și au contribuit, de asemenea, la o calitate mai bună a exporturilor. Cu toate acestea, în pofida prezenței ISD în activitățile de C-D, efectele de propagare de la firmele străine la cele naționale sunt, în cel mai bun caz, limitate, existând un efect pozitiv între firmele străine și furnizorii interni, însă unul negativ între concurenții orizontali (BNR, 2018).

Graficul 4.4.7: Valoarea adăugată și creșterea medie a productivității muncii în funcție de clasa de tehnologie a industriei prelucrătoare

(1) TS: sector cu nivel tehnologic scăzut.

(2) TMS: sector cu nivel tehnologic mediu spre scăzut.

(3) TMR + TR: sector cu nivel tehnologic mediu spre ridicat și ridicat (cele două sectoare au fost grupate ca urmare a ponderii totale scăzute a TR)

Sursa: Comisia Europeană

În ceea ce privește serviciile, productivitatea muncii a crescut în sectoarele cu grad ridicat de cunoștințe și în sectoarele cu grad scăzut de cunoștințe. Cu toate acestea, în ceea ce privește valoarea adăugată, rata de creștere este ușor mai ridicată în sectoarele cu grad scăzut de cunoștințe (Bauer et al, 2020). Ponderea firmelor naționale în ceea ce privește valoarea adăugată a crescut, de asemenea, în mod consecvent din 2010. În ceea ce privește activitățile cu grad ridicat de cunoștințe, decalajul dintre productivitatea muncii firmelor străine și cea a firmelor naționale a scăzut în sectorul TIC, în pofida dimensiunii mai reduse în medie a firmelor naționale. Tensionarea pieței forței de muncă și constrângerile financiare pot constitui un obstacol în calea extinderii acestor firme naționale.

Activitățile de investiții

În pofida unor nevoi importante în materie de investiții, investițiile se mențin la un nivel modest. Ancheta statistică din 2019 privind investițiile efectuată de Banca Europeană de Investiții (BEI, 2019) indică faptul că firmele românești investesc mai puțin decât media UE (71 % față de 85 %). IMM-urile și întreprinderile de infrastructură sunt încrezătoare în ceea ce privește extinderea investițiilor, însă firmele din sectorul serviciilor preconizează o scădere. Ponderele firmelor care își desfășoară activitatea la capacitate sau peste capacitate (57 %) este în concordanță cu media UE (59 %), în special în sectorul serviciilor. Incertitudinea cu privire la viitor rămâne bariera în calea investițiilor cel mai frecvent invocată (81 % față de media UE de 72 %). Barierele cele mai importante care sunt invocate apoi sunt: disponibilitatea unei infrastructuri de transport adecvate, a personalului cu competențe adecvate și reglementările privind piața forței de muncă (toate împreună reprezintă aproximativ 73 %). În fine, comparativ cu mediile UE corespunzătoare, este mai probabil să se invoce ca bariere costurile energiei și disponibilitatea finanțării.

De asemenea, sunt necesare mai multe investiții pentru a îmbunătăți calitatea slabă a infrastructurii digitale și fizice. Eforturile de digitalizare nu au condus încă la o reducere suficientă a decalajului dintre mediul urban și cel rural și la impulsivarea integrării tehnologiilor digitale de către firme. În plus, infrastructura de transport, energie și apă este în continuare precară, ceea ce reprezintă un obstacol în calea integrării teritoriale. Rețelele solide de transport și de energie ar ajuta întreprinderile să se conecteze cu piețele și furnizorii mondiali și ar spori productivitatea acestora. Țările cu o infrastructură solidă sunt, de asemenea, mai atractive pentru investițiile străine directe, ceea ce poate sprijini trecerea unei economii către producția de bunuri cu valoare adăugată mai mare.

Cercetarea și inovarea

România nu a început încă tranziția către o economie bazată pe cunoaștere. Rezultatele țării în materie de inovare sunt slabe, România ocupând ultimul loc în UE în Tabloul de bord european privind inovarea din 2019 (Comisia Europeană,

2019b). Investițiile în formarea angajaților și în soluțiile TIC sunt mai mici decât media UE (BEI, 2019). Investițiile în C-D sunt foarte reduse, intensitatea C-D fiind de 0,51 % din PIB în 2018, cu mult sub obiectivul național de 2 % fixat pentru 2020 și media UE de 2,12 %. Investițiile publice în C-D erau de 0,2 % din PIB în 2018. Cheltuielile private privind C-D erau de numai 0,30 % din PIB, sub media UE de 1,41 %

Performanța științifică și legăturile dintre mediul universitar și mediul de afaceri continuă să fie slabe. Țara ocupă în continuare unul dintre ultimele locuri din UE în ceea ce privește publicațiile științifice și co-publicațiile internaționale importante (Comisia Europeană, 2018a). Universitățile nu primesc nicio formă de finanțare instituțională pentru C-D, în pofida rolului lor important în producerea unei activități de cercetare relativ bune. Barierele normative (de exemplu, birocrăția, normele contradictorii sau neclare) împiedică crearea de legături între mediul universitar și mediul de afaceri, care tind să aibă loc pe o bază ad-hoc.

Sectorul TIC și cel al autovehiculelor dau semne că au potențial de inovare. Ambele sectoare sunt preponderent orientate către export și sunt bine integrate în lanțurile valorice globale (ANIS 2018; BNR 2018) și, prin urmare, sunt expuse concurenței și standardelor tehnologice ridicate. Sectorul TIC ocupă primul loc în clasamentul întreprinderilor cu o rată mare de creștere ⁽⁵¹⁾ (Flachenecker et al, în curs de publicare), al startupurilor inovatoare și al întreprinderilor care s-au extins cu succes (My-Gateway, 2019). Industria autovehiculelor este unul din cei mai mari investitori ai mediului de afaceri în C-D la nivel național. Cu toate acestea, în contextul în care firmele străine care își desfășoară activitatea în România tind să mențină principalele activități de C-D la sediul lor din străinătate (BNR, 2016), transferul potențial de know-how sau tehnologie este limitat (BNR, 2018). Acest lucru se poate constata, de asemenea, în ceea ce privește intensitatea investițiilor C-D din sectorul TIC, care a fost printre cele mai scăzute din UE în 2016 (Comisia Europeană, 2019a), în

⁽⁵¹⁾ Întreprinderi cu o creștere medie anualizată a numărului de angajați de peste 10 % pe an într-o perioadă de 3 ani și cu cel puțin 10 angajați în momentul începerii fazei de creștere. Din totalul firmelor din sectorul IT din România, 7,7 % sunt întreprinderi cu o rată mare de creștere.

timp ce în industria autovehiculelor intensitatea este mai mică decât în țările cu caracteristici similare.

Politicile care sprijină tranziția către o economie bazată într-o măsură mai mare pe cunoaștere sunt în continuare limitate. Competitivitatea economică, cercetarea și inovarea, precum și strategiile de specializare inteligentă nu își pot atinge obiectivele declarate fără un nivel suficient de finanțare publică pentru C-D. În afară de scutirea fiscală pentru profesioniștii din domeniul TIC, nu există măsuri specifice pentru startupurile inovatoare. S-a considerat că programul „Startup Nation” nu a fost bine adaptat pentru a răspunde nevoilor startupurilor inovatoare (Banca Mondială, 2018). Extinderea firmelor naționale inovatoare rămâne o provocare din cauza dimensiunii limitate a pieței locale a capitalului de risc (Invest Europe, 2018b). Măsurile cu cel mai mare succes ce vizează startupurile și firmele în expansiune (de exemplu, acceleratoarele, investitorii providențiali, capitalul de risc) sunt inițiative ascendente, cu sprijin limitat în materie de politici (My-Gateway, 2019).

Există inițiative regionale de consolidare a creșterii, însă acestea riscă să fie afectate de lipsa unui ecosistem național solid în materie de inovare și antreprenariat. Regiunile din România au elaborat strategii de specializare inteligentă pe care le actualizează în prezent, identificând principalele sectoare inovatoare și fluxuri de proiecte. În 2019, regiunile beneficiau în continuare de expertiză adaptată în cadrul inițiativei Comisiei privind convergența regiunilor, cu scopul de a facilita transferul și difuzarea noilor tehnologii între organizațiile de cercetare și mediul de afaceri, de a comercializa mai bine proiectele de cercetare, de a consolida capacitățile de transfer de tehnologie și de a promova inovarea în cadrul întreprinderilor mici și mijlocii și al startupurilor locale. În 2019, inițiativa a dus la realocarea fondurilor UE către proiecte de inovare în două regiuni (Nord-Est și Nord-Vest) și se va derula până la sfârșitul anului 2020. Cu toate acestea, deși foarte promițătoare în ceea ce privește consolidarea capacității și a cunoștințelor, aceste inițiative regionale nu își pot atinge întregul potențial și nu pot ameliora performanța și competitivitatea țării decât dacă se instituie un ecosistem național funcțional și solid în materie de inovare și de antreprenariat.

Digitalizarea

România a înregistrat o ușoară îmbunătățire în aproape toate componentele indicelui economiei și societății digitale (DESI, 2019g). În pofida unei ușoare stagnări, România are cele mai bune rezultate în ceea ce privește componenta „conectivitate”. Acoperirea de bandă largă fixă a gospodăriilor s-a menținut la aproximativ 87 %, sub nivelul din majoritatea statelor membre. Utilizarea benzii largi a stagnat la nivelul de 66 % din gospodării, un nivel cu mult sub media UE, de 77 %. În general, România are rezultate foarte bune în ceea ce privește acoperirea de bandă largă de foarte mare viteză (viteză de descărcare de cel puțin 100 Mbps) și utilizarea benzii largi (75 % și, respectiv, 45 %). Cu toate acestea, doar 39 % din zonele rurale sunt acoperite de banda largă ultrarapidă; acest nivel se situează însă peste media UE, de 29 % (Comisia Europeană, 2019g).

În pofida unor eforturi, digitalizarea economiei a rămas în urmă. Țara a lansat în 2016 Manifestul pentru România Digitală, care a stabilit obiective pentru un viitor digital, însă nu a fost încă elaborată o abordare mai cuprinzătoare. Peste o cincime dintre români nu au utilizat niciodată internetul și mai puțin de o treime au competențe digitale de bază. Serviciile publice sunt în urma celor din celelalte state membre ale UE, în pofida faptului că România înregistrează una dintre cele mai mari ponderi ale utilizatorilor de servicii de e-guvernare (locul 7 în UE). În plus, în ceea ce privește integrarea tehnologiei digitale, întreprinderile din România se situează cu mult sub media UE. În 2018, doar 11 % dintre întreprinderi utilizau analiza volumelor mari de date, 9 % utilizau mijloacele de comunicare socială și 7 % utilizau serviciile cloud (Comisia Europeană, 2019g).

S-au instituit măsuri de sprijinire a investițiilor în tehnologiile digitale. În ceea ce privește programele coordonate de UE, România este membră a întreprinderii comune EuroHPC73 și a semnat Declarația Parteneriatului european privind tehnologia *blockchain* și Declarația privind cooperarea în domeniul inteligenței artificiale. În perioada 2014-2020, în temeiul Fondului european de dezvoltare regională, România investește, de asemenea, peste 75 de milioane EUR în sectorul inovării TIC. Mediul de afaceri a manifestat un interes uriaș, răspunzând la cererile de proiecte cu

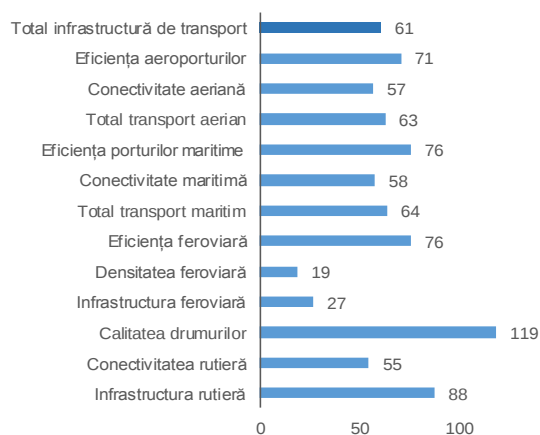
propuneri a căror valoare totală este de cinci ori mai mare decât pachetul financiar disponibil. Pentru perioada de programare a fondurilor UE după 2020, intenția este de a pune un accent mai mare pe digitalizare și inovare.

Există mai multe inițiative în România în domeniul securității cibernetice, dar este nevoie de specialiști în domeniu. Hotărârea de guvern nr. 271/2013 pentru aprobarea Strategiei de securitate cibernetică a României și a Planului de acțiune la nivel național privind implementarea Sistemului național de securitate cibernetică abordează aspectele legate de dezvoltarea cunoștințelor utilizatorilor în materie de securitate cibernetică. Sistemul național de securitate cibernetică facilitează coordonarea acțiunilor la nivel național între autoritățile publice, mediul academic și cel de afaceri și asociațiile profesionale. S-au creat centre și programe de formare publice. În mediul academic, o serie de programe universitare au ca scop îmbunătățirea competențelor generale în domeniu. Cu toate acestea, principalul obstacol în calea dezvoltării tehnologiei de securitate cibernetică este lipsa de resurse umane specializate. La începutul anului 2020, guvernul a adoptat o nouă ordonanță de urgență pentru operaționalizarea Autorității pentru Digitalizarea României. Secretarul general al guvernului răspunde de punerea în aplicare a politicii și de strategia la nivel național.

Infrastructura de transport

Starea și fiabilitatea infrastructurii de transport este în continuare slabă, situându-se sub nivelul altor state cu caracteristici similare și sub media UE (Comisia Europeană, 2019m). România ocupă unul dintre ultimele locuri în ceea ce privește calitatea infrastructurii rutiere, eficiența feroviară, infrastructura maritimă și aeroportuară (graficul 4.4.8) (*Global Competitiveness Report*, 2019). În ceea ce privește infrastructura rutieră, rețeaua TEN-T nu a fost încă finalizată și lipsește conexiunea transcarpatică. Lipsa dotării adecvate a sectorului transportului constituie un obstacol în calea integrării teritoriale, lăsând anumite regiuni, cum ar fi Regiunea de Nord-Est și Sud-Vest Oltenia, izolate. În plus, nu au fost încă dezvoltate conexiuni multimodale adecvate în multe zone urbane.

Graficul 4.4.8: **Locul ocupat de infrastructura de transport a României în clasamentul mondial în funcție de 13 indicatori**

(1) Clasament realizat în rândul a 141 de economii mondiale
Sursa: *Global Competitiveness Report 2019*, Forumul Economic Mondial

Regiunile din România au performanțe mai slabe în ceea ce privește infrastructura comparativ cu media UE (Comisia Europeană, 2019m). Lipsa dotării suficiente și moderne a sectorului transportului constituie un obstacol în calea integrării teritoriale la nivelul României și al Europei, dat fiind că lasă anumite regiuni, cum ar fi Regiunea de Nord-Est și Sud-Vest Oltenia, izolate.

Modernizarea și întreținerea insuficiente au redus viteza trenurilor și au afectat termenele de livrare (OCDE, 2016) (CNSDN, 2019). Reformarea sectorului feroviar a rămas în urmă. Autoritatea națională pentru Reformă Feroviară instituită recent urmează să finalizeze o reexaminare strategică a sectorului, pentru a reduce costurile și a elimina infrastructura redundantă. Completarea elementelor lipsă din tronsoanele feroviare transfrontaliere cu Ungaria și Bulgaria, a tronsonului superior de cale ferată al coridorului Rin-Dunăre și înregistrarea de progrese la lucrările la linia Arad-Timișoara-București-Constanța, precum și la alte linii naționale majore de legătură incluse în Master planul general de transport, ar trebui să reprezinte în continuare o prioritate. În pofida investițiilor recente în domeniul semnalizării feroviare, în contextul Sistemului european de management al traficului feroviar, sistemele nu sunt încă operaționale.

Promovarea transportului public și transferul transportului de mărfuri de la căile rutiere la alte căi de transport ar putea reduce costurile externe, inclusiv în ceea ce privește mediul. Deși Guvernul României dorește să crească ponderea transportului feroviar comparativ cu cea a transportului rutier (Programul național de reformă pentru 2019, p. 32), planurile pentru realizarea acestui obiectiv și punerea lor în aplicare sunt încă într-un stadiu incipient. Strategia de dezvoltare a infrastructurii feroviare pentru perioada 2019-2023 a evaluat nevoile viitoare în materie de mobilitate. Strategia analizează acțiunile necesare pentru dezvoltarea infrastructurii feroviare și estimează că nevoile de finanțare în următorii cinci ani vor fi de 12,8 miliarde EUR.

Eforturile de stabilire de priorități și de stabilizare ar favoriza o strategie fiabilă în materie de infrastructură de transport și investițiile. Există decalaje în materie de investiții în transportul durabil, inclusiv în căi ferate eficiente, digitalizare și infrastructura pentru utilizarea combustibililor alternativi, de exemplu pentru vehiculele electrice. Sunt necesare mai multe eforturi pentru a îmbunătăți în mod semnificativ capacitatea administrativă a Companiei Naționale de Administrare a Infrastructurii Rutiere (CNAIR) și a Companiei Naționale de Căi Ferate (CFR), în special prin punerea în aplicare a contractelor bazate pe rezultate convenite cu Comisia Europeană în 2017 în contextul îndeplinirii condiționalității *ex ante* privind transporturile.

România înregistrează unul dintre cele mai slabe rezultate în materie de siguranță rutieră din UE. În pofida reducerii cu 4 % a numărului deceselor începând cu 2017, numărul deceselor la un milion de locuitori în 2018 înregistrat în România era de două ori mai mare decât media UE. Factorii care favorizează acest fenomen sunt infrastructura subdezvoltată, în special pentru pietoni și bicicliști, viteza excesivă și asigurarea slabă a respectării legii. Investițiile în autostrăzi, precum și în lucrările de întreținere și de modernizare a drumurilor existente ar îmbunătăți siguranța. Pe lângă infrastructură, România face parte dintr-un program de schimb de cunoștințe având scopul de a îmbunătăți capacitatea

administrativă pentru a aborda în mod integrat aspectele legate de siguranța rutieră ⁽⁵²⁾.

Energia

Legăturile cu țările învecinate pe piața gazelor naturale nu dispun încă de o infrastructură suficientă. Investițiile în infrastructura de transport al gazelor, în special finalizarea în 2020 a tronsoanelor din România ale gazoductului Bulgaria-România-Ungaria-Austria (BRUA), ar permite fluxuri bidirecționale și ar consolida interconectivitatea cu Bulgaria și Ungaria. Într-o a doua etapă, gazoductul BRUA va fi, de asemenea, esențial pentru demararea producției *offshore* de gaze naturale la Marea Neagră. Consumatorii din România și din regiunea Europa Centrală și de Sud-Est ar avea astfel acces la o sursă internă de gaze și s-ar îmbunătăți securitatea aprovizionării și concurența.

O infrastructură mai bună ar permite României să-și valorifice potențialul de producere de energie electrică din surse regenerabile. Pentru a exploata acest potențial, o rețea electrică bine dezvoltată și bine interconectată este esențială. În 2017, nivelul de interconectivitate a rețelelor de energie electrică a fost de 7 %, sub obiectivul de 10 % prevăzut pentru 2020. Punerea în aplicare a proiectelor de interes comun (PIC) planificate în domeniul energiei electrice va contribui la atingerea acestui obiectiv. Clusterul PCI privind coridorul Marea Neagră are obiectivul de a reduce congestia rețelei din sud-estul României și de a facilita integrarea producției de energie electrică din surse regenerabile atât în România, cât și în Bulgaria, creând o punte către piețele de energie ale țărilor din Balcanii de Vest.

Investițiile în eficiența energetică se mențin la un nivel scăzut, în pofida unor stimulente bune. Pentru a atinge obiectivul UE de creștere a eficienței energetice cu 32,5 % până în 2030, ar trebui să se atragă finanțare privată pentru a stimula investițiile în eficiența energetică. Deși țara a alocat sume semnificative din fondurile structurale și de investiții europene pentru eficiența

⁽⁵²⁾ România beneficiază de noul „Program de schimb al UE privind siguranța rutieră”, finanțat de Parlamentul European, și de „Platforma pentru un transport mai sigur”, un mecanism consultativ creat de Comisie și BEI în 2019. BEI acordă în prezent asistență tehnică pentru elaborarea unui program de investiții în domeniul siguranței rutiere.

energetică a clădirilor (a se vedea secțiunea 4.5), absorbția este foarte scăzută, ceea ce indică necesitatea unei îmbunătățiri în acest domeniu.

Calitatea aerului

Ar trebui intensificate măsurile de sprijin menite să abordeze principalele surse de poluare a aerului (de exemplu, încălzirea locuințelor, transporturile etc.), care să conducă la îmbunătățirea calității aerului și la modernizarea monitorizării. Este necesar să se asigure că măsurile-cheie care beneficiază de sprijin în cadrul politicilor sectoriale specifice (de exemplu, energie, transporturi) sunt pe deplin aliniate la obiectivele privind calitatea aerului/nu aduc atingere acestor obiective. Modernizarea și îmbunătățirea rețelei de monitorizare a calității aerului și sprijinirea raportării în timp util a datelor privind calitatea aerului sunt de o importanță capitală.

Apă

Politica României în domeniul apei prezintă în continuare deficiențe, în special în ceea ce privește accesul la apă și la salubritate în zonele rurale, precum și cantitatea și calitatea apei potabile. Acțiunile legate de colectarea apelor uzate și conectarea la infrastructura publică de salubritate nu sunt încă finalizate. Diferența până la atingerea obiectivului fixat privind colectarea apelor reziduale generate de aglomerările cu peste 2 000 de locuitori echivalenți este de 26 %. La nivelul UE, în medie, 96 % din cetățeni sunt conectați în prezent la rezerve de apă potabilă, iar în România în 2017 doar 67,5 % din cetățeni erau conectați la rezerve de apă potabilă⁵³. Accesibilitatea din punct de vedere financiar este cea mai scăzută din UE, cheltuielile cu aprovizionarea cu apă și cu salubritatea reprezentând peste 6 % din cheltuielile gospodăriilor din cadrul celui mai sărac grup al populației.

Investițiile în epurarea apelor uzate ar putea aborda aceste probleme. Autoritatea Națională de

Reglementare pentru Serviciile Comunitare de Utilități Publice (ANRSC) trebuie să aibă un rol mai important în gestionarea activelor, în evaluarea planurilor de afaceri și în monitorizare. Sunt necesare eforturi pentru extinderea și modernizarea infrastructurii de apă potabilă și de ape uzate, pentru monitorizarea calității apei potabile și modernizarea laboratoarelor pentru o mai bună monitorizare a substanțelor deversate în ape. Într-un studiu recent, OCDE⁽⁵⁴⁾ estima că până în 2030 sunt necesare investiții în valoare de aproximativ 17,9 miliarde EUR pentru aprovizionarea cu apă și salubritate, în timp ce costurile suplimentare legate de conectarea persoanelor vulnerabile și marginalizate la sistemele publice de aprovizionare cu apă erau estimate la aproximativ 1,1 miliarde EUR până în 2030.

Deșeurile

Gestionarea deșeurilor continuă să reprezinte o provocare majoră pentru România. Țara înregistrează în continuare o rată scăzută de reciclare a deșeurilor municipale (14 %) și rate ridicate de depozitare a deșeurilor (70 %). În plus, ratele de reciclare stagnează din 2013, în timp ce rata de incinerare a crescut ușor la 4 %. În 2017, cantitatea de deșeuri municipale generate pe cap de locuitor în România continua să se situeze cu mult sub media UE, de aproximativ 487 kg. În raportul de alertă timpurie pentru România, se consideră că există riscul ca țara să nu atingă obiectivul privind pregătirea pentru reutilizarea/reciclarea deșeurilor municipale stabilit pentru 2020.

Pentru atingerea obiectivelor ambițioase în materie de reciclare și reducere a depozitării deșeurilor vor fi necesare măsuri de politică. Sunt necesare eforturi intense în contextul noilor cerințe care derivă din Directiva-cadru revizuită privind deșeurile, care prevede obiective de reciclare mai ambițioase de atins până în 2035, și al Directivei revizuite privind depozitele de deșeuri, care prevede obligația de a asigura reducerea, până în 2035, la 10 % sau mai puțin a cantității de deșeuri municipale depozitate în gropile de gunoi. Printre măsurile de politică

53

<https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=ten00012>

(54) Sursa: OCDE, versiune provizorie: Water-related investment needs and financing capabilities in EU Member States. Raportul nu a fost încă publicat. Publicarea este planificată la începutul anului 2020.

adecvate se numără, în special, schemele utile de plată în funcție de cantitatea de deșeuri produsă, colectarea separată funcțională, în special în zonele cele mai populate, îmbunătățirea raportării datelor privind deșeurile și consolidarea capacităților municipalităților, precum și investiții în materie de prevenire a generării de deșeuri.

4.4.3. DISPARITĂȚILE REGIONALE

Disparitățile regionale din România sunt printre cele mai ridicate din UE, deși au scăzut ușor în ultimii cinci ani. PIB-ul pe cap de locuitor în regiunea capitalei a fost de 144 % din media UE, în timp ce în Regiunea Nord-Est a fost de 39 %. Regiunile Nord-Est, Sud-Est și Sud-Vest au cea mai redusă rată de creștere fiind, de asemenea, regiunile cele mai sărace (a se vedea secțiunea 1). Disparitățile sunt alimentate în principal de decalajele semnificative în materie de investiții și de productivitate a muncii care există între capitală și restul țării. De asemenea, în toate regiunile din România, cu excepția regiunii București, infrastructura rutieră și investițiile publice aferente nu sunt suficient de bine dezvoltate (a se vedea secțiunea 4.4.2). Lipsa responsabilităților specifice la nivel regional și județean care să asigure servicii de transport public favorabile incluziunii contribuie la creșterea gradului de izolare a comunităților marginalizate și reduce accesul acestora la serviciile esențiale.

Competitivitatea regională este corelată cu nivelurile ocupării forței de muncă și ale productivității în sectoarele economice importante. În 2019, regiunea București era cea mai competitivă, având un punctaj de 55,9 (0-100), în timp ce restul regiunilor, care au înregistrat punctaje cuprinse între 20,9 și 5,3, erau cu mult în urmă (Comisia Europeană, 2019m). Acest lucru este corelat cu nivelul de ocupare a forței de muncă în anumite sectoare-cheie cu niveluri de productivitate mai ridicate (de exemplu, industria) sau mai scăzute (de exemplu, agricultura). Regiunea Vest este un bun exemplu de creștere a competitivității, obținând un punctaj de 20,9 în 2019. Regiunea Vest a înregistrat, de asemenea, cea mai mare creștere a numărului de persoane angajate în domenii în creștere, cum ar fi TIC (deși baza de plecare este redusă)⁽⁵⁵⁾ sau în activități

profesionale și administrative ⁽⁵⁶⁾. Aceasta în pofida faptului că regiunea are, de asemenea, zone unde se regăsesc în principal industrii foarte poluante și unde se înregistrează rate scăzute de productivitate (cum ar fi agricultura), reducând astfel competitivitatea regională și crescând ponderea populației expuse riscului de sărăcie.

Disparitățile dintre mediul urban și cel rural creează inegalități foarte mari în ceea ce privește veniturile și oportunitățile în rândul populației. Riscul de sărăcie a scăzut în orașe, dar a rămas relativ constant în zonele rurale, de aproape cinci ori mai mare decât în orașe. Venitul mediu global disponibil pentru un membru al unei gospodării din mediul urban este de 1,9 ori mai mare decât în mediul rural. În 2018, ponderea tinerilor (15-24 de ani) care nu erau încadrați profesional și nu urmau niciun program educațional sau de formare în rândul populației tinere din mediul rural era de aproape trei ori mai mare decât cea a tinerilor din mediul urban (18,1 %, comparativ cu 7 %). În 2017, din totalul șomerilor înregistrați, 71 % proveneau din mediul rural. Ponderea persoanelor care în 2018 au părăsit timpuriu sistemul de învățământ și de formare profesională a fost cu 10,5 puncte procentuale mai mare în mediul rural decât în orașe și suburbii și de șase ori mai mare decât în orașele mari. Peste jumătate din populația încadrată în muncă din mediul rural nu beneficiază de asigurare de pensie, șomaj sau de sănătate, în pofida faptului că aceste asigurări sunt obligatorii. Accesul la asistența medicală este deosebit de redus, iar nevoile nesatisfăcute în materie de consultații medicale, raportate de către persoanele vizate au fost de două ori mai mari decât în mediul urban și de patru ori mai mari decât media UE.

Disparitățile regionale mari și disparitățile importante dintre mediul rural și cel urban în ceea ce privește excluziunea socială și ratele sărăciei nu sunt compensate de serviciile sociale existente. În timp ce, la nivelul întregii țării, sunt deservite în prezent 28 % din numărul de unități de infrastructură a serviciilor sociale, cifra este de numai 26 % în Regiunea Sud-Est și de 19 % în Sud-Muntenia ⁽⁵⁷⁾. Diferența este mai accentuată

⁽⁵⁶⁾ Cu 21 % în perioada 2014-2018.

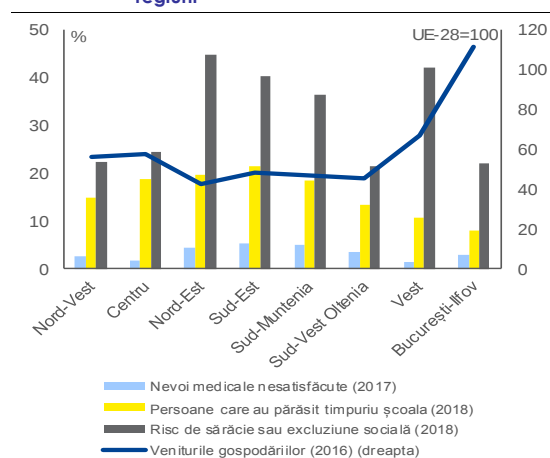
⁽⁵⁷⁾ Pentru vizualizare și date, se pot consulta hărțile care reprezintă infrastructurile sociale-locale: <https://portalgis.servicii-sociale.gov.ro/arcgis/home/>

⁽⁵⁵⁾ Cu 46 % în perioada 2014-2018.

în cazul anumitor tipuri de infrastructuri sociale, cum ar fi centrele de zi pentru persoanele cu dizabilități sau dependențe, doar 1 % din unitățile necesare fiind instituite în regiunea Sud-Vest Oltenia (comparativ cu 56 % în București-Ilfov și 57 % în Regiunea Centru). Regiunile în care se înregistrează cel mai ridicat nivel al nevoilor medicale nesatisfăcute (Regiunea Sud-Est 5,3 % și în sudul Munteniei 4,9 %) se situează, de asemenea, sub nivelul mediu al structurilor de servicii sociale instituite.

Diferențele dintre indicatorii sociali regionali afectează perspectivele de convergență ascendentă. Există o corelație strânsă între venitul scăzut al gospodăriilor și ratele sărăciei, pe de o parte, și nivelul scăzut de instruire, pe de altă parte. Disponibilitatea redusă a locurilor de muncă pentru lucrătorii slab calificați și efectul pozitiv al firmelor cu un lanț valoric mai mare asupra dezvoltării economice înseamnă că sunt necesare competențe avansate pentru ca populația activă să contribuie în mod pozitiv la convergența ascendentă a disparităților regionale. Numărul ridicat de persoane care părăsesc timpuriu sistemul de învățământ și de formare profesională, ca de exemplu în Regiunea Sud-Est (21,3 %) sau în Regiunea Nord-Est (19,5 %) și nivelul foarte scăzut al oportunităților de perfecționare pentru adulți reprezintă în continuare o problemă importantă (graficul 4.4.9).

Graficul 4.4.9: **Nevoile sociale – distribuția veniturilor pe regiuni**

Sursa: Comisia Europeană

Pentru a ieși din „capcana” competitivității reduse, sunt necesare investiții în îmbunătățirea productivității. Regiunile cu o pondere

semnificativă a forței de muncă concentrate în sectoare cu productivitate scăzută sunt caracterizate prin o dinamică relativ scăzută a mediului de afaceri, salarii mici și rate ridicate ale sărăciei, ceea ce duce la un impact negativ asupra coeziunii sociale. Prin urmare, regiunile mai sărace din țară riscă să intre într-un cerc vicios. Industriile existente trebuie, așadar, să își mărească productivitatea, iar sectoarele economice cu o creștere mai mare trebuie să își consolideze capacitățile. Educația și perfecționarea profesională pot avea, de asemenea, o contribuție pozitivă la îmbunătățirea competitivității dacă au o relevanță mai mare pe piață.

Lipsa conectivității digitale și a infrastructurii adecvate adâncește și mai mult disparitățile dintre regiuni și din interiorul acestora. În cadrul regiunilor, județele în care conectivitatea este redusă înregistrează un nivel scăzut de creștere economică, în timp ce județele în care conectivitatea este bună, în care se investește semnificativ în infrastructură și în care ratele investițiilor străine directe sunt ridicate, nivelul creșterii economice și nivelul salariilor medii sunt ridicate. În ceea ce privește utilizarea internetului și activitățile legate de internet, șase din cele opt regiuni din România se află pe ultimele locuri ale clasamentului UE, mai puțin de 60 % dintre adulții utilizând zilnic internetul în 2018. Cele mai mici ponderi se înregistrează în Regiunea Sud-Est (46 %) și în Regiunea Nord-Est (45 %) (Eurostat, 2019a). Același lucru este valabil și în cazul proporției de adulți care utilizează serviciile de e-guvernare, capitol la care România înregistrează un nivel foarte scăzut, iar patru regiuni au rezultate foarte slabe, și anume Regiunea Vest (9 %), Sud-Vest Oltenia (de asemenea, 9 %), Regiunea Nord-Est (7 %) și Regiunea Sud-Est (3 %).

În plus, disparitățile dintre mediul urban și cel rural afectează, de asemenea, dezvoltarea economiei și a societății digitale a României, reducând competitivitatea țării. În ceea ce privește conectivitatea digitală, în 2018, numai 68 % (media UE – 81 %) din gospodăriile din mediul rural din România aveau acces la internet în bandă largă, în comparație cu 80 % (media UE – 86 %) în orașe și suburbii și 89 % în marile orașe (Eurostat, 2019b). Același decalaj puternic între zonele rurale și celelalte două tipuri de zone (în principal orașe) se aplică în cazul indicatorului

privind accesul la internet, România înregistrând un nivel general mai scăzut decât media UE-28 și în privința accesului la internet (Eurostat, 2019b). În ceea ce privește competențele digitale, România înregistrează un decalaj mare între locuitorii de la oraș și cei din mediul rural. În 2017, decalajul digital în ceea ce privește competențele generale era de 23 de puncte procentuale, în timp ce media UE este de 14 puncte procentuale (Eurostat *Regional Yearbook*, 2019).

Pentru a aborda decalajul digital la nivel regional, s-au acordat fonduri UE în temeiul cadrului financiar 2014-2020. Programul operațional pentru competitivitate al României a alocat 100 de milioane EUR din Fondul european de dezvoltare regională (FEDR), în timp ce Programul operațional de dezvoltare rurală pentru perioada 2014-2020 a prevăzut inițial o sumă estimativă de 25 de milioane EUR din Fondul european agricol pentru dezvoltare rurală (FEADR) în cadrul LEADER, din care mai puțin de 2 milioane EUR s-au alocat efectiv pentru măsurile de infrastructură de bandă largă. În cadrul FEDR, pe lângă proiectul RoNet care a fost amânat, s-a creat o nouă schemă de granturi pentru implementarea rețelelor de generație viitoare, bugetul total fiind estimat la 55 de milioane EUR, cu scopul de a oferi sprijin operatorilor privați care implementează infrastructura de acces pentru alte localități din zonele slab deservite. Proiectul a început în prima jumătate a anului 2019, iar rezultatele vor fi vizibile doar pe termen mediu și lung.

4.4.4. INTEGRAREA PIEȚEI UNICE

Piață unică a bunurilor și a serviciilor

România este tot mai bine integrată în lanțurile de producție ale UE. România atrage o cotă tot mai mare de schimburi comerciale legate de lanțurile valorice din UE, în special în industria prelucrătoare și în sectorul serviciilor pentru întreprinderi. Această integrare a permis obținerea de cote de piață în cele mai mari țări occidentale (Germania, Italia, Franța) și de rezultate foarte bune la export începând din 2010.

Clusterul auto este deosebit de bine integrat în lanțurile de aprovizionare ale UE. Mulți furnizori și producători de componente lucrează în

cadrul întreprinderilor comune cu parteneri străini, ceea ce constituie un avantaj. România se numără deja printre primele cinci țări din UE în ceea ce privește locurile de muncă în sectorul producției de automobile, acest sector încadrând în muncă peste 185 000 de persoane și contribuind la aproape jumătate din exporturile României. Totodată, industria autovehiculelor este matură din punct de vedere tehnologic și va face obiectul unor modificări importante (de exemplu, automatizare, mobilitate inteligentă și ecologică, noi modele de producție și de afaceri). Având în vedere gradul de integrare în lanțurile valorice globale, ar fi necesare investiții semnificative în active necorporale precum C-D, digitalizarea și competențele, pentru a menține atractivitatea țării ca centru al industriei autovehiculelor.

Eliminarea obstacolelor pe care le întâmpină furnizorii de servicii ar putea stimula investițiile. Procedurile administrative greoaie pentru înființarea unei întreprinderi (a se vedea secțiunea 4.4.6), precum și cerințele normative impuse prestatorilor de servicii, inclusiv profesiilor reglementate, limitează dezvoltarea pieței. Numărul restricțiilor impuse de România este mai mare în comparație cu media pieței unice pentru ingineri civili, arhitecți, contabili și ghizi turistici. Înlăturarea acestor obstacole ar putea stimula concurența și investițiile, inclusiv inovarea, în cadrul sectorului serviciilor.

Reforma sistemului de acordare a autorizațiilor pentru servicii a fost lansată în 2019. Proiectul intitulat „Comprehensive redesign of the licensing system in Romania” contribuie la modernizarea sistemului României de acordare de autorizații, la consolidarea capacității instituțiilor care acordă autorizații și la alinierea sistemului de acordare a autorizațiilor la cele mai bune practici de la nivel internațional. Proiectul este finanțat de Programul de sprijin pentru reforme structurale al Comisiei Europene și pus în aplicare de OCDE.

Supravegherea pieței în ceea ce privește piața unică a bunurilor este esențială pentru a-i proteja pe consumatori și a asigura condiții de concurență echitabile pentru întreprinderi. Peste douăsprezece autorități au responsabilitatea de a supraveghea piața produselor nealimentare, ceea ce implică provocări în materie de coordonare și de stabilire a priorităților. Pentru a reduce volumul produselor neconforme importate din

afara UE, ar trebui consolidată cooperarea dintre autoritățile de supraveghere a pieței, precum și cooperarea dintre autoritățile de supraveghere a pieței și cele vamale. Resursele financiare limitate au un impact asupra capacității de testare a produselor. Numărul cazurilor de neconformitate constatate și comunicate celorlalte state membre este scăzut.

Performanța slabă a sectorului transporturilor afectează conectivitatea în materie de transport a întreprinderilor cu restul pieței unice. Atunci când iau decizii strategice, întreprinderile țin seama de calitatea serviciilor de transport. România are rezultate slabe în ceea ce privește accesibilitatea și performanțele transportului rutier.

Piața energiei

Potențialul României ca producător și centru de gaze naturale trebuie să aibă la bază un cadru juridic adecvat, stabil și previzibil, în conformitate cu dreptul UE. Măsurile legislative introduse prin ordonanțe de urgență publicate recent [Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 114/2018 (2018) și Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 19/2019 (2019i)] au avut un impact negativ asupra funcționării pieței și ar putea afecta investițiile în dezvoltarea operațiunilor *offshore* de exploatare a gazelor în Marea Neagră, în detrimentul securității alimentării României și regiunii.

Lipsa liniilor de interconexiune de energie electrică afectează capacitatea României de a participa la comerțul transfrontalier cu energie electrică al UE. Gradul de conectare al României se menține sub media UE și, spre deosebire de țările cu caracteristici similare, ca de exemplu cele din regiunea baltică, România nu a înregistrat progrese în ceea ce privește dezvoltarea de noi linii de interconexiune de energie electrică. Schimburile transfrontaliere de energie electrică și de gaze sunt importante pentru reducerea costurilor și a emisiilor de CO₂. Conectarea la piețele UE poate contribui la evitarea investițiilor inutile aferente producției „de rezervă”, evitându-se astfel emisiile și costurile (Comisia Europeană, 2019).

Economia colaborativă

Economia colaborativă are un potențial de creștere important. România a introdus recent

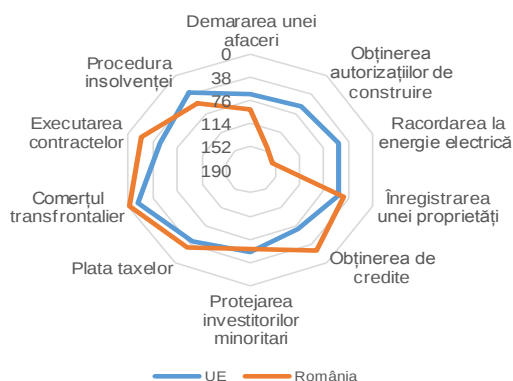
cerințe în domeniul cazării și al transportului care sunt relevante pentru economia colaborativă. Legea turismului a fost modificată pentru a introduce, printre altele, obligativitatea înregistrării la administrația publică locală competentă a persoanelor care închiriază spații de cazare pe termen scurt și interdicția de promovare a anunțurilor pentru structuri de cazare neînregistrate prin intermediul platformelor de intermediere a acestor servicii de închiriere. În sectorul transporturilor, a fost adoptată o ordonanță de urgență (OUG nr. 49/2019) privind sistemul de autorizare pentru serviciile de transport alternativ cu autoturism și conducător auto pentru a reglementa utilizarea serviciilor de transport alternative. În 2018, Consiliul Concurenței din România a lansat un studiu privind economia colaborativă.

4.4.5. MEDIUL DE REGLEMENTARE ȘI CALITATEA INSTITUȚIONALĂ

Mediul de afaceri

Mediul de afaceri din România ar mai putea fi îmbunătățit. Conform raportului Băncii Mondiale intitulat „Doing Business 2020”, România ocupă locul 55, existând marjă de îmbunătățire mai ales în ceea ce privește autorizațiile în sectorul energiei electrice și autorizațiile de construire, insolvența și protecția investitorilor minoritari. Cu toate acestea, rezultatele sunt mai bune decât media UE în ceea ce privește executarea contractelor, comerțul transfrontalier și obținerea de credite (graficul 4.4.10), dar rezultatele variază semnificativ la nivel subnațional (Banca Mondială, 2017).

Graficul 4.4.10: **Facilitatea desfășurării unei afaceri (2019)**

Clasament: de la cel mai ușor (1) la cel mai greu (190)
Sursa: Banca Mondială

Consolidarea stabilității și a previzibilității ar contribui la îmbunătățirea mediului de afaceri.

Implicarea partenerilor sociali, a organizațiilor societății civile și a altor părți interesate relevante în evoluția politicilor publice rămâne limitată. O evaluare recentă finalizată de Secretariatul General al Guvernului în 2019 evidențiază aplicarea neuniformă a normelor minime pentru consultările publice atât la nivel central, cât și la nivel local. Trebuie elaborate proceduri standardizate obligatorii, pentru a asigura o mai bună calitate a consultărilor publice (Guvernul României, 2018). Guvernul a adoptat inițiative importante fără a efectua evaluări ale impactului și fără a consulta părțile interesate sau efectuând evaluări ale impactului și consultări ale părților interesate pe scară restrânsă. Evaluările impactului nu sunt obligatorii în cazul ordonanțelor de urgență, ceea ce reduce calitatea legislativă. Procesul și criteriile utilizate pentru a evalua oportunitatea și calitatea ordonanțelor de urgență nu sunt nici suficiente, nici eficiente. Agenda legislativă a parlamentului este, de asemenea, foarte imprevizibilă. În pofida eforturilor de îmbunătățire a orientărilor metodologice ale Planului anual de lucru al guvernului, mai puțin de 30 % din acțiunile planului au fost puse în aplicare (Guvernul României, 2019a).

Lipsa previzibilității politicilor și a previzibilității legislative are efecte negative asupra deciziilor de investiții. Din datele anchetei statistice rezultă că firmele românești consideră că incertitudinile în ceea ce privește politicile și

reglementările în materie de muncă și de mediu de afaceri sunt principalele obstacole în calea investițiilor pe termen lung (Studiul BEI privind investițiile, 2019-2020). Un exemplu în acest sens este modificarea adusă sistemului de control *ex ante* de Agenția Națională pentru Achiziții Publice (ANAP) în 2019. Autoritățile au revenit brusc la vechiul sistem și au eliminat controalele *ex ante* pentru licitațiile cofinanțate din fonduri UE lansate începând din ianuarie 2019.

Protecția investitorilor străini a slăbit în ultimii ani.

În ultimii ani au apărut mai multe deficiențe în ceea ce privește protecția investitorilor, în special în ceea ce privește interacțiunile dintre investitorii străini și stat. În acest context, lipsa unei recunoașteri adecvate a drepturilor de proprietate (de exemplu, deficiențe în ceea ce privește asigurarea respectării drepturilor de proprietate asupra terenurilor) poate avea un impact negativ nejustificat asupra percepției investitorilor și asupra proiectelor de investiții transfrontaliere.

Reforma sistemului judiciar și lupta împotriva corupției

Atât timp cât România nu ia măsuri corective, preocupările legate de efectele negative asupra sistemului judiciar și de capacitatea României de a investiga cazurile de corupție la nivel înalt se vor menține. Modificările juridice importante și presiunea politică asupra sistemului judiciar în 2017, 2018 și în cea mai mare parte a anului 2019 au afectat eficiența, calitatea, independența sistemului judiciar și capacitatea sa de a investiga și sancționa cazurile de corupție la nivel înalt. (Raportul MCV 2019). Punerea în aplicare a legilor justiției în forma modificată, începând din octombrie 2018, a confirmat riscurile ca o serie de măsuri să prejudicieze sistemul judiciar. Mai multe ordonanțe de urgență ale guvernului de modificare ulterioară a legilor justiției în 2019 au amplificat aceste preocupări. Funcționarea secției speciale de investigare a infracțiunilor comise de magistrați, care a fost instituită la sfârșitul anului 2018 în urma modificărilor aduse legilor justiției, a confirmat preocupările exprimate de Comisie, de Comisia de la Veneția și de GRECO, potrivit cărora secția ar putea face obiectul ingerințelor politice în vederea schimbării cursului cazurilor de corupție la nivel înalt (Comisia Europeană, 2019). În acest context, la 27 decembrie 2019, guvernul a adoptat un memorandum în care sprijină soluția

eliminării secției speciale. Intrarea în vigoare a dispozițiilor cu privire la pensionarea anticipată, perioada inițială de formare și numărul de judecatori care intră în componența completurilor de judecată, care ar afecta mai ales resursele umane ale sistemului judiciar, a fost amânată cu încă doi ani, și anume până în ianuarie 2022 și, respectiv, ianuarie 2021. Deși guvernul actual și-a declarat angajamentul de a remedia prejudiciile aduse sistemului judiciar, ocazionate de modificările la legile justiției, nu au fost încă adoptate măsuri legislative corective suplimentare.

România continuă să depună eforturi pentru a îmbunătăți executarea hotărârilor judecătorești. Guvernul României a aprobat, în aprilie 2019, un memorandum cu tema „Măsuri pentru garantarea executării hotărârilor judecătorești împotriva unui debitor public, conform jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, ce vizează neexecutarea sau executarea cu întârziere a hotărârilor judecătorești pronunțate împotriva unui debitor public”. Aplicația informatică care va fi utilizată pentru a identifica numărul de hotărâri judecătorești definitive în care instituțiile publice sunt debitori sau creditori este în ultimele etape de dezvoltare.

Pentru mediul de afaceri din România, corupția este în continuare o problemă majoră. Din sondajul Eurobarometru din 2019 adresat întreprinderilor reiese că 88 % dintre întreprinderi consideră corupția ca fiind o problemă gravă pentru întreprinderea lor atunci când desfășoară activități economice în România. Din 2013, ponderea societăților care percep corupția ca fiind o problemă a crescut în România cu 23 de puncte procentuale, fiind cea mai mare creștere din UE și la polul opus al tendinței din UE, unde media a continuat să scadă (situându-se în prezent la nivelul de 37 %). În ansamblu, 97 % dintre întreprinderi consideră corupția ca fiind larg răspândită în România, iar 87 % afirmă că este larg răspândită în achizițiile publice gestionate de autoritățile naționale. Un aspect pozitiv este faptul că 50 % dintre respondenți consideră că cei implicați în fapte de corupție vor fi prinși de poliție și 43 % cred că cei prinși pentru mituirea unui înalt funcționar primesc sancțiuni adecvate, ambele procentaje situându-se peste media UE. Punctajele obținute de România în ceea ce privește indicele de control al corupției din cadrul indicatorilor de guvernare mondială și indicele de percepție a

corupției al Transparency International au continuat, de asemenea, să scadă, de la a 55-a percentilă la a 52-a percentilă în 2018 (Banca Mondială, 2019) și, respectiv, de la 47 de puncte la 44 de puncte.

Punerea în aplicare a strategiei naționale anticorupție avansează la nivel tehnic, dar este necesar un angajament politic reînnoit pentru a garanta credibilitatea și impactul procesului. Măsurile de prevenire a corupției, cum ar fi auditurile interne efectuate de fiecare dintre instituțiile publice participante și misiunile de evaluare *inter pares* planificate în 2018 au fost puse în aplicare, atât în cadrul instituțiilor centrale, cât și la nivel local (în perioada aprilie-noiembrie 2019 au fost evaluate 90 de municipalități și consilii județene). Platformele de cooperare interinstituțională s-au întrunit în aprilie, iunie și noiembrie 2019. Autoritățile raportează, de asemenea, continuarea măsurilor și a activităților de prevenire a corupției în ministerele centrale și în instituțiile publice care activează în domenii prioritare.

Modificările aduse cadrului juridic privind conflictele de interese și incompatibilitățile ar putea afecta capacitatea Agenției Naționale de Integritate de a impune sancțiuni. În ultimii doi ani și jumătate au fost adoptate cinci propuneri legislative de modificare a legilor în materie de integritate. De exemplu, printr-o modificare se stabilește un termen de prescripție de trei ani pentru faptele care determină existența stării de conflict de interese sau a incompatibilității. O serie de investigații au trebuit să fie închise, însă nu este clar dacă se mai poate aplica o sancțiune în urma unei hotărâri judecătorești definitive atunci când hotărârea definitivă este pronunțată după expirarea termenului de prescripție de trei ani. Printr-o altă modificare s-a revizuit lista sancțiunilor administrative aplicabile în cazul funcționarilor aleși la nivel local care se află în situații de conflict de interese. (Comisia Europeană, 2019f).

Guvernarea corporativă a întreprinderilor de stat

Performanța întreprinderilor de stat se înrăutățește. Rezultatele operaționale și financiare ale întreprinderilor de stat au scăzut considerabil în 2018 și în prima jumătate a anului 2019. Profiturile agregate, în valoare de 3,5 miliarde RON în 2018,

au înregistrat o scădere cu 53 % comparativ cu 2017 (Guvernul României, 2019b), după cum reiese din datele de la Ministerul de Finanțe. La această situație contribuie în special companiile din sectorul energiei și al transporturilor. Arieratele sunt din nou în creștere și au atins nivelul de 4,4 miliarde RON (aprox. 932 de milioane EUR) la sfârșitul anului 2018, o creștere de 11 % față de decembrie 2017.

Deteriorarea guvernantei corporative contribuie la performanța slabă. România dispune de un cadru de guvernanta corporativă foarte solid pentru întreprinderile de stat (Comisia Europeană, 2017a), dar punerea sa în aplicare a fost limitată (Comisia Europeană 2018a, 2019a). Societăților care înregistrează pierderi nu li se solicită să își restructureze activitatea sau să își modifice planurile de afaceri. Datoriile la bugetul de stat, pentru securitatea socială sau față de alte întreprinderi de stat reprezintă 90 % din totalul arieratelor întreprinderilor de stat ceea ce implică un risc financiar pentru stat, dar demonstrează, de asemenea, o atitudine permisivă a furnizorilor și creditorilor din sectorul public. Consiliile de administrație și cadrele de conducere interimare au devenit o practică standard în majoritatea societăților. Autoritățile au aplicat 60 de sancțiuni financiare pentru contravenții administrative în temeiul legislației privind guvernanta corporativă, însă sumele tind să fie simbolice. De asemenea, se pare că există divergențe tot mai frecvente între diferitele ministere și departamente implicate în supravegherea întreprinderilor de stat în privința responsabilităților care le revin, în pofida repartizării clare a atribuțiilor în baza actelor normative.

Viitorul Fondului suveran de dezvoltare și investiții este neclar. În 2017 s-a anunțat crearea acestui fond (Comisia Europeană, 2018a). Fondul ar trebui să reunească acțiunile deținute de stat la aproximativ 30 de întreprinderi de stat, în scopul de a stimula investițiile, însă obiectivele și strategia sunt neclare. O primă lege a fost aprobată în primăvara anului 2018, dar a fost respinsă de Curtea Constituțională (Comisia Europeană, 2019a). În noiembrie 2018, guvernul a abordat preocupările Curții și a adoptat legislație-cadru. Guvernul a accelerat evaluarea modului de creare a fondului în afara perimetrului bugetar, dar planurile sunt neclare.

Administrația publică și calitatea instituțiilor

Rezultatele reformei sistemului administrației publice nu sunt încă vizibile. Este nevoie de timp și de implicare politică activă pentru ca demersurile legislative și procedurale din mai multe domenii să producă rezultatele preconizate. Proiectele finanțate de UE au ca scop reformarea managementului resurselor umane, a sistemului de evaluare a impactului normativ și a planificării strategice a instituțiilor publice (a se vedea mai jos). Legislația de înființare a Consiliului pentru dezvoltarea resurselor umane a fost adoptată prin Legea nr. 69/2019 (Parlamentul României, 2019) și se iau măsuri pentru ca aceasta să devină operațională din ianuarie 2020. Cadrul juridic relevant pentru reformarea concursurilor naționale pentru funcționarii publici și a altor domenii ale administrației centrale a fost adoptat prin Ordonanța de urgență a Guvernului României nr. 57/2019.

Reorganizările frecvente și practica recurentă de ocupare cu caracter temporar a funcțiilor de conducere afectează independența administrației și încrederea în aceasta. Din 2014, numărul pozițiilor din serviciul public a crescut atât la nivel central, cât și la nivel local, fără a exista o strategie clară și în neconcordanță cu descentralizarea competențelor la nivel local. În același timp, ponderea posturilor vacante se menține la un nivel ridicat. Reorganizările frecvente ale structurilor publice sunt exemple ale unui grad semnificativ de instabilitate. De asemenea, sectorul se confruntă cu provocări considerabile legate de îmbătrânirea personalului, deoarece 78,5 % din întregul personal are peste 40 de ani. Situația s-a îmbunătățit doar marginal, odată cu creșterea salariilor din sectorul public, dovadă că este nevoie de măsuri complementare sau de o evoluție profesională mai previzibilă.

Calitatea consultărilor publice și a evaluărilor impactului normativ rămâne o provocare. Secretariatul General al Guvernului a început monitorizarea calității reglementărilor. În primăvara anului 2020, ar trebui să fie disponibil pentru prima dată un raport public. Calitatea și utilizarea eficace a evaluărilor impactului normativ și a consultărilor publice variază în continuare în mod semnificativ, neexistând un cadru instituțional legal pentru controlul calității la nivel guvernamental. În prezent se evaluează opțiunile

de înființare a unui Comitet independent de evaluare a impactului normativ. Sunt în curs mai multe proiecte finanțate de UE pentru a consolida metodologia și instrumentele de evaluare a impactului normativ și pentru a mări know-how-ul la nivelul administrației publice centrale. Consultările publice sunt în general percepute ca fiind formale și de slabă calitate, iar implicarea partenerilor sociali și a altor părți interesate relevante este limitată. În martie 2019, a fost lansată o nouă versiune a platformei online pentru consultări publice, ceea ce ar trebui să faciliteze interacțiunile dintre autorități și părțile interesate relevante.

Continuă eforturile de îmbunătățire a transparenței în administrația publică, rezultatele fiind mai slabe la nivel local. În cadrul Parteneriatului pentru o guvernare deschisă, România pune în aplicare un nou plan național de acțiune (2018-2020) (Guvernul României, 2018). Site-ul web dedicat de România Parteneriatului pentru o guvernare deschisă a fost relansat pentru a asigura o monitorizare transparentă. Eforturile suplimentare de continuare a îmbunătățirii transparenței atât la nivel central, cât și local sunt susținute parțial prin fonduri UE (Guvernul României, 2019a). În acest context, s-au organizat opt sesiuni de informare în diverse orașe la care au participat părțile interesate relevante. La nivelul unor autorități centrale se poate observa o tendință ușor pozitivă, însă progresele sunt mai limitate la nivelul autorităților locale. Condițiile mai bune în materie de calitate, transparență și acces la informații ar încuraja cetățenii să se implice în procesul decizional și ar duce la ameliorarea supravegherii politicilor publice.

Dezvoltarea unui cadru eficient pentru planificarea strategică și bugetară a stagnat. Din 2017 nu s-au mai înregistrat progrese în revizuirea cadrului legislativ relevant (Guvernul României, 2019a). Acest cadru ar stabili o legătură mai puternică între programele strategice ale instituției publice centrale și alocările bugetare anuale și ar avea potențialul de a asigura o mai bună calitate a cheltuielilor publice. Modificările sunt, de asemenea, necesare pentru a clarifica mecanismul de coordonare instituțională și responsabilitățile instituțiilor publice relevante. De asemenea, rolul de management strategic al Secretariatului General al Guvernului trebuie consolidat. Programele strategice naționale din

diferite sectoare menționează o lipsă de finanțare a măsurilor în curs, cauzată și de lipsa unei abordări bugetare multianuale. Fondurile UE sprijină în continuare administrațiile centrale și locale în ceea ce privește consolidarea capacității lor de planificare strategică, însă rezultatele sunt în continuare fragmentate.

Furnizarea serviciilor publice

Descentralizarea serviciilor publice afectează disponibilitatea și calitatea acestora, în special la nivel local și la nivelul comunităților sărace. De la lansarea procesului de descentralizare, s-au înregistrat puține progrese. În iunie 2019, guvernul a discutat despre actualizarea calendarului (Ministerul Lucrărilor Publice, Dezvoltării și Administrației, 2019) pentru a accelera adoptarea mai multor acte legislative sectoriale privind descentralizarea și pentru a finaliza și adopta standardele de calitate și de cost elaborate pentru o serie de servicii publice. Întrucât standardele de cost și de calitate nu sunt încă în vigoare, aceste servicii sunt încă subfinanțate, cu oportunități foarte limitate de dezvoltare ulterioară.

Fragmentarea competențelor și a resurselor afectează în continuare furnizarea serviciilor publice. Strategiile naționale și regionale nu sunt bine transpuse în măsuri integrate la nivel regional și local. Există diferențe în finanțarea serviciilor publice la nivel de regiuni și unități administrativ teritoriale, iar finanțarea nu ține seama de disparitățile regionale și de nevoile locale. Furnizorii de servicii sociale publice și privați continuă să concureze pentru o finanțare publică foarte limitată.

Procesul de descentralizare bugetară este lent. În continuare nu există stabilitate și previzibilitate în ceea ce privește veniturile administrațiilor locale, în contextul creșterii numărului de competențe și al cererii de servicii la nivel local. Capacitatea autorităților locale de a crește ponderea resurselor proprii este în continuare limitată. Adoptarea Codului finanțelor publice locale a fost amânată în mai multe rânduri (Guvernul României, 2019a). Nivelul scăzut și imprevizibilitatea bugetelor administrațiilor locale au contribuit la lipsa serviciilor în anumite zone sau la furnizarea de servicii de proastă calitate.

Capacitatea limitată a administrației publice afectează dezvoltarea. Capacitatea administrativă insuficientă în ceea ce privește furnizarea de servicii publice de calitate (inclusiv servicii digitale) și birocrația reprezintă un obstacol pentru întreprinderi și cetățeni și, prin urmare, pentru dezvoltarea socială și economică. Punerea în aplicare a măsurilor de simplificare în folosul cetățenilor este întârziată din cauza blocajelor la nivel central și a interesului scăzut al comunităților locale în abordarea situației. Numărul de contracte încheiate și nivelul de execuție al fondurilor UE disponibile pentru măsuri de simplificare pentru administrația locală prin Programul operațional „capacitate administrativă” sunt scăzute.

Guvernarea electronică

În pofida progreselor înregistrate, există o marjă considerabilă de îmbunătățire a serviciilor publice digitale. În ansamblu, România se află încă pe ultimele locuri în domeniul guvernării electronice. S-au obținut punctaje scăzute în ceea ce privește formularele precompletate și serviciile realizate integral online, ceea ce ar putea indica o problemă sistemică în materie de calitate și capacitate de utilizare a serviciilor oferite (Comisia Europeană, 2019g).

Sistemul IT fragmentat al administrației naționale reprezintă o sarcină administrativă pentru cetățeni și mediul de afaceri. Interoperabilitatea dintre serviciile administrației publice este, în general, scăzută, întrucât fiecare instituție publică și-a dezvoltat propriul serviciu public digital. Prin urmare, nu este clar în ce măsură informațiile transmise sunt reutilizate ulterior de celelalte instituții. Guvernul a hotărât să instituie Cadrul Național de Interoperabilitate, care are la bază Cadrul european de interoperabilitate, însă sunt necesare eforturi pentru transpunerea cadrului în practică. Proiectul de lege privind interoperabilitatea a fost transmis spre dezbateră în parlament, scopul proiectului fiind de a crea un cadru cu mai multe elemente obligatorii pentru viitoarele proiecte publice de digitalizare și pentru a asigura un corpus de expertiză care va fi pus la dispoziție pentru a garanta interoperabilitatea eficace.

Din 2018, este operațional punctul de acces eDelivery. Acest lucru va contribui la asigurarea conformității cu Regulamentul privind serviciile

electronice de identificare, autentificare și asigurare a încrederii (e-IDAS) și va sprijini instituirea de puncte de acces pentru alte servicii, cum ar fi facturarea electronică, transportul, mediul, sănătatea, procedurile de ofertare electronică (e-tendering) sau e-justiția. Se lucrează încă la construcția nodului eIDAS pentru România, un proiect finanțat prin FEDR (acronimul fiind „SITUE”) care urmează să fie finalizat până la sfârșitul anului 2020.

Noul Centru pentru Informații Financiare permite interacțiunea electronică cu contribuabilii. Centrul a fost reconceptuat și simplificat în 2018 și acum este disponibil prin intermediul ghișeului unic. Prin intermediul acestui centru, guvernul poate să comunice cu contribuabilii prin mijloace electronice, iar declarațiile fiscale pot fi depuse online. Spațiul Privat Virtual este sistemul de gestionare a declarațiilor și obligațiilor fiscale ale cetățenilor, care permite stabilirea obligațiilor de plată, dar care nu include un modul de plată.

Prin intermediul ghișeului unic, mai multe autorități centrale și locale pun la dispoziție proceduri simplificate. Documentația este disponibilă online, dar nu toate procedurile pot fi efectuate online. Ministerul Sănătății și-a simplificat procedurile, astfel încât aprobarea și rectificarea prețurilor medicamentelor să poată să se realizeze pe cale electronică, iar comunicarea către operatori să poată avea loc online. Cu toate acestea, proiectele precum registrul de boli nu au avansat. Oficiul Național al Registrului Comerțului a pus în aplicare procesul de înregistrare online a noilor societăți. Timpul de răspuns în cazul înregistrării simplificate este de cel mult trei zile lucrătoare. Oficiul Național al Registrului Comerțului oferă în prezent 30 de servicii publice digitale.

Achiziții publice

Se înregistrează progrese în punerea în aplicare a Strategiei naționale în domeniul achizițiilor publice. Noul sistem de achiziții publice electronice (și anume, SICAP) a creat premisele unui grad mai mare de transparență în procesul de achiziții publice. Pentru asigurarea exploatării continue și depline a sistemului, este esențial ca funcțiile sistemului să fie întreținute temeinic și ajustate ulterior. Adoptarea unui plan ambițios de

profesionalizare este în conformitate cu obiectivele Strategiei naționale în domeniul achizițiilor publice. Cu toate acestea, pentru punerea în aplicare cu succes a strategiei, care va fi lansată la începutul anului 2020, va fi esențial să se stabilească în mod corespunzător prioritățile și să se abordeze în mod eficient principalele deficiențe ale sistemului de achiziții publice, inclusiv în ceea ce privește promovarea achizițiilor publice ecologice și responsabile din punct de vedere social.

raportat rezultate pozitive. Cu toate acestea, stabilitatea cadrului juridic pentru integritate se confruntă în continuare cu provocări.

S-a renunțat la alte angajamente de reformă menite să îmbunătățească achizițiile publice sau chiar s-a adoptat o poziție opusă. Modificările aduse mecanismului de control *ex ante*, prin reducerea eșantionului și introducerea controalelor voluntare, implică riscuri semnificative în ceea ce privește eficiența și execuția eficace a fondurilor UE. Efectuate fără consultări publice prealabile sau evaluări ale impactului relevante, aceste modificări legislative confirmă faptul că procesul decizional este în continuare imprevizibil și nefiabil. Acest lucru se reflectă, de asemenea, în numărul ambițios de proiecte de parteneriat public-privat (PPP) incluse în lista proiectelor de investiții strategice, în contextul în care autoritățile contractante nu dispun în mod clar de expertiză în acest domeniu. Modificările aduse cadrului juridic care reglementează responsabilitățile instituționale pentru PPP au adăugat un nou element de incertitudine.

Este în continuare necesar să se consolideze în și mai mare măsură capacitatea administrativă în domeniul achizițiilor publice. Oficiul Național pentru Achiziții Centralizate (ONAC), creat recent, urmează să își dezvolte resursele umane, precum și capacitățile tehnice și profesionale. ONAC are doar o experiență instituțională limitată în ceea ce privește achizițiile centralizate de produse simple care fac obiectul cererii agregate. O serie de modificări legislative vor extinde competența ONAC la produsele din sectorul sănătății, adăugând astfel provocări complexe suplimentare la funcționarea eficientă a instituției nou-create.

Agenția Națională de Integritate investighează incompatibilitățile și conflictele de interese de natură administrativă. Sistemul PREVENT pentru controalele *ex ante* sistematice ale conflictelor de interese este în prezent pe deplin operațional și Agenția Națională de Integritate a

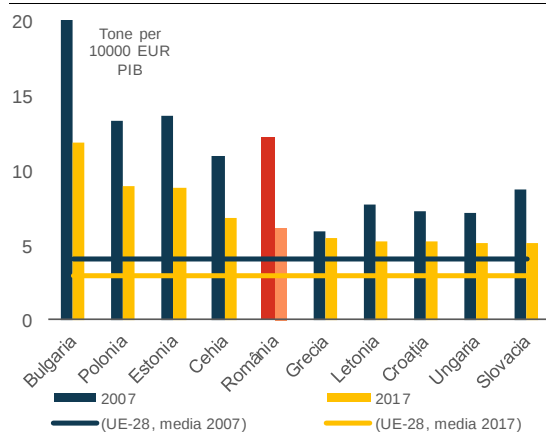
4.5. DURABILITATEA MEDIULUI

Corelarea prosperității economice cu durabilitatea mediului este o provocare majoră pentru România. De la aderarea la UE, România a înregistrat progrese importante în ceea ce privește creșterea nivelului de trai. Cu toate acestea, un nivel mai mare al creșterii economice ar trebui să contribuie la reducerea decalajului încă semnificativ față de media UE. În același timp, România, ca și întreaga UE, se confruntă cu problema schimbărilor climatice și a degradării mediului. Aceste provocări duale necesită politici coerente pentru a asigura o dezvoltare durabilă.

Frecvența mai mare a fenomenelor meteorologice extreme a provocat deja daune materiale în ultima perioadă. În ultimele două decenii, România a fost afectată de inundații ale bazinelor hidrografice și ale zonei costiere, precum și de secete severe care ar putea fi urmarea schimbărilor climatice. România se numără printre țările UE care sunt cel mai expuse inundațiilor de amploare, iar aproximativ 13 % din suprafața țării reprezintă zone inundabile. În perioada 2002-2012, România s-a numărat printre țările din UE cu cel mai mare număr de decese cauzate de inundații și cu cele mai multe locuințe deteriorate, costurile directe totale fiind estimate la 3,6 miliarde EUR. Investițiile pentru gestionarea inundațiilor viitoare identificate în planurile de management al riscului de inundații se ridică la aproximativ 3,7 miliarde EUR. În absența unor politici privind schimbările climatice, clima se va schimba în mod considerabil în următorii 50-100 de ani, ceea ce va duce la o pierdere de aproximativ 8-10 % din PIB-ul pe cap de locuitor în România până în 2100.

În același timp, producția de bunuri și servicii implică un consum mare de carbon și de energie. Deși România se numără printre țările cu cele mai scăzute emisii de gaze cu efect de seră (GES) pe cap de locuitor din UE, țara are unele dintre cele mai ridicate rate ale intensității carbonului (graficul 4.5.1). Dacă nu se modifică modelele de producție, creșterea economică ar putea să ducă la menținerea sau chiar la creșterea nivelului de emisii de GES.

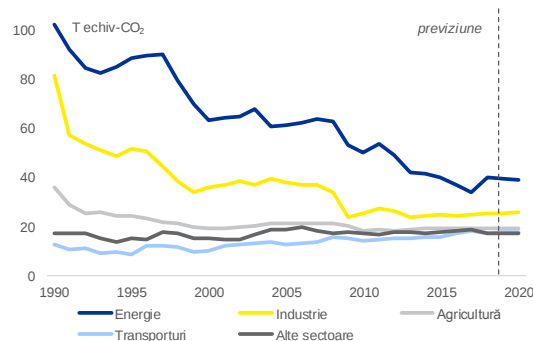
Graficul 4.5.1: Cele mai mari emisii de GES din UE pe PIB în 2017

Sursa: Comisia Europeană

În pofida ponderii ridicate a energiei din surse regenerabile, aprovizionarea cu energie rămâne sursa cea mai importantă de emisii de GES. Capacitatea instalată pentru sursele regenerabile de energie (SRE) a crescut semnificativ în ultimii zece ani. În 2017, ponderea SRE în consumul total de energie a fost de 24,5 %, peste media UE. Deși acest lucru a dus la scăderea emisiilor provenite din aprovizionarea cu energie, sectorul a reprezentat în continuare 30 % din totalul emisiilor de GES în 2017 (graficul 4.5.2).

Graficul 4.5.2: Emisiile de GES în România, pe sectoare

(1) T echiv-CO₂ = tone de echivalent CO₂

Sursa: Comisia Europeană

De asemenea, mai multe sectoare industriale contribuie în mod semnificativ la emisii. Transporturile, agricultura și industria prelucrătoare prezintă o tendință ușor crescătoare (graficul 4.5.2). Sectorul agricol reprezintă 17 % din totalul emisiilor. Sectorul transporturilor din România a produs 24,7 % din emisiile totale de CO₂ și 16,6 % din emisiile de GES în 2017

(Comisia Europeană, 2019m), cu mult sub media UE. În special, transportul rutier a reprezentat peste 90 % din totalul emisiilor de CO₂ și de GES din sectorul transportului la nivelul întregii țări. Sectorul industrial contribuie, pe lângă emisiile de GES, și la emisiile de ape uzate și la producția de deșeuri.

Principalul sector care cauzează poluare atmosferică este în continuare sectorul energiei. Restructurarea sistemelor energetice și de încălzire a locuințelor (prin facilitarea încălzirii centralizate și controlul poluării, trecerea la gaze naturale și integrarea surselor regenerabile de energie), precum și a traficului și a altor măsuri de control și de prevenire a poluării ar putea contribui în mod semnificativ la abordarea problemei calității aerului.

Poluarea atmosferică continuă să aibă un impact semnificativ asupra sănătății. Cele mai recente date privind impactul asupra sănătății al particulelor fine de materie (Raportul din 2019 al AEM privind calitatea aerului în Europa) arată că, în România, din cauza expunerii la particule fine de materie se pierdau aproximativ 1,8 ani de viață la 1 000 de locuitori în 2016, România înregistrând a patra cea mai ridicată valoare din UE. În 2017, valoarea-limită pentru dioxidul de azot a fost depășită în cinci din cele 54 de zone de calitate a aerului, valoarea-limită pentru particulele în suspensie a fost depășită în patru zone, iar valoarea-limită pentru particule fine de materie a fost depășită în două zone. Datele privind calitatea aerului măsurate de Rețeaua Națională de Monitorizare indică, de asemenea, deficiențe grave și de natură structurală.

Exploatarea ilegală intensivă a pădurilor românești este o problemă recurentă, care duce la reducerea capacității naturale de captare a dioxidului de carbon a pădurilor, la pierderea semnificativă a biodiversității, la creșterea riscurilor de dezastre și la o pierdere economică de aproximativ 6 miliarde EUR/an. Zonele forestiere și suprafețele împădurite din România au o importantă capacitate de absorbție a CO₂, estimată la 25 444 000 de tone (pe baza inventarului LULUCF), ceea ce reprezintă 6 % din capacitatea de absorbție a CO₂ a tuturor zonelor forestiere și suprafețelor împădurite din UE (JRC, 2019). Exploatarea forestieră ilegală a reprezentat aproximativ 20 de milioane m³/an în

perioada 2013-2018, aproape același volum de lemn care s-a tăiat oficial în România. Aceste activități nu pun în pericol numai biodiversitatea și locurile de muncă, ci elimină, de asemenea, un mijloc natural de protecție împotriva inundațiilor și de captare a CO₂. Trebuie să se realizeze o reformă a sectorului forestier cât mai curând posibil, începând cu actualizarea SUMAL, revizuirea Codului Silvic, pentru a se asigura conformitatea deplină cu dispozițiile actelor legislative ale UE privind natura, consolidarea capacității administrative a Romsilva, în special în ceea ce privește organismele sale de control, precum și transparența în ceea ce privește activitățile forestiere.

România poate atinge obiectivele pentru 2020, însă nu va putea atinge obiectivele pentru 2030. România poate să crească nivelul emisiilor de GES care nu fac obiectul sistemului UE de comercializare a certificatelor de emisii (ETS) cu cel mult 19 % până în 2020, comparativ cu nivelurile din 2005. Conform estimărilor preliminare, emisiile de GES au scăzut cu 2 % între 2005 și 2018 și se preconizează că vor crește cu 1 % între 2005 și 2020. Se estimează, prin urmare, că obiectivul va fi atins cu o marjă de 18 puncte procentuale. Obiectivul pentru 2030 – o scădere de 2 % în comparație cu nivelurile din 2005 – nu va fi probabil atins, cu o marjă de 12 %. Se preconizează o creștere a emisiilor peste nivelul anului de referință: cu 10 % în temeiul măsurilor actuale și cu 6 % în cazul punerii în aplicare doar a măsurilor suplimentare anunțate.

Pentru ca România să poată să își atingă obiectivele prevăzute pentru 2030, nivelul de ambiție al obiectivelor prevăzute în Proiectul planului național integrat în domeniul energiei și schimbărilor climatice trebuie să fie mai mare. La sfârșitul anului 2018, România a transmis Comisiei Europene Proiectul planului național integrat în domeniul energiei și schimbărilor climatice⁵⁸. Documentul prezintă un rezumat cuprinzător privind sistemele energetice și stabilește obiective naționale pentru 2030 în ceea ce privește reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră și sursele regenerabile de energie. Se dorește reducerea emisiilor de GES din sectorul agricol, în

⁵⁸ Deocamdată România nu a transmis Comisiei Europene varianta finală a Planului național integrat în domeniul energiei și schimbărilor climatice.

principal prin transferul de cunoștințe și servicii de consiliere, precum și prin sprijin pentru investiții pentru modernizarea fermelor. Obiectivul propus pentru 2030 în ceea ce privește SRE este de numai 27,9 %. Acest obiectiv este cu mult sub potențialul țării de dezvoltare eficientă din punctul de vedere al costurilor a SRE și, de asemenea, cu mult sub obiectivul colectiv al UE de 32 % (Proiectul de plan național integrat în domeniul energiei și schimbărilor climatice, 2018).

Mixul energetic al României este variat, energia din surse regenerabile având o pondere mare.

Nu se acordă subvenții/stimulente pentru combustibilii fosili în sectorul transporturilor și al producției de energie. Începând din 2011, s-au acordat subvenții pentru închiderea minelor de cărbune necompetitive, în conformitate cu Decizia 787/2010 a Consiliului din 10 decembrie 2010 privind ajutorul de stat pentru facilitarea închiderii minelor de cărbune necompetitive. Autoritățile recunosc însă necesitatea unei mai bune distribuții între combustibilii fosili și combustibilii alternativi, precum și necesitatea de a reduce treptat ponderea cărbunelui și de a elimina subvențiile pentru combustibilii fosili în producția și transportul de energie.

Societățile producătoare de energie din România vor beneficia în continuare de alocare gratuită pentru a se conforma sistemului de comercializare a certificatelor de emisii pentru perioada 2021-2030. În urma revizuirii ETS în 2017, producătorii români de energie electrică nu se află sub aceeași presiune ca ceilalți din Europa în ceea ce privește îmbunătățirea eficienței. Cu toate acestea, nu este încă clar în ce fel acest lucru va fi compensat de alte mecanisme de stabilire a prețurilor pentru a stimula decarbonizarea sectorului energiei electrice.

Sectorul construcțiilor joacă un rol central în atingerea obiectivelor în materie de eficiență energetică și de climă pentru 2030. Consumul de energie din sectorul gospodăriilor și din sectorul terțiar (birouri, spații comerciale și alte clădiri nerezidențiale) reprezintă 45 % din totalul consumului final de energie din România (Comisia Europeană, 2017). Aproximativ 53 % din clădirile rezidențiale au fost construite înainte de 1970 și peste 90 % înainte de 1989, toate având o performanță energetică slabă. Cu toate acestea,

printr-o strategie ambițioasă de renovare pe termen lung și prin consolidarea punerii în aplicare a dispozițiilor existente s-ar sprijini sectorul construcțiilor. Programul național privind creșterea performanței energetice a blocurilor de locuințe, prin intermediul căruia s-au finalizat deja lucrările de reabilitare termică a peste 70 000 de apartamente în întreaga țară, a fost prelungit la perioada 2019-2020, bugetul total alocat fiind de 10,4 milioane EUR pentru o perioadă de trei ani. Sunt necesare măsuri suplimentare pentru a aborda performanța energetică scăzută a clădirilor și pentru a stimula renovarea clădirilor vechi.

Vânzările de autoturisme noi au crescut cu peste 22 % în perioada 2017-2018, iar înmatriculările de vehicule utilitare au crescut cu peste 10 % (Comisia Europeană, 2019m).

Dată fiind creșterea numărului de vehicule rutiere, trebuie să se recurgă în mai mare măsură la combustibilii alternativi, pentru a reduce amprenta de mediu a acestui sector. În 2018, România a transmis Comisiei Europene cadrul național de politică pentru combustibilii alternativi. România a stabilit obiective pentru majoritatea carburanților și modurilor de transport obligatorii, dar cadrul nu conține un obiectiv pentru punctele de realimentare cu gaz natural lichefiat care urmează să fie instalate de-a lungul rețelei centrale rutiere TEN-T pentru vehicule grele.

S-au instituit și alte măsuri de susținere a utilizării combustibililor alternativi, dar mai sunt încă multe de făcut. Două programe de casare vor contribui la reducerea emisiilor generate de autovehicule. Alocările financiare inițiale pentru ambele programe au fost de aproximativ 65 de milioane EUR, majorate ulterior cu 36 de milioane EUR, ca urmare a nivelului ridicat al interesului pentru aceste programe. În 2018, s-a lansat un nou program pentru a extinde infrastructura de încărcare pentru vehiculele electrice din municipalități. Printre alte măsuri se numără: subvențiile pentru achiziționarea de vehicule electrice hibride cu baterii și de vehicule electrice hibride reîncărcabile, reducerea taxelor de înregistrare și a impozitului auto și stimulentele pentru infrastructură. De asemenea, s-au alocat granturi europene de la Mecanismul pentru interconectarea Europei pentru dezvoltarea unei rețele de încărcare rapidă, multistandard, cu acces liber de-a lungul coridoarelor rețelei centrale. Cu toate acestea, costul ridicat al vehiculelor

alimentate cu combustibili alternativi, care reprezentau doar 1,7 % din totalul vânzărilor de autoturisme noi în 2018, și lipsa unei infrastructuri adecvate împiedică creșterea utilizării acestor vehicule.

Pentru o tranziție de succes, vor fi necesare investiții suplimentare în infrastructura energetică. Proiectul de plan național integrat în domeniul energiei și schimbărilor climatice menționează că este nevoie de investiții în valoare de 22 de miliarde EUR în perioada 2021-2030 doar în sectorul energetic. Investițiile în perioada 2025-2030, conform măsurilor planificate, reprezintă o creștere de 47 % în comparație cu investițiile alocate în baza măsurilor existente, iar majoritatea investițiilor (82 %) trebuie canalizate către satisfacerea cererii, care se preconizează că va crește semnificativ ca urmare a creșterii economice.

O strategie coerentă și operațională ar putea contribui la abordarea provocării reprezentate de obținerea unei creșteri durabile. Trecerea la o economie cu emisii scăzute de dioxid de carbon ar putea duce la creșterea ratei șomajului, în special în regiunile cu industrii caracterizate printr-o rată scăzută a productivității și emisii mari de dioxid de carbon. Această tranziție ar stimula, de asemenea, cererea pe piața forței de muncă de lucrători cu o calificare medie și o înaltă calificare în diferite sectoare, inclusiv în sectorul energiei din surse regenerabile. În regiunile afectate, actuala penurie a serviciilor sociale integrate, precum și mecanismele slabe de recalificare și perfecționare a competențelor ar putea contribui, de asemenea, la creșterea numărului de persoane expuse riscului de sărăcie, precum și la adâncirea disparităților regionale. În acest context, o strategie coerentă care să acopere diferitele dimensiuni ale acestei tranziții ar putea identifica instrumentele necesare pentru atenuarea efectelor negative, evidențiind, în același timp, oportunitățile și sinergiile.

Fondul pentru o tranziție justă ar putea sprijini diversificarea economiei către activități care generează emisii scăzute de dioxid de carbon. Pentru producția de energie, România se bazează încă în mare măsură pe cărbune. Activitățile de minerit ale cărbunelui și centralele electrice aferente sunt concentrate în principal în județele Hunedoara și Gorj. În plus, industria producătoare energointensivă și industria grea sunt prezente în

județele Dolj, Galați, Prahova și Mureș. Eliminarea treptată a acestor sectoare ar avea un impact socioeconomic negativ semnificativ asupra regiunilor și comunităților locale. S-au luat deja măsuri: în 2018, Valea Jiului a devenit parte a inițiativei Comisiei Europene intitulată „Regiunile carbonifere în tranziție”⁽⁵⁹⁾ și se află în curs de elaborare o strategie de tranziție de la cărbune, cu sprijin tehnic din partea UE (Pwc, 2019). Prin Fondul pentru o tranziție justă, aceste eforturi pot fi extinse la toate regiunile și zonele vizate și, în cele din urmă, pot atenua aceste șocuri de tranziție cu ajutorul eforturilor de reconversie și de modernizare necesare. În anexa D sunt prezentate orientări specifice privind investițiile pentru Fondul pentru o tranziție justă.

⁽⁵⁹⁾ În urma participării la inițiativă, s-a realizat un prim bilanț al nevoilor și oportunităților și s-a încercat identificarea eventualelor inițiative ulterioare.

ANEXA A: TABEL SINOPTIC

Angajamente	Evaluare sintetică ⁽¹⁾
Recomandări specifice fiecărei țări pentru 2019 (RST) RST 1: Să asigure respectarea Recomandării Consiliului din 14 iunie 2019 de a corecta abaterea semnificativă de la traiectoria de ajustare, în vederea atingerii obiectivului bugetar pe termen mediu. Să asigure aplicarea integrală a cadrului fiscal-bugetar. Să consolideze respectarea obligațiilor fiscale și colectarea impozitelor.	România a realizat progrese limitate ca răspuns la RST 1.
Să asigure respectarea Recomandării Consiliului din 14 iunie 2019 de a corecta abaterea semnificativă de la traiectoria de ajustare, în vederea atingerii obiectivului bugetar pe termen mediu.	Conformitatea cu Pactul de stabilitate și de creștere nu face obiectul evaluării recomandărilor specifice din raportul de țară.
Să asigure aplicarea integrală a cadrului fiscal-bugetar.	Niciun progres. La fel ca în anii precedenți, cadrul fiscal-bugetar național nu a fost respectat. Normele fiscal-bugetare prevăzute în Legea responsabilității fiscal-bugetare „au rămas nefuncționale” în ceea ce privește legile bugetului din 2019 și 2020, întrucât autoritățile și-au continuat practica de a deroga de la acestea (Consiliul Fiscal 2019a și 2019d). În special, în bugetul pentru 2019 ținta de deficit global de 2,76 % din PIB contravenea regulii privind deficitul structural. Rectificările bugetare adoptate în august și noiembrie 2019 au derogat și de la o serie de norme, în special în ceea ce privește modificările din noiembrie, prin creșterea țintei de deficit pentru 2019 la 4,4 % din PIB (Consiliul Fiscal, 2019c). În plus, la fel ca în anii precedenți, autoritățile nu au trimis Parlamentului, până la termenul prevăzut de lege, și anume luna august, o actualizare a strategiei fiscal-bugetare pe termen mediu, subminând astfel rolul de orientare al acesteia. Bugetul pentru 2020 și strategia fiscal-bugetară aferentă derogau, de asemenea, de la câteva norme fiscal-bugetare, în special prin vizarea unui deficit global de 3,6 % din PIB (Consiliul Fiscal, 2019d și 2019e).
Să consolideze respectarea obligațiilor fiscale și colectarea impozitelor.	Progrese limitate. Ratele de conformitate în ceea ce privește depunerea declarațiilor fiscale au rămas relativ stabile. Se estimează că deficitul de încasare a TVA s-a diminuat ușor, de la 35,9 % în 2016 la 35,5 % în 2017 și, conform estimărilor preliminare, a scăzut la 32 % în 2018. Cu toate acestea, este în continuare printre cele mai ridicate din UE. Agenția Națională de Administrare Fiscală nu și-a îndeplinit obiectivele de colectare a veniturilor pentru 2019, parțial din cauza unei prognoze prea optimiste cu privire la aceste obiective.

RST 2: Să protejeze stabilitatea financiară și soliditatea sectorului bancar. Să asigure sustenabilitatea sistemului public de pensii și viabilitatea pe termen lung a fondurilor de pensii din cadrul celui de al doilea pilon.	România a realizat unele progrese ca răspuns la RST 2.
Să protejeze stabilitatea financiară și soliditatea sectorului bancar.	Progrese substanțiale. Taxa bancară asupra activelor totale introdusă prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 114/2018 a fost eliminată la începutul anului 2020.
Să asigure sustenabilitatea sistemului public de pensii și	Niciun progres. Indicatorii de sustenabilitate a finanțelor publice indică riscuri ridicate. Având în vedere deficitul primar structural ridicat (care este determinat de creșterile semnificative ale pensiilor incluse în noua lege a pensiilor din vara anului 2019) și în ipoteza menținerii politicilor actuale, ponderea datoriei în PIB se înscrie pe o traiectorie ascendentă, tot mai rapidă. Se preconizează o creștere a acestuia de la 35 % în 2018 la peste 90 % din PIB până în 2030. Indicatorul decalajului de sustenabilitate pe termen mediu („S1”) a crescut de aproape patru ori față de anul trecut și, în prezent, este printre cele mai ridicate din UE. Aceasta înseamnă că România ar avea nevoie de o ajustare fiscal-bugetară semnificativă pentru a atinge obiectivul privind datoria de 60 % din PIB în 2034. Conform indicatorului de risc privind sustenabilitatea finanțelor publice pe termen lung („S2”), trebuie efectuată o ajustare fiscal-bugetară de 8,8 puncte procentuale din PIB, pentru a se asigura faptul că rata datoriei publice se stabilizează pe termen lung. Această valoare, una dintre cele mai ridicate din țările UE, este determinată de poziția bugetară inițială (o contribuție de 5,1 pp din PIB) și de costurile legate de îmbătrânirea populației, în special pensiile și asistența medicală (o contribuție de 3,7 pp din PIB). Ambele elemente sunt determinate de noua lege a pensiilor.
viabilitatea pe termen lung a fondurilor de pensii din cadrul celui de al doilea pilon.	Unele progrese. Mai multe dispoziții din OUG 114/2018 care amenințau viabilitatea pe termen lung a celui de al doilea pilon al sistemului de pensii au fost abrogate sau modificate la începutul anului 2020. Astfel, a fost eliminată dispoziția privind posibilitatea de a înceta plata contribuțiilor la cel de al doilea pilon al sistemului de pensii după o perioadă de cotizare de 5 ani, iar cerințele minime de capital mărite au fost eliminate. De asemenea, a fost anulată reducerea semnificativă a taxelor administrative care pot fi percepute de societățile de administrare de fonduri din cadrul celui de al doilea pilon de pensii. Aceste taxe de administrare au fost modificate și mai mult, însă fără o evaluare prealabilă a impactului, în cadrul căreia să fie consultate toate părțile interesate relevante.

RST 3: Să amelioreze calitatea și caracterul incluziv al educației, în special pentru romi și alte grupuri defavorizate. Să asigure îmbunătățirea competențelor, inclusiv a competențelor digitale, în special prin sporirea relevanței pe piața forței de muncă a educației și formării profesionale și a învățământului superior. Să sporească acoperirea și calitatea serviciilor sociale și să finalizeze reforma venitului minim de incluziune. Să îmbunătățească funcționarea dialogului social. Să asigure stabilirea salariului minim pe baza unor criterii obiective, compatibile cu crearea de locuri de muncă și cu competitivitatea. Să îmbunătățească accesul la asistență medicală și eficiența sectorului sănătății din punctul de vedere al costurilor, inclusiv prin favorizarea tratamentului ambulatoriu.	România a realizat progrese limitate ca răspuns la RST 3.
Să amelioreze calitatea și caracterul incluziv al educației, în special pentru romi și alte grupuri defavorizate.	Progrese limitate. Provocările legate de calitatea și caracterul incluziv al educației persistă, în special în zonele rurale și pentru romi și alte grupuri dezavantajate, care au constant rezultate școlare slabe și rate ridicate de părăsire timpurie a școlii. Sunt în derulare unele reforme, dar se întârzie punerea lor în aplicare și rezultatele nu sunt încă vizibile.
Să asigure îmbunătățirea competențelor, inclusiv a competențelor digitale, în special prin sporirea relevanței pe piața forței de muncă a educației și formării profesionale și a învățământului superior.	Niciun progres. Sunt necesare măsuri urgente pentru soluționarea problemelor legate de dobândirea competențelor de bază la școală și pentru îmbunătățirea alfabetizării digitale a populației. Procentul de tineri care își evaluează competențele digitale la un nivel redus este cel mai ridicat din UE (41 % față de 14 % în medie la nivelul UE). Elevii înscriși în programe de educație și formare profesională (EFP) au o expunere limitată la învățarea la locul de muncă. Relevanța redusă pe piața forței de muncă a educației și formării profesionale și a învățământului superior are un impact negativ asupra perspectivelor profesionale ale absolvenților (doar 69 % din absolvenții EFP sunt angajați față de media UE de 79,5 %). Fondul social european sprijină eforturile de sporire a relevanței EFP, însă lipsește o reformă cuprinzătoare.

Să sporească acoperirea și calitatea serviciilor sociale.	Progrese limitate. Indicatorul social de referință utilizat ca bază pentru calcularea majorității prestațiilor sociale nu a fost actualizat de la introducerea sa în 2008. Progresele în ceea ce privește furnizarea de servicii sociale sunt în continuare insuficiente, în special în zonele rurale. Decalajul dintre descentralizarea serviciilor sociale și mijloacele financiare s-a accentuat și mai mult în 2019, având un impact negativ asupra eficacității și a calității furnizării de servicii la nivel local și asupra comunităților sărace. Proiectul-pilot cofinanțat de UE ce vizează introducerea de echipe integrate la nivel de comunitate este în curs de implementare, primele rezultate vizibile fiind așteptate în 2020.
Să finalizeze reforma venitului minim de incluziune.	Niciun progres. Punerea în aplicare a venitului minim de incluziune a fost amânată din nou, până în 2021.
Să îmbunătățească funcționarea dialogului social.	Progrese limitate. Implicarea partenerilor sociali în procesul de elaborare a politicilor rămâne limitată. În pofida cadrului stabilit, aceasta este în continuare mai degrabă o cerință procedurală decât un dialog veritabil. Autoritățile raportează rate crescute de acoperire a negocierilor colective (45 % în 2019). Acest lucru ar putea rezulta din faptul că negocierea colectivă devine temporar obligatorie pentru toți angajatorii, în urma transferului contribuțiilor de asigurări sociale în 2017. Situația negocierilor colective la nivel de sector nu s-a schimbat, însă. Discuțiile privind modificarea cadrului legislativ și revizuirea sectoarelor vizate au stagnat.
Să asigure stabilirea salariului minim pe baza unor criterii obiective, compatibile cu crearea de locuri de muncă și cu competitivitatea.	Progrese limitate. Potrivit autorităților, majorarea salariului minim de la 1 ianuarie 2020 s-a bazat pe o formulă care ia în considerare mai mulți indicatori economici, cum ar fi rata inflației și productivitatea muncii. Decizia a fost precedată de discuții cu sindicatele și cu organizațiile patronale. Cu toate acestea, nu există încă un mecanism obiectiv de stabilire a salariului minim.
Să îmbunătățească accesul la asistență medicală și eficiența sectorului sănătății din punctul de vedere al costurilor, inclusiv prin favorizarea tratamentului ambulatoriu.	Progrese limitate. S-au înregistrat progrese limitate în ceea ce privește îmbunătățirea accesului la asistență medicală. Nevoile nesatisfăcute în materie de consultații medicale care au fost raportate de pacienți sunt ridicate și din nou în creștere. O politică susținută de stimulare a asistenței medicale acordate în afara instituțiilor spitalicești de către Casa Națională de Asigurări de Sănătate poate genera o reorientare naturală către asistența ambulatorie. Nu s-a înregistrat nicio îmbunătățire la nivelul măsurilor de politică generală ale sistemului de sănătate din România pentru a facilita această reorientare.

RST 4: Să axeze politica economică în materie de investiții pe sectorul transporturilor, vizând în special sustenabilitatea acestuia, pe sectorul energetic cu emisii scăzute de dioxid de carbon și pe eficiența energetică, pe infrastructura de mediu și pe inovare, ținând seama de disparitățile regionale. Să îmbunătățească procesul de pregătire și stabilire a priorităților în ceea ce privește proiectele mari și să se accelereze punerea în aplicare a acestora. Să îmbunătățească eficiența achizițiilor publice și să asigure punerea în aplicare integrală și sustenabilă a strategiei naționale în domeniul achizițiilor publice.	România a realizat progrese limitate ca răspuns la RST 4.
Să axeze politica economică în materie de investiții pe sectorul transporturilor, vizând în special sustenabilitatea acestuia, pe sectorul energetic cu emisii scăzute de dioxid de carbon și pe eficiența energetică, pe infrastructura de mediu și pe inovare, ținând seama de disparitățile regionale.	Progrese limitate. S-au înregistrat progrese limitate în ceea ce privește elaborarea de studii de fezabilitate pentru modernizarea infrastructurii feroviare, iar lucrările au rămas cu mult în urmă. Acest lucru este cauzat în principal de lipsa capacității administrative și de procedurile de achiziții ineficiente. Au fost alocate granturi europene pentru dezvoltarea unei rețele de încărcare rapidă multistandard cu acces liber de-a lungul coridoarelor rețelei centrale TEN-T. Cu toate acestea, până în prezent nu sunt planificate proiecte care să asigure instalații alternative de aprovizionare cu combustibili ecologici în porturi. S-au înregistrat unele progrese în ceea ce privește investițiile în infrastructura de mediu, în special în proiecte privind apele uzate, iar punerea în aplicare a proiectelor s-a accelerat spre sfârșitul anului 2019. În alte domenii, progresele sunt mai limitate, în special în cazul proiectelor privind deșeurile. În ceea ce privește proiectele în materie de natură/biodiversitate și aer, nu s-au înregistrat progrese reale, chiar dacă sunt disponibile fonduri. Nu s-au realizat progrese în ceea ce privește cercetarea și inovarea. Măsurile oficiale raportate nu sunt suficiente pentru a răspunde și subfinanțării din domeniul cercetării și inovării, și problemelor structurale ale bazei științifice publice și ale sectorului privat de cercetare și dezvoltare (C-D). În lipsa unei creșteri semnificative a bugetului public pentru cercetare și dezvoltare și a unor măsuri de reglementare conexe care să vizeze creșterea calității C-D și a inovării, nu se așteaptă multe progrese.
Să îmbunătățească procesul de pregătire și stabilire a priorităților în ceea ce privește proiectele mari și să se accelereze punerea în aplicare a acestora.	Progrese limitate. Dată fiind atât punerea în aplicare a fondurilor actuale ale politicii de coeziune a UE, cât și pregătirea următoarei perioade de programare (2021-2027), autoritățile române au început să accelereze punerea în aplicare a proiectelor mari și au prezentat Comisiei o serie de proiecte în domenii precum transporturile, sănătatea și gestionarea apelor uzate. Cu toate acestea, strategia bugetară pentru

	perioada 2020-2022, adoptată în decembrie 2019, conține niveluri scăzute de cheltuieli de capital planificate și de cheltuieli planificate pentru proiectele cofinanțate de UE.
Să îmbunătățească eficiența achizițiilor publice și să asigure punerea în aplicare integrală și sustenabilă a strategiei naționale în domeniul achizițiilor publice.	Unele progrese. Deși s-au înregistrat unele progrese în ceea ce privește punerea în aplicare a anumitor angajamente din cadrul Strategiei naționale în domeniul achizițiilor publice, s-a renunțat la alte angajamente sau chiar s-a adoptat o poziție opusă. Ca exemple pozitive, menționăm noul sistem de achiziții publice electronice, adoptarea unei strategii naționale ambițioase privind profesionalizarea, precum și organismul de achiziții publice centralizate care a devenit operațional recent (ONAC). Cu toate acestea, modificările aduse mecanismului de control <i>ex ante</i> creează riscuri semnificative în ceea ce privește eficiența și implementarea fondurilor UE. În plus, imprevizibilitatea persistentă a modificărilor legislative din domeniul achizițiilor publice, efectuate fără consultări publice prealabile și fără evaluări ale impactului relevante, sporesc lipsa de încredere în sistemul de achiziții publice și, în ultimă instanță, îi afectează eficiența.
RST 5: Să se asigure că inițiativele legislative nu subminează securitatea juridică, prin îmbunătățirea calității și a previzibilității procesului decizional, inclusiv prin consultări adecvate cu părțile interesate, prin evaluări efective ale impactului și prin simplificarea procedurilor administrative. Să consolideze guvernanta corporativă a întreprinderilor de stat.	România nu a înregistrat niciun progres ca răspuns la RST 5.
Să se asigure că inițiativele legislative nu subminează securitatea juridică, prin îmbunătățirea calității și a previzibilității procesului decizional, inclusiv prin consultări adecvate cu părțile interesate, prin evaluări efective ale impactului și prin simplificarea procedurilor administrative.	Niciun progres. Predictibilitatea procesului decizional rămâne un motiv de îngrijorare, neînregistrându-se niciun progres concret. Se respectă mai puțin de 30 % din planul anual al guvernului, iar numărul de ordonanțe de urgență este încă foarte ridicat, unele dintre acestea având un impact socioeconomic major (de exemplu, OUG 114/2018). Nu există o evaluare <i>ex ante</i> a impactului obligatorie în cazul ordonanțelor de urgență și nicio cerință privind efectuarea de consultări publice. Calitatea și utilizarea eficace a evaluărilor <i>ex ante</i> ale impactului în materie de reglementare variază în continuare în mod semnificativ, neexistând un cadru instituțional legal pentru o funcție de control al calității la nivel guvernamental. În plus, deși există diferite structuri formale, calitatea consultărilor publice se deteriorează. Consultările publice sunt în general percepute ca fiind o simplă formalitate și de slabă calitate, iar implicarea partenerilor sociali și a altor

	părți interesate relevante este limitată. Partenerii sociali și alte părți interesate relevante susțin că nu sunt consultate în mod adecvat. Cu toate acestea, sunt în curs mai multe proiecte finanțate de UE pentru a consolida metodologia și instrumentele de evaluare a impactului în materie de reglementare și pentru a mări know-how-ul la nivelul administrației publice centrale. În martie 2019, a fost lansată o nouă versiune a platformei online pentru consultări publice, menită să faciliteze interacțiunile dintre autorități și părțile interesate relevante. În prima jumătate a anului, au fost adoptate acte legislative importante de modificare a Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 114/2018, fără evaluarea impactului și fără o consultare corespunzătoare a părților interesate.
Să consolideze guvernanta corporativă a întreprinderilor de stat.	Niciun progres. Legea privind guvernanta corporativă este aplicată în continuare doar într-o mică măsură. Numirea unor consilii de administrație interimare a devenit o practică standard. Sancțiunile financiare aplicate în cazul abaterilor administrative sunt simbolice și nu au puterea de a schimba comportamentul general. În 2019 majoritatea întreprinderilor de stat au înregistrat rezultate operaționale și financiare mai slabe.

Strategia Europa 2020 (obiective naționale și progrese înregistrate)	
Obiectivul privind rata de ocupare a forței de muncă stabilit în PNR: 70 %.	Se consideră că obiectivul național a fost deja atins, dat fiind că rata de ocupare a forței de muncă în grupa de vârstă 20-64 de ani este de 70,5 % în T2-2019, ceea ce demonstrează o creștere constantă în ultimii ani.
Obiectivul privind C-D stabilit în PNR: 2 % din PIB.	România nu va atinge obiectivul privind intensitatea C-D până în 2020. În 2018 intensitatea C-D a țării a fost de numai 0,51 % din PIB, România clasându-se astfel pe ultimul loc în UE. În ultimii ani, România s-a situat constant la coada clasamentului UE. Cheltuielile publice pentru C-D au scăzut în continuu din 2011, de la 0,32 % din PIB la 0,20 % în 2018. Pe de altă parte, cheltuielile întreprinderilor cu C-D (BERD) au crescut de la 0,12 % din PIB în 2013 la 0,30 % în 2018. Proiectele de investiții în infrastructura de C-D finanțate de UE încep să demareze într-un ritm lent, însă este puțin probabil ca acestea să rezolve problema subfinanțării cronice a

	sistemului de cercetare și inovare.
Obiectivul național privind emisiile de gaze cu efect de seră (GES): – 19 % în 2020 comparativ cu 2005 (în sectoarele care nu sunt incluse în sistemul UE de comercializare a certificatelor de emisii).	România este pe drumul cel bun pentru îndeplinirea obiectivului stabilit. Conform estimărilor preliminare, emisiile de GES au scăzut cu 2 % între 2005 și 2018 și se preconizează că vor crește cu 1 % între 2005 și 2020. Se așteaptă, prin urmare, atingerea obiectivului cu o marjă de 18 puncte procentuale.
Obiectivul pentru 2020 privind energia din surse regenerabile: 24 %.	Cu o pondere a energiei din surse regenerabile în consumul final brut de energie de 24,8 %, România va atinge obiectivul stabilit pentru 2020 în ceea ce privește energia din surse regenerabile. Ordonanța de urgență nr. 24/2017 a fost aprobată prin Legea nr. 184/2018 și a introdus modificări ale sistemului de promovare a energiei din surse regenerabile, oferind sprijin pentru promovarea energiei din surse regenerabile în mod durabil și asigurând totodată un impact rezonabil asupra consumatorilor. Această abordare are ca obiectiv să ofere stabilitatea și previzibilitatea atât de necesare pentru sectorul energiei din surse regenerabile din România.
Eficiența energetică, obiective privind consumul de energie pentru 2020: obiectivul României de eficiență energetică pentru anul 2020 este de 43 Mtep, exprimate în consum de energie primară (30,3 Mtep exprimate în consumul final de energie).	În 2017, România a realizat doar 53 % din economiile de energie obligatorii la nivelul utilizării finale aferente perioadei 2014-2020 în temeiul Directivei privind eficiența energetică, riscând astfel să nu își poată îndeplini până în 2020 obligația care îi revine. Consumul de energie a continuat să crească în toate sectoarele.
Obiectivul privind părăsirea timpurie a sistemului de educație/formare: 11,3 %.	Rata de părăsire timpurie a școlii a scăzut la 16,4 % în 2018, însă obiectivul este departe de a fi atins. Deși scăderea din 2017 a fost semnificativă (1,7 puncte), rata generală a stagnat începând cu 2009, iar România are în continuare una dintre cele mai mari rate de părăsire timpurie a școlii din UE.
Obiectivul privind învățământul terțiar: 26,7 % din populația cu vârsta cuprinsă între 30 și 34 de ani.	În 2018, progresele înregistrate în ceea ce privește rata de absolvire a învățământului terțiar în ultimul deceniu au fost inversate, rata respectivă scăzând în comparație cu 2017 de la 26,3 % la 24,6 %, rămânând astfel cea mai scăzută rată din UE.
Obiectivul de reducere a numărului de persoane expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială, exprimat în număr absolut de persoane: 580 000 (anul de referință 2010: 8,4 milioane).	Se consideră că obiectivul național a fost deja atins. În termeni absoluți, numărul persoanelor care nu mai sunt expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială începând cu 2008 a ajuns deja la 2 755 000 în 2018.

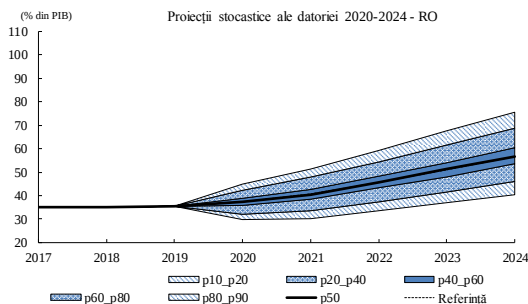
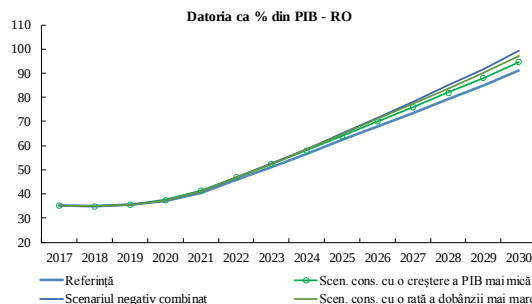
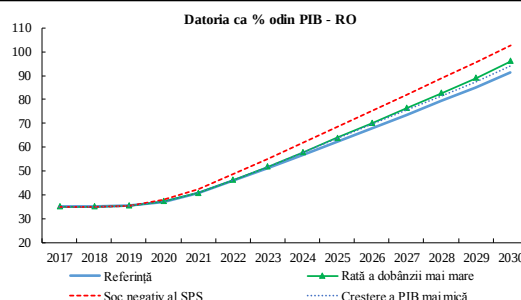
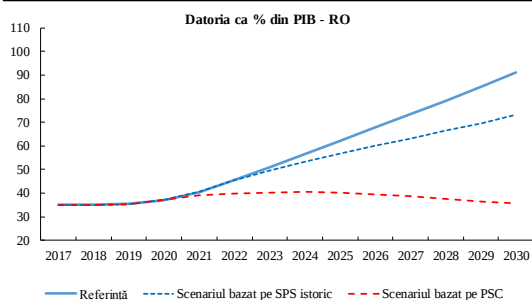
(¹) Pentru a evalua progresele realizate în punerea în aplicare a recomandărilor specifice fiecărei țări (RST) se folosesc următoarele categorii:

Niciun progres: statul membru nu a anunțat în mod credibil și nici nu a adoptat vreo măsură ca răspuns la recomandarea specifică.

În această categorie intră o serie de situații tipice care trebuie interpretate de la caz la caz, ținându-se seama de condițiile specifice fiecărei țări. Ele cuprind următoarele: nu s-au anunțat măsuri juridice, administrative sau bugetare nici în programul național de reformă, nici în alte comunicări oficiale către parlamentul național/comisiile parlamentare competente sau către Comisia Europeană, pe căi publice (de exemplu, într-un comunicat de presă sau pe site-ul guvernului); nici ramura executivă, nici cea legislativă nu a prezentat acte fără caracter legislativ; statul membru a luat primele măsuri pentru a da curs RST, cum ar fi a comandat un studiu sau a instituit un grup de studiu care să analizeze eventualele măsuri ce trebuie luate (cu excepția cazului în care RST solicită în mod expres orientări sau acțiuni exploratorii). Cu toate acestea, măsura (măsurile) clar specificată (specificate) pentru a da curs RST nu a (au) fost propusă (propușe). Progrese limitate: statul membru: a anunțat unele măsuri, dar acestea nu răspund decât într-o măsură limitată RST și/sau a prezentat acte legislative la nivelul ramurii sale executive sau legislative, dar acestea nu au fost încă adoptate și sunt necesare și acțiuni suplimentare fără caracter legislativ de substanță pentru aplicarea RST; a prezentat acte fără caracter legislativ, dar nu a întreprins acțiunile ulterioare de punere în aplicare necesare pentru a da curs RST. Unele progrese: statul membru a adoptat măsuri care dau curs parțial RST și/sau care dau curs RST, dar mai sunt necesare eforturi relativ importante pentru a răspunde pe deplin RST, întrucât s-au pus în aplicare doar câteva dintre aceste măsuri. De exemplu, s-a adoptat una sau mai multe măsuri de către parlamentul național sau printr-un ordin ministerial, dar normele metodologice de aplicare nu au intrat în vigoare. Progrese substanțiale: statul membru a adoptat măsuri care contribuie semnificativ la aplicarea RST, iar măsurile respective au fost puse în aplicare în marea lor majoritate. Aplicare integrală: statul membru a pus în aplicare toate măsurile necesare pentru a da curs în mod adecvat RST.

ANEXA B: ANALIZA SUSTENABILITĂȚII DATORIEI EFECTUATĂ DE COMISIE ȘI RISCURILE BUGETARE

Proiecțiile datoriei publice guvernamentale conform scenariilor de referință și alternativ și al testelor de sensibilitate													
RO - Proiecțiile datoriei în scenariul de referință													
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Ponderea datoriei brute	35,0	35,5	37,2	40,6	45,8	51,1	56,7	62,3	68,0	73,6	79,3	85,1	91,2
Variațiile ponderii (-1+2+3) din care	-0,1	0,5	1,7	3,4	5,2	5,3	5,6	5,7	5,6	5,7	5,7	5,7	6,2
(1) Sold primar (1.1+1.2+1.3)	-1,8	-2,4	-3,2	-4,8	-6,5	-6,4	-6,3	-6,2	-6,3	-6,3	-6,3	-6,4	-6,4
(1.1) Sold primar structural (1.1.1-1.1.2+1.1.3)	-1,6	-2,3	-3,1	-4,6	-6,4	-6,3	-6,3	-6,2	-6,3	-6,3	-6,3	-6,4	-6,4
(1.1.1) Sold primar structural (ant. cost. îmbătrân. pop.)	-1,6	-2,3	-3,1	-4,6	-6,4	-6,3	-6,3	-6,2	-6,3	-6,3	-6,3	-6,4	-6,4
(1.1.2) Costuri legate de îmbătrânirea populației					1,8	1,7	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,7	1,7
(1.1.3) Alte (taxe, impozite și venituri din proprietăți)					0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1	-0,1	-0,1
(1.2) Componenta ciclică	0,1	0,0	0,0	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
(1.3) Măsuri unice și alte măsuri temporare	-0,3	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
(2) Efect de bulgăre de zăpadă (2.1+2.2+2.3)	-2,0	-2,5	-1,5	-1,4	-1,3	-1,0	-0,7	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6	-0,2
(2.1) Cheltuieli cu dobânzile	1,2	1,2	1,2	1,3	1,5	1,8	2,1	2,4	2,7	3,0	3,4	3,7	4,0
(2.2) Efectul creșterii	-1,3	-1,3	-1,2	-1,1	-1,3	-1,5	-1,6	-1,6	-1,8	-2,0	-2,2	-2,3	-2,2
(2.3) Efectul inflației	-1,9	-2,4	-1,5	-1,6	-1,5	-1,4	-1,2	-1,4	-1,5	-1,7	-1,8	-1,9	-2,1
(3) Ajustări stoc-flux	0,1	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Termen scurt	Termen mediu	S1	Analiza sustenabilității datoriei (detalii)						ASD	S2	Termen lung	
			Referință	SPS istoric	Creștere a PIB mai mică	Rată a dobânzii mai mare	Șoc negativ al SPS	Proiecții stocastice				
REDUS (S0 = 0,4)	RIDICAT	RIDICAT (S1 = 5,7)	Categoria de risc	RIDICAT	MEDIU	RIDICAT	RIDICAT	RIDICAT	RIDICAT	RIDICAT	RIDICAT (S2 = 8,8)	RIDICAT
			Nivelul datoriei (2030)	91,2	73,4	94,2	96,1	102,9				
			An cu datoria cea mai mare	2030	2030	2030	2030	2030				
			Probabilitatea de datorie mai mare	96,0%	88,0%			96,2%				
			Dif. dintre percentile					35,0				

Notă: Pentru informații suplimentare, a se vedea Monitorul Comisiei Europene privind sustenabilitatea datoriei (MSD) din 2019.

[1] Primul tabel prezintă proiecțiile în baza scenariului de referință, fără modificări ale politicii fiscal-bugetare. Tabelul prezintă dinamica datoriei publice proiectate și defalcarea acesteia în funcție de soldul primar, efectul de bulgăre de zăpadă și ajustările stoc-flux. Efectul de bulgăre de zăpadă măsoară impactul net al efectelor de contracarare ale ratei dobânzii, inflației, creșterii PIB real (și ale ratelor de schimb în unele țări). Ajustările stoc-flux includ diferențele dintre contabilitatea de casă și contabilitatea pe bază de angajamente, acumularea netă de active, precum și evaluarea și alte efecte reziduale.

[2] Graficele prezintă o serie de teste de sensibilitate pentru scenariul de referință, precum și scenarii de politică alternative, mai ales: scenariul bazat pe soldul primar structural (SPS) istoric (în care SPS se stabilește la media istorică), scenariul bazat pe Pactul de stabilitate și de creștere (PSC) (în care se presupune că politica fiscal-bugetară evoluează în conformitate cu principalele dispoziții ale PSC), scenariul cu o rată mai mare a dobânzii (+1 pp. comparativ cu referința), scenariul cu o creștere a PIB mai mică (-0,5 pp. comparativ cu referința) și scenariul unui șoc negativ al SPS (calibrat pe baza variației prognozate). S-au inclus, de asemenea, un scenariu negativ combinat și teste de sensibilitate consolidate (pentru rata dobânzii și creștere), precum și proiecții stocastice. Pentru informații detaliate privind elaborarea acestor proiecții, a se vedea RSF 2018 și MSD 2019.

[3] Al doilea tabel prezintă clasificarea generală a riscurilor fiscal-bugetare pe termen scurt, mediu și lung.

a. Pentru perspectiva pe termen scurt, categoria de risc (reducus/ridicată) are la bază indicatorul S0. S0 este un indicator de depistare timpurie a presiunilor bugetare în următorul an și are la bază 25 de variabile bugetare, financiare și de competitivitate care s-au dovedit în trecut a fi indicatori de anticipare a presiunilor fiscal-bugetare. Pragul critic la care se semnalează presiunile fiscal-bugetare este de 0,46.

b. Pentru perspectiva pe termen mediu, categoria de risc (reducus/mediu/ridicată) are la bază utilizarea comună a indicatorului S1 și a rezultatelor analizei sustenabilității datoriei (ASD). Indicatorul S1 măsoară ajustarea fiscal-bugetară necesară (cumulată pe perioada de 5 ani următoare orizontului de prognoză și menținută ulterior) pentru a aduce rata datoriei la nivelul de 60 % până în 2034. Valorile critice utilizate sunt 0 și 2,5 pp. din PIB. Clasificarea ASD are la bază rezultatele a cinci scenarii determinante (scenariul de referință, scenariul bazat pe SPS istoric, scenariul cu o rată a dobânzii mai mare, scenariul cu o creștere a PIB mai mică și scenariul unui șoc negativ al SPS) și proiecțiile stocastice. Se folosesc diferite criterii, ca de exemplu nivelul proiectat al datoriei, traiectoria datoriei, veridicitatea ipotezelor fiscal-bugetare, probabilitatea stabilizării datoriei și amploarea incertitudinilor.

c. Pentru perspectiva pe termen lung, categoria de risc (reducus/mediu/ridicată) are la bază utilizarea comună a indicatorului S2 și a rezultatelor ASD. Indicatorul S2 măsoară ajustarea fiscal-bugetară imediată și permanentă care este necesară pentru a stabili ponderea datoriei în PIB pe termen nelimitat, inclusiv costurile legate de îmbătrânirea populației. Valorile critice utilizate sunt 2 și 6 pp. din PIB. Rezultatele ASD se folosesc pentru a stabili mai bine clasificarea riscurilor pe termen lung, mai ales în cazurile în care s-au identificat vulnerabilități ale datoriei (o categorie de risc ASD mediu/ridicată).

ANEXA C: TABELE STANDARD

Tabelul C.1: **Indicatori ai pieței financiare**

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Totalul activelor din sectorul bancar (% din PIB) ⁽¹⁾	60,1	57,6	55,5	52,6	51,4	48,4
Ponderea activelor celor mai mari cinci bănci (% din totalul activelor)	54,2	57,4	59,1	59,5	61,6	-
Capitalul străin în sistemul bancar (% din totalul activelor) ⁽²⁾	90,0	90,5	91,4	77,3	74,9	74,5
Indicatori privind soliditatea financiară: ⁽²⁾						
— credite neperformante (% din totalul creditelor)	20,7	13,4	9,7	6,6	5,3	5,0
— rata de acoperire a capitalului (%)	17,7	18,9	19,2	19,4	19,7	19,0
— rentabilitatea capitalurilor proprii (%) ⁽³⁾	-15,2	11,3	10,6	11,7	13,6	13,0
Credite bancare acordate sectorului privat (variație % anuală) ⁽¹⁾	-1,3	4,5	3,3	7,1	9,9	9,6
Credite pentru achiziționarea de locuințe (variație % anuală) ⁽¹⁾	9,2	15,5	13,4	13,2	12,9	10,8
Raportul dintre credite și împrumuturi ⁽²⁾	67,2	67,6	68,2	69,2	71,7	73,6
Lichiditatea băncii centrale ca % din obligații ⁽¹⁾	-	-	-	-	0,0	0,0
Datoria privată (% din PIB)	62,1	58,0	53,7	50,9	47,4	-
Datoria externă brută (% din PIB) ⁽²⁾ — publică	21,8	19,6	19,0	18,0	17,3	17,2
— privată	28,9	26,8	28,2	27,9	27,0	26,0
Spreadul ratei dobânzii pe termen lung față de Bund (puncte de bază)*	333,1	297,8	322,9	364,1	429,0	478,2
Spreadurile la swapul pe riscul de credit pentru titlurile de valoare de stat (5 ani)*	137,4	110,0	105,9	92,5	83,5	85,2

(1) Cele mai recente date se referă la situația din T3-2019. Nu sunt incluse doar băncile, ci toate instituțiile financiare monetare, cu excepția băncilor centrale.

(2) Cele mai recente date se referă la situația din T2-2019.

(3) Valorile trimestriale sunt anualizate.

* Măsurate în puncte de bază.

Surse: Comisia Europeană (ratele dobânzilor pe termen lung); Banca Mondială (datoria externă brută); Eurostat (datoria privată); BCE (toți ceilalți indicatori).

Tabelul C.2: **Tabloul de bord social – principalii indicatori**

	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ⁵
Egalitate de șanse și acces pe piața forței de muncă						
Părăsirea timpurie a sistemului de educație și formare: (% din populația în vârstă de 18-24 de ani)	18,1	19,1	18,5	18,1	16,4	:
Diferența de gen în ocuparea forței de muncă (pp)	16,7	17,5	17,6	17,1	18,3	18,8
Inegalitatea veniturilor măsurată ca raport între chintila superioară și cea inferioară (S80/S20)	7,2	8,3	7,2	6,5	7,2	:
Rata riscului de sărăcie sau de excluziune socială ⁽¹⁾ (RSE)	40,3	37,4	38,8	35,7	32,5	:
Tineri care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare (% din populația în vârstă de 15-24 de ani)	17,0	18,1	17,4	15,2	14,5	:
Piețe dinamice ale forței de muncă și condiții de muncă echitabile						
Rata ocupării forței de muncă (20-64 de ani)	65,7	66,0	66,3	68,8	69,9	70,9
Rata șomajului ⁽²⁾ (15-74 de ani)	6,8	6,8	5,9	4,9	4,2	3,9
Rata șomajului de lungă durată (ca % din populația activă)	2,8	3,0	3,0	2,0	1,8	1,8
Venitul brut disponibil al gospodăriilor în termeni reali pe cap de locuitor ⁽³⁾ (indice: 2008=100)	99,3	106,0	116,4	131,1	145,5	:
Remunerația anuală netă a unui lucrător cu normă întreagă necăsătorit, fără copii, care câștigă un salariu mediu (niveluri în SPC, medie pe trei ani)	8621	8987	9609	:	:	:
Remunerația anuală netă a unui lucrător cu normă întreagă necăsătorit, fără copii, care câștigă un salariu mediu (variație procentuală, termeni reali, medie pe trei ani)	0,33	5,00	8,51	:	:	:
Sprijin public / Protecție și incluziune socială						
Impactul transferurilor sociale (fără pensii) asupra reducerii sărăciei ⁽⁴⁾	12,8	13,3	14,2	16,6	16,1	:
Copii mai mici de 3 ani care beneficiază de îngrijire formală	2,6	9,4	17,4	15,7	13,2	:
Nevoi de asistență medicală nesatisfăcute autoraportate	9,8	9,4	6,5	4,7	4,9	:
Persoane cu competențe digitale generale de bază sau mai avansate (% din populația în vârstă de 16-74 de ani)	:	26,0	28,0	29,0	:	:

(1) Persoane expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială (RSE): persoanele care sunt expuse riscului de sărăcie (RS) și/sau care au o stare materială extrem de precară (SEP) și/sau locuiesc în gospodării cu o intensitate a muncii egală cu zero sau foarte scăzută (IMS).

(2) „Șomeri” înseamnă persoanele care nu au fost încadrate în muncă, dar care au fost în căutarea unui loc de muncă și care puteau să își înceapă activitatea imediat sau în termen de două săptămâni.

(3) Venitul brut disponibil al gospodăriilor fără ajustări este definit conform proiectului de raport comun privind ocuparea forței de muncă din 2019.

(4) Reducere în procente a ratei riscului de sărăcie, ca urmare a transferurilor sociale (calculată comparând rata riscului de sărăcie înainte de efectuarea transferurilor sociale cu cea de după efectuarea transferurilor; pensiile nu sunt considerate transferuri sociale în calcul).

(5) Media primelor trei trimestre ale anului 2019 pentru rata de ocupare a forței de muncă, rata șomajului și diferența de gen în ceea ce privește ocuparea forței de muncă.

Sursa: Eurostat

Tabelul C.3: Indicators privind piața forței de muncă și educația

Indicatori privind piața forței de muncă	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ⁵
Rata de activitate (15-64 de ani)	65,7	66,1	65,6	67,3	67,8	68,5
Încadrarea la locul de muncă, în funcție de durată						
Între 0 și 11 luni	5,0	6,2	4,9	5,8	4,9	:
Între 12 și 23 de luni	6,0	7,4	6,4	6,7	6,8	:
Între 24 și 59 de luni	20,0	19,5	20,5	19,8	23,4	:
60 de luni sau mai mult	69,0	66,8	68,2	67,7	64,9	:
Creșterea nivelului de ocupare a forței de muncă* (variație % comparativ cu anul anterior)	0,8	-0,9	-1,0	2,6	0,2	-0,4
Rata de ocupare a femeilor (% din numărul femeilor în vârstă de 20-64 de ani)	57,3	57,2	57,4	60,2	60,6	61,3
Rata de ocupare a bărbaților (% din numărul bărbaților în vârstă de 20-64 de ani)	74,0	74,7	75,0	77,3	78,9	80,1
Rata de ocupare a lucrătorilor în vârstă* (% din populația în vârstă de 55-64 de ani)	43,1	41,1	42,8	44,5	46,3	47,7
Muncă cu fracțiune de normă* (% din ocuparea totală a forței de muncă în vârstă de 15-64 de ani)	8,7	8,8	7,4	6,8	6,5	6,3
Muncă pe durată determinată* (% din numărul angajaților cu contract pe durată determinată în vârstă de 15-64 de ani)	1,5	1,4	1,4	1,2	1,1	1,4
Rata trecerii de la locuri de muncă temporare la locuri de muncă permanente (media pe trei ani)	57,8	56,5	56,1	56,9	62,7	:
Rata șomajului în rândul tinerilor (% din populația activă în vârstă de 15-24 de ani)	24,0	21,7	20,6	18,3	16,2	16,3
Diferențe de gen în munca cu fracțiune de normă	1,2	0,6	0,4	0,2	0,6	0,6
Diferențe de remunerare între femei și bărbați ⁽²⁾ (fără ajustări)	4,5	5,8	5,2	3,5	:	:
Indicatori privind educația și formarea	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Participarea adulților la învățare (% din numărul persoanelor în vârstă de 25-64 de ani care participă la educație și formare)	1,5	1,3	1,2	1,1	0,9	:
Rezultate școlare slabe ⁽³⁾	:	39,9	:	:	:	:
Absolvirea învățământului terțiar (% din populația în vârstă de 30-34 de ani care a absolvit cu succes învățământul terțiar)	25,0	25,6	25,6	26,3	24,6	:
Variația rezultatelor care se explică prin statutul socioeconomic al elevilor sau studenților ⁽⁴⁾	:	13,8	:	:	:	:

* Indicator care nu este inclus în tabloul de bord

(1) Șomerii pe termen lung sunt persoanele aflate în șomaj de cel puțin 12 luni.

(2) Diferența dintre câștigurile salariale orare brute medii ale angajaților remunerați de sex masculin și cele ale angajaților remunerați de sex feminin, exprimată ca procent din câștigurile salariale orare brute medii ale angajaților remunerați de sex masculin. Această diferență este definită ca „neajustată”, întrucât nu se fac corecții în funcție de modul de distribuție a caracteristicilor individuale (și, prin urmare, oferă o imagine de ansamblu a inegalităților de gen în ceea ce privește remunerarea). Se includ toți angajații care lucrează în întreprinderile care au cel puțin zece angajați, fără restricții legate de vârstă și de numărul de ore lucrate.

(3) Rezultatele evaluării PISA (OCDE) privind rezultatele slabe la matematică ale elevilor de 15 ani.

(4) Impactul statutului socioeconomic și cultural asupra rezultatelor evaluării PISA (OCDE).

(5) Media primelor trei trimestre ale anului 2019. Datele referitoare la rata șomajului în rândul tinerilor sunt ajustate sezonier.

Surse: Eurostat, OCDE

Tabelul C.4: Indicators privind incluziunea socială și sănătatea

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Cheltuieli cu prestațiile de asigurări sociale* (% din PIB)						
Asigurări de sănătate/asistență medicală	3,9	3,9	3,8	3,9	3,9	:
Indemnizații pentru invaliditate	1,1	1,1	1,1	1,0	0,9	:
Pensii pentru limită de vârstă și pensii de urmaș	8,0	8,0	7,9	7,9	7,9	:
Prestații pentru familie/copii	1,2	1,2	1,3	1,4	1,1	:
Indemnizații de șomaj	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	:
Indemnizații pentru locuințe	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	:
Indemnizații legate de excluziunea socială neclasificate în altă parte	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	:
Total	14,6	14,4	14,3	14,4	14,1	:
din care: prestații acordate în funcție de venituri	0,6	0,6	0,6	0,5	0,6	:
Cheltuielile administrației publice, pe domenii (% din PIB)						
Protecție socială	11,5	11,4	11,4	11,5	11,7	:
Sănătate	4,0	4,0	4,2	4,0	4,3	:
Educație	2,8	3,0	3,1	3,3	2,8	:
Cheltuieli suportate direct de beneficiar pentru serviciile de asistență medicală	20,2	20,3	21,3	20,8	20,5	:
Copii expuși riscului de sărăcie sau de excluziune socială (% din numărul persoanelor în vârstă de 0-17 ani)*	51,4	50,7	46,8	49,2	41,7	38,1
Rata riscului de sărăcie ⁽¹⁾ (% din totalul populației)	23,0	25,1	25,4	25,3	23,6	23,5
Rata riscului de sărăcie în rândul persoanelor încadrate în muncă (% din numărul persoanelor care ocupă un loc de muncă)	18,4	19,8	18,8	18,9	17,4	15,3
Rata deprivării materiale severe ⁽²⁾ (% din totalul populației)	29,8	25,9	22,7	23,8	19,7	16,8
Rata privării severe de locuință ⁽³⁾ , în funcție de regimul de ocupare a locuinței						
Proprietar, cu credit ipotecar sau împrumut	16,1	4,9	1,6	1,4	1,2	0,0
Chiriaș, chirie la prețul pieței	21,2	32,8	53,0	46,0	27,2	23,8
Proporția persoanelor care locuiesc în gospodării cu o intensitate scăzută a muncii ⁽⁴⁾ (% din numărul persoanelor în vârstă de 0-59 de ani)	7,6	7,2	7,9	8,2	6,9	7,4
Praguri de sărăcie exprimate în moneda națională în prețuri constante*	3888	3991	4253	4518	5167	6228
Speranță de viață sănătoasă						
Femei	5,2	5,7	5,7	5,6	5,1	:
Bărbați	5,8	5,9	6,3	6,2	5,9	:
Rata de înlocuire agregată a pensiilor ⁽⁵⁾	0,7	0,7	0,6	0,7	0,6	0,5
Dimensiunea conectivității a indicelui economiei și societății digitale (DESI) ⁽⁶⁾	:	43,9	46,2	49,8	54,1	:
Coeficientul GINI înainte de impozitare și de transferuri*	51,8	52,1	54,1	54,4	52,3	:
Coeficientul GINI după impozitare și transferuri*	34,0	34,7	37,4	34,7	33,1	35,1

* Indicator care nu este inclus în tabloul de bord

(1) Rata riscului de sărăcie (RS): proporția persoanelor cu un venit disponibil pe adult-echivalent inferior valorii de 60 % din venitul național median pe adult-echivalent.

(2) Proporția persoanelor care se află în cel puțin patru din următoarele forme de precaritate: i) nu își pot permite să își plătească chiria sau facturile de întreținere; ii) nu își pot permite să își mențină locuința la un nivel de încălzire adecvat; iii) nu pot face față unor cheltuieli neprevăzute; iv) nu își pot permite să mănânce carne, peste sau o proteină echivalentă cel puțin o dată la două zile; v) nu își pot permite să petreacă o săptămână de vacanță pe an în afara locuinței; vi) nu își pot permite să aibă un automobil; vii) nu își pot permite să aibă o mașină de spălat; viii) nu își pot permite să aibă un televizor color sau ix) să aibă un telefon.

(3) Procentul populației totale care trăiește în locuințe supraaglomerate și care este afectată de lipsa unei locuințe.

(4) Persoane care trăiesc în gospodării cu o intensitate a muncii foarte scăzută: proporția persoanelor cu vârsta cuprinsă între 0 și 59 de ani care locuiesc în gospodării în care adulții (cu excepția copiilor aflați în întreținere) au lucrat mai puțin de 20 % din timpul lor de lucru potențial total în cele 12 luni precedente.

(5) Raportul dintre mediana pensiilor brute individuale ale persoanelor cu vârsta cuprinsă între 65 și 74 de ani și mediana câștigurilor brute individuale ale persoanelor cu vârsta cuprinsă între 50 și 59 de ani.

(6) Conexiune fixă în bandă largă (33 %), conexiune mobilă în bandă largă (22 %), viteză (33 %) și tarife (11 %), conform Taboului de bord al Agendei digitale.

Surse: Eurostat, OCDE

Tabelul C.5: Indicatori de performanță și indicatori de politici ai pieței produselor

Indicatori de performanță	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Creșterea productivității muncii pe persoană ¹ (t/t-1) în %						
Creșterea productivității muncii în industrie	3,98	0,19	8,52	2,17	5,16	3,27
Creșterea productivității muncii în construcții	4,72	2,70	6,84	5,37	-10,85	4,86
Creșterea productivității muncii în serviciile de piață	3,85	0,64	3,10	3,59	5,51	-0,04
Creșterea indicelui costurilor unitare ale muncii ² (t/t-1) în %						
Creșterea indicelui costurilor unitare ale muncii în industrie	-3,55	0,59	-0,06	7,24	6,60	10,74
Creșterea indicelui costurilor unitare ale muncii în construcții	-3,96	-12,10	4,96	-2,90	21,33	19,21
Creșterea indicelui costurilor unitare ale muncii în serviciile de piață	3,01	5,72	-0,17	10,65	7,00	13,06
Mediul de afaceri	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Timpul necesar pentru executarea contractelor ³ (zile)	512	512	512	512	512	512
Timpul necesar pentru a demara o afacere ³ (zile)	8,0	8,0	8,0	12,0	12,0	35,0
Rezultatul cererilor de credite bancare depuse de IMM-uri ⁴	0,99	0,94	0,46	0,36	0,69	0,75
Cercetare și inovare	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Intensitatea C-D	0,39	0,38	0,49	0,48	0,50	0,51
Cheltuielile administrației publice cu educația ca % din PIB	2,80	3,00	3,10	3,30	2,80	:
Persoane angajate cu studii superioare și/sau angajate în sectorul științei și al tehnologiei, ca % din totalul ocupării forței de muncă	24	24	26	27	27	27
Persoane care au absolvit învățământul terțiar ⁵	14	14	15	15	15	16
Tineri cu studii de nivel secundar superior ⁶	80	80	80	80	80	82
Balanța comercială a produselor de înaltă tehnologie ca % din PIB	-1,96	-1,66	-1,75	-1,60	-1,88	-1,78
Piețele produselor și serviciilor și concurența	2003	2008	2013			2018*
Reglementarea piețelor de produse (PMR) conform OCDE ⁷ , în ansamblu	:	:	1,69			1,86
PMR conform OCDE ⁷ , comerț cu amănuntul	:	:	1,80			1,35
PMR conform OCDE ⁷ , servicii profesionale ⁸	:	:	:			2,57
PMR conform OCDE ⁷ , industrii de rețea ⁹	:	:	1,97			1,73

* Deși valorile indicatorilor din 2003 până în 2013 sunt comparabile, metodologia s-a schimbat considerabil în 2018. Drept urmare, seriile anterioare nu pot fi comparate cu indicatorii din 2018 privind reglementarea piețelor de produse.

1 Valoarea adăugată în prețuri constante împărțită la numărul de persoane angajate.

2 Remunerarea angajaților în prețuri constante împărțită la valoarea adăugată în prețuri constante.

3 Metodologiile, inclusiv ipotezele, pentru acest indicator sunt prezentate în detaliu la adresa:

<http://www.doingbusiness.org/methodology>.

4 Media răspunsului la întrebarea Q7B_a. „[Credit bancar]: în cazul în care ați solicitat și ați încercat să negociați acest tip de finanțare în ultimele șase luni, care a fost rezultatul?”. Răspunsurile au fost codificate după cum urmează: zero – dacă s-a onorat întreaga cerere, unu – dacă s-a primit cel puțin 75 %, doi – dacă s-a primit mai puțin de 75 %, trei – dacă cererea a fost refuzată sau respinsă; răspunsurile au fost tratate ca valori lipsă dacă cererea este încă în curs sau dacă răspunsul respondenților a fost „nu știu”.

5 Procentaj din populația cu vârsta cuprinsă între 15 și 64 de ani care a absolvit o formă de învățământ terțiar.

6 Procentaj din populația cu vârsta cuprinsă între 20 și 24 de ani care a ajuns cel puțin în ciclul superior al învățământului secundar.

7 Indice: 0 = nu sunt reglementate; 6 = cele mai reglementate. Metodologiile pentru indicatorii OCDE privind reglementarea piețelor de produse sunt prezentate în detaliu la adresa:

<http://www.oecd.org/competition/reform/indicatorsofproductmarketregulationhomepage.htm>

8 Media simplă a indicatorilor de reglementare pentru avocați, contabili, arhitecți și ingineri.

9 Indicatori OCDE agregați privind reglementarea în sectoarele energiei, transporturilor și comunicațiilor (ETCR).

Surse: Comisia Europeană; Banca Mondială, „Doing Business” (pentru executarea contractelor și intervalul de timp necesar pentru demararea unei afaceri); OCDE (pentru indicatorii privind reglementarea piețelor de produse); SAFE (pentru rezultatul cererilor de credite bancare ale IMM-urilor).

Tabelul C.6: Creșterea verde

Performanța creșterii verzi		2013	2014	2015	2016	2017	2018
La nivel macroeconomic							
Intensitatea energetică	kgpe/€	0,24	0,23	0,22	0,21	0,21	0,20
Intensitatea emisiilor de CO ₂	kg/€	0,86	0,83	0,80	0,75	0,70	-
Intensitatea resurselor (reciproca productivității resurselor)	kg/€	2,66	2,68	3,07	2,97	2,55	2,47
Intensitatea deșeurilor	kg/€	-	1,26	-	1,17	-	-
Balanța comercială în sectorul energetic	% din PIB	-1,9	-1,4	-0,9	-0,9	-1,3	-1,6
Ponderea energiei în IAPC	%	12,45	12,21	12,25	11,94	12,08	11,79
Diferența dintre variația prețului la energie și inflație	pp	5,0	0,1	2,8	-1,0	1,6	7,0
Costul unitar real al energiei	% din valoarea raport	27,6	26,5	26,6	26,7	-	-
Raportul dintre taxele de mediu și impozitele salariale		0,20	0,21	0,24	0,26	0,24	-
Taxe de mediu	% din PIB	2,1	2,4	2,5	2,4	2,0	2,1
La nivel sectorial							
Intensitatea energetică a industriei	kgpe/€	0,15	0,14	0,14	0,13	0,12	0,12
Costul unitar real al energiei pentru industria prelucrătoare, cu excepția rafinării	% din valoarea adăugată	21,2	20,6	20,4	20,3	-	-
Ponderea industriilor energointensive în economie	% din PIB	11,42	12,03	12,34	12,39	12,40	12,33
Prețurile energiei electrice pentru utilizatorii industriali medii	€/kWh	0,09	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08
Prețurile gazelor naturale pentru utilizatorii industriali medii	€/kWh	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03
Cheltuielile publice cu C-D pentru energie	% din PIB	0,01	0,02	0,01	0,02	0,01	0,01
Cheltuielile publice cu C-D pentru protecția mediului	% din PIB	0,02	0,01	0,01	0,02	0,01	0,01
Rata de reciclare a deșeurilor municipale	%	13,2	13,1	13,2	13,3	14,0	11,1
Ponderea emisiilor de GES care intră în sfera ETS*	%	36,8	37,0	36,3	35,2	35,0	34,8
Intensitatea energetică a transporturilor	kgpe/€	0,54	0,53	0,48	0,43	0,43	0,41
Intensitatea emisiilor de CO ₂ în sectorul transporturilor	kg/€	0,70	0,68	0,70	0,68	0,70	0,68
Securitatea alimentării cu energie							
Dependența de importurile de energie	%	18,1	16,4	16,4	21,6	23,1	-
Indicele agregat al concentrării furnizorilor	HHI	18,8	16,4	21,5	29,2	26,1	-
Diversificarea mixului energetic	HHI	22,9	23,1	23,0	23,1	23,2	23,3

Toți indicatorii macro de intensitate sunt exprimați sub forma unui raport între o cantitate fizică și PIB (în prețuri din 2010).

Intensitatea energetică: consumul intern brut de energie (în kgpe) împărțit la PIB (în EUR).

Intensitatea emisiilor de CO₂: emisiile de gaze cu efect de seră (în kg de echivalent CO₂) împărțite la PIB (în EUR).

Intensitatea resurselor: consumul intern de materiale (în kg) împărțit la PIB (în EUR).

Intensitatea deșeurilor: cantitatea de deșeurii (în kg) împărțită la PIB (în EUR).

Balanța comercială în sectorul energetic: balanța exporturilor și importurilor de energie, exprimată ca % din PIB.

Ponderea componentei energiei în IAPC: ponderea elementelor de tip „energie” în costul de consum utilizat pentru calcularea IAPC.

Diferența dintre variația prețului energiei și inflație: componenta energetică a IAPC și inflația IAPC totală (variație % anuală).

Costul unitar real al energiei: costurile reale ale energiei ca % din valoarea totală adăugată pentru economie.

Intensitatea energetică în industrie: consumul energetic final din industrie (în kgpe) împărțit la valoarea adăugată brută a industriei (în EUR la nivelul anului 2010).

Costul unitar real al energiei pentru industria prelucrătoare, cu excepția rafinării: costurile reale ca % din valoarea adăugată pentru sectoarele prelucrătoare.

Ponderea industriilor energointensive în economie: proporția valorii adăugate brute a industriilor energointensive în PIB.

Prețurile la electricitate și gaze naturale pentru utilizatorii industriali medii: tranșa de consum 500-2 000 MWh și 10 000-100 000 GJ; cifrele nu includ TVA.

Rata de reciclare a deșeurilor municipale: raportul dintre deșeurile municipale compostate și reciclate și deșeurile municipale totale.

Cheltuielile publice cu C-D pentru energie sau pentru mediu: cheltuieli publice cu C-D pentru aceste categorii, ca % din PIB.

Proporția emisiilor de GES care intră sub incidența sistemului UE de comercializare a certificatelor de emisii (ETS) (cu excepția aviației): pe baza emisiilor de GES (cu excepția exploatarea terenurilor, a schimbării destinației terenurilor și a silviculturii), conform raportării efectuate de către statele membre către Agenția Europeană de Mediu.

Intensitatea energetică în sectorul transporturilor: consumul final de energie al activității de transport, inclusiv al aviației internaționale (în kgpe), împărțit la valoarea adăugată brută a sectorului transporturilor și depozitării (în EUR la nivelul anului 2010).

Intensitatea emisiilor de CO₂ în sectorul transporturilor: emisiile de GES din sectorului transporturilor și depozitării, împărțite la valoarea adăugată brută a sectorului transporturilor și depozitării (în EUR la nivelul anului 2010).

Dependența de importurile de energie: valoarea netă a importurilor de energie împărțită la consumul intern brut de energie, inclusiv consumul de păcură grea în străinătate.

Indicele agregat al concentrării furnizorilor: indicele Herfindahl care acoperă petrolul, gazele naturale și cărbunele. Valorile mai mici indică o mai mare diversificare și, prin urmare, un risc mai redus.

Diversificarea mixului energetic: indicele Herfindahl care acoperă gazele naturale, toate produsele petroliere, energia nucleară, energia din surse regenerabile și combustibili solizi. Valorile mai mici indică o mai mare diversificare.

* Comisia Europeană și Agenția Europeană de Mediu – date provizorii din 2018.

Surse: Comisia Europeană și Agenția Europeană de Mediu (ponderea emisiilor de GES care intră în sfera ETS); Comisia Europeană (taxele de mediu raportate la impozitele salariale și PIB); Eurostat (toți ceilalți indicatori).

ANEXA D: ORIENTĂRI ÎN MATERIE DE INVESTIȚII PRIVIND FONDUL PENTRU O TRANZIȚIE JUSTĂ ÎN PERIOADA 2021-2027 PENTRU ROMÂNIA

Plecând de la propunerea Comisiei, această anexă⁽⁶⁰⁾ prezintă punctele de vedere preliminare ale serviciilor Comisiei cu privire la domeniile de investiții prioritare și la condițiile-cadru pentru realizarea eficace în România a investițiilor din cadrul Fondului pentru o tranziție justă aferente perioadei 2021-2027. Aceste domenii de investiții prioritare derivă din analiza mai amplă a zonelor din România care se confruntă cu provocări socioeconomice grave generate de procesul de tranziție către o economie a Uniunii neutră din punct de vedere climatic până în 2050 și evaluate în cadrul raportului. Prezenta anexă constituie baza unui dialog între România și serviciile Comisiei, și, totodată, conține orientările relevante pentru statele membre în ceea ce privește pregătirea planurilor lor teritoriale de tranziție justă, care vor sta la baza programării Fondului pentru o tranziție justă. Investițiile din cadrul Fondului pentru tranziție justă le completează pe cele finanțate în cadrul politicii de coeziune pentru care s-au formulat orientări în anexa D din Raportul de țară pentru România din 2019 ⁽⁶¹⁾.

În România, cărbunele este exploatat în principal în cele două subregiuni ale Văii Jiului și Rovinari/Turceni, situate în județele Hunedoara și Gorj.

În cele două județe lucrează 90 % din întreaga forță de muncă minieră din România; numărul total de locuri de muncă ce depind direct de extracția de cărbune sau de producția de energie pe bază de cărbune se ridică la 18 600, iar alte 10 000 de locuri de muncă depind în mod indirect de cărbune. Hunedoara și Gorj reprezintă aproximativ 90 % din emisiile de gaze cu efect de seră (GES) cauzate de centralele electrice pe bază de cărbune din România sau aproximativ 30 % din totalul emisiilor de GES din România care provin din industria minieră și cea prelucrătoare. Este probabil ca renunțarea la extracția și utilizarea de combustibili fosili să pună în pericol aceste locuri de muncă.

În plus, ambele județe au o serie de instalații industriale cu emisii mari de dioxid de carbon care se adaugă la provocarea privind decarbonizarea, deoarece se preconizează că multe dintre aceste întreprinderi vor fi restructurate înainte de 2030, ceea ce ar putea avea, de asemenea, o influență negativă asupra ocupării forței de muncă. Pe baza acestei evaluări preliminare, pare să se justifice concentrarea intervenției din Fondul pentru o tranziție justă asupra acestor zone geografice.

Pentru a face față provocărilor legate de tranziție, s-au identificat nevoile de investiții cu un rang ridicat de prioritate, menite să atenueze costurile socioeconomice ale tranziției. Acțiunile-cheie ale Fondului pentru o tranziție justă ar putea viza în special:

- investiții în regenerarea și decontaminarea siturilor, proiecte de restaurare a terenurilor și de reconversie;
- investiții în dezvoltarea de tehnologii și infrastructuri pentru o energie curată la prețuri accesibile, reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, eficiența energetică și energia din surse regenerabile;
- investiții productive în IMM-uri, inclusiv în întreprinderi nou-înființate, care conduc la diversificare și reconversie economică;
- investiții în crearea de noi întreprinderi, inclusiv prin incubatoare de afaceri și servicii de consultanță;

⁽⁶⁰⁾ Prezenta anexă trebuie examinată în coroborare cu Propunerea CE de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind Fondul pentru o tranziție justă în perioada 2021-2027 [COM (2020) 22] și cu Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului de stabilire a unor dispoziții comune privind Fondul european de dezvoltare regională, Fondul social european plus, Fondul de coeziune și Fondul european pentru pescuit și afaceri maritime și de instituire a unor norme financiare aplicabile acestor fonduri, precum și Fondului pentru azil și migrație, Fondului pentru securitate internă și Instrumentului pentru managementul frontierelor și vize [COM (2020) 23].

⁽⁶¹⁾ SWD(2019) 1022 final.

- investiții în activități de cercetare și inovare și promovarea transferului de tehnologii avansate;
- perfecționarea și recalificarea lucrătorilor;
- asistență pentru căutarea unui loc de muncă acordată persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă;
- incluziunea activă a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă;
- asistență tehnică.

Se estimează că aceste județe vor înregistra pierderi considerabile de locuri de muncă, care ar putea să nu fie compensate în totalitate de crearea și dezvoltarea de IMM-uri. În mod excepțional și în cazul în care este necesar pentru punerea în aplicare a planului teritorial pentru o tranziție justă, ar putea, prin urmare, să se ia în considerare sprijinirea investițiilor productive în întreprinderile mari.

În plus, în zonele industriale din aceste județe, în care se desfășoară activitățile enumerate în anexa I la Directiva 2003/87/CE, lucrează un număr considerabil de angajați și activitățile respective sunt în pericol din cauza emisiilor ridicate de gaze cu efect de seră. S-ar putea lua în considerare sprijinirea investițiilor pentru reducerea emisiilor, cu condiția să se obțină o reducere substanțială a acestor emisii (cu mult sub nivelurile de referință relevante utilizate pentru alocarea cu titlu gratuit în temeiul Directivei 2003/87/CE) și cu condiția ca investițiile să fie compatibile cu Pactul ecologic european.

În județele Dolj, Galați, Prahova și Mureș lucrează un număr semnificativ de angajați în producția de energie electrică pe bază de combustibili fosili și în producția de energie termică sau în industria prelucrătoare energointensivă și în industria grea (produse chimice, ciment de prelucrare a metalului, îngrășăminte etc.). Aceste județe reprezintă aproximativ 35 % din emisiile totale de gaze cu efect de seră din România care provin din industria minieră și din industria prelucrătoare.

Întrucât se preconizează că sectoarele identificate vor suferi modificări semnificative legate de tranziția energetică necesară, pare justificat ca Fondul pentru o tranziție justă să intervină și în aceste zone geografice, pentru a le acorda sprijin în procesul de reconversie.

Pentru a face față acestor provocări, s-au identificat și nevoile de investiții cu un rang ridicat de prioritate, menite să atenueze costurile socioeconomice ale tranziției. Acțiunile-cheie ale Fondului pentru o tranziție justă ar putea viza în special:

- investiții productive în IMM-uri, inclusiv în întreprinderi nou-înființate, care conduc la diversificare și reconversie economică;
- investiții în crearea de noi întreprinderi, inclusiv prin incubatoare de afaceri și servicii de consultanță;
- investiții în activități de cercetare și inovare și promovarea transferului de tehnologii avansate;
- investiții în dezvoltarea de tehnologii și infrastructuri pentru o energie curată la prețuri accesibile, eficiența energetică și energia din surse regenerabile;
- investiții în digitalizare;
- investiții în regenerarea și decontaminarea siturilor, proiecte de restaurare a terenurilor și de reconversie;

- investiții în consolidarea economiei circulare, inclusiv prin prevenirea generării de deșeuri și reducerea acestora, precum și utilizarea eficientă a resurselor, reutilizare, reparare și reciclare;
- perfecționarea și recalificarea lucrătorilor;
- incluziunea activă a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă;
- asistență tehnică.

Se estimează că aceste patru județe vor înregistra pierderi considerabile de locuri de muncă, care ar putea să nu fie compensate în totalitate de crearea și dezvoltarea de IMM-uri; prin urmare, s-ar putea lua în considerare sprijinirea investițiilor productive în întreprinderile mari.

În plus, în zonele industriale din aceste județe, în care se desfășoară activitățile enumerate în anexa I la Directiva 2003/87/CE, lucrează un număr considerabil de angajați și activitățile respective sunt în pericol din cauza emisiilor ridicate de gaze cu efect de seră; s-ar putea lua în considerare sprijinirea investițiilor pentru reducerea emisiilor, cu condiția să se obțină o reducere substanțială a acestor emisii (cu mult sub nivelurile de referință relevante utilizate pentru alocarea cu titlu gratuit în temeiul Directivei 2003/87/CE) și cu condiția ca investițiile să fie compatibile cu Pactul ecologic european.

ANEXA E: PROGRESELE ÎNREGISTRATE ÎN VEDEREA ÎNDEPLINIRII OBIECTIVELOR DE DEZVOLTARE DURABILĂ

Evaluarea progreselor pe termen scurt realizate de România în vederea îndeplinirii obiectivelor de dezvoltare durabilă ⁽⁶²⁾

Tabelul E.1 prezintă datele pentru România și UE-28 referitoare la indicatorii incluși în setul de indicatori privind ODD la nivelul UE, utilizat de Eurostat pentru [monitorizarea progreselor înregistrate în direcția îndeplinirii ODD în contextul UE](#) ⁽⁶³⁾. Având în vedere că tendința pe termen scurt la nivelul UE este evaluată pe o perioadă de 5 ani, sunt prezentate atât valoarea la începutul perioadei, cât și cea mai recentă valoare disponibilă. Indicatorii sunt actualizați periodic în [secțiunea dedicată SDI](#) de pe site-ul internet al Eurostat.

Tabelul E.1: **Indicatori care măsoară progresele realizate de România în vederea îndeplinirii obiectivelor de dezvoltare durabilă**

ODD/ Subtemă	Indicator	Unitate	România				UE-28			
			La început anul	valoarea	Recent anul	valoarea	La început anul	valoarea	Recent anul	valoarea
ODD1 – Fără sărăcie										
Sărăcie multidimensională	Persoane expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială	% din populație	2013	41,9	2018	32,5	2013	24,6	2018	21,9
	Persoane expuse riscului de sărăcie a veniturilor după transferurile sociale	% din populație	2013	23,0	2018	23,5	2013	16,7	2018	17,1
	Persoane care trăiesc într-o stare materială extrem de precară	% din populație	2013	29,8	2018	16,8	2013	9,6	2018	5,8
	Persoane care trăiesc în gospodării cu o intensitate a muncii foarte scăzută	% din populația cu vârsta între 0 și 59 de ani	2013	7,6	2018	7,4	2013	11,0	2018	8,8
	Rata riscului de sărăcie în rândul persoanelor încadrate în muncă	% din populația cu vârsta de cel puțin 18 ani	2013	18,4	2018	15,3	2013	9,0	2018	9,5
Nevoi de bază	Populația care trăiește într-o locuință cu un acoperiș cu probleme de izolație, pereți, podele sau fundație cu igrasie sau mușgai la nivelul cadrelor ferestrelor sau al podelei	% din populație	2013	16,2	2018	10,1	2013	15,6	2018	13,9
	Nevoi de asistență medicală nesatisfăcute autoraportate	% din populația cu vârsta de cel puțin 16 ani	2013	10,9	2018	4,9	2013	3,7	2018	2,0
	Populația care nu are nici baie, nici duș, nici toaletă interioară cu apă curentă în gospodărie	% din populație	2013	33,7	2018	25,6	2013	2,2	2018	1,7
	Populația care nu este în măsură să își încălzească îndeajuns locuința	% din populație	2013	14,7	2018	9,6	2013	10,7	2018	7,3
	Rata de supraaglomerare	% din populație	2013	50,6	2018	46,3	2013	17,0	2018	15,5
ODD2 – Foamete „zero”										
Malnutriție	Rata obezității	% din populația cu vârsta de cel puțin 18 ani	2014	9,4	2017	10,4	2014	15,9	2017	15,2
Producția agricolă durabilă	Venitul factorilor de producție din agricultură pe unitate de muncă pe an (UMA)	EUR, volume înlanțuite (2010)	2012	3.074	2017	4.380	2012	14.865	2017	17.304
	Sprijin guvernamental pentru cercetare și dezvoltare în domeniul agriculturii	milioane EUR	2013	14,6	2018	14,3	2013	3.048,6	2018	3.242,5
	Suprafața destinată agriculturii ecologice	% din suprafața agricolă utilizată	2013	2,1	2018	2,4	2013	5,7	2018	7,5
	Balanța brută a azotului pe terenuri agricole	kg pe hectar	2012	16	2017	-12	2010	49	2015	51
Impactul producției agricole asupra mediului	Emisiile de amoniac din agricultură	kg pe hectar din suprafața agricolă utilizată	2012	10,8	2017	10,8	2011	19,7	2016	20,3
	Azotați în ape subterane	mg NO ₃ per litru	Nu se aplică		Nu se aplică		2012	19,2	2017	19,1
	Erozunea estimată a solului cauzată de apă	km ²	2010	16.159,3	2016	15.696,7	2010	207.232,2	2016	205.294,5
	Indicele comun al păsărilor de câmp	indice 2000 = 100	Nu se aplică		Nu se aplică		2013	83,9	2018	80,7
ODD3 – Sănătate și bunăstare										
O viață sănătoasă	Speranța de viață la naștere	ani	2012	74,4	2017	75,3	2012	80,3	2017	80,9
	Ponderea persoanelor cu o stare bună sau foarte bună de sănătate	% din populația cu vârsta de cel puțin 16 ani	2013	68,8	2018	70,6	2013	67,3	2018	69,2
Factori determinanți ai sănătății	Prevalența fumetului	% din populația cu vârsta de cel puțin 15 ani	2012	30	2017	28	2014	26	2017	26
	Rata obezității	% din populația cu vârsta de cel puțin 18 ani	2014	9,4	2017	10,4	2014	15,9	2017	15,2
	Populația care locuiește în gospodării și care consideră că suferă din cauza zgomotului	% din populație	2013	26,4	2018	20,1	2013	18,8	2018	18,3
	Expunerea la poluarea atmosferică prin particule (PM _{2,5})	μg/m ³	2012	19,4	2017	20,4	2012	16,8	2017	14,1
Cauzele de deces	Rata mortalității cauzate de boli cronice	numărul la 100 000 de persoane cu vârsta sub 65 de ani	2011	246,9	2016	229,6	2011	132,5	2016	119,0
	Rata mortalității cauzate de tuberculoză, HIV și hepatită	numărul la 100 000 de persoane	2011	7,8	2016	6,6	2011	3,4	2016	2,6
	Persoane decedate în accidente la locul de muncă	numărul la 100 000 de angajați	2012	5,78	2017	4,49	2012	1,91	2017	1,65
	Persoane decedate în accidente rutiere	numărul de persoane decedate	2012	2.042	2017	1.951	2012	28.231	2017	25.257
Accesul la asistență medicală	Nevoi de asistență medicală nesatisfăcute autoraportate	% din populația cu vârsta de cel puțin 16 ani	2013	10,9	2018	4,9	2013	3,7	2018	2,0

(Continuare pe pagina următoare)

⁽⁶²⁾ Date extrase la data de 9 februarie 2020 din baza de date a Eurostat (set oficial de indicatori privind ODD la nivelul UE; a se vedea <https://ec.europa.eu/eurostat/web/sdi/main-tables>).

⁽⁶³⁾ Setul de indicatori privind ODD la nivelul UE este aliniat, în măsura posibilă, la lista ONU a indicatorilor globali, luând act de faptul că indicatorii ONU sunt selectați pentru raportarea la nivel global și, prin urmare, nu sunt întotdeauna relevanți în contextul UE. Indicatorii privind ODD la nivelul UE au legături strânse cu inițiativele de politică ale UE.

Tabel (continuare)

ODI/ Subtemă	Indicator	Unitate	România				UE-28			
			La început		Recent		La început		Recent	
			anul	valoarea	anul	valoarea	anul	valoarea	anul	valoarea
ODD 4 – Educație de calitate										
Educație de bază	Persoane care au părăsit timpuriu sistemul de învățământ și de formare profesională	% din populația cu vârsta între 18 și 24 de ani	2013	17,3	2018	16,4	2013	11,9	2018	10,6
	Participarea la educația copiilor preșcolari	% din grupa de vârstă cuprinsă între 4 ani și vârsta de începere a învățământului obligatoriu	2012	85,5	2017	89,6	2012	94,0	2017	95,4
	Nivel scăzut de cunoștințe de citire	% din elevii în vârstă de 15 ani	2015	38,7	2018	40,8	2015	19,7	2018	21,7
	Tineri care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare	% din populația cu vârsta între 15 și 29 de ani	2013	19,6	2018	17,0	2013	15,9	2018	12,9
Învățământ terțiar	Absolenți de învățământ terțiar	% din populația cu vârsta între 30 și 34 de ani	2013	22,9	2018	24,6	2013	37,1	2018	40,7
	Rata de angajare a noilor absolvenți	% din populația cu vârsta între 20 și 34 de ani	2013	67,2	2018	77,4	2013	75,4	2018	81,7
Educația adulților	Participarea adulților la învățare	% din populația cu vârsta între 25 și 64 de ani	2013	2,0	2018	0,9	2013	10,7	2018	11,1
ODD 5 – Egalitate de gen										
Violența bazată pe gen	Acte de violență fizică și sexuală la adresa femeilor, petrecute într-un interval de 12 luni înainte de interviu	% din femei	Nu se aplică		2012	7	Nu se aplică		2012	8
Educație	Diferența de gen în rândul persoanelor care au părăsit timpuriu sistemul de învățământ și de formare profesională	puncte procentuale, persoane cu vârsta între 18 și 24 de ani	2013	2,8	2018	0,6	2013	3,4	2018	3,3
	Diferența de gen în ceea ce privește rata de absolvire a învățământului terțiar	puncte procentuale, persoane cu vârsta între 30 și 34 de ani	2013	2,6	2018	6,7	2013	8,5	2018	10,1
	Diferența de gen în ceea ce privește rata de ocupare a noilor absolvenți	puncte procentuale, persoane cu vârsta între 20 și 34 de ani	2013	4,5	2018	10,5	2013	4,4	2018	3,4
Ocuparea forței de muncă	Diferența de remunerare între femei și bărbați, în formă neajustată	% din veniturile salariale orare brute medii ale bărbaților	2012	6,9	2017	3,5	2012	17,4	2017	16,0
	Diferența de gen în ceea ce privește ocuparea forței de muncă	puncte procentuale, persoane cu vârsta între 20 și 64 de ani	2013	16,3	2018	18,3	2013	11,7	2018	11,6
	Diferența de gen în rândul populației inactive ca urmare a responsabilităților de îngrijire	puncte procentuale, persoane cu vârsta între 20 și 64 de ani	2013	28,7	2018	31,7	2013	25,5	2018	27,1
Posturi de conducere	Locuri deținute de femei în parlamentele și guvernele naționale	% din locuri	2014	11,9	2019	19,8	2014	27,2	2019	31,5
	Femei care ocupă posturi de conducere de nivel superior	% din membrii consiliului de administrație	2014	11,0	2019	13,0	2014	20,2	2019	27,8
ODD 6 – Apă curată și sanitație										
Sanitație	Populația care nu are nici baie, nici duș, nici toaletă interioară cu apă curentă în gospodărie	% din populație	2013	33,7	2018	25,6	2013	2,2	2018	1,7
	Populația conectată cel puțin la un sistem secundar de epurare a apelor uzate	% din populație	2012	35,3	2017	46,5	Nu se aplică		Nu se aplică	
Calitatea apei	Consumul biocimic de oxigen în râuri	mg O ₂ per litru	2012	3,33	2017	3,22	2012	2,06	2017	2,00
	Azotat în ape subterane	mg NO ₃ per litru	Nu se aplică		Nu se aplică		2012	19,2	2017	19,1
	Fosfat în râuri	mg PO ₄ per litru	2012	0,096	2017	0,098	2012	0,096	2017	0,093
	Locuri de îmbăiere interioare cu un nivel excelent de calitate a apei	% din locurile de îmbăiere cu un nivel excelent de calitate a apei	2013	0,0	2018	0,0	2013	76,5	2018	80,8
Eficiența utilizării apei	Indicele de exploatare a apei	% din apa disponibilă medie pe termen lung	2012	16,4	2017	17,1	Nu se aplică		Nu se aplică	
ODD 7 – Energie curată și la prețuri accesibile										
Consumul de energie	Consumul de energie primară	milioane de tone echivalent petrol (Mtep)	2013	30,4	2018	32,5	2013	1.577,4	2018	1.551,9
	Consumul final de energie	milioane de tone echivalent petrol (Mtep)	2013	21,8	2018	23,5	2013	1.115,5	2018	1.124,1
	Consumul final de energie în gospodării pe cap de locuitor	kgep	2013	386	2018	398	2013	605	2018	552
	Productivitatea energetică	EUR pe kgep	2013	4,2	2018	5,1	2013	7,6	2018	8,5
	Intensitatea emisiilor de gaze cu efect de seră generate de consumul de energie	indice 2000 = 100	2012	93,1	2017	83,1	2012	91,5	2017	86,5
Aprovizionarea cu energie	Pondereea energiei din surse regenerabile în consumul final brut de energie	%	2013	23,9	2018	23,9	2013	15,4	2018	18,0
	Dependența de importurile de energie	% din importurile de energie brută disponibilă	2013	18,1	2018	24,1	2013	53,2	2018	55,7
Accesul la energie la prețuri accesibile	Populația care nu este în măsură să își încălzească îndeajuns locuința	% din populație	2013	14,7	2018	9,6	2013	10,7	2018	7,3

(Continuare pe pagina următoare)

Tabel (continuare)

ODD/ Subtemă	Indicator	Unitate	România				UE-28			
			La început		Recent		La început		Recent	
			anul	valoarea	anul	valoarea	anul	valoarea	anul	valoarea
ODD 8 – Muncă decentă și creștere economică										
Creștere economică durabilă	PIB-ul real pe cap de locuitor	EUR pe cap de locuitor, volume înlanțuite (2010)	2013	6.760	2018	8.740	2013	25.750	2018	28.280
	Ponderea investițiilor în PIB	% din PIB	2013	24,8	2018	21,0	2013	19,5	2018	20,9
	Productivitatea resurselor	EUR pe kg, volume înlanțuite (2010)	2013	0,38	2018	0,40	2013	1,98	2018	2,04
Ocuparea forței de muncă	Tinerii care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare	% din populația cu vârsta între 15 și 29 de ani	2013	19,6	2018	17,0	2013	15,9	2018	12,9
	Rata de ocupare a forței de muncă	% din populația cu vârsta între 20 și 64 de ani	2013	64,7	2018	69,9	2013	68,4	2018	73,2
	Rata șomejului de lungă durată	% din populația activă	2013	3,2	2018	1,8	2013	5,1	2018	2,9
	Diferența de gen în rândul populației inactive ca urmare a responsabilităților de îngrijire	puncte procentuale, persoane cu vârsta între 20 și 64 de ani	2013	28,7	2018	31,7	2013	25,5	2018	27,1
	Persoane decedate în accidente la locul de muncă	numărul la 100 000 de angajați	2012	5,78	2017	4,49	2012	1,91	2017	1,65
Muncă decentă	Rata riscului de sărăcie în rândul persoanelor încadrate în muncă	% din populație	2013	18,4	2018	15,3	2013	9	2018	9,5
ODD 9 – Industrie, inovație și infrastructură										
C-D și inovare	Cheltuieli interne brute pentru C-D	% din PIB	2013	0,39	2018	0,51	2013	2,01	2018	2,12
	Ocuparea forței de muncă în domeniile producției de tehnologie înaltă și medii spre înaltă și serviciilor cu grad ridicat de cunoștințe	% din totalul forței de muncă	2013	24,9	2018	28,5	2013	45,0	2018	46,1
	Personalul din domeniul C-D	% din populația activă	2013	0,37	2018	0,36	2013	1,15	2018	1,36
	Cereri de brevet la Oficiul European de Brevete (OEB)	număr	2012	72	2017	100	2012	56.772	2017	54.649
Transport durabil	Ponderea autobuzelor și a trenurilor în transportul total de pasageri	% din totalul de pasageri-km pentru transportul intern	2012	21,8	2017	19,7	2012	17,2	2017	16,7
	Ponderea transportului feroviar și a căilor navigabile interioare în transportul total de mărfuri	% din totalul de tone-km pentru transportul intern de mărfuri	2012	60,6	2017	57,6	2012	25,4	2017	23,3
	Emisile medii de CO ₂ pe km generate de autoturismele noi	g CO ₂ pe km	2013	132,1	2018	121,5	2014	123,4	2018	120,4
ODD 10 – Inegalități reduse										
Inegalități în interiorul țărilor	Deficitul median relativ	% distanță față de pragul de sărăcie	2013	33,6	2018	35,2	2013	23,8	2018	24,6
	Distribuirea veniturilor	raportul dintre chimila superioară și cea inferioară	2013	6,8	2018	7,2	2013	5,0	2018	5,2
	Cota de venituri a segmentului inferior de 40 % din populație	% din venituri	2013	18,1	2018	17,6	2013	21,1	2018	21,0
	Persoane expuse riscului de sărăcie a veniturilor după transferurile sociale	% din populație	2013	23,0	2018	23,5	2013	16,7	2018	17,1
Inegalități între țări	PIB-ul pe cap de locuitor ajustat în funcție de puterea de cumpărare	Cheltuieli reale pe cap de locuitor (în SPC)	2013	14.500	2018	20.100	2013	26.800	2018	31.000
	Venitul disponibil ajustat brut al gospodăriilor pe cap de locuitor	Standardul puterii de cumpărare (SPC) pe cap de locuitor	2013	10.463	2018	15.377	2013	20.392	2018	22.824
	Finanțare pentru țări în curs de dezvoltare	milioane EUR, prețuri curente	2012	:	Nu se aplică	:	2012	147.962	2017	155.224
	Importuri din țări în curs de dezvoltare	milioane EUR, prețuri curente	2013	8.669	2018	15.024	2013	817.475	2018	1.013.981
Migrația și incluziunea socială	Cereri de azil	Decizii pozitive în primă instanță, la un milion de locuitori	2013	46	2018	31	2013	213	2018	424
ODD 11 – Orașe și comunități durabile										
Calitatea vieții în orașe și comunități	Rata de supraaglomerare	% din populație	2013	50,6	2018	46,3	2013	17,0	2018	15,5
	Populația care locuiește în gospodării și care consideră că suferă din cauza zgomotului	% din populație	2013	26,4	2018	20,1	2013	18,8	2018	18,3
	Expunerea la poluarea atmosferică prin particule (PM _{2,5})	μg/m ³	2012	19,4	2017	20,4	2012	16,8	2017	14,1
	Populația care trăiește într-o locuință cu un acoperiș cu probleme de izolație, pereți, podele sau fundație cu igrasie sau mușcagii la nivelul cadrelor ferestrelor sau al podelei	% din populație	2013	16,2	2018	10,1	2013	15,6	2018	13,9
	Populația care raportează comiterea de infracțiuni, acte de violență sau vandalism în zona în care locuiește	% din populație	2013	15,7	2018	11,5	2013	14,5	2018	12,7
Mobilitate durabilă	Persoane decedate în accidente rutiere	numărul de persoane decedate	2012	2.042	2017	1.951	2012	28.231	2017	25.257
	Ponderea autobuzelor și a trenurilor în transportul total de pasageri	% din totalul de pasageri-km pentru transportul intern	2012	21,8	2017	19,7	2012	17,2	2017	16,7
Impacturi negative asupra mediului	Zonă rezidențială pe cap de locuitor	m ²	2012	355,2	2015	364,8	2012	625,0	2015	653,7
	Rata de reciclare a deșeurilor municipale	% din totalul deșeurilor generate	2013	13,2	2018	11,1	2013	41,7	2018	47,0
	Populația conectată cel puțin la un sistem secundar de epurare a apelor uzate	% din populație	2012	35,3	2017	46,5	Nu se aplică	:	Nu se aplică	:

(Continuare pe pagina următoare)

Tabel (continuare)

ODI/ Subtemă	Indicator	Unitate	România				UE-28			
			La început		Recent		La început		Recent	
			anul	valoarea	anul	valoarea	anul	valoarea	anul	valoarea
ODD 12 – Consum și producție responsabile										
Decuplarea impactului asupra mediului de creșterea economică	Consumul de substanțe chimice toxice	milioane de tone	Nu se aplică	:	Nu se aplică	:	2013	300,3	2018	313,9
	Productivitatea resurselor	EUR pe kg, volume înălțuite (2010)	2013	0,38	2018	0,40	2013	1,98	2018	2,04
	Emisiile medii de CO ₂ pe km generate de autoturismele noi	g CO ₂ pe km	2013	132,1	2018	121,5	2014	123,4	2018	120,4
	Productivitatea energetică	EUR pe kgep	2013	4,2	2018	5,1	2013	7,6	2018	8,5
Consumul de energie	Consumul de energie primară	milioane de tone echivalent petrol (Mtep)	2013	30,4	2018	32,5	2013	1.577,4	2018	1.551,9
	Consumul final de energie	milioane de tone echivalent petrol (Mtep)	2013	21,8	2018	23,5	2013	1.115,5	2018	1.124,1
	Ponderele energiei din surse regenerabile în consumul final brut de energie	%	2013	23,9	2018	23,9	2013	15,4	2018	18,0
Generarea și gestionarea deșeurilor	Rata de utilizare circulară a materialelor	% din materiale utilizate pentru uz casnic	2012	2,6	2017	1,8	2012	11,5	2017	11,7
	Generarea de deșeururi, cu excepția deșeurilor minerale majore	kg pe cap de locuitor	2012	1.162	2016	1.084	2012	1.716	2016	1.772
	Rata de reciclare a deșeurilor, cu excepția deșeurilor minerale majore	% din totalul deșeurilor tratate	2012	28	2016	30	2012	55	2016	57
ODD 13 – Acțiune climatică										
Atenuarea schimbărilor climatice	Emisiile de gaze cu efect de seră	indice 1990 = 100	2012	50,8	2017	46,1	2012	82,1	2017	78,3
	Intensitatea emisiilor de gaze cu efect de seră generate de consumul de energie	indice 2000 = 100	2012	93,1	2017	83,1	2012	91,5	2017	86,5
	Consumul de energie primară	milioane de tone echivalent petrol (Mtep)	2013	30,4	2018	32,5	2013	1.577,4	2018	1.551,9
	Consumul final de energie	milioane de tone echivalent petrol (Mtep)	2013	21,8	2018	23,5	2013	1.115,5	2018	1.124,1
	Ponderele energiei din surse regenerabile în consumul final brut de energie	%	2013	23,9	2018	23,9	2013	15,4	2018	18,0
	Emisiile medii de CO ₂ pe km generate de autoturismele noi	g CO ₂ pe km	2013	132,1	2018	121,5	2014	123,4	2018	120,4
Impactul asupra cliimei	Deviația medie la nivel european a temperaturii la suprafață	deviația temperaturii în °C, în comparație cu media din anii 1850-1899	Nu se aplică	:	Nu se aplică	:	2013	1,4	2018	2,1
	Pierderi economice legate de climă	miliarde EUR, în valori pentru 2017	Nu se aplică	:	Nu se aplică	:	2012	2.719	2017	2.649
	Aciditatea medie a oceanelor	valoarea pH	Nu se aplică	:	Nu se aplică	:	2013	8,06	2018	8,06
Sprijin pentru acțiuni în domeniul cliimei	Contribuția la angajamentul internațional de 100 miliarde USD pentru cheltuielile legate de climă	milioane EUR, prețuri curente	Nu se aplică	:	2017	0,9	Nu se aplică	:	2017	20.388,7
ODD 14 – Viața acvatică										
Sănătatea oceanelor	Locuri de înbăiere costiere cu un nivel excelent de calitate a apei	% din locurile de înbăiere cu un nivel excelent de calitate a apei	2013	34,7	2018	57,1	2013	85,5	2018	87,1
	Aciditatea medie a oceanelor	valoarea pH	Nu se aplică	:	Nu se aplică	:	2013	8,06	2018	8,06
Conservarea mediului marin	Suprafața siturilor marine desemnate în cadrul NATURA 2000	km ²	2013	1.888	2018	6.362	2013	251.566	2018	551.899
Activități pescărești sustenabile	Tendințele estimate ale biomasei stocurilor de pește	indice 2003 = 100	Nu se aplică	:	Nu se aplică	:	2012	110,0	2017	136,0
	Stocurile de pește evaluate care depășesc mortalitatea prin pescuit la producția maximă durabilă (F _{msy})	% din stocurile care depășesc mortalitatea prin pescuit la producția maximă durabilă (F _{msy})	Nu se aplică	:	Nu se aplică	:	2012	52,9	2017	42,7
ODD 15 – Viața terestră										
Starea ecosistemelor	Ponderele suprafețelor forestiere	% din suprafața totală a terenurilor	2012	32,5	2015	34,1	2012	40,3	2015	41,6
	Consumul biochimic de oxigen în râuri	mg O ₂ per litru	2012	3,33	2017	3,22	2012	2,06	2017	2,00
	Azotat în ape subterane	mg NO ₃ per litru	Nu se aplică	:	Nu se aplică	:	2012	19,2	2017	19,1
	Fosfat în râuri	mg PO ₄ per litru	2012	0,096	2017	0,098	2012	0,096	2017	0,093
Degradarea solurilor	Indicele de impermeabilizare a solului	indice 2006 = 100	2009	101,5	2015	106,0	2009	101,7	2015	104,2
	Eroziunea estimată a solului cauzată de apă	km ²	2010	16.159,3	2016	15.695,7	2010	207.232,2	2016	205.294,5
	Zonă rezidențială pe cap de locuitor	m ²	2012	355,2	2015	364,8	2012	625,0	2015	653,7
Biodiversitatea	Suprafața siturilor terestre desemnate în cadrul NATURA 2000	km ²	2013	53.788	2018	54.214	2013	787.766	2018	784.252
	Indicele privind păsările comune	indice 2000 = 100	Nu se aplică	:	Nu se aplică	:	2013	94,7	2018	93,5
	Indicele fluturilor de câmp	indice 2000 = 100	Nu se aplică	:	Nu se aplică	:	2012	72,2	2017	74,1

(Continuare pe pagina următoare)

Tabel (continuare)

ODD/ Subtemă	Indicator	Unitate	România				UE-28			
			La început		Recent		La început		Recent	
			anul	valoarea	anul	valoarea	anul	valoarea	anul	valoarea
ODD 16 – Pace, justiție și instituții eficiente										
Pace și securitate personală	Rata mortalității cauzate de omucidere	numărul la 100 000 de persoane	2011	2,2	2016	1,6	2011	0,9	2016	0,6
	Populația care raportează comiterea de infracțiuni, acte de violență sau vandalism în zona în care locuiește	% din populație	2013	15,7	2018	11,5	2013	14,5	2018	12,7
	Acte de violență fizică și sexuală la adresa femeilor, petrecute într-un interval de 12 luni înainte de interviu	% din femei	Nu se aplică		2012	7	Nu se aplică		2012	8
Accesul la justiție	Cheltuielile totale ale administrațiilor publice cu instanțele judecătorești	milioane EUR	2012	459	2017	897	2012	48.381	2017	51.027
	Percepția asupra independenței sistemului judiciar	% din populație	2016	51	2019	40	2016	52	2019	56
Încrederea în instituții	Indicele de percepție a corupției	scară cu punctaje de la 0 (foarte corupt) la 100 (foarte curat)	2013	43	2018	47	Nu se aplică		Nu se aplică	
	Populația care are încredere în Parlamentul European	% din populație	2013	49	2018	60	2013	39	2018	48
ODD 17 – Parteneriate pentru realizarea obiectivelor										
Parteneriat global	Asistența oficială pentru dezvoltare ca procent din venitul național brut	% din VNB	2013	0,07	2018	0,11	2013	0,43	2018	0,48
	Finanțarea UE pentru țări în curs de dezvoltare	milioane EUR, prețuri curente	2012	:	Nu se aplică		2012	147.962	2017	155.224
	Importurile UE din țări în curs de dezvoltare	milioane EUR, prețuri curente	2013	8.669	2018	15.024	2013	817.475	2018	1.013.981
Guvernanța financiară în cadrul UE	Datoria publică brută	% din PIB	2013	37,6	2018	35,0	2013	86,3	2018	80,4
	Ponderele taxelor de mediu și a impozitelor salariale în veniturile fiscale totale	% din veniturile fiscale totale	2013	7,5	2018	8,0	2013	6,4	2018	6,1

Sursa: Eurostat

REFERINȚE

Asociația patronală a industriei de software și servicii – ANIS (2018), *Software and IT Services in Romania Current Situation and Outlook in a Local and Global Environment* (Serviciile software și informatice din România – Situația actuală și perspective într-un mediu local și global), se poate consulta la adresa: <https://anis.ro/resurse/>

Bauer, P., Fedotenkov, I., Genty, A., Hallak, I., Harasztosi, P., Martinez Turegano, D., Nguyen, D., Preziosi, N., Rincon-Aznar, A., Sanchez Martinez, M., (2020), *Productivity in Europe: Trends and Drivers in a Service-Based Economy* (Productivitatea în Europa: tendințe și forțe motrice într-o economie bazată pe servicii)

Biea, N., G. D'Adamo, J. Hartley și N. Hesse (2019), *Wage dynamics in Romania* (Dinamica salariilor în România), European Economy – Economic briefs, Comisia Europeană, se poate consulta la adresa: https://ec.europa.eu/info/publications/wage-dynamics-romania_en

CASE et al. (2019), *Study and Reports on the VAT Gap in the EU-28 Member States: 2019 Final Report* (Studiu și rapoarte privind deficitul de încasare a TVA în statele membre UE-28: raportul final din 2019), se poate consulta la adresa: https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/vat-gap-full-report-2019_en.pdf

Cedefop (2018), *2018 European Skills Index* (Indicele european de competențe 2018), se poate consulta la adresa: https://www.cedefop.europa.eu/files/3080_en.pdf

Cedefop (2019), *Skills panorama* (Panorama competențelor), se poate consulta la adresa: <https://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en/countries/romania>

Consiliul Național de Supraveghere din Domeniul Feroviar – CNSDN (2019), *Studiu privind infrastructura de transport feroviar*, se poate consulta la adresa: http://www.consiliulferoviar.ro/uploads/news/id315/studiu_infrastructura_2019.pdf

Coutinho, L., A. Turrini și S. Zeugner (2018), *Methodologies for the Assessment of Current Account Benchmarks*, (Metodologii de evaluare a indicilor de referință ai contului curent), Documentul de dezbatere al Comisiei Europene 086, septembrie 2018, se poate consulta la adresa: https://ec.europa.eu/info/publications/economy-finance/methodologies-assessment-current-account-benchmarks_en

Proiect de plan național în domeniul energiei și schimbărilor climatice – PNEC (2018), *Planul național în domeniul energiei și schimbărilor climatice 2021-2030*, se poate consulta la adresa: https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/romania_draftnecp_ro.pdf

Eurofund (2019), *Minimum wages in 2019: Annual review* (Salariile minime în 2019: analiză anuală), se poate consulta la adresa: <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2019/minimum-wages-in-2019-annual-review>

Comisia Europeană (2017a), *Assessing house price developments in the EU* (Evaluarea evoluțiilor prețurilor la locuințe în UE), Documentul de dezbatere nr. 48, European Economy, se poate consulta la adresa: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/dp048_en.pdf

Comisia Europeană (2017b), *Raportul de țară al României din 2017*, SWD (2017) 88 final, se poate consulta la adresa: <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-country-report-romania-ro.pdf>

Comisia Europeană (2018a), *Raportul de țară din 2018 privind România*, SWD (2018) 221 final, se poate consulta la adresa: <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2018-european-semester-country-report-romania-ro.pdf>

Comisia Europeană (2018b), *The 2018 Ageing Report: Economic and budgetary projections for the 28 EU Member States (2016-2070)* [Raportul din 2018 privind îmbătrânirea populației: previziuni economice și bugetare pentru cele 28 de state membre ale UE (2016-2070)], Documentul instituțional nr. 079, European Economy, se poate consulta la adresa: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip079_en.pdf

Comisia Europeană (2018c), *The European Higher Education Area in 2018: Bologna Process Implementation Report* (Spațiul european al învățământului superior în 2018: raportul de punere în aplicare a procesului de la Bologna), se poate consulta la adresa: <https://op.europa.eu/ro/publication-detail/-/publication/2fe152b6-5efe-11e8-ab9c-01aa75ed71a1>

Comisia Europeană (2019a), *Raportul de țară din 2019 privind România*, SWD (2019) 1022 final, se poate consulta la adresa: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-romania_ro.pdf

Comisia Europeană (2019b), *Taxation Trends in the European Union* (Tendințe în fiscalitatea din Uniunea Europeană), se poate consulta la adresa: https://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/taxation_trends_report_2019.pdf

Comisia Europeană (2019c), *Country Fiche on public pensions for the Ageing Report 2018 – Romania (2019 update)* [Fișa de țară privind pensiile publice pentru Raportul din 2018 privind îmbătrânirea populației – România (actualizare 2019)]: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/country_fiche_ro-2019_peer_review.pdf

Comisia Europeană (2019d), *Joint Employment Report 2020* (Raportul comun privind ocuparea forței de muncă 2020), se poate consulta la adresa: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8270>

Comisia Europeană (2019e), *Alert Mechanism Report 2020* (Raportul privind mecanismul de alertă 2020), se poate consulta la adresa: https://ec.europa.eu/info/publications/2020-european-semester-alert-mechanism-report_en

Comisia Europeană (2019f), *Business Survey* (Sondaj privind întreprinderile), se poate consulta la adresa: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/indicators-statistics/economic-databases/business-and-consumer-surveys_en

Comisia Europeană (2019g), *Digital Economy and Society Index (DESI) 2019- Country report Romania* [Indicele economiei și societății digitale (DESI) pentru 2019 – Raport de țară privind România], se poate consulta la adresa: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/scoreboard/romania>

Comisia Europeană (2019h), *Report on the implementation of national Roma integration strategies 2019* (Raport privind punerea în aplicare a strategiilor naționale de integrare a romilor 2019), se poate consulta la adresa: https://ec.europa.eu/info/publications/report-implementation-national-roma-integration-strategies-2019_en

Comisia Europeană (2019i), *Monitorul educației și formării 2019 România – Raport*, se poate consulta la adresa: https://ec.europa.eu/education/resources-and-tools/document-library/education-and-training-monitor-2019-romania-report_ro

Comisia Europeană (2019j), *ESPN Thematic Report on Challenges in long-term care Romania* (Raport tematic al ESPN privind provocările în domeniul îngrijirii pe termen lung – România), în curs de publicare

Comisia Europeană (2019k), *Social Enterprises and their Ecosystem in Europe: Country Report Romania* (Întreprinderile sociale și ecosistemul lor în Europa: raport de țară – România), se poate consulta la adresa: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e571ad7d-67fd-11e9-9f05-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-112740451>

Comisia Europeană (2019l), Raport privind progresele înregistrate de România în cadrul mecanismului de cooperare și de verificare – COM(2019) 499 și SWD(2019) 393, se poate consulta la adresa: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/assistance-bulgaria-and-romania-under-cvm/reports-progress-bulgaria-and-romania_ro

Comisia Europeană (2019m), *European Regional Competitiveness Index*, (Indicele european al competitivității regionale), se poate consulta la adresa: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/maps/regional_competitiveness/

Comisia Europeană (2019n), *Statistical pocketbook 2019 – EU Transport in figures* (Broșură statistică 2019 – Transportul UE în cifre), se poate consulta la adresa: https://ec.europa.eu/transport/facts-fundings/statistics/pocketbook-2019_en

Comisia Europeană (2020), „Debt Sustainability Monitor 2019” (Monitorul privind sustenabilitatea datoriei 2019), în curs de publicare

Banca Europeană de Investiții – BEI (2018), *EIB investment market survey 2018 – Romania overview* (Studiul de piață al BEI din 2018 privind investițiile – privire de ansamblu asupra României), se poate consulta la adresa: <http://www.eib.org/en/infocentre/publications/all/econ-eibis-2018-romania.htm>

Banca Europeană de Investiții – BEI (2019a), *Investment: what holds Romanian firms back?* (Investiții: ce elemente frânează firmele românești?), se poate consulta la adresa: <https://www.eib.org/en/publications/economics-working-paper-2019-08>

Banca Europeană de Investiții – BEI (2019b), *EIB investment market survey 2019 – Romania overview* (Studiul de piață al BEI din 2019 privind investițiile – privire de ansamblu asupra României), se poate consulta la adresa: <https://www.eib.org/en/publications/econ-eibis-2019-romania>

Eurostat (2018), *2018 Regional yearbook* (Anuarul regional 2018), se poate consulta la adresa: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-HA-18-001>

Eurostat (2019a), *2019 Regional yearbook* (Anuarul regional 2019), se poate consulta la adresa: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-HA-19-001>

Eurostat (2019b), *Digital economy and society statistics households and individuals* (Statistici privind economia și societatea digitală – gospodării și persoane fizice), se poate consulta la adresa: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/33472.pdf>

Consiliul Fiscal (2019), *Opinia Consiliului Fiscal cu privire la Legea bugetului de stat, legea bugetului de asigurări sociale pentru anul 2019 și la Strategia fiscal-bugetară pentru perioada 2019-2021*, se poate consulta la adresa: <http://www.consiliulfiscal.ro/Opinie%20CF%20buget%202019.pdf>

Consiliul Fiscal (2019b), *Opinia Consiliului Fiscal cu privire la varianta actualizată a Strategiei fiscal-bugetare pentru perioada 2019-2021 și proiectul de ordonanță de urgență a Guvernului pentru aprobarea plafoanelor unor indicatori specificați în cadrul fiscal-bugetar pe anul 2019*, se poate consulta la adresa: <http://www.consiliulfiscal.ro/Opinie%20SFB%20si%20lege%20plafoane%20actualizate.pdf>

Consiliul Fiscal (2019c), *Opinia Consiliului Fiscal cu privire la proiectul celei de-a doua rectificări a bugetului general consolidat pe anul 2019*, se poate consulta la adresa: http://www.consiliulfiscal.ro/Opinie_Rectificare_II_2019%20.pdf

Consiliul Fiscal (2019d), *Opinia Consiliului Fiscal cu privire la Strategia fiscal-bugetară pentru perioada 2020-2022*, se poate consulta la adresa: <http://www.consiliulfiscal.ro/Opinia%20Consiliului%20Fiscal%20cu%20privire%20la%20SFB%202020-2022.pdf>

Consiliul Fiscal (2019e), *Opinia preliminară a Consiliului Fiscal cu privire la Legea bugetului de stat și Legea bugetului de asigurări sociale pentru anul 2020*, se poate consulta la adresa: <http://www.consiliulfiscal.ro/Opinie%20preliminara%20buget%202020%20-%20final.pdf>

Consiliul Fiscal (2020), *Opinia Consiliului Fiscal privind Legea bugetului de stat și Legea bugetului de asigurări sociale pentru anul 2020*, se poate consulta la adresa: <http://www.consiliulfiscal.ro/Opinia%20CF%20privind%20Legea%20bugetului%20pe%20anul%202020.pdf>

Flachenecker, F., Gavigan, J., P., Goenaga, X., Pasi, G., Preziosi, N., Stamenov, B., Testa, G., (2020), *High Growth Enterprises: demographics, financing & policy measures* (Întreprinderi cu creștere ridicată: măsuri demografice, de finanțare și de politică)

Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 114/2018 privind instituirea unor măsuri în domeniul investițiilor publice și a unor măsuri fiscal-bugetare, modificarea și completarea unor acte normative și prorogarea unor termene (2018), *Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1116 din 29 decembrie 2018*

Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 19/2019 pentru modificarea și completarea unor acte normative (2019i) *Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 245 din 29 martie 2019*

Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul administrativ (2019ii) *Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 555 din 5 iulie 2019*

Guvernul României (2018), *Parteneriatul pentru o guvernare deschisă – Planul național de acțiune 2018-2020*, se poate consulta la adresa: <http://ogp.gov.ro/nou/wp-content/uploads/2018/11/PNA-2018-2020-1.pdf>

Guvernul României (2019a), *Programul național de reformă*, se poate consulta la adresa: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2019-european-semester-national-reform-programme-romania_ro.pdf

Guvernul României (2019b), *Strategia fiscal-bugetară pentru perioada 2020-2022*, se poate consulta la adresa: http://discutii.mfinante.ro/static/10/Mfp/transparenta/SFB2020-2022_12122019.pdf

Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene – FRA (2016), *Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, Al doilea sondaj privind minoritățile și discriminarea în Uniunea Europeană (EU-MIDIS II) Romii – rezultate selectate*, se poate consulta la adresa: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2016-eu-minorities-survey-roma-selected-findings_ro.pdf

HKV Consultants, Risk and Policy Analysts – HKVRPA (2014) *Study on Economic and Social Benefits of Environmental Protection and Resource Efficiency Related to the European Semester* (Studiu privind beneficiile economice și sociale ale protecției mediului și utilizării eficiente a resurselor în contextul semestrului european), se poate consulta la adresa: https://ec.europa.eu/environment/integration/green_semester/pdf/RPA%20Final%20Report-main%20report.pdf

Federația Internațională de Robotică – IFR (2017), *World Robotics Industrial Robots Report* (Robotică la nivel mondial – Raport privind roboții industriali), se poate consulta la adresa: <https://ifr.org/worldrobotics/>

Invest Europe (2018a), *Central and Eastern Europe, Private Equity Statistics*, (Europa Centrală și de Est, Statistici privind capitalul privat), se poate consulta la adresa: https://www.investeurope.eu/media/2630/ie_cee_report_2018_final.pdf

Invest Europe (2018b), *Invest Europe Yearbook* (Anuarul Invest Europe), se poate consulta la adresa: <https://www.investeurope.eu/media/2585/invest-europe-2018-european-private-equity-activity.pdf>

Centrul Comun de Cercetare – JRC (2019) *Ecosystem services accounting Part II* (Contabilitatea serviciilor de ecosistem, partea a II-a), se poate consulta la adresa: https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC116334/jrc_technical_report_3_final.pdf

Legea nr. 69 a Parlamentului României din 22 aprilie 2019 privind înființarea Consiliului național pentru dezvoltarea resurselor umane din administrația publică (2019), *Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 329 din 25 aprilie 2019*

MEN (2018), Ministerul Educației Naționale, Strategia pentru modernizarea infrastructurii educaționale, se poate consulta la adresa: <https://www.edu.ro/sites/default/files/Strategie%20SMIE%2023.04.2018.pdf>

Ministerul Educației (2019), *Raport privind starea învățământului preuniversitar în 2017-2018*, se poate consulta la adresa: https://www.edu.ro/sites/default/files/Raport%20privind%20starea%20învățământului%20preuniversitar%20din%20România%202017-2018_0.pdf

Ministerul Dezvoltării Regionale și Administrației Publice (2019), *Memorandum referitor la măsurile privind continuarea procesului de descentralizare*, se poate consulta la adresa: <https://sgg.gov.ro/new/wp-content/uploads/2019/06/MEMO-7.pdf>

Proiectul My-Gateway (2019), *Entrepreneurship in Czech Republic, Romania and Slovenia: everything you need to know* (Spiritul antreprenorial în Republica Cehă, România și Slovenia: tot ce trebuie să știți), se poate consulta la adresa: <https://mygatewayproject.eu/>

Institutul Național de Statistică (2019), *Numărul de pensionari și pensia medie lunară – anul 2018*, se poate consulta la adresa: http://www.insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/numarul_de_pensionari_si_pensia_medie_lunara_in_anul_2018.pdf

Institutul Național de Statistică – INS (2019), *Sistemul educațional în România – date sintetice – anul școlar/universitar 2017-2018*, se poate consulta la adresa: http://www.insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/sistemul_educational_in_romania_2017_2018_0.pdf

Banca Națională a României – BNR (2016), *Studiu al evoluției sectorului IT&C în România*, se poate consulta la adresa: <https://www.bnr.ro/DocumentInformation.aspx?idInfoClass=8161&idDocument=26052&directLink=1>

Banca Națională a României – BNR (2018), *Raport anual 2018*, se poate consulta la adresa: <https://www.bnro.ro/DocumentInformation.aspx?idDocument=31755&idInfoClass=3043>

Banca Națională a României - BNR (2019a), *Raport asupra inflației, noiembrie 2019*, se poate consulta la adresa: <https://www.bnro.ro/DocumentInformation.aspx?idDocument=32933&idInfoClass=3922>

Banca Națională a României – BNR (2019b), *Sondaj privind accesul la finanțare al companiilor nefinanciare din România*, se poate consulta la adresa: <https://www.bnr.ro/DocumentInformation.aspx?idInfoClass=15748&idDocument=31992&directLink=1>

OCDE (2016), *OECD Competition Assessment Reviews: Romania* (Analizele OCDE privind evaluarea concurenței: România), OECD Publishing, Paris, se poate consulta la adresa: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264257450-en>

OCDE (2017), *Review of Evaluation and Assessment in Education: Romania* (Analiza privind evaluarea în domeniul educației: România), se poate consulta la adresa: <http://www.oecd.org/publications/romania-2017-9789264274051-en.htm>

OCDE (2018a), *Inclusive Entrepreneurship Policies: Country Assessment Notes* (Politici favorabile incluziunii în materie de antreprenariat: note de evaluare a țării), se poate consulta la adresa: <http://www.oecd.org/cfe/smes/ROMANIA-IE-Country-Note-2018.pdf>

OCDE (2018b), *Teaching and Learning International Survey* (Studiu internațional de predare și învățare), se poate consulta la adresa: <http://www.oecd.org/education/talis/>

OCDE (2019a), *PISA 2018 Results* (Rezultatele PISA 2018), se poate consulta la adresa: <http://www.oecd.org/pisa/publications/>

OCDE (2019b), *România: Profilul sănătății în 2019*, se poate consulta la adresa: <https://www.oecd.org/publications/romania-profilul-sanatatii-in-2019-ca3beae6-ro.htm>

OCDE (2019c), *Ensuring an adequate LTC workforce* (Asigurarea unei forțe de muncă adecvate în domeniul îngrijirii pe termen lung), se poate consulta la adresa: <https://www.oecd.org/health/health-systems/long-term-care-workforce.htm>

OCDE (2020), *Water-related investment needs and financing capabilities in EU Member States* (Nevoile de investiții legate de apă și capacitățile de finanțare în statele membre ale UE), în curs de publicare

Parlamentul României (2019), pwc (2019), *Strategie pentru tranziția de la cărbune în Valea Jiului (România), prezentare de lansare*, se poate consulta la adresa: <http://mfe.gov.ro/wp-content/uploads/2019/12/4cf7c2ba5c9fd10e7259baf59a7291c7.pdf>

Unitatea Executivă pentru Finanțarea Învățământului Superior, a Cercetării, Dezvoltării și Inovării – UEFISCDI (2015), *Studenți, absolvenți și piața muncii*, se poate consulta la adresa: <http://infohe.forhe.ro/wp-content/uploads/2015/01/SAPM-Raport-Final.pdf>

Banca Mondială (2014), *Diagnostics and Policy Advice for Supporting Roma Inclusion in Romania* (Diagnoze și consiliere în materie de politici pentru sprijinirea integrării romilor în România), se poate consulta la adresa: <http://documents.worldbank.org/curated/en/599081468094457693/Diagnostics-and-policy-advice-for-supporting-Roma-inclusion-in-Romania>

Banca Mondială (2017), *Doing Business în Uniunea Europeană 2017: Bulgaria, Ungaria și România*, se poate consulta la adresa: <https://www.doingbusiness.org/ro/reports/subnational-reports/eu-bulgaria-hungary-romania>

Banca Mondială (2018), *Romania Functional Review: enhancing the efficiency of public spending in pre-university education* (România – Analiză funcțională: îmbunătățirea eficienței cheltuielilor publice în învățământul preuniversitar), se poate consulta la adresa: <http://documents.worldbank.org/curated/en/473931468092366883/Main-report>

Banca Mondială (2019), *The Distributional Impact of Taxes and Social Spending in Romania* (Impactul distributiv al taxelor și al cheltuielilor sociale în România), se poate consulta la adresa: <http://documents.worldbank.org/curated/en/915561535028397212/The-distributional-impact-of-taxes-and-social-spending-in-Romania>

Forumul Economic Mondial (2019) – WEF, *Global Competitiveness Report 2019* (Raportul privind competitivitatea globală pentru 2019), se poate consulta la adresa: <https://www.weforum.org/reports/how-to-end-a-decade-of-lost-productivity-growth>